UČITEĽSKÉ NOVINY

12/2013, 14. február 2013 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Práva majú aj nadané deti...

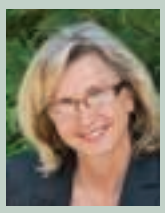

- Dovidenia, deti. Pekný zvyšok dňa vám prajem!

- Dovidenia, pani učiteľka, aj vám pekný deň...

Ešte zopár individuálnych „dovidenia“, buchot zdvíhajúcich sa stoličiek, veselá vrava... koniec vyučovania. Zostávam sama za katedrou, začína sa môj každodenný učiteľský rituál. Nastupuje sebareflexia. Prehodnocujem, čo sa mi podarilo a čo nepodarilo splniť, čo budem učiť zajtra, pripravujem si pomôcky, kontrolujem práce detí, rozmýšľam... Najprv však prichádza na rad administratíva. Trieda je prázdna a ja píšem v tichu, aj keď v ušiach mi ešte doznieva detská vrava...

- Pani učiteľka...

Už mi asi „haraší“, aj keď deti odišli, stále počujem ich hlasy... myslím si a píšem prebrané učivo do triednej knihy.

- Pani učiteľka...

Zodvihnem hlavu. Nie, neharaší... Predo mnou stojí moja najšikovnejšia prváčka Elenka. Už v škôlke vedela čítať, a preto ona namiesto učiteliek čítavala deťom rozprávočky pred poobedňajším spánkom. V škole ma prekvapila tým, že na matematike jej nerobilo problém počítať so zápornými číslami. Vždy, keď sme mali v šlabikári nejaké pre deti neznáme slovo, Elenka ho vedela vysvetliť. Mala množstvo informácií o vesmíre, poznala planéty, fascinovali ju čierne diery a mala z nich strach... Také malé dieťa a taký veľký strach z vecí, ktoré si my dospelí ani neuvedomujeme... Toľko sa toho premlelo v hlavičke, vždy mala toľko všetečných otázok, na ktoré nie vždy nachádzala odpovede. Denne som jej pripravovala pracovné listy z matematiky a zo slovenčiny navyše, keďže šlabikár by bol pre ňu obrázková kniha, ktorú si prečítala za týždeň.

- Prosím, Elenka, čo sa stalo?

- Pani učiteľka, môžem sa vás niečo opýtať?

- Samozrejme, Elenka. Čo by si chcela vedieť?

- Prečo ma nevyvolávate, keď sa hlásim vždy prvá? Stále vyvoláte niekoho iného, mňa až nakoniec. Ja sa už nebudem hlásiť.

Zaskočila ma jej reakcia aj rozhodnosť, s akou mi to oznámila. Mala pravdu. Chcela som, aby sa pri vyslovení mojej otázky zodvihlo čo najviac ručičiek. Aby sa čo najviac detí zapojilo do rozmýšľania a hľadania odpovedí. Aj tí, ktorým to šlo ťažko. Skutočne. Stávalo sa, že som ešte ani nedopovedala otázku a jej prstíky sa už ako motýlik trepotali nad hlavami ostatných. Nemohla som stále vyvolávať iba ju. Tí pomalší by nemali pri nej žiadnu šancu. Náš rozhovor ešte dlhú chvíľu pokračoval. Snažila som sa to Elenke vysvetliť a zároveň som jej sľúbila, že si ju budem všímať viac, budem sa jej venovať aj po vyučovaní, keď to bude chcieť. Upokojila sa a odišla.

Ja so si však uvedomila zásadnú vec. Je to výnimočné, inteligentné, nadané, premýšľajúce dieťa, ktoré potrebuje a očakáva odo mňa – svojej učiteľky – oveľa viac. Viac informá-

(pokračovanie na strane 2)

Z teoretickej časti celoslovenského finále ZENIT-u v Strednej odbornej škole v Senici 7. februára 2013. **Foto Milan SOUKUP**

ZENIT chce zladiť inšpiráciu a talent

Stredoškolská súťaž ZENIT dostala do vienka zmysluplné poslanie. Hľadať a nachádzať talenty, podporiť nádejných a vedúc ich k samostatnej tvorivosti, dosiahnuť ich efektívny rozvoj v odboroch programovanie, elektronika a strojárstvo.

S takými ambíciami súťažili programátori a elektronici už po 29. a strojári po 14. raz. Celoštátne finále spoločne uskutočnili v najzápadnejšom slovenskom regióne Záhorí Stredná odborná škola v Senici so Strednou odbornou školou strojníckou v Skalici. Do ôsmich krajských prehliadok sa zapojilo 700 žiakov stredných škôl a v celoslovenskom finále sa v siedmich kategóriách predstavilo takmer 90 najlepších.

„Oproti minulému roku je vo všetkých krajoch mierny nárast v odboroch elektronika a programovanie. A rovnaký záujem, teda bez vzostupu či poklesu, prejavili žiaci o strojárstvo,“ konštatovala Ing. Vlasta Púchovská zo Štátneho inštitútu odborného vzdelávania, ktorý bol odborným, metodickým i finančným gestorom súťaží ZENIT vyhlásených Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Nebyť odborných, zapálených a erudovaných pedagógov, nemohli by sme sa na takejto celoslovenskej prezentácii stretnúť, zaznelo v komentároch mnohých zainteresovaných. Súťaž má ambíciu naďalej rásť nielen kvalitou, ale aj šírkou. Už od budúceho ročníka sa uvažuje nie o siedmich, ale hneď desiatich kategóriách. ZENIT sa rozšíri o robotiku, tvorbu webstránok a strojárstvo, v ktorom budú tímové kategórie zo žiakov základných a stredných škôl.

Stavebné prvky ZENIT-u sa ukrývajú za pojmami zručnosť, elán, nápaditosť, invencia, tvorivosť. Z pohľadu výsledkov súťaže nás môže tešiť aj odozva, uplatnenie tých najšikovnejších v živote a práci. Predseda Celoštátnej odbornej komisie ZENIT Mgr. Stanislav Slačka podčiarkol, že úroveň

(pokračovanie na strane 2)

Národný projekt Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov

Skúsenosti multiplikátorky PaedDr. Jarmily Gáborovej, riaditeľky Základnej školy s materskou školou (ZŠ s MŠ) Jána Hollého v Pobedime, s lektorovaním vzdelávacích programov kontinuálneho aktualizačného vzdelávania pre učiteľov základných škôl k tvorbe školských vzdelávacích programov.

Čo bolo vaším prvým krokom v rámci národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*?

Roku 2010 ma oslovila Mgr. Božena Beníčková z oddelenia odborných a metodických činností Krajského školského úradu v Trenčíne a ponúkla mi školenie multiplikátorov. V apríli 2010 som sa spolu s ďalšími multiplikátorkami začala vzdelávať v Žiline. Príprava na vzdelávanie pedagógov bola náročná, úspech kurzov však ukázal, že stála za to. Obsah vzdelávania bol určený v základných bodoch. Potrebné bolo pútavým spôsobom naplniť 60 hodín. Každá skupina frekventantov bola jedinečná. Umožnila som všetkým, aby nahlas povedali svoj názor na reformu, školské vzdelávacie programy, na svoje školy, na hodnotenie, na obsah a štruktúru učebných osnov... Frekventanti s veľkým záujmom rozoberali všetko, čo sa dotýkalo tvorby školských vzdelávacích programov. Napriek tomu, že učitelia sa vzdelávali v popoludňajších hodinách, počas prázdnin a tiež počas víkendov, boli dobre naladení, spontánni, tvoriví, jednoducho úžasní.

Ktorú cieľovú skupinu ste v rámci projektu ako lektorka vzdelávali?

Vzdelávala som učiteľov, zástupcov riaditeľov a riaditeľov pôsobiacich v základných školách (ZŠ). Vo februári 2011 som vzdelávala prvú skupinu v ZŠ na Ulici kapitána Nálepku v Novom Meste nad Váhom. V máji 2011 sa v tejto škole vzhľadom na úspech prvého vzdelávania uskutočnilo moje druhé vzdelávanie. V júli som odvzdelávala tretiu skupinu v Trenčíne v ZŠ na Novomeského ulici. Na konci letných prázdnin, v auguste 2011, som už opäť vzdelávala v Novom Meste nad Váhom.

Moje lektorovanie pokračovalo aj roku 2012, v januári v ZŠ s MŠ Drietoma a v ZŠ Sološnica, v marci v ZŠ s MŠ Častá

(pokračovanie rozhovoru na strane 3)

Podpora rozvoja čitateľskej gramotnosti v školách a školských knižniciach

Strany 6 a 7

Čím dnes žije školstvo u susedov v Poľsku

Rozhovor s profesorom Bogusławom Śliwerskim

Strany 9 – 11

Kultivovanie jazyka

Strany 12 a 13

Ako rozvíjať lokálny patriotizmus

Strana 16

Maturita 2012 z anglického jazyka

Dokument

Strany 25 – 32

Práva majú aj...

(dokončenie zo strany 1)

cií, viac nových podnetov, viac pozornosti. Rada by som, ale ako, keď v triede mám 25 žiakov, z ktorých to štyrom ide výborne, šestnástim ako-tak a štyria sú úplne slabí. Majú problémy s komunikáciou, čítaním i písaním, o počítaní ani nehovorím. Tým sa predsa musím venovať viac, aby dobehli ostatných. A Elenka? Tá je šikovná, tá to hravo zvládne aj bez mojej mimoriadnej pomoci...

Začala som sa Elenke venovať viac, aj v čase po vyučovaní, študovať dostupnú literatúru o deťoch s intelektovým nadaním. Dospela som k jednoznačnému názoru, že by bolo lepšie, keby chodila do špeciálnej triedy pre intelektovo nadané deti, kde by bola akceptovaná jej odlišnosť. Tam by mohla napredovať primeraným tempom a zažívať radosť z objavovania nových skutočností, rozvíjať svoju tvorivosť, schopnosť argumentovať, komunikovať.

Deti ako Elenka, tak ako deti s poruchami učenia, majú špeciálne vzdelávacie potreby. Potrebu stretávať sa a konfrontovať s rovesníkmi, ktorí majú podobné záujmy a tempo práce. Chcú sa v škole učiť niečo nové, nie opakovať dookola to, čo je pre ne samozrejmé, ale ostatní to ešte nechápu.

Nadaní ľudia sú budúcnosťou každej spoločnosti, ktorá chce napredovať. Preto by sa mala zo strany nás všetkých venovať intelektovo nadaným deťom oveľa väčšia pozornosť. Nehovorím iba o školstve, hovorím o nás všetkých, pretože sa často stáva, že na takéto deti sa pozeráme „cez prsty“. Okolie často odsudzuje ich rodičov, ktorí požiadajú o zaradenie dieťaťa do špeciálnej triedy, že sú namyslení, preceňujú svoje ratolesti, len aby sa mohli „ukazovať“. Iste, nájdu sa aj takí, ale na to tu máme odborníkov, aby rozhodli. Každopádne by sme mali každému dieťaťu – tomu, ktoré má z nejakého dôvodu problémy s učením, aj tomu, ktoré má oveľa vyššie kognitívne schopnosti – poskytnúť možnosť vzdelávať sa podľa jeho potrieb.

Je úžasné, že sú školy, kde riaditelia napriek mnohým problémom a finančnej náročnosti vedeli vytvoriť a udržať špeciálne triedy pre takéto deti. Že sú pedagógovia, ktorí sa im s láskou venujú. Lenže aj tí by potrebovali väčšiu pozornosť a pomoc zo strany „vyšších inštancií“. Chýbajú im alternatívne učebnice, pracovné zošity s rozširujúcim učivom, tvorivými úlohami, metodické materiály, možno aj možnosť stretávať sa a vymieňať si navzájom skúsenosti a poznatky z tejto náročnej práce. Záleží na ich tvorivosti, prístupe, obetavosti. Internet, knižnice, kníhkupectvá im poskytujú množstvo informácií a materiálov, ale tie musia spracovávať a upravovať na svoje podmienky, čo im zaberá množstvo času a energie, ktorú by mohli venovať priamej práci s deťmi.

Deklarácia práv dieťaťa z roku 1959 hovorí: „Každé dieťa má právo na vzdelanie.“ Aj to s intelektovým nadaním. Nenechávajme ich teda ako „samorasty“, pomáhajme a učme ich tak, aby napredovali. Myslím si, že práve v rozvoji potenciálu týchto detí je ukrytá nádej, že tento svet bude kráčať pozitívnym smerom. Lebo, ako napísal Benjamin Franklin, investície do vzdelávania prinášajú najvyššie úroky.

Mgr. Mária PELÁKOVÁ,
Základná škola,
Komenského ul., Bardejov

Možnosť predkladať návrhy na členov rady Fondu na podporu vzdelávania

OZNAM

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky podľa § 3 ods. 6 zákona č. 396/2012 Z. z. o Fonde na podporu vzdelávania (ďalej len „zákon“) oznamuje možnosť predkladania návrhov za členov rady fondu. Činnosť Fondu na podporu vzdelávania je upravená zákonom. Funkčné obdobie člena rady fondu je dvojročné.

Návrhy predkladajú:
- odborové organizácie, ktoré zastupujú pedagogických zamestnancov,
- právnické osoby, ktoré zastupujú zriaďovateľov škôl.

Podmienky na člena rady fondu:
- vysokoškolské vzdelanie,
- spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,
- bezúhonnosť.

Prílohy k návrhu:
- súhlas navrhovanej osoby s jej vymenovaním do rady fondu,
- životopis,
- doklady o absolvovaní vysokoškolského štúdia,
- výpis z registra trestov nie starší ako tri mesiace; cudzinec preukazuje bezúhonnosť dokladom vydaným orgánom verejnej moci na to oprávneným v príslušnom štáte, ktorý svojím obsahom zodpovedá výpisu z registra trestov vydanému v Slovenskej republike (takýto doklad nesmie byť starší ako tri mesiace od jeho vydania a musí byť predložený spolu s úradne osvedčeným prekladom do štátneho jazyka; ak sa takýto doklad v príslušnom štáte nevydáva, bezúhonnosť sa preukazuje čestným vyhlásením).

Termín predloženia návrhu:
- do 3. apríla 2013.

Miesto na doručenie návrhu:
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
  sekcia vysokých škôl
  Stromová 1
  813 30 Bratislava **(ms)**

Informácia o pozastavení (predĺžení) výzvy na predkladanie žiadostí

OPERAČNÝ PROGRAM VZDELÁVANIE

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ ako sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom pre operačný program Vzdelávanie informuje oprávnených žiadateľov, že na základe § 13 ods. 8 zákona č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pomoci a podpore“) **pozastavuje (predlžuje) výzvu na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok (NFP) zameranú na modernizáciu vzdelávania s kódom OPV-2012/1.1/08-SORO na obdobie 17 kalendárnych dní**. Dôvodom je zmena podmienok poskytnutia pomoci uvedených v § 13 ods. 3 písm. j) zákona o pomoci a podpore vo vzťahu k ďalším podmienkam poskytnutia pomoci alebo podpory (výška pomoci). Podľa § 13 ods. 8 zákona o pomoci a podpore sa čas pozastavenia výzvy nepočíta do lehoty na predkladanie žiadostí o NFP, čím sa lehota na predkladanie žiadostí o NFP predĺži o čas pozastavenia výzvy. Žiadosti o NFP podané do termínu pozastavenia výzvy sú žiadatelia oprávnení doplniť alebo zmeniť najneskôr do dátumu uzavretia výzvy, t. j. do **4. marca 2013**.

Bližšie informácie nájdete na webovej stránke www.asfeu.sk. **(do)**

Nové výzvy z operačných programov Vzdelávanie a Výskum a vývoj

VÝZVY

Prvé tohtoročné výzvy, ktoré 31. januára 2013 vyhlásila Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU), sa týkajú oboch operačných programov. Výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok (NFP) v celkovej výške **20,1 milióna eur** sú finančne podporené z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

1,6 milióna eur pre gymnáziá z Bratislavského kraja

Výzva z opatrenia *Premena tradičnej školy na modernú pre Bratislavský kraj* operačného programu Vzdelávanie je určená gymnáziám. Zameraná je na modernizáciu vzdelávania podporou inovácií obsahu a metód výučby s dôrazom na vyučovanie matematiky a prírodovedných predmetov s cieľom zvýšenia záujmu žiakov o technické študijné odbory. Školy môžu svoje projekty orientovať napríklad na aktivity týkajúce sa nových učebných materiálov, zriadenie laboratórií či koordináciu vyučovania matematiky a fyziky, chémie, biológie, ako aj na ďalšie vzdelávanie pedagógov. Žiadatelia o NFP sa môžu uchádzať minimálne o 75-tisíc a maximálne o 250-tisíc eur. Uzávierka prijímania žiadostí o NFP je 15. apríla 2013.

Kompletné informácie o výzvach nájdete na webstránke www.asfeu.sk v časti *Aktuálne výzvy* pod operačným programom Vzdelávanie a operačným programom Výskum a vývoj. Prípadné otázky k výzve je možné posielať na adresy opv@asfeu.sk a opvav@asfeu.sk alebo priamo kontaktovať ASFEU. **(au)**

ZENIT chce zladiť inšpiráciu...

(dokončenie zo strany 1)

sa zvýšila aj z odbornej stránky: „Zadania boli na vyššej kvalitatívnej úrovni, čoraz viac sa do nich pridáva aj práca s počítačmi, s výpočtovou technikou. Úspešní riešitelia na krajských alebo celoštátnych úrovniach nás následne dobre reprezentujú na vysokých školách i po ich absolvovaní. Môžeme sa pochváliť, že úspešní účastníci ZENIT-u v programovaní alebo v elektronike sa presadili aj v zahraničí. Vo Facebooku či v Googli v USA, alebo v CERN-e v Ženeve.“

Medzinárodné kvality budú môcť obhajovať aj tí najlepší zo senického celoslovenského finále. Ak sa v elektronike umiestnia na prvom mieste v kategórii A alebo B, dostanú sa do tímu, ktorý sa pripravuje na európsku súťaž EuroSkills v elektronike. Talent a úroveň práce našich pedagógov budú v súťaži prezentovať v októbri 2014 vo francúzskom meste Lille.

Milan SOUKUP
Foto autor

Ing. Vlasta Púchovská zo Štátneho inštitútu odborného vzdelávania sa prihovára účastníkom pri slávnostnom otvorení ZENIT-u v Strednej odbornej škole v Senici.

O ČOM PÍŠU

Februárová Rodina a škola

- Vo februárovej Rodine a škole nájdete témy, ktoré sú spoločné učiteľom i rodičom. *Žiakovi nesmiete nikdy zobrať tvár* – je názov príspevku, ktorý hovorí o citlivej a veľmi vážnej téme zachovávania dôstojnosti dieťaťa v škole i v rodine, ako základe jeho zdravého sebavedomia a vývoja.
- Pre učiteľov je zaujímavý článok o tom, čím sa vzdelávacie systémy v dnešnom svete dostávajú na špičku.
- V príspevku prof. Ivana Štúra *Najťažšia úloha v živote* sa náš špičkový odborník na psychológiu dieťaťa venuje téme zdravého psychického vývoja.
- Časopis prináša aj zaujímavý rozhovor o výchove, vzdelávaní, ale aj o tom, ako by mal vyzerať skutočný kultúrny svet človeka, so známou mediálnou pedagogičkou PhDr. Natašou Slavíkovou. Naň voľne nadväzuje príspevok o rizikách internetu.
- Renomovaní autori Róbert Osaďan a Branislav Kovár pripravili pre čitateľov exkluzívny príspevok o počiatkoch vzdelávania v starovekom Egypte. Redakcia ponúka na svojich stránkach analytický článok o význame múdrych ľudí v našom živote aj na príklade nositeľov Nobelových cien, ktorí majú pôvod na Slovensku. **(red)**

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Adresa vydavateľa: Bellova 54/a,
833 63 Bratislava, IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo@pomichal.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: PhDr. Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 14. 2. 2013.

EV 2461/08

Rozhodnite, kde vyrastú zelené školské projekty

ZELENÉ ŠKOLY

Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica spustilo hlasovanie o 10 najlepších projektov „zelených škôl". Tie budú v rámci druhého ročníka grantového programu Pomáhame vyrásť podporené celkovou sumou 5 000 €. Myšlienkou grantového programu je podporiť praktické aktivity škôl na ochranu životného prostredia a zníženie ekologickej stopy školy a jej okolia. Malo by ísť o účinné riešenia, ktoré budú slúžiť aj ako demonštračné a motivačné príklady pre ostatné školy, obce či jednotlivcov.

Projekty, ktoré môžete nájsť na stránke www.spolusvami.sk/hlasovanie.php, vymýšľali žiaci a ich učitelia, ktorí sa rozhodli urobiť zmenu vo svojej škole.

„Sme radi, že nápaditosť a kvalita aktivít, ktoré chcú školy realizovať, sa každý rok zvyšuje a že k tomu prispieva aj náš grantový program a podpora, ktorú školám poskytujeme," hovorí Radoslav Plánička, koordinátor programu Zelená škola. Konkrétne projekty však nemenuje a odporúča oboznámiť sa s nimi na spomínanej stránke a zahlasovať podľa vlastného názoru.

V minulom školskom roku bolo podporených 15 projektov. Napr. originálna ekoučebňa *Zelený zámoček* z dreva, zo slamy a z hliny so zelenou strechou, ktorý bol vybudovaný v areáli Materskej školy Na Starej tehelni v Banskej Bystrici. V Špeciálnej základnej škole na Školskej ulici v Dubnici nad Váhom vznikla interaktívna učebňa s bylinkovým záhonom a v Turanoch zrekonštruovali náučný chodník. Podporené projekty pomohlo vybrať viac ako 6 000 hlasujúcich.

Až **do 17. februára** môžete aj vy na stránke www.spolusvami.sk/hlasovanie.php hlasovať za najzaujímavejšie projekty materských, základných a stredných škôl z celého Slovenska, a rozhodnúť tak, ktorých desať projektov bude financovaných. **(do)**

Národný projekt Vzdelávanie učiteľov...

(dokončenie rozhovoru zo strany 1)

a poslednú, ôsmu skupinu som vzdelávala v ZŠ Ľ. Štúra v Modre.

Aká bola spolupráca s učiteľmi, ako prijímali informácie v súvislosti s ich využitím priamo pri vlastnej práci v škole?

Myslím si, že vzdelávanie v tvorbe školských vzdelávacích programov vnímali pozitívne. O jednotlivé kurzy bol veľký záujem zo strany riaditeľov, zástupcov aj učiteľov. Všetky vzdelávania boli rozdelené do troch kurzov. V prvom sme sa venovali východiskovej fáze pri tvorbe školského vzdelávacieho programu. V druhom zas tvorbe kompetenčného profilu absolventa a v treťom kurze bola hlavnou témou tvorba učebných osnov, ako aj ďalších častí školského vzdelávacieho programu. Ukončenie kurzov sa uskutočnilo prezentáciou záverečných prác frekventantov. Počas všetkých vzdelávaní frekventanti spoločne vytvárali školské vzdelávacie programy, vzájomne si vymieňali skúsenosti z praxe, z vytvárania školskej dokumentácie, učebných osnov, diskutovali o pozitívach aj negatívach školskej reformy. Môžem povedať, že všetko sa dialo v pozitívnej, tvorivej a priateľskej atmosfére. Snažila som sa, aby sa striedali činnosti prezentačné so zážitkovými.

Viete, ako vás hodnotili ako lektorku, keďže zrejme vedeli, že pochádzate priamo z učiteľských radov a dnes ste aj riaditeľkou školy v Pobedime?

Stretla som množstvo učiteľov, zástupcov, riaditeľov. Vypočula som si veľké množstvo názorov na reformu školstva. Z môjho pohľadu boli vzdelávania prínosné pre frekventantov, ale aj pre mňa. Bolo to nádherné obdobie, mimoriadne tvorivé a ľudsky obohacujúce. A ako ma hodnotili? Myslím si, že kurzy boli ľudsky aj profesionálne zvládnuté na veľmi dobrej úrovni. Komunikácia medzi frekventantmi a mnou sa neskončila odprezentovaním záverečných prác. Stále sme v kontakte a vzájomne si pomáhame pri riešení problémov, ktoré reforma prináša. Vznikli dokonca úprimné priateľstvá, z ktorých mám veľkú radosť.

Máte aj iné skúsenosti s prácou v národnom projekte?

V júni 2011 ma oslovila Ing. Majerníková zo Štátneho inštitútu odborného vzdelávania. Zaujala ju moja záverečná práca multiplikátorky. Po vzájomnej dohode som začala pripravovať tretiu sériu vzdelávacích multimediálnych CD pre cieľovú skupinu učiteľov ZŠ s obsahovým námetom *Prierezová téma pre základné školy*. Osobne mám dobrý pocit, keď zisťujem, že učitelia budú používať mnou navrhnuté CD s materiálmi k dopravnej výchove na prvom stupni aj v praxi. Ďalšou mojou skúsenosťou bola

práca na tvorba on-line kurzov a učebných materiálov na dištančné vzdelávanie pre ZŠ.

O on-line kurzoch si povieme neskôr, teraz zostaňme pri tom, že ako multiplikátorka ste svojou pracou zaujali odborníkov natoľko, že vás oslovili, aby ste pripravili vzdelávacie multimediálne CD pre učiteľov základných škôl...

Bola to pre mňa nová výzva a potešilo ma to. Dopravná výchova je stále aktuálna téma. Zaoberám sa ňou už od roku 2007. Svoje skúsenosti som sa snažila pretaviť do nových foriem a obsahu. Učitelia ZŠ na prvom stupni budú môcť v praxi používať mnou navrhnuté multimediálne CD.

Mali ste nejaký vzor?

Pri dopravnej výchove som čerpala z praxe i zo života. Mojím veľkým vzorom bol a je profesor Branislav Pupala z Trnavskej univerzity. Pri koncipovaní svojej úlohy, som sa snažila vhĺbiť do detskej duše. Snažila som sa stavať na detských skúsenostiach, zážitkoch.

So Štátnym inštitútom odborného vzdelávania budete spolupracovať aj ako túторka pri on-line forme vzdelávania. Ako hodnotíte prípravu tohto vzdelávania?

Pri príprave on-line kurzov som využila všetky skúsenosti, ktoré som nadobudla pri vzdelávaní učiteľov v tvorbe školských vzdelávacích programov. Príprava testových položiek k on-line forme bola náročná, no zaujímavá práca. Bolo nutné preštudovať si veľa materiálov, podkladov, osvojiť si systém tvorby testov. Bola to znovu výzva pracovať na zaujímavej a aktuálnej téme – v súvislosti s národným projektom, o ktorom hovoríme.

Odporúčate toto vzdelávanie svojim kolegom-učiteľom? Ak áno, prečo?

On-line kurzy odporúčam najmä všetkým koordinátorom školských vzdelávacích programov, ktorí zatiaľ nemali možnosť absolvovať kurz *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*, lebo uvedené vzdelávanie napomôže tvorbu školských vzdelávacích programov. Rovnako sa však týkajú všetkých riaditeľov základných a stredných škôl, ako aj ďalších učiteľov. Za úspešné absolvovanie on-line kurzu bude pedagóg odmenený nielen kreditmi, ale najmä novými poznatkami.

Aké zážitky a pocity vám dodnes zostali v srdci a rada by ste sa o ne podelili s učiteľmi a riaditeľmi škôl?

Je mi cťou, že som pri tomto vzdelávaní bližšie spoznala prácu úžasných riaditeľov, učiteľov, koordinátorov školských vzdelávacích programov. Z môjho pohľadu vzdelávanie učiteľov v tvorbe školských vzdelávacích programov malo viacero pozitív. Bolo veľmi milé, keď pri prvom vzdelávaní v Novom Meste nad Váhom u pani riaditeľky PaedDr. Marty Vitekovej nás na podnet frekventantov prišli navštíviť redaktori z regionálnej Televízie Karpaty a následne odvysielali o našom vzdelávaní krátky šot. Nikdy nezabudnem ani na vždy veselého pána riaditeľa Mgr. Ivana Kordíka zo Sološnice, ktorý ako „správny Záhorák" vtipkoval počas celého vzdelávania a so svojím úžasným záhoráckym dialektom vždy rozosmial nielen mňa, ale celý kolektív.

Niekedy je zvláštne, ak stretnete náhodne na vzdelávaní riaditeľku a od prvej chvíle cítite, že ste naladené na „rovnakú vlnu", že rovnako vnímate tento svet. A takéto stretnutie som zažila na vzdelávaní v Častej. Pani riaditeľka Mgr. Adriana Cíferská je jednoducho „moja krvná skupina". Je tvorivá, komunikatívna, otvorená novým možnostiam, vždy pripravená riešiť problém. Od prvého stretnutia sme obidve vedeli, že zostaneme dobré priateľky. Často spolu komunikujeme a riešime pracovné problémy. Tiež by som rada spomenula pána riaditeľa z Budmeríc Mgr. Ľudovíta Arvaya. Počas celého vzdelávania bol oporou pre svojich kolegov a spolu so svojou manželkou, zástupkyňou v ZŠ Ľ. Štúra v Modre, bol hnacím motorom vzdelávania, ktoré sa uskutočnilo v marci 2012 v Modre. Nesmiem však zabudnúť ani na úplný začiatok vzdelávania. Česť pracovať ako multiplikátorka som mala vďaka Mgr. Božene Beníčkovej, ktorá, ako som už spomenula, ma na túto činnosť oslovila. Je to nesmierne podnetná žena, celý svoj profesijný život zasvätila školstvu. Vždy je ochotná poradiť, pomôcť riaditeľom, učiteľom, ktorí ju oslovia s pracovným problémom. Jej prvej patrí moja veľká vďaka, že som mohla profesijne podrásť, že som mala možnosť vzdelávať iných a pritom obohacovať samu seba.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ

Prvú nedeľu v mesiaci zadarmo do múzeí

KULTÚRA

Po dobrej skúsenosti s projektom každej prvej nedele v mesiaci zdarma pre návštevníkov expozícií Slovenskej národnej galérie (SNG) sa ministerstvo kultúry rozhodlo rozšíriť možnosť bezplatného vstupu v tento deň aj pre návštevníkov múzeí patriacich do zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR. Túto možnosť mohli milovníci kultúry premiérovo využiť už v nedeľu 3. februára, keď sa pre nich zadarmo otvorili brány Slovenského národného múzea (vrátane jeho 18 špecializovaných múzeí), Slovenského technického múzea v Košiciach (všetkých 10 pracovísk) a Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici (všetky 4 pracoviská).

Celkovo bude návštevníkom vždy v prvú nedeľu v mesiaci otvorených bezplatne 37 výstavných a expozičných priestorov a pracovísk múzeí a galérií po celom

Slovensku vrátane najnavštevovanejších, medzi ktorými je Múzeum Červený Kameň, Spišské múzeum a jeho Spišský hrad, Múzeum Bojnice, Múzeum Betliar a ďalšie. Je to príležitosť na zvýhodnenú návštevu týchto zariadení nielen pre rodiny, ale aj žiakov a učiteľov. Podrobnosti o otváracích hodinách a podmienkach vstupu nájdu návštevníci na webových stránkach jednotlivých múzeí a na stránke SNG. **(od)**

Ilustračné foto stock.xchng

FAKTY

Niektoré skutočnosti v slovenskom školstve

Zaškolenie populácie

Zaškolenie 3-ročných detí

SR:	60,0 %
Priemer OECD:	66,0 %
Poradie SR:	24. z 36 krajín

Zaškolenie 4-ročných detí

SR:	73,0 %
Priemer OECD:	81,0 %
Poradie SR:	27. z 38 krajín

Zaškolenie 5- až 14-ročných (všetky úrovne)

SR:	96,0 %
Priemer OECD:	96,0 %
Poradie SR:	32. z 39 krajín

Percento populácie, ktorá dosiahla aspoň vyššie stredné vzdelanie

Vo veku 25 – 64 rokov

SR:	91,0 %
Priemer OECD:	74,0 %
Poradie SR:	2. z 40 krajín

Vo veku 25 – 34 rokov

SR:	94,0 %
Priemer OECD:	82,0 %
Poradie SR:	3. z 36 krajín

Vo veku 55 – 64 rokov

SR:	83,0 %
Priemer OECD:	62,0 %
Poradie SR:	4. z 36 krajín

Percento populácie, ktorá dosiahla vysokoškolské vzdelanie

Vo veku 25 – 64 rokov

SR:	17,0 %
Priemer OECD:	31,0 %
Poradie SR:	31. z 41 krajín

Vo veku 25 – 34 rokov

SR:	24,0 %
Priemer OECD:	38,0 %
Poradie SR:	30. z 37 krajín

Vo veku 55 – 64 rokov

SR:	13,0 %
Priemer OECD:	23,0 %
Poradie SR:	30. z 37 krajín

Počty absolventov

Percento dnešných mladých ľudí, u ktorých sa očakáva dokončenie vyššieho stredoškolského vzdelania

SR:	86,0 %
Priemer OECD:	84,0 %
Poradie SR:	14. z 27 krajín

Percento dnešných mladých ľudí, u ktorých sa očakáva dokončenie vysokoškolského vzdelania (terciárne, typ A)

SR:	49,0 %
Priemer OECD:	39,0 %
Poradie SR:	6. z 28 krajín

(pokračovanie na strane 4)

Niektoré fakty...

(dokončenie zo strany 3)

Ekonomické otázky a trh práce: miera nezamestnanosti vo veku 25 – 64 rokov

Vyššie sekundárne vzdelanie

SR:	40,8 %
Priemer OECD:	12,5 %
Poradie SR:	1. z 33 krajín

Vyššie stredné a pomaturitné neterciárne

SR:	12,3 %
Priemer OECD:	7,6 %
Poradie SR:	5. z 34 krajín

Terciárne

SR:	4,8 %
Priemer OECD:	4,7 %
Poradie SR:	13. z 34 krajín

Percento ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, nevzdelávajú sa a nie sú ani v odbornej príprave

Vo veku 15 – 29 rokov (údaje za rok 2005)

SR:	20,5 %
Priemer OECD:	15,0 %
Poradie SR:	5. z 32 krajín

Vo veku 15 – 29 rokov (údaje za rok 2010)

SR:	18,8 %
Priemer OECD:	15,8 %
Poradie SR:	10. z 32 krajín

Finančné investície do vzdelávania – ročné výdavky na študenta (prepočet pomocou parity kúpnej sily)

Predškolské vzdelávanie

SR:	4 433 USD/dieťa
Priemer OECD:	6 670 USD/dieťa
Poradie SR:	26. z 34 krajín

Základné vzdelávanie

SR:	5 099 USD/žiaka
Priemer OECD:	7 719 USD/žiaka
Poradie SR:	27. z 35 krajín

Stredoškolské vzdelávanie

SR:	4 658 USD/žiaka
Priemer OECD:	9 312 USD/žiaka
Poradie SR:	29. z 37 krajín

Terciárne vzdelávanie

SR:	6 758 USD/žiaka
Priemer OECD:	13 728 USD/žiaka
Poradie SR:	33. z 37 krajín

Verejné a súkromné výdavky na vzdelávanie ako percento HDP

SR:	4,7 %
Priemer OECD:	6,2 %
Poradie SR:	35. z 37 krajín

Verejné výdavky na vzdelávanie ako percento celkových verejných výdavkov

SR:	9,8 %
Priemer OECD:	13,0 %
Poradie SR:	29. z 32 krajín

Podiel súkromných výdavkov na vzdelávacie inštitúcie

Primárne, sekundárne a postsekundárne neterciárne vzdelávanie

SR:	12,5 %
Priemer OECD:	8,8 %
Poradie SR:	9. z 32 krajín

Terciárne vzdelávanie

SR:	30,0 %
Priemer OECD:	30,0 %
Poradie SR:	14. z 31 krajín

Všetky úrovne vzdelávania

SR:	16,1 %
Priemer OECD:	16,0 %
Poradie SR:	12. z 30 krajín

Školy a učitelia – počet žiakov na učiteľa

Predškolské vzdelávanie

SR:	12,5 %
Priemer OECD:	14,4 %
Poradie SR:	21. z 32 krajín

Profesijný rozvoj učiteľov na Slovensku desať rokov „po“ Miléniu

VZDELÁVANIE PEDAGÓGOV

Roku 2010 som na stránkach Učiteľských novín vyjadril niektoré úvahy o modeli profesijného rozvoja našich učiteľov a rizikách jeho smerovania. Príspevky hodnotiace projekt Milénium ma opäť vedú k úvahám o súčasnom stave v profesijnom rozvoji, ktoré by sa mali stať predmetom odbornej diskusie.

Učitelia sú dnes nielen na Slovensku vystavení náročnejším požiadavkám na výkon profesie v porovnaní s obdobím, keď študovali, vstupovali do profesie. Spoločnou črtou je očakávanie vysokej miery samostatnosti, zodpovednosti, individualizácie výučby, ktoré sú dôsledkom decentralizácie a posilňovania autonómnosti školy a práce učiteľov. Sprievodná kríza učiteľstva sa spája s otázkou, ako urobiť profesiu atraktívnou, ako zabezpečiť jej profesionalizáciu. V EÚ sa hovorí o troch faktoroch umožňujúcich zmenu: akademické spôsobilosti získané pregraduálnym štúdiom, profesijný rozvoj počas celoživotnej profesijnej dráhy a posilnenie kompetencie systematickej sebareflexie (Európska komisia, 2011). Schválenie zákona o pedagogických a odborných zamestnancoch (2009) malo ambíciu vytvoriť podmienky na vyššiu kvalitu práce učiteľov, vytvoriť primerané podmienky a motiváciu na ich profesijný rozvoj ako kľúčového prvku rozvoja školského systému. Prijatý zákon obsahuje systémové predpoklady a piliere modelu profesijného rozvoja. K pozitívam zákona patrí, že je motivačný, tzn. že rozhodnutie vzdelávať sa vo formálnom systéme závisí výhradne od učiteľov a nie je povinné (okrem adaptačného a funkčného vzdelávania). Systém vzdelávania vytvára podmienky na gradáciu profesijných kompetencií prostredníctvom kariérnych stupňov pre všetky kategórie pedagogických zamestnancov (bez diskriminácie), ale má aj svoje nedostatky. **Nepodarilo sa aplikovať systém zahŕňajúci gradáciu učiteľských kompetencií cez výkon expertných pedagogických činností v triede a škole, metodické poradenstvo až po kontrolu (inšpekciu).** V dôsledku toho zostávajú naši školskí inšpektori mimo modelu pedagogickej gradácie. Skúsenosti z realizácie zákona viedli, ale bez odbornej diskusie, už k jeho dvom novelám, ktoré nepredstavujú významné systémové úpravy.

Motivácia na profesijný rozvoj

Zákon priniesol príležitosť na systémovú diferenciáciu a gradáciu v kariérnom, ale aj platovom postupe učiteľov. Už pri prijímaní zákona bol zrejmý nedostatok finančných zdrojov, aby nový model predstavoval výrazný motivačný prvok pre učiteľov. Platy učiteľov sú na Slovensku dlhodobo najnižšie v EÚ i OECD a v rámci republiky sa pohybujú na hranici priemernej reálnej mesačnej mzdy v národnom hospodárstve. Zámer *Milénia „podstatne zvýšiť spoločenské a najmä finančné ocenenie učiteľov, vychovávateľov“* je stále vzdialený a odporúčanie *„Ak má byť spoločenské ocenenie práce pedagógov rovnaké ako v štátoch OECD, bude potrebné zvýšiť platy učiteľov o cca 60 %! Spracovať plán postupného nárastu učiteľských platov, rýchlejšieho ako nárast priemerného platu v národnom hospodárstve.“* zostáva nenaplnené.

Od roku 2009 uplatňovaný model kariérneho a kreditového postupu vyvolal enormný záujem učiteľov o vzdelávaciu ponuku (veľkoryso dotovanú projektmi ESF). Je to najmä preto, že učitelia tak kompenzujú nízke platy „naháňaním kreditov“ a následne získaním *istého* kreditového príplatku a zvýšenia svojho príjmu („čo máte za 7 kreditov“?!). Možnosť získať 12-% zvýšenie platu je neraz hybnou silou záujmu (aj petície proti kreditovému systému), na ktorý sústava vzdelávacích zariadení ani ponuka programov nebola včas pripravená. Školy spochybňujú osvedčenia získané v programoch kontinuálneho vzdelávania, ktoré nerozvíjajú potrebné profesijné kompetencie učiteľov, ale prinášajú im finančné benefity.

Nový systém neumožnil uznať dovtedajšie preukázateľné výsledky učiteľov vo vzdelávaní v novom prostredí a diskriminoval tých, ktorí sa v minulosti profesijne rozvíjali najviac (stálo za to nevzdelávať sa!). Roku 2010 poberalo kreditový príplatok 666 učiteľov, roku 2011 boli prostredníctvom kreditového príplatku vyplatené 3 371 920 € a roku 2012 asi 16 mil. €. Stále chýba zmysluplná vzdelávacia ponuka aj pre málopočetné kategórie učiteľov, majstrov a proces akreditácie programov kontinuálneho vzdelávania je málo flexibilný a zdĺhavý. Liberalizácia trhu so vzdelávaním učiteľov je lákavá najmä pre tých, ktorí nemajú žiadnu učiteľskú skúsenosť so zmenou vo vzdelávaní, ale prichádzajú s drahou ponukou pochybnej kvality. **Je nemožné hovoriť o cieľavedomom prepojení potrieb rozvoja školy s potrebami a so vzdelávaním učiteľov.** Zvýšenie platov z dôvodu kariérneho postupu (atestácie) alebo kreditov (kreditového príplatku) obmedzilo možnosť riaditeľov využívať motivačnú časť hodnotenia učiteľov – osobný príplatok (keďže zdrojov viac niet).

Kritika tohto kupčenia a bezúčelného naháňania sa za kreditmi je oprávnená. Systém vyžaduje optimálne nastavenie, ktoré bude podporovať aj iné podoby motivácie. Dnes prevažujúci **intencionálny model** je spojený so sústavou kvalifikačných predpokladov a platových tried učiteľov, ktorí si vyberajú z ponuky možností kontinuálneho vzdelávania a po ich úspešnom ukončení (atesty, kreditný systém) získavajú vyšší kariérny, funkčný postup a zvýšenie platu. Prednosťou je flexibilita pri implementácii záväzných zmien v školskom systéme, nedostatkom je centralistické riadenie a riziko uniformity foriem a metód vzdelávania potláčajúce tvorivý potenciál učiteľov. Smerovanie k **autoregulačnému modelu** založenému na predpoklade, že každý učiteľ má takú mieru vnútornej motivácie, že je schopný sám kompetentne rozhodovať o svojich vzdelávacích potrebách a cestách ich uspokojenia, naráža na demotivované, rezignované učiteľstvo a týka sa len menšieho počtu vysoko a trvalo motivovaných učiteľov.

Podpora profesijného rozvoja

Podpora profesijného rozvoja učiteľov nastupujúcich do praxe je efektívnejšia, ak nadväzuje na prípravné vzdelávanie, ktoré budúcich učiteľov vyzbrojí aj praktickými spôsobilosťami.

Už dlhodobo sa systémovo nerieši otázka prepojenia pedagogickej teórie a praxe vo vzdelávaní učiteľov (napr. model učiteľskej prípravy, posilnenie výučby pedagogických a psychologických disciplín, podiel pedagogickej praxe, postavenie cvičných škôl a iné), čo nesvedčí o naplnení ideí *Milénia*. Systém podpory profesijného rozvoja by mal byť schopný reflektovať spoločenské zmeny cez aktualizáciu profesijných kompetencií učiteľov, rozvojových a inovačných potrieb škôl. Práve adaptabilita na zmeny, stratégia podpory inovácií vytvára flexibilný model.

Profesijný rozvoj učiteľov pôsobiacich v pedagogickej praxi predstavuje pole záujmu **pedeutológie (vedy o učiteľstve)**. Ako každá iná oblasť ľudskej činnosti, aj zlepšovanie práce učiteľov sa musí opierať o vedecké teórie, výsledky výskumov. Roztrieštenosť výskumu profesijného rozvoja sťažuje vytváranie teórií a overovanie celého komplexu rôznych modelov. Napríklad, aký vplyv má vzdelávanie (sa) učite-

ľov na kvalitu ich vyučovania a na učenie sa žiakov? Takéto komplexnejšie modely sú potrebné preto, aby sme správne pochopili vzájomné dynamické vzťahy medzi podmienkami a účinkami, ako spolupráca, účasť na práci tímov a podobne. Fakulty pripravujúce učiteľov neboli aktívne vtiahnuté do aplikácie zákona, ich zapojenie do implementácie najnovších výsledkov pedagogických teórií, bádania predmetových didaktík je nedostatočne prepojené s pedagogickou praxou.

Podporu systému profesijného rozvoja učiteľov na Slovensku podľa zákona vytvára **sústava poskytovateľov** (rezortné zariadenia, vysoké školy, právnické osoby oprávnené na vzdelávacie služby, cirkvi a školy). Ani po troch rokoch účinnosti zákona nemáme relevantné informácie o štruktúre, kvantite ani kvalite poskytovaných služieb. Neexistujú nástroje rezortu na spätnú väzbu o efektívnosti vynakladaných verejných zdrojov (resp. zdrojov ESF). Stretávame sa s **prístupom akademickým** (teoreticko-vedecká orientácia kontinuálneho vzdelávania najmä na vysokých školách), **pragmaticko-metodickým** (neuniverzitným, prakticko-metodické vzdelávanie na rezortných pracoviskách). Optimálny sa javí **kombinovaný prístup** (vedecko-výskumné a metodické funkcie), ktorý predstavuje funkčné spojenie pedeutologického výskumu a jeho transfer do pedagogickej praxe. Vysoké školy prejavujú oprávnene zvýšený záujem o oblasť podpory profesijného rozvoja učiteľov. Je to prirodzené, ide o pracoviská s významným vedeckým potenciálom, možnosťami výskumných aktivít i vysokou mierou akademickej slobody, ktorá dnes v búrlivých reformných zmenách a profesijnom rozvoji učiteľov chýba. Vysoké školy sú pripravené, ale za rovnakých podmienok (národné projekty ESF), ako boli vytvorené pre organizácie ministerstva (ŠPÚ, MPC, ŠIOV), poskytnúť potrebnú kvalitu.

Tým sa dostávame k zásadnej otázke financovania podpory profesijného rozvoja. Na **financovanie sústavy kontinuálneho vzdelávania** nemajú krajiny EÚ vytvorený osobitný model. Iniciatívu pri financovaní si zväčša ponecháva ústredná školská správa na priority štátnej vzdelávacej politiky prostredníctvom centrálne riadených inštitúcií, vysokých škôl, miestnej samosprávy a podpory iniciatív v jej pôsobnosti. Na Slovensku pretrváva netransparentnosť financovania v poskytovaní vzdelávacích služieb. Dotácie z verejných zdrojov sú nekoordinovane smerované rezortným poskytovateľom – priamo riadeným organizáciám, čiastočne cez normatív školám, ale nie ich objednávateľom – učiteľom. Tým nie je možné zistiť skutočný záujem o služby, posilňovať konkurenciu, znižovať náklady a ani zvyšovať tlak na kvalitnejšie poskytovanie služieb. Preto je nevyhnutné preniesť priame aj nepriame dotácie na zákazníkov – školy, ako účelové finančné dotácie v rámci rozpočtu (výška vzhľadom na počet žiakov alebo učiteľov). Rozhodnutie o voľbe poskytovateľa vzdelávacej služby je na riaditeľovi školy, tak ako to deklarovalo *Milénium: „Každá škola by mala dostať účelovo viazané prostriedky na vzdelávanie pedagogických pracovníkov a škola si bude objednávať (vyberať z ponúk) také vzdelávanie, ktoré považuje za najpotrebnejšie.“* Na vzdelávanie učiteľov môže prispievať miestna samospráva, ale aj škola, učiteľ (v tomto prípade sa uplatňuje model neredukujúci ich mzdu, ale kompenzujúci ich výdavky na vzdelávanie napríklad predĺženou dovolenkou, študijným voľnom, inými úľavami a výhodami).

Na diskusiu je otázka, ktoré druhy kontinuálneho vzdelávania majú byť pre školy (učiteľov) spoplatňované. Zastávame názor, že bezplatné by mali byť tie aktivity, ktoré štátna správa vyžaduje ako súčasť implementácie kurikulárnych zmien alebo pri zásadných štrukturálnych reformách školstva. Učiteľ ako zamestnanec vykonávajúci verejnú službu vo verejnom záujme by mal mať prístup k týmto aktivitám bez finančného obmedzenia. Úhradu nákladov (v úplnej alebo čiastočnej výške) za kontinuálne vzdelávanie považujeme za účelnú vtedy, ak ide o súčasť prípravy učiteľa na výkon špecializovanej funkcie, rozšírenie odbornej spôsobilosti, prípadne jej zvýšenie (napr. atestáciou), čím učiteľ dosiahne aj nárokovateľné finančné zvýhodnenie (platový postup).

Kvalita práce učiteľov a učebné výsledky žiakov

Reformy v systémoch profesijnej podpory učiteľov v krajinách EÚ predstavujú veľmi turbulentné prostredie, ktoré sa vyznačuje neustálymi zmenami a úsilím nájsť optimálny model, ktorý bude efektívne podporovať kvalitu práce učiteľov. Deje sa tak v presvedčení, že kvalita práce učiteľa je rozhodujúcim faktorom úspešnosti žiakov, triedy, školy a celých školských sústav. Prijatím profesijného zákona nastala situácia, keď hlbšie analyzujeme jeho dopady na procesy vzdelávania a chápeme, že žiaden zákon neprinesie automaticky očakávané zlepšenie, najmä výsledkov práce učiteľov v triedach.

Napriek tomu, že považujeme prínos profesijného rozvoja učiteľov ku kvalite výsledkov školstva za samozrejmý, neexistujú o tom priame dôkazy. Zväčša súhlasíme s tým, že ak profesijný rozvoj neprináša zlepšenie učebných výsledkov žiakov, vzdelávanie učiteľov (vyčlenené zdroje) je neefektívne. Paradoxne mnohé výskumy poukazujú na to, že aj keď sú učitelia považovaní za zodpovedných za učebné výsledky svojich žiakov, oveľa významnejší podiel má na tom súbor mimoškolských faktorov. *„Viac ako 90 % variácií vo výsledkoch testovania žiakov je spôsobených rôznorodými faktormi, ktoré sú mimo kontroly učiteľa. Učitelia môžu venovať len minimum vyučovacieho času netestovaným aspektom kurikula, ktoré výrazne pomáhajú rozvoju žiakov alebo ho brzdia.“* (J. MacBeath) Na Slovensku chýbajú štúdie, diskusia, ale aj nástroje umožňujúce tento paradox hlbšie preskúmať a vyhodnotiť.

Profesijné kompetencie a profesijné štandardy

Pregraduálna príprava aj kontinuálny profesijný rozvoj je obťažný bez prijatého konsenzu o tom, aké sú očakávania od učiteľov a od ich práce v škole. Ide o model profesijných kompetencií formulovaných v podobe profesijného štandardu, ktorý svojou gradačnou funkciou zabezpečuje rozvoj profesionality každého učiteľa a je pilierom kariérneho systému.

Gradácia profesijných kompetencií učiteľov nadväzujúca na systém ich prípravného vzdelávania so sebou prináša tvorbu profesijného štandardu, ktorý sa ako nový prvok (v súlade s myšlienkami *Milénia*) postupne presadzuje v slovenskej pedagogickej terminológii, ale aj pedagogickej praxi. Vznik profesijných štandardov je vyústením práce odborníkov, ktorí vypracovali návrh modelu rozvoja profesijných kompetencií. Súbor profesijných kompetencií predstavuje aj výstupné požiadavky na adepta atestácie, ktoré by mal náležite preukázať.

Práve otázku preukazovania osvojených profesijných kompetencií učiteľov je dnes potrebné koncepčne riešiť. V súčasnosti je model preukazovania kompetencií záverečnou prácou prekonaný. V súlade s trendmi v profesijnom rozvoji bude nevyhnutné spracovať metódy dokazujúce dosiahnutie kompetencií (portfóliá obsahujúce napr. tematické plány výchovy a vzdelávania, učebné osnovy, písomné prípravy, scenáre výučby, videozáznamy, hodnotenia výučby od iných subjektov, hospitačné záznamy a pozorovacie systémy výučby, prípadové štúdie, demonštrácie kompetencií a iné). Procesy hodnotenia (overenia) osvojených (preukázaných) profesijných kompetencií predstavujú odborne a metodicky náročné postupy, na ktoré v súčasnosti nie sme pripravení (pozri názorné zobrazenie na obrázku).

„Je nemožné hovoriť o cieľavedomom prepojení potrieb rozvoja školy s potrebami a so vzdelávaním učiteľov.“

Formálne, neformálne, informálne aktivity v rozvoji profesijných kompetencií

Profesijný rozvoj učiteľov má v koncepte celoživotného učenia sa neinštitucionálnu, neformálnu dimenziu – **sebavzdelávanie**, a dimenziu formálnu – **kontinuálne vzdelávanie**, a uskutočňuje sa v mnohých vzdelávacích aktivitách, ktoré ho sprevádzajú a sú jeho výsledkom. Je príznačné, že najprv je legislatívne upravené (organizované) prostredie formálneho vzdelávania ako priestor podliehajúci pravidlám (účasť, druhy, formy atestácie, gradácia kariérnych stupňov, systém kreditov, štandardizácia kompetencií a pod.). Tieto postupy sú založené na **pozitivistickom poňatí profesijného rozvoja** cez diagnostikovanie problémov, potrieb, preskripciu zmien a následné porovnanie výkonov s normatívnymi cieľmi. Avšak tento priestor podľa názorov mnohých výskumníkov, ale najmä učiteľov, nestačí pokryť potreby učiteľov. Nemôžeme stotožňovať profesijný rozvoj (v širšom význame spontánne, dobrovoľné a neformálne aktivity) a kariérny systém, ktorý poskytuje a umožňuje formálne vyjadrenie týchto kvalít profesie na štyroch stupňoch.

Dôsledkom nasýtenej „ponuky pre ponuku“, vyvolanej potrebou čerpať najmä zdroje ESF, je „únava zo vzdelávania“. Výskumy uvádzajú, že len 10 % zmien v profesijnom výkone učiteľov je výsledkom formálnych vzdelávacích aktivít. Oveľa významnejší je priestor, ktorý nie je možné organizovať, predpísať, nariadiť, a tento vyplýva z **novej paradigmy v profesijnom rozvoji** založenej na individualizovanom, osobnostnom poňatí, ako permanentná podpora učiteľov priamo pri výkone ich práce (oblasť informálneho a neformálneho vzdelávania). Práve tento priestor má zásadný význam pre praktickú, skúsenostne orientovanú učebnú činnosť učiteľov.

Slovensko rieši „formálny priestor“ vo vzdelávaní učiteľov, ale zanedbáva iné vážne oblasti podpory ich rozvoja. Tie pritom nie je možné z podstaty ich obsahu a procesov nadiktovať, ale je možné vytvoriť podmienky, v ktorých sa budú rozvíjať. Práve otázka, ako v rezorte nastaviť podmienky a podporu na uvoľnenie tvorivých aktivít učiteľov a ich sebarozvoj, je dnes pre rozvoj škôl kľúčová. Profesijný rozvoj je dnes orientovaný zväčša na rozvoj profesijných kompetencií – viazaných na nové ciele, obsahy, metódy, formy, prostriedky výučby, aby zodpovedali potrebám transformácie škôl, uplatniteľnosti (zamestnateľnosti) žiakov v praxi. Vlastný profesijný rozvoj má však aj funkciu profesionalizačnú, v zmysle etiky profesie, ako porozumenie spoločenským (politickým) požiadavkám, porozumenie učiteľovaniu a sebe v úlohe učiteľa.

PaedDr. Ivan PAVLOV, PhD.,
Metodicko-pedagogické centrum
Bratislava
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Bibliografické odkazy

EURÓPSKA KOMISIA. 2011. *Zvyšovanie efektívnosti vzdelávania prostredníctvom profesijného rozvoja učiteľov.* Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 978-80-8052-382-4.

EURÓPSKA KOMISIA. 2006. *Zabezpečenie kvality v príprave učiteľov v Európe*. Brusel: Eurydice [cit. 2006-12-04]. Dostupné na www.eurydice.org.

KOLEKTÍV. 2006. *Profesijný rozvoj učiteľa.* Prešov: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 80-89055-69-9.

Koncepcia profesijného rozvoja učiteľov v kariérovom systéme. 2007. Dostupné na www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/0C16E62FCEADAE3CC12572C1002C6FAF?OpenDocument.

KORTHAGEN, F. a KOL. 2011. *Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realistického vzdělávaní učitelů.* Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-221-5.

Oznámenie Komisie Európskych spoločenstiev Rade a Európskemu parlamentu. 2007. *Zlepšovanie kvality vzdelávania učiteľov.* Brusel 3. 8. 2007, KOM(2007) 392. Dostupné na http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=sk&DosId=196058.

MacBEATH, J. 2012. *Future of Teaching Profession.* Cambridge: University of Cambridge. Leadership for Learning. The Cambridge Network. 978-92-95089-93-8. Dostupné na http://download.ei-ie.org/Docs/WebDepot/EI%20Study%20on%20the%20Future%20of%20Teaching%20Profession.pdf.

PAVLOV, I. 2002. *Profesijný rozvoj pedagogického zboru školy.* Prešov: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 80-8045-285-7.

PAVLOV, I. 2009. Profesijné štandardy majú zelenú... In: *Pedagogické rozhľady*, roč. 18, č. 4., s. 20 – 21. ISSN 1335-0404.

PAVLOV, I. 2010. Môže profesijný zákon priniesť vyššiu kvalitu do práce našich učiteľov, škôl a výsledkov našich žiakov? In: *Učiteľské noviny*, roč. 58, č. 4 – 5, 25. 1. 2010, s. 4 – 5. ISSN 0139-5769.

PÍŠOVÁ, M. – DUSCHINSKÁ, K. a KOL. 2011. *Mentoring v učitelství.* Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-589-8.

Zákon NR SR o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: *Zbierka zákonov*, č. 317/2009, čiastka 113, s. 2334 – 2361.

Základné vzdelávanie

SR:	17,1 %
Priemer OECD:	15,8 %
Poradie SR:	14. z 36 krajín

Stredoškolské vzdelávanie

SR:	14,1 %
Priemer OECD:	13,8 %
Poradie SR:	17. z 38 krajín

Počet hodín povinného vyučovania za rok

Vek žiakov 7 – 8 rokov

SR:	695 hodín/rok
Priemer OECD:	774 hodín/rok
Poradie SR:	21. z 33 krajín

Vek žiakov 9 – 11 rokov

SR:	784 hodín/rok
Priemer OECD:	821 hodín/rok
Poradie SR:	19. z 34 krajín

Vek žiakov 12 – 14 rokov

SR:	822 hodín/rok
Priemer OECD:	899 hodín/rok
Poradie SR:	24. z 34 krajín

Počet hodín výučby za rok (u učiteľov verejných škôl)

Základné vzdelávanie

SR:	841 hodín/rok
Priemer OECD:	782 hodín/rok
Poradie SR:	11. z 35 krajín

Nižšie stredné vzdelávanie

SR:	652 hodín/rok
Priemer OECD:	704 hodín/rok
Poradie SR:	17. z 34 krajín

Vyššie stredné vzdelávanie

SR:	624 hodín/rok
Priemer OECD:	658 hodín/rok
Poradie SR:	20. z 35 krajín

Pomer platov učiteľov na plný úväzok k zárobku dospelých pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním v iných profesiách v spoločnosti

Základné školy

SR:	0,45
Priemer OECD:	0,82
Poradie SR:	27. z 27 krajín

Nižšie stredné vzdelávanie

SR:	0,45
Priemer OECD:	0,85
Poradie SR:	27. z 27 krajín

Stredné školy

SR:	0,45
Priemer OECD:	0,90
Poradie SR:	27. z 27 krajín

** Krajiny sú zoradené v zostupnom poradí hodnôt.*

Navštívte aj www.oecd.org/edu/eag2012.

(lupa, podľa Education at a Glance 2012: OECD Indicators)

Foto Erika Ambrušová, Základná škola Lok

Podpora rozvoja čitateľskej gramotnosti v školách a školských knižniciach

PROJEKTY

Metodické centrum Slovenskej pedagogickej knižnice pre školské knižnice s cieľom podporiť rozvoj čitateľskej kultúry žiakov základných a stredných škôl zorganizovalo v októbri 2012 dva projekty, do ktorých sa zapojilo 807 škôl s celkovým počtom 117 537 žiakov, pedagogických a nepedagogických zamestnancov, členov miestnych komunít.

Záložka do knihy spája školy

Prvým projektom bol celoslovenský projekt **Záložka do knihy spája slovenské školy** pre základné a stredné školy, ktorý bol vyhlásený pri príležitosti **Medzinárodného mesiaca školských knižníc**. Cieľom projektu, ktorý sa organizoval po prvýkrát, bolo nadviazanie kontaktov medzi slovenskými základnými a strednými školami a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh, ktoré žiaci mohli vyrobiť ľubovoľnou technikou. Základné a stredné školy mohli výmenu záložiek využiť aj na nadviazanie vzájomnej spolupráce, kontaktov alebo na poznávanie života žiakov v rôznych kútoch Slovenska.

Len na okraj je vhodné poznamenať, že v rokoch 2009 – 2011 sa organizoval v spolupráci s Národným pedagogickým múzeom a knižnicou J. A. Komenského v Prahe česko-slovenský projekt **Záložka do knihy spojuje školy**, do ktorého sa zapojilo 1 052 slovenských škôl a 300 českých škôl.

Základné a stredné školy, ktoré sa chceli zúčastniť celoslovenského projektu, vyplnili do 26. septembra 2012 elektronickú prihlášku zverejnenú na webstránke Slovenskej pedagogickej knižnice (SPK). Na základe spracovaných údajov z elektronických prihlášok SPK vytvorila partnerské dvojice zvlášť medzi základnými školami (ZŠ) a zvlášť medzi strednými školami (SŠ) s prihliadnutím na typ školy a počet prihlásených žiakov. V dňoch 28. až 29. septembra 2012 zaslala SPK kontaktné údaje každej partnerskej dvojici. Zúčastnené partnerské dvojice informovala, že vzájomná komunikácia, výmena záložiek i nadväzovanie priateľských kontaktov bude len v ich pôsobnosti. Termín ukončenia výmeny záložiek bol stanovený na 31. október 2012.

Do projektu sa prihlásilo celkovo **489 škôl s celkovým počtom žiakov 54 528**, konkrétne 396 ZŠ s celkovým počtom 49 284 žiakov a 93 SŠ s celkovým počtom 5 244 žiakov. SPK koncom októbra poďakovala všetkým zúčastneným ZŠ a SŠ za aktívnu účasť v celoslovenskom projekte a vyzvala ich na jeho dobrovoľné vyhodnotenie a pripojenie fotografií z priebehu výroby záložiek alebo fotografií najkrajších záložiek.

Výber z dobrovoľného hodnotenia celoslovenského projektu 260 ZŠ a SŠ spolu s fotografiami sprístupnila na webstránke www.spgk.sk/swift_data/source/pdf/Zalozka%20hodnotenie%202012.pdf.

Je potrebné povedať, že projekt bol prijatý pedagogickými i nepedagogickými zamestnancami a žiakmi veľmi pozitívne. Zvlášť ocenili možnosť nadviazania a upevnenia priateľstva medzi školami, rozvíjania tvorivosti a kreativity žiakov, podporovania a upevňovania ich vzťahu k čítaniu kníh.

Žiaci vyrábali záložky rôznych tvarov a s rozmanitými motívmi počas vyučovacích hodín, v školských kluboch detí, v rámci krúžkovej činnosti alebo doma. Žiaci alebo samotní učitelia pri výrobe záložiek čítali zväčša rozprávky a dobrodružné príbehy. Mladší žiaci na zadnú stranu záložiek prevažne napísali svoje poštové adresy. Starší žiaci tam uvádzali mailové adresy a kontakty na sociálne siete. Doplňujúcim programom výroby záložiek boli často čitateľské kvízy či žiacke besedy o prečítaných knihách, zriedkavo aj príprava powerpointových prezentácií s informáciami a fotografiami o svojich obciach alebo školách pre partnerské školy. Veľké množstvo žiakov vyrobilo záložky nielen pre svojich kamarátov z pridelených partnerských škôl, ale aj pre svoju školskú knižnicu a na predaj na plánovaný vianočný bazár.

Foto Mária Perďochová, Základná škola Staškov

Väčšina základných a stredných škôl do balíka so záložkami pribalila priateľské listy, fotografie žiakov, ktorí vyrábali záložky, školské časopisy, propagačné materiály, darčekové predmety alebo knihy svojich rodákov. Žiaci písali v listoch o svojich školách, obciach alebo mestách, o podujatiach v školských knižniciach a taktiež o sebe. Niekoľko škôl si na základe vzájomnej dohody vymenilo záložky a darčekové predmety pri osobnej návšteve zástupcov partnerských škôl. Skoro všetky zúčastnené školy si z priateľských záložiek urobili výstavky, uverejnili na webstránkach svojich škôl najkrajšie záložky, napísali články o priebehu celoslovenského projektu do svojich školských časopisov a výnimočne aj do školských kroník. Viaceré školy sa dohodli so svojou partnerskou školou, že zostanú v priateľskom kontakte a budú hľadať nové spôsoby spolupráce. Niektoré si dohovorili aj vzájomnú návštevu škôl spojenú so športovými akciami.

Môžeme spokojne povedať, že výmena záložiek prispela k nadviazaniu nových priateľských kontaktov medzi partnerskými školami, ukázala im ďalšie možnosti spolupráce v budúcnosti, podporila rozvoj kreativity, fantázie, manuálnej zručnosti a práce s informáciami žiakov, posilnila ich etické hodnoty, zábavnou formou ich pritiahla ku knihám, podporila ich vzťah k čítaniu a v mnohých prípadoch aj posilnila ich dobrý vzťah ku školskej knižnici. Pridanou hodnotou projektu bolo rozšírenie vedomostí žiakov nielen z geografie, ale aj zo slovenského jazyka a literatúry, konkrétne zdokonalenie v písaní korešpondencie – napríklad v štylistike písania listov, pohľadníc alebo uvádzania adries.

Dôkazom zmysluplnosti celoslovenského projektu sú aj vyjadrenia niektorých pedagogických a nepedagogických zamestnancov a žiakov školy:

„Naši žiaci sú iní, nesú si so sebou svoj hendikep, sú mentálne postihnutí. Neviete si ani predstaviť, ako ich teší, keď cítia, že sú potrební, že niekto čaká na ich záložky... A potom si ich záložky od svojich kamarátov strážia a dávajú na ne pozor.“

Mgr. Jana Vašková,
Špeciálna základná škola Sereď

„Chceme sa vám poďakovať za krásnu myšlienku, na základe ktorej sme mali možnosť spoznať sa so žiakmi z inej školy na opačnom konci Slovenska. Žiaci sa s nadšením zapájali do tohto projektu. Zaujímalo ich napríklad, kde sa nachádza na mape mesto, do ktorého máme poslať záložky.“

Mgr. Dagmar Smutná,
Základná škola s materskou školou
s VJSaM Veľký Kýr

„Veríme, že tento projekt prispel nielen k nadviazaniu kontaktov medzi našimi partnerskými školami, ale že zaujímavé záložky inšpirovali žiakov k prečítaniu nejakej knihy.“

Mgr. Marta Stankovičová,
Hotelová akadémia Liptovský Mikuláš

„Žiaci si vymenili mailové adresy a kontakty na sociálnych sieťach a veríme, že ich komunikácia sa týmto projektom nekončí. Ďakujeme za túto príležitosť a veríme, že budúci rok sa budeme môcť zapojiť.“

Mgr. Zuzana Vráblová,
Súkromné športové gymnázium Košice

„Každý večer čítam z čítanky mojej malej sestričke. Záložka sa jej veľmi páči, ale ja si ju strážim, aby mi ju nezničila.“

Martin, žiak 3. ročníka,
Základná škola Vtáčkovce

Súťaž o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice

Druhým projektom, organizovaným 22. októbra 2012 pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc, bol 8. ročník **Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej kniž-**

nice, tento rok na tému *Školské knižnice: Kľúč k minulosti, prítomnosti a budúcnosti*. Osobnú záštitu nad súťažou prevzal minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič.

Cieľom súťaže, ktorá sa organizuje od roku 2005, bolo zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, k školskej knižnici a čítaniu, poznávaniu nového. Základnou podmienkou bolo, aby školská knižnica zorganizovala podujatie na určenú tému pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc 22. októbra 2012. Školská knižnica mala zaslať poštou najneskoršie do 31. októbra 2012 na adresu SPK stručný popis podujatia spolu s predpísanými povinnými údajmi. Každá škola mohla prihlásiť len jedno podujatie.

Školským knižniciam sa odporúčalo, aby na svoje podujatia pozvali rodičov žiakov školy, zriaďovateľa školy, predstaviteľov miestnej samosprávy, poprípade aj iných členov miestnej komunity.

Do súťaže sa prihlásilo **318 školských knižníc s celkovým počtom 68 253 účastníkov**, z toho 252 školských knižníc v ZŠ, 66 školských knižníc v SŠ a 2 neoprávnené subjekty.

Odborná porota, zložená zo zástupcu vyhlasovateľa súťaže, zástupcu školského úradu a zástupcu školských knižníc, nehodnotila podujatie 19 školských knižníc. Dôvodom ich vyradenia z hodnotiaceho kola boli formálne chyby. Do hodnotiaceho kola súťaže postúpilo 299 školských knižníc, z toho 236 školských knižníc v ZŠ a 63 školských knižníc v SŠ.

Každé podujatie sa hodnotilo v troch kategóriách. V kategórii A, či bolo podujatie v súlade s témou *Školské knižnice: Kľúč k minulosti, prítomnosti a budúcnosti*, a to bodovo od 0 po 20. V kategórii B hodnotila porota originalitu a vtipnosť realizovaného podujatia v tej istej bodovej škále. A v kategórii C sa v rozmedzí 0 – 10 bodov posudzovala úroveň popisu podujatia z formálnej stránky – úplnosť povinných údajov.

Po sčítaní bodov udelených jednotlivými členmi odbornej poroty bolo určené výsledné poradie zúčastnených školských knižníc.

Prvé miesto bolo ocenené finančnou odmenou 1 000 €, druhé miesto 900 €, tretie 800 €, štvrté 600 € a piate až desiate miesto 450 €.

Foto Miroslava Fuňáková, Gymnázium vo Vranove nad Topľou

Foto Mária Tormová, Jarmila Kuriljuková, Stredná priemyselná škola Snina

Foto Renáta Titková, Základná škola, Škultétyho ul., Nitra

Ocenené školské knižnice použili finančné prostriedky v celkovej sume 6 000 € na nákup kníh podľa vlastného výberu do svojich knižničných fondov. **Finančné prostriedky do súťaže venovala sekcia regionálneho školstva Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.**

Absolútnym víťazom súťaže sa stala **Stredná odborná škola záhradnícka na Brezovej ulici v Piešťanoch**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Číta celá škola* formou čitateľského maratónu a videokonferencie. V rámci čitateľského maratónu, ktorý trval od 7.45 do 14.00 hod., najskôr učitelia čítali žiakom tretí zväzok knihy historika, spisovateľa a publicistu Pavla Dvořáka *Stopy dávnej minulosti*. Po čitateľskom maratóne nasledovala videokonferencia s autorom. Žiaci s ním diskutovali o histórii, archeológii a čítaní. Prostredníctvom telemostu sa im podarilo spojiť s ním v jeho bydlisku v Budmericiach.

Na druhom mieste sa umiestnila **Spojená škola - Špeciálna základná škola na Ulici J. Fabiniho v Spišskej Novej Vsi**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *S knihou k lepšej budúcnosti*, v rámci ktorého prostredníctvom powerpointovej prezentácie priblížila žiakom obdobie od vzniku písma až po vynález kníhtlače či život a tvorbu 12 najznámejších spisovateľov detskej literatúry. Pomocou videoukážok objasnila žiakom, ako si slovenský spisovateľ kupuje v kníhkupectve knihy od iného spisovateľa a ako sa vyrába kniha. Podujatie bolo doplnené čítaním kníh, literárnymi súťažami, dramatizáciami rozprávok a hudobno-spevnými pasážami.

Z tretieho miesta sa radovala **Základná škola z Turzovky-Bukoviny**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Ríša vedomostí a fantázie*, v rámci ktorého žiaci v kostýmoch literárnych hrdinov a kultúrnych dejateľov priblížili svojim spolužiakom prostredníctvom dramatizácie grécku mytológiu, slovenské rozprávky, život a dielo štúrovcov a vedecko-fantastickú literatúru. Celodenné podujatie v školskej knižnici bolo doplnené besedou s ôsmimi žiakmi-slovenskými spisovateľmi, napríklad s Kristou Bendovou, Máriou Ďuríčkovou, Ľubomírom Feldekom, ďalej bábkovými divadielkami, vedomostnými kvízmi a literárno-zábavnými hrami.

Štvrté miesto bolo udelené **Strednej odbornej škole hotelových služieb a obchodu Nové Zámky**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Moje rodisko*, v rámci ktorého žiaci zhotovili leporelo dlhé 360 metrov. V leporele spracovali informácie o minulosti, prítomnosti a budúcnosti obcí a miest, z ktorých pochádzajú. Získané informácie z ústneho rozprávania rodičov a príbuzných dopĺňali poznatkami z kníh zo školskej knižnice a z internetu.

Z piateho miesta sa tešila **Základná škola na Komenského ulici vo Veľkom Krtíši**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Strom budúcnosti*, ktoré sa skladalo z viacerých aktivít. Zrealizovala napríklad powerpointovú prezentáciu o zaujímavostiach zo sveta kníh a knižníc, dramatizácie slovenských rozprávok, predstavenie obľúbených kníh, literárne súťaže a doplňovačky, besedu s ilustrátorkou detských kníh Editou Sliackou a spoločné ilustrovanie prečítaného príbehu. Podujatie ukončili žiaci tvorbou „stromu budúcnosti" pre školskú knižnicu. Strom tvorili jednotliví žiaci z „papierových dlaní", na ktoré napísali svoje mená a názov a autora svojej obľúbenej knihy.

Na šiestom mieste sa umiestnila **Základná škola Juraja Fándlyho zo Serede**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Cez kľúčovú dierku – rozprávkovo, fantázia a tvorivosť, knižnica budúcnosti*, v rámci ktorého mladší žiaci čítali rozprávky vedeniu školy a hrali malé divadelné predstavenia, starší žiaci sa zahrali na spisovateľov, ilustrátorov, prekladateľov, redaktorov a vydavateľov spoločnej knihy a najstarší žiaci tvorili powerpointové prezentácie obľúbených spisovateľov a komiksy.

Zo siedmeho miesta sa tešila **Základná škola v Zemianskej Olči**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Cestička časom*, v rámci ktorého si žiaci v školskej knižnici najskôr pripomenuli Rok sv. Cyrila a Metoda prostredníctvom powerpointovej prezentácie a vedomostného kvízu. Potom čítali rozprávky, tvorili ilustrácie na motívy prečítaných rozprávok, komiksy a plagáty o „knihe budúcnosti".

Ôsme miesto bolo udelené **Cirkevnej základnej škole s materskou školou sv. Petra a Pavla v Belej nad Cirochou**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Kniha minulosti a prítomnosti*, v rámci ktorého žiaci prezentovali najvýznamnejšie literárne osobnosti cez šesť informačných panelov i dramatickým stvárnením úryvkov z ich diel či recitáciou. Predstavený bol napríklad život a dielo sv. Cyrila a Metoda, Antona Bernoláka či Ľudovíta Štúra. Po prezentáciách nasledovali besedy s publicistom, výtvarníkom, starostom Umeleckej besedy slovenskej Emilom Semancom a s regionálnym spisovateľom Pavlom Kapráľom.

Na predposlednom ocenenom mieste sa umiestnila **Základná škola na Medňanskej ulici v Ilave**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Obľúbené knihy*, v rámci ktorého realizovala viacero aktivít. Učitelia napríklad predstavili žiakom svoje najobľúbenejšie knihy, mladší žiaci čítali svojim spolužiakom zo svojich obľúbených kníh, školská akadémia sa zamerala na život a dielo sv. Cyrila a Metoda, tvorivé dielne organizované v spolupráci s piatimi regionálnymi spisovateľmi a ilustrátorkou boli upriamené na písanie a ilustrovanie vypočutých príbehov.

Posledné ocenené miesto získala **Základná škola na Lipovej ulici v Spišskej Novej Vsi**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Kľúč k minulosti, prítomnosti a budúcnosti*, ktoré sa skladalo z troch hlavných aktivít. V rámci prvej žiaci vytvorili rozprávkovú knihu zo svojich príbehov a ilustrácií. V rámci druhej uskutočnili Deň otvorených dverí v školskej knižnici. Tretia aktivita, nazvaná Večer pod lampou, bola venovaná večernému čítaniu žiakov v „rozprávkových miestnostiach", literárnym súťažiam a tvorivým dielňam.

Zvláštnu cenu súťaže udelili časopisy Fifík a Quark Gymnáziu na Dukelskej ulici v Giraltovciach, ktoré sa umiestnilo ako prvá stredná škola mimo poradia víťazov. Školskej knižnici venovali knižné odmeny vydavateľstva Perfekt v sume **200 €** za zorganizovanie podujatia pod názvom *Rozprávka cestuje staročiami a krajinami*, ktoré zahŕňalo šesť aktivít. V rámci aktivity *Pracuj na sebe* študenti prekladali cudzojazyčné rozprávky, v rámci aktivity *Škola dokorán* čítali vo svojej školskej knižnici škôlkarom rozprávky a pripravili pre nich vedomostný kvíz. A aktivita *Rozprávky medzi nami* zahŕňala literárne súťaže a malé divadelné scénky pre celú školskú komunitu. Všetky súťažiace školské knižnice realizovali v rámci svojich podujatí množstvo rôznorodých aktivít, ktorých cieľom bol rozvoj čitateľských, komunikačných, prezentačných i sociálnych zručností. Najčastejšie sa objavovali dramatizácie a spoločné čítanie rozprávok, čitateľské maratóny, literárne pásma o sv. Cyrilovi a Metodovi, Veľkej Morave, Jurajovi Jánošíkovi, Antonovi Bernolákovi formou powerpointovej prezentácie, vedomostné kvízy, školské rozhlasové relácie, projektové vyučovacie dni, tvorivé dielne, v ktorých najčastejšie mladší žiaci vymaľúvali maľovanky, ilustrovali sa vypočuté literárne príbehy, kreslili komiksy, písali básne, vyrábali záložky, hádali sa literárne hádanky, skladali mozaiky a rozprávky podľa obrázkov. Niektoré školské knižnice zorganizovali aj besedy so spisovateľmi (napr. s Gabrielou Futovou, so Zdenkou Lacikovou či s Gabrielou Spustovou). Na väčšinu podujatí boli pozvaní aj rodičia žiakov, starí rodičia, zástupcovia zriaďovateľov škôl (najčastejšie starostovia), zástupcovia dedinských farností, obecní či mestskí poslanci, knihovníčky z obecných knižníc. Týchto podujatí sa zúčastnili buď ako vzácni hostia, alebo ako účinkujúci, ktorí žiakom rozprávali o svojich obľúbených knihách a zážitkoch z detstva.

Zvlášť je potrebné vyzdvihnúť propagáciu Medzinárodného dňa školských knižníc samotnými školskými knihovníkmi, vedením školy, ba aj obecnými úradmi. Na propagáciu podujatí najčastejšie používali nástenky, školské časopisy, školský rozhlas alebo školské televízne štúdiá, plagáty, samostatné pozvánky rodičom žiakov, webstránky škôl a obcí. Jednotlivé podujatia školských knižníc spropagovali printové médiá (napr. SME, Trnavské noviny, bratislavský Hlas Nového Mesta, Podvihorlatské noviny) a elektronické médiá (napr. TV JOJ, regionálne televízie v Liptovskom Hrádku, Nových Zámkoch, Štrbe či Ružomberku) s cieľom oboznámiť širokú verejnosť s oslavou Medzinárodného dňa školských knižníc.

A ešte zopár vyjadrení k oslave Medzinárodného dňa školských knižníc od samotných žiakov:

„Dnešný deň bol veľmi super a chcela by som ho zažiť častejšie."

Anežka Trembáčová,
žiačka 2. ročníka, Základná škola
s materskou školou Koláčov

„Medzinárodný deň školských knižníc sa mi veľmi páčil. Bol to môj najkrajší deň strávený v škole. Páčilo sa mi spoločné premietanie, hry a spolupráca s piatakmi. Na tento deň budem ešte dlho spomínať."

Matej, žiak 3. ročníka,
Základná škola Zemianska Olča

„Tento deň bol dobrý. Naučil som sa niečo, čo som nevedel, a mohol som ukázať, čo dokážem. Veľmi ma to bavilo a takýchto dní by mohlo byť aj viac."

Ákos, žiak 5. ročníka,
Základná škola s materskou školou Vlčany

Na záver možno s radosťou povedať, že účasť škôl a školských knižníc čo do počtu i aktivity v oboch projektoch potvrdila skutočný záujem pedagogických i nepedagogických zamestnancov o aktívnu podporu čítania, rozvoj čitateľských návykov u žiakov a upevňovanie potešenia z čítania, z objavovania niečoho nového, nepoznaného či dobrodružného. Na základe informácií z písomného hodnotenia škôl možno poznamenať, že sa im podarilo do projektov zapojiť aj žiakov z málo podnetného a sociálne slabého prostredia alebo s nejakou špecifickou chybou.

Organizátor projektov ďakuje všetkým pedagogickým i nepedagogickým zamestnancom za ich vzácny čas a úsilie, ktoré venovali príprave a realizácii celoslovenského projektu Záložka do knihy spája slovenské školy. Osobitne ďakujeme Dušanovi Čaplovičovi za prevzatie záštity nad 8. ročníkom Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice.

Mgr. Rozália CENIGOVÁ,
ústredná metodička
pre školské knižnice SPK

Reforma francúzskeho školstva

VELIČINA ČAS

Začiatok školského roka 2012/2013 sa vo Francúzsku niesol v znamení blížiacich sa zmien. Francúzsky minister školstva Vincent Peillon podal v rámci najnovšej reformy návrh, aby sa v školách opätovne zaviedol štyri a poldňový vyučovací týždeň, o ktorom sa diskutovalo už roku 2008, keď sa vtedajší prezident Francúzskej republiky Nicolas Sarkozy rozhodol „vrátiť sobotňajšie predpoludnia rodinám“.

Lákavá správa však vzápätí vyvolala celý rad otázok: Čo si majú vyučujúci počať s ďalšími sto ôsmimi hodinami? Zaťažovať ďalším učivom žiakov, už aj tak dosť preťažených náročnými učebnými osnovami? *„Z búrlivej diskusie síce vyplynulo, že návrh je v príkrom rozpore so záujmami školákov, a jednako všetci bránili svoje osobné záujmy,“* zdôraznila Claire Krepper, tajomníčka štátnej odborovej organizácie UNSA. *„Rozdielne názory však znemožňovali získať väčšinu hlasov pre štyri a poldňový vyučovací týždeň; len 25 percent škôl so štvordňovým týždňom uvítalo návrh s perspektívou dlhších letných prázdnin.“* Pedagógovia ostatných školských zariadení zaujali ku konkrétnym zmenám, ktoré by reforma priniesla v praxi, obozretnejší postoj.

A pritom štyri a poldňový vyučovací týždeň bežne fungoval pred pätnástimi rokmi. Vtedy sa nik nepozastavoval nad sobotňajším budíčkom, naopak, *„vyučujúci si pochvaľovali tento pokojnejší deň, vyhradený na schôdzky s rodičmi“*, pripustil Sébastien Sihr, generálny tajomník štátneho syndikátu pedagógov SNUiip. Časy sa však zmenili. *„Učitelia si zvykli na dvojdňový víkend, nehovoriac o rozvedených partneroch, ktorí sa striedajú v opatere detí,“* namietla Claire Krepper.

Obrana osobných záujmov

Podľa prieskumu SNUiip *Harris Interactive*, ktorý sa uskutočnil začiatkom augusta 2012 na vzorke 1 005 respondentov francúzskej populácie nad osemnásť rokov, podporuje štyri a poldňový vyučovací týždeň 72 % Francúzov, ale až 68 % súčasne prízvukuje, že jedine v prípade, ak sa poldeň stane súčasťou stredajšieho dopoludnia. Iba 21 % rodičov žiakov základných škôl sa prikláňa k pracovným sobotám bez ohľadu na schôdzky učiteľov s rodičmi a mimoškolskú činnosť (hudobná škola, výtvarný krúžok). Otázne teda ostáva, ako zosúladiť pracovný týždeň s nastávajúcou školskou reformou, aby učitelia nemuseli stráviť v triedach vyše 24 hodín. Črtá sa možnosť púšťať deti domov najneskôr o štvrtej...

Lenže ako prispôsobiť reformu všetkým vekovým kategóriám? *„Deti v materskej škole od 15.00 do 15.30 oddychujú,“* upozorňuje učiteľka Séverine Martin. *„Ak ich budeme musieť púšťať pol hodinu nato domov, po sieste už nič nestihneme urobiť.“* Na základnej škole by zas túto zmenu uvítali. *„O pol štvrtej bývajú žiaci už unavení a nevládzu sa na hodine sústrediť.“* A jednako len 50 % respondentov uviedlo, že by sa čas odchodu detí zo školy mal posunúť na 15.30, keďže nie je jasné, kto za ne preberie zodpovednosť po skončení vyučovania. Až 76 % opýtaných usudzuje, že štát by mal vytvoriť podmienky na kvalitný dozor, ktorý by platil na celom území krajiny, a finančne ho podporiť. *„To predpokladá, že sa posadíme za okrúhly stôl, predebatujeme možnosti kultúrnych a športových aktivít a predložíme konkrétne návrhy,“* usudzuje Sébastien Sihr. Nejde však o jednoduchú záležitosť, práve naopak, v konečnom dôsledku finančne nákladnú, čo pravdepodobne vysvetľuje, prečo sa za reformu zasadzuje viac ľavicových prívržencov (70 %) než pravicových (46 %).

Za týchto okolností by sa vyučujúci mohli viac venovať slabšie prospievajúcim žiakom, ale ani v tomto smere nepanuje jednotnosť. *„Až 80 percent pedagógov zastáva názor, že individuálna práca so slabými žiakmi neprináša ovocie vzhľadom na neprekonateľné ťažkosti, s ktorými sa boria,“* prezrádza Sébastien Sihr. *„Na druhej strane prospieva zakríknutým žiakom, najmä v početných triedach pomáha stabilizovať ich vzťah s učiteľom.“* Ak, pochopiteľne, uplatňuje princípy špeciálnej pedagogiky.

Diskusia o pripravovanej reforme francúzskeho školstva zahŕňa aj tému začiatku a dĺžky letných prázdnin. Francúzski žiaci základných škôl strávia v triedach 140 dní ročne, čo je menej v porovnaní so španielskymi žiakmi (175), s nemeckými žiakmi (od 188 do 208) či obdivovanými Fínmi (190). Musia však zvládnuť viac hodín a náročnejší rozvrh kladie vysoké nároky na ich sústredenosť. Učitelia neraz pracujú v sťažených podmienkach a ich úsilie vychádza nazmar, čo považujú za nespravodlivé a kontraproduktívne, nehovoriac o plate, ktorý si vyslúžil ironický prívlastok „veľké privilégiá“ (čistá mesačná mzda začínajúceho francúzskeho učiteľa je rovná 1 660 €, na rozdiel od začínajúceho nemeckého kolegu, ktorý dostáva 2 500 €), a slabom kariérnom postupe (po pätnástich rokoch sa plat zvyšuje na 2 132 €, čo sa pokladá za jeden z najbiednejších príjmov v Európe, znevažujúci pedagógov).

Výchovno-vzdelávacia obec vo všeobecnosti uvítala návrh nového zákona, ktorý v nasledujúcej päťročnici predpokladá vznik 60 000 nových miest, odmietavo sa však stavia k hektickému tempu, ktoré treba udržiavať v školách. Zástupcovia odborov sa vonkoncom netajili obavami, že vyučujúci sa nestihnú zosúladiť s prípravami na výkon povolania a že ich bude neúmerne vyčerpávať mimoškolská činnosť. A tak 22. januára 2013 začali na protest proti tejto časti reformy štrajk, ktorým sa odhodlali dať najavo, že akékoľvek zmeny v školstve, ktoré sú prioritou nového prezidenta Francúzskej republiky, treba zavádzať premyslene a v súlade s oprávnenými pripomienkami.

Kasta s „veľkými“ privilégiami

Na štrajkujúcich parížskych učiteľov sa zosypali výčitky a vzhľadom na závažnosť situácie požiadal týždenník Le Nouvel Observateur o rozhovor Sébastiena Sihra, generálneho tajomníka štátneho syndikátu pedagógov SNUiip.

Ako vnímate kritiku parížskych pedagógov, ktorí sa zapojili do štrajku proti reforme navrhujúcej hektické tempo na školách?

Nevýslovne ma zarazili poznámky na adresu pedagógov, že sa zachovali ako „kasta upriamená na svoje privilégiá“, čo pokladám za urážku znevažujúcu našu každodennú prácu v prospech detí, z ktorej rozhodne nebohatneme.

Ale veď sa staviate k reforme negatívne...

Nie, ešte raz zdôrazňujem, že nezaujímame zamietavý postoj k reforme, ale radi by sme získali záruku, že budeme rozvíjať mimoškolskú činnosť na kvalitnej úrovni. Nemáme v úmysle predlžovať deťom popoludňajšiu prestávku o 45 minút, ako navrhuje parížsky mestský úrad, len preto, aby sa mohli naháňať na školskom dvore.

Dôraz na kvalitu mimoškolskej činnosti prekvapuje Združenie rodičov škôl. Neskrýva sa za ním odmietavý prístup k dopoludňajšiemu vyučovaniu v stredu?

Opakujem, že vítame štyri a poldňový vyučovací týždeň za predpokladu, že sa nezníži úroveň mimoškolskej činnosti.

Prečo žiadate odklad spomínaného opatrenia na rok 2014? Nehodláte reformu potichučky pochovať?

Vôbec nie, akurát sme dospeli k názoru, že nestihne dozrieť do začiatku najbližšieho školského roka. Reforma je ušitá horúcou ihlou, treba dopracovať niektoré články, čo si vyžaduje čas. Napríklad sa žiada oceniť úlohu výchovného poradcu v nových podmienkach.

Čo by ste odkázali ministrovi školstva Vincentovi Peillonovi, ktorý sa vyjadril, že syndikát parížskych vyučujúcich sa tvári ako „čosi extra“?

To považujem za intrigy, ktoré sledujú len rozbroje. Vysielame na rovnakej vlne. Stačí odročiť opatrenie na rok 2014 a náležite ho doplniť, aby sa dalo úspešne zaviesť do praxe.

Zdanlivý konsenzus

Aj školská sociologička Marie Duru-Bellat, spoluautorka knihy *Society vo vzdelávacom procese. Vplyv diplomu a spoločenská súdržnosť*, dvíha varovný prst a upozorňuje, že v reforme školstva sa neradno spoliehať na pseudokonsenzus a podceniť sociálnu otázku.

Ako súvisia spoločenské skupiny so školskou reformou?

Čas plní funkciu prvoradej veličiny vo vzdelávacom procese. Štúdium si vyžaduje čas, čo pociťujú na vlastnej koži predovšetkým slabo prospievajúce deti pochádzajúce zo skromných pomerov. O to väčší význam prikladajú dĺžke dňa, týždňa i prázdnin. Ak učivo nepochopí dieťa vysokoškolsky vzdelaných rodičov, nič sa nedeje, lebo doma mu ho vysvetlia, kým ostatné deti sú odkázané na vlastné schopnosti. V súvislosti s reformou školstva sa neradno spoliehať na pseudokonsenzus, najmä keď všetky spoločenské vrstvy bránia vlastné záujmy. Majetnejšie rodiny a pedagógovia sa zasadzujú za voľný víkend, aj ich odbory bojujú proti pracovnej sobote. A potom je tu podpora parížskeho mestského úradu, ktorý rozhoduje aj o priľahlom vidieku, kde si toľko nekladú otázky o voľnom víkende. Nehovoriac o vplyve dĺžky prázdnin na významné ekonomické oblasti, ako napr. turizmus či hotelierstvo.

Ale veď školské tempo sa prispôsobuje deťom a sleduje záujmy všetkých žiakov...

Záujem školákov sa nedá vedecky definovať. Nik sa nezameral na dosah hektického tempa na slabo prospievajúcich žiakov, ktorí sa vzdelávajú výlučne na pôde školy. A to platí aj v súvislosti s ďalšími dôležitými aspektmi. Zakaždým sa zisťuje vplyv opatrení vo všeobecnosti, bez ohľadu na najslabšie články.

Mohli by ste uviesť konkrétny príklad?

Napríklad anglický jazyk na základnej škole je výhodný pre deti, ktoré majú možnosť cestovať, ale z výsledkov výskumného ústavu vzdelávania IREDU vyplynulo, že učitelia stavajú latku dosť vysoko, čo zabraňuje slabším žiakom držať krok s ostatnými a horko-ťažko sa naučia čítať. Vyššie spoločenské vrstvy vítajú cudzie jazyky už na základnej škole, najmä keď majú nadané ratolesti, v krajnom prípade ich precvičia a doučia, čo však nemožno očakávať od žiakov zo skromnejšej rodiny, ktorá si nemôže dovoliť uhrádzať im ani nákladnejšie záľuby.

Podľa správ v Le Nouvel Observateur spracovala Vladimíra KOMOROVSKÁ
Ilustračné foto stock.xchng

Vzdelávanie dyslektikov

SKÚSENOSTI

Z miliardy analfabetov na celom svete približne 70 % trpí dyslexiou, vývojovou poruchou, ako vyplýva z výsledkov prieskumu belgickej mimovládnej organizácie Dyslexia International, úzko spolupracujúcej s Organizáciou Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO).

Špecifická porucha

Dyslexiu možno definovať ako špecifickú poruchu schopnosti čítať, písať a hláskovať aj napriek neporušenej inteligencii, vrodenú alebo získanú následkom mozgovej dysfunkcie, ktorá sa prejavuje vynechávaním alebo pridávaním hlások, ťažkopádnym slabikovaním, spomaleným tempom a nezriedka kráča ruka v ruke s neschopnosťou sústrediť sa a horšou krátkodobou pamäťou. Nemusí nutne viesť k slabšiemu prospechu, k nedostatku motivácie osvojovať si poznatky ani súvisieť s poruchami zraku, sluchu či motoriky, a jednako spôsobuje neprekonateľné ťažkosti, ak sa včas nepodchytí, pretože dyslektici si vyžadujú individuálny prístup učiteľa.

Dyslexia postihuje 5 až 15 % populácie, okolo 5 % trpí príznakmi ťažšej formy, následkom čoho sa reálne zvyšuje riziko analfabetizmu. Nejeden pedagóg sa každoročne ocitá pred problémom, ako zapojiť do vyučovacieho procesu dyslektika, ktorý spomalene reaguje na akékoľvek otázky len preto, že jeho mozog odlišne vníma zmysel písaného textu. Taký žiak si nevyhnutne vyžaduje špecifickú starostlivosť a vzdelávanie. Z dlhodobých výskumov totiž vyplynulo, že dyslektickí žiaci sa ľahšie učia čítať v špeciálnych triedach, ba neraz sa im podarí prevýšiť úroveň spolužiakov, ktorí nie sú postihnutí touto poruchou.

Profesionálny prístup

Odborníci vypracovali v zrozumiteľnom jazyku definíciu a celkovú charakteristiku dyslexie, aby učitelia základných škôl dokázali včas rozpoznať jej symptómy (oficiálna diagnostika ostáva v kompetencii lekára) a v súlade s nimi vedeli navrhnúť primeraný postup vo vzdelávaní dyslektika. Pedagógom sa odporúča absolvovať odborné školenie a podrobne sa oboznámiť s metodickými pomôckami určenými pre dyslektikov, ktoré sú k dispozícii aj na internete. Webová stránka organizácie Dyslexia International ponúka pedagógom zdarma tzv. eCampus a pravidelne aktualizuje informácie o rozmanitých odborných seminároch v jednotlivých krajinách, o činnosti v rámci ministerstiev, univerzít a podporných organizácií.

Učitelia pracujúci v tandeme sa môžu oprieť o trojdielnu elektronickú príručku (žiaľ, iba v angličtine) *Basics for teachers. Dyslexia: How to identify it and What to do*, ktorá kladie dôraz na systematický rozvoj schopností dyslektických žiakov, ich zvýšenú výkonnosť a podporu sebadôvery v kolektíve. Rovnako si môžu pozrieť pripojený videozáznam, aby sa oboznámili s odporúčanými metódami prístupu k žiakom, ktorí si ťažšie osvojujú poznatky. Ide o tzv. multisenzorické (auditívne, vizuálne, motorické) stimuly mozgu, ktoré uľahčujú dyslektikom vnímať zmysel písaného textu a osvojovať si učivo, ako zdôrazňujú skúsení odborníci.

Kvalita života

„Výchova a vzdelávanie zohrávajú dôležitú úlohu aj v živote jednotlivcov so špecifickými poruchami. V konečnom dôsledku im pomáhajú skvalitniť život napriek zvýšenému úsiliu, ktoré musia vynaložiť na štúdium. A profesionálny rozvoj vyučujúcich je hotový kapitál,“ potvrdzuje Fred van Leeuwen, generálny tajomník svetovej odborovej federácie Internacionalizácia vzdelávania. „Pred piatimi rokmi podpísali vládni činitelia zo sto krajín *Dohodu Organizácie Spojených národov o právach hendikepovaných osôb*. Nadišiel čas, aby sa jej obsah preniesol do praxe výchovno-vzdelávacích inštitúcií na celom svete. Nejde totiž len o ľudské práva hendikepovaných žiakov, ale aj o ich perspektívny a jedinečný prínos do oblasti školstva, obohacujúci celú spoločnosť,“ uzatvára Fred van Leeuwen.

(vlk)

Čím dnes žije školstvo u susedov v Poľsku

Obzvlášť citlivo vníma potreby vzdelávania novej generácie v kontexte spoločenských pohybov a zmien, ktorými, podobne ako Slovensko, prechádzajú aj naši susedia a priatelia v Poľsku. Vzdelávací proces a všetko, čo s ním súvisí, neuniká jeho kritickosti, najmä ak je reč o školskej reforme. Nerodí sa ľahko – tak u nich v Poľsku, ako ani u nás na Slovensku, v krajine, ktorú profesor Bogusław Śliwerski pozná viac ako dôverne, keďže má u nás viacero dobrých kolegov i priateľov. On, ktorý bez príkras hľadí realite, ktorá nás obklopuje, takpovediac priamo do očí. Nabáda na aktívnosť, akčnosť, akcieschopnosť. Atribúty nevyhnutné aj pre školstvo, aby sa v jeho lone zrodila nová, možno i odolnejšia generácia. Zrejme aj preto, ako hovorí v našom rozhovore, že „doterajší svet istôt a relatívnej stability sa rozpadol, náš svet vyostrili špecifiká trhového hospodárstva, procesy rivality a antagonistické interpersonálne vzťahy“. Možno im čeliť reformnou vzdelanosťou, rozsahom obzoru či dimenziou nadhľadu, podkutými umom, skúsenosťou a pripravenosťou?

Pán profesor, na Slovensku máte mnoho známych a priateľov v odborných pedagogických kruhoch, dlhší čas spolupracujete s viacerými pracoviskami. Dokonca veľmi dobre rozumiete i hovoríte a píšete po slovensky. Kedy a kde sa začala vaša spolupráca s našou krajinou a s kým zo Slovenska ste v kontakte najčastejšie?

Je to už tridsať rokov, čo sa začali moje odborné vedecké kontakty s priateľmi na univerzite v Prešove. V tom období, teda roku 1983, bola len časťou košickej univerzity. Od tých čias sa veľa vecí zmenilo a Prešov má samostatnú univerzitu, čo ma veľmi teší. Moja spolupráca sa začala s katedrou andragogiky, kde som sa spoznal a spolupracoval s prof. PhDr. Annou Nezdobovou-Tokárovou a doc. PhDr. Vladimírom Frkom, CSc. Dnes je pani profesorka významnou odborníčkou na otázky sociálnych problémov dospelých a docent Frk je vedúcim katedry andragogiky. V Prešove sa cítim ako doma a pracujem tu tiež ako garant andragogických štúdií.

Poznáte slovenské školstvo natoľko, že by ste vedeli povedať, aké rozdiely jestvujú medzi poľským a slovenským školstvom? Ak by ste mali hodnotiť – v čom by sme sa mali v školstve poučiť od Poliakov a čo si myslíte, že robíme dobre na Slovensku?

Naše školské systémy boli podobné do roku 1999, potom sa viaceré veci zmenili. Na Slovensku sa školská dochádzka začína v šiestom roku života dieťaťa, u nás v siedmom. Preto prvý stupeň základnej školy trvá u nás len tri roky, na Slovensku štyri. U nás bola osemročná základná škola, na Slovensku deväťročná. Potom sa u nás udiali štrukturálne reformy celého systému, po ktorých je základná škola šesťročná – delí sa na dva stupne: 3 + 3. Na prvých šesť rokov nadväzuje nižšie sekundárne vzdelanie – gymnázium, čo je vlastne druhý stupeň základného vzdelávania. Po ňom nasledujú postgymnaziálne – stredné – školy. Od deväťnástich rokov môžu študenti navštevovať vysokoškolské štúdium. Od roku 2014 sa zavádza reforma materských škôl, ktorú budú deti navštevovať od troch do šiestich rokov. Od tohto roku sa aj školská dochádzka posunie k šiestim rokom veku dieťaťa.

Najkritizovanejšie je v Poľsku gymnaziálne štúdium, ktoré je povinne trojročné pre všetkých adolescentov a v ktorom sa kumuluje množstvo výchovných problémov. Aj keď štúdium trvá len tri roky, poskytuje všeobecné vzdelanie a je priestorom na „vyrovnanie“ edukačných možností pre štúdium na ďalších stupňoch vzdelávania.

Slovenský model považujem za lepší, lebo žiaci môžu po skončení štvrtého ročníka pokračovať vo vyšších ročníkoch základnej školy alebo sa uchádzať o prijatie do prvého ročníka osemročného gymnázia. A na Slovensku je podľa mňa lepšia aj profesionálna orientácia a podpora odborného vzdelávania. U nás sa začína až po gymnaziálnom vzdelávaní, čo je už príliš neskoro.

Ako vnímate význam výchovy a najmä vzdelania v súčasnom svete?

Je to otázka o tom, čo pre nás v dnešnom svete výchova a vzdelávanie vôbec znamenajú, je to otázka o našej istote. Výchova je pre mňa súbor spôsobov a procesov napomáhajúcich ľudskú bytosť osobitne prostredníctvom interakcie uskutočňovať a rozvíjať svoje človečenstvo. Doterajší svet istôt a relatívnej stability sa rozpadol, náš svet vyostrili špecifiká trhového hospodárstva, procesy rivality a antagonistické interpersonálne vzťahy. Globálne problémy dnešného sveta, ako nukleárne hrozby zničenia, ekologické katastrofy, polarizácia bohatstva a chudoby, nárast fanatizmu a intolerancie, bratovražedné boje, terorizmus, zárobková emigrácia, choroby a epidémie, spôsobujú, že pedagógovia musia byť schopní učiť deti a mládež prispôsobovať sa novej spoločensko-politickej situácii, ale aj pochopiť globálnu revolúciu a potrebu novej komunikácie. Podstatným problémom pre súčasnú pedagogiku a všetky kultúrne a otvorené spoločnosti by malo byť hľadanie odpovede na otázky, ako je potrebné chápať kultúrnu odlišnosť bez jej redukovania na rámce dominantnej kultúry, ako zachovať odlišnosť iných ľudí, odlišnosť, vďaka ktorej iní ostanú sami sebou, neprechádzajúc cez „filter“ procesu „pochopenia“.

Na jednej strane máme do činenia s liberalizáciou správania sa detí, ktorá sa prejavuje slobodou, spontánnosťou, radosťou zo života, potrebou sebarealizácie, na strane druhej spoločnosť znepokojujú správy o náraste agresivity a násilia detí voči sebe samým aj voči dospelým.

Nikdy nebol vo svete taký gigantický výchovný a vzdelávací boom ako za posledných tristo rokov, keď takmer všetko bolo a je považované za pedagogicky relevantné. Takáto všeobecná náklonnosť k pedagogizovaniu každodenného života spôsobuje, že všetko sa v ňom musí vzťahovať na pedagogický ideál optimalizovania rozvoja ľudských jednotlivcov.

Akú hodnotu má dnes v poľskej spoločnosti vzdelanie, ako je cenené? Oplatí sa byť múdrym a vzdelaným človekom? Majú mladí ľudia v Poľsku záujem o dobré vzdelanie?

Vzdelanie je dnes nielen v Poľsku, ale myslím, že vo svete všeobecne, najväčším kapitálom pre život každého človeka. Pekne to vidieť na tom, ako sa dnešní rodičia starajú o svoje deti, keď hľadajú pre ne najlepšiu materskú školu, potom základnú školu, aby získali čo najkvalitnejšie vzdelanie. Dnes nás ohrozuje sekundárny a funkcionálny analfabetizmus, a preto idea vzdelávania počas celého života je mimoriadne aktuálna. Naše vzdelávanie sa nekončí zavŕšením povinnej školskej dochádzky, ale v tejto etape sa iba začína a musí trvať celý život. Dnešný svet sa mení veľmi rýchlo a menia sa aj podmienky nášho života, tento proces je oveľa rýchlejší ako kedykoľvek predtým.

Voľakedy sa v Poľsku zvyklo hovoriť: Čo sa Janko nenaučí, to Ján, ako dospelý, nebude vedieť. Teraz hovoríme: Čo sa Janko nenaučí, to sa naučí Ján, dokonca rýchlejšie a lepšie, najmä, keď bude mať správnu motiváciu. V Poľsku zaznamenávame obrovský záujem o získavanie čo najvyššieho vzdelania. Aj preto vzniklo viac ako 350 súkromných vysokých škôl! Celkovo študuje v Poľsku až okolo dvoch miliónov mladých ľudí. To je obrovský nárast a preťažuje to školský systém. Taký veľký počet študujúcich sa nezlučuje s kvalitou vzdelania.

BBC pred krátkym časom pri hodnotení reforiem v školstve v krajinách strednej a východnej Európy (na základe výsledkov PISA) vysoko ocenila najmä zmeny, ktoré sa podarilo uskutočniť v Poľsku. Čím všetkým prešlo poľské základné a stredné školstvo v posledných dvadsiatich rokoch?

Predovšetkým došlo roku 2002 k zavedeniu povinných štátnych skúšok, ktoré robia v jeden deň všetci žiaci v Poľsku po skončení každého stupňa vzdelávania. Na základnej škole je to *Meranie* – hodnotenie šiesteho ročníka, a pri skončení gymnázia (teda našej základnej školy

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

VIZITKA

Profesor Bogusław Śliwerski sa narodil roku 1954 v Lodži v rodine intelektuálov. V tomto meste dostal od pedagógov svoje kompletné vzdelanie vrátane univerzitného. Vysokoškolský titul získal v oblasti školskej pedagogiky. Už ako študent pracoval na polovičný úväzok na základnej škole. Pedagogika ho zaujímala do tej miery, že roku 1977 nastúpil pracovať na Ústav pedagogiky a psychológie v Lodži.

Roku 1993 sa habilitoval na Pedagogickej fakulte Varšavskej univerzity. Roku 1998 mu Fakulta humanitných štúdií Univerzity Mikuláša Kopernika v Toruni navrhla udeliť titul profesor humanitných odborov a roku 1999 ho poľský prezident za profesora aj vymenoval.

Od septembra 2004 do roku 2010 bol rektorom novej súkromnej Pedagogickej vysokej školy v Lodži. Od 1. októbra 2010 vyučuje v Kresťanskej pedagogickej akadémii vo Varšave. Odborne sa venuje interdisciplinárnemu výskumu a socializácii, všeobecnej pedagogike, teórii vzdelávania dospelých, súčasným smerom vzdelávania, vzdelávaniu učiteľov a problémom komparatívnej pedagogiky. Je držiteľom Ceny za najlepšiu vedeckú knihu roka 2003 a 2006 v Poľsku.

Priaznivec skautingu, člen Poľskej akadémie vied a viacerých medzinárodných vedeckých inštitúcií prednáša aj na vysokých školách na Slovensku (Trnava, Bratislava, Prešov), v Čechách, v Nemecku, Rakúsku, vo Švajčiarsku a v mnohých ďalších krajinách. Je jedným z prvých vysokoškolských blogerov v Poľsku: www.sliwerski-pedagog.blogspot.com.

Bogusław Śliwerski je renomovaný, uznávaný odborník na výchovu a vzdelávanie doma v Poľsku, kde je v školskom systéme krajiny približne 660-tisíc učiteľov a 4,8 milióna žiakov a študentov, ale aj v európskom meradle.

Predstavujeme

BOGUSŁAW ŚLIWERSKI

Čím dnes žije školstvo u susedov...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

– pozn. aut.) *Gymnaziálna skúška*. Pri ukončení stredoškolského vzdelávania študenti absolvujú štátne maturity, resp. na odborných školách štátnu kvalifikačnú skúšku.

Meranie po základnej škole nie je selektívne, to znamená, že ide iba o spätnú väzbu a informáciu, aká je úroveň vedomostí a zručností absolventa, lebo následne všetci žiaci postupujú povinne na gymnázium. Záleží až na *Gymnaziálnej skúške*, lebo na nej sa rozhoduje, do akej postgymnaziálnej školy sa absolvent gymnázia dostane. Čím viac má bodov, lebo skúška má formu testovania, tým väčšiu možnosť má vybrať si lepšiu strednú školu.

V našom školskom systéme sú ešte veľmi dôležité indikátory hodnotenia efektívnosti vyučovania žiakov: úplne nová je tzv. pridaná vzdelávacia hodnota. Ide o sústavu štatistických techník, ktoré dovoľujú merať príspevok školy k výsledku vzdelávania každého žiaka individuálne. Potrebujeme na to minimálne dva výsledky – na začiatku každého typu školy a na jej konci. S pomocou elektronickej kalkulačky (program, pomocou ktorého sa vyhodnocuje pridaná vzdelávacia hodnota – pozn. aut.) pre každý stupeň si môže každý učiteľ vypočítať, aký je tento indikátor.

Merania PISA ukázali, že v Poľsku ste mali lepšie výsledky vzdelávania znevýhodnených detí ako na Slovensku. Ako ste to dosiahli?

Zásadný vplyv na to mala školská reforma z roku 1999, v rámci ktorej sa zaviedli štátne skúšky. Naši žiaci sú permanentne testovaní, pripravovaní na riešenie testovacích úloh a veľmi dôležitou sa stáva kompetencia logického uvažovania a kritického myslenia.

Okrem toho sa mimoriadne zvýšil záujem učiteľov o profesijný rast, sebazdokonaľovanie a vzdelávanie v rámci postgraduálneho štúdia. Viac ako 95 % učiteľov má magisterské vzdelanie a 48 % učiteľov má najvyšší stupeň profesijného vývoja – sú to diplomovaní učitelia.

Ktoré veci sa podľa vás ešte musia v poľskom školstve urobiť, čo sa ešte nepodarilo?

Očakáva sa, že zvýšime počet detí v materských školách, dnes ju totiž navštevuje iba 58 % detí medzi tretím a šiestym rokom života. Dochádzka v šiestom roku veku detí je povinná ako nultý ročník. V priemere u nás do materských škôl dochádza len 51 % trojročných detí.

Okrem toho sa zdokonaľuje systém štátnych skúšok. Veľkú pozornosť musíme venovať a viac sa v našich školách angažovať vo výchovnej oblasti, pretože tam pociťujeme isté problémy.

Oplatí sa byť dnes v Poľsku učiteľom? Akú prestíž má toto povolanie vo vašej krajine?

Učiteľské povolanie má v Poľsku vysokú prestíž, lebo sa systematicky zvyšujú platy, ktoré sú závislé od profesijného stupňa rozvoja každého učiteľa. Od roku 1999 máme povinný štvorstupňový systém sebavzdelávania učiteľov: učiteľ-stážista, učiteľ s kontraktom, učiteľ s dekrétom o vymenovaní a diplomovaný učiteľ. V rámci každého stupňa si musí učiteľ na tri roky naplánovať vlastný vývoj sebazdokonaľovania a potom ho zdôvodniť a obhájiť pred štátnou komisiou. Keď získa vyšší stupeň, automaticky sa mu zvýši plat. Učiteľské povolanie je stabilné, podporované štátom, čo znamená, že na pracovnom trhu môže dochádzať k súpereniu o učiteľské miesta v škole. K tomu je pripojená autoevalvácia učiteľskej práce, možnosť jej hodnotenia rodičmi a žiakmi v rámci volených školských rád.

V Poľsku je silná tradícia alternatívneho školstva, keď naši učitelia bojujú za svoju autorskú a metodickú i programovú suverenitu a autonómnosť. Majú právo sami rozhodovať, akým spôsobom a s akými pomôckami budú realizovať všeobecné a povinné kurikulum. Dnes máme napríklad len pre prvý až tretí ročník dvadsať šlabikárov, ako nástroj alfabetizácie detí. Podobné je to aj s inými školskými predmetmi. Pluralita obohacuje školstvo o nové modely a koncepcie a možnosti sebarealizácie na školách.

V akom stave je reforma poľského školstva?

Musím povedať, že z politickej stránky nie je stav dobrý, lebo reforma z roku 1999 zostala nedokončená. Stále máme centralistický model riadenia školstva a udržiavame uzavretý systém vzdelávania (vyučovanie v tradičných triedach, 45-minútové hodiny, delenie žiakov podľa ročníkov, atď.). Nový svet mediálnej komunikácie nás núti k radikálnym zmenám, k budovaniu škôl, ktoré nielen využívajú internet, ale sú konštruované hypermediálne, ako sieť učiacich sa osôb rôzneho veku, vo flexibilných skupinách, na rôznych miestach, a nie členených podľa tradičných foriem a kategórií. Pred nami je veľká revolúcia a školy sa musia meniť čo najrýchlejšie, inak nebudú kompatibilným prvkom spoločnosti, musia

„Každá byrokratická kontrola vedie len k predstieraniu, skrývaniu pravdy a vyhýbaniu sa skutočnej zodpovednosti za vlastné chyby. Na papieri môže byť všetko vynikajúce, ale realita môže byť opačná.“

prinášať efektívne procesy učenia a učenia sa. Školský systém potrebuje radikálnu decentralizáciu a väčšiu autonómiu škôl, riaditeľov, učiteľov a tiež vplyv žiakov na didaktický proces tak, aby boli kreatívni a rýchlo reagovali na mimoškolské a vnútroškolské zmeny pri inej konštrukcii procesu vzdelávania. Ten musí byť konštruktivistický, odvíjajúci sa nie od neobehaviorizmu, ale neokognitívnych vied o človeku a nových poznatkov o mozgových funkciách.

V Poľsku sa podobne ako u nás diskutuje o vzdelávaní učiteľov, o riešení problémov s byrokraciou, o systéme kontroly škôl... Ide naozaj o kľúčové problémy?

Od toho už neutečieme. Rozvoj vedy, nárast množstva informácií je taký dynamický a obsiahly, že dnes musíme učiť mládež metódam selekcie a hľadaniu najlepších a najdôveryhodnejších zdrojov vedeckých poznatkov.

S byrokraciou musíme bojovať, samozrejme, tiež, ale na to je potrebná decentralizácia moci. V školách nemôžeme vzdelávať podľa toho, ako to vidí a chce centralistická a byrokratická vláda, lebo to slúži iba ideologizácii a novej indoktrinácii mladej generácie. Spoločnosť potrebuje inovatívnych, flexibilných ľudí s vysokou motiváciou k sebarealizácii a spoločenskej službe, ktorí dokážu samostatne a zodpovedne reagovať na sociálne, politické, ekonomické a osobné problémy, ktorí dokážu neantagonisticky, teda kreatívne súťažiť s inými v živote na báze všeobecných ľudských a kresťanských hodnôt. Mladí ľudia musia dokázať racionálne a zodpovedne využívať slobodu a v tom im má pomôcť školské vzdelávanie a výchova. Každá byrokratická kontrola vedie len k predstieraniu, skrývaniu pravdy a vyhýbaniu sa skutočnej zodpovednosti za vlastné chyby. Na papieri môže byť všetko vynikajúce, ale realita môže byť opačná. Preto sú dôležité nielen kvantitatívne, ale aj kvalitatívne výskumy, evalvácie, zhromažďovanie a porovnávanie informácií, vďaka ktorým môžeme školské procesy zdokonaľovať.

V poľskej tlači je dnes diskutovaná aj otázka zníženia veku nástupu detí do školy na šesť rokov. Čo je dôvodom na takéto úvahy?

Vláda prišla roku 2008 s tézou, že naši absolventi škôl by pre nárast počtu starších ľudí mali čo najskôr začať pracovať na dôchodkový systém, ktorý je v zlej situácii. Predĺžila vek odchodu do dôchodku na 67 rokov života, a keď žiaci začnú skôr so školskou dochádzkou, budú tiež skôr a dlhšie pracovať na dôchodkový systém. Po veľkej kritike vlády, ministerstva školstva sa povedalo, že nejde o ekonomickú krízu, ale o to, aby sa zväčšili potenciálne šance a možnosti detí z rôzneho prostredia, aby sa urýchlil a posilnil ich osobnostný rozvoj. Je to demagogická argumentácia, pretože v Poľsku sa dalo aj dovtedy poslať šesťročné dieťa do školy, ak bolo dostatočne zrelé na školskú dochádzku. Roku 2009 vzniklo na internete hnutie Ratuj Maluchy, čiže Zachráň batoľatá, kde si môže každý prečítať argumenty pre a proti tejto reforme. Máme vynikajúcu predškolskú pedagogiku, a keď začnú šesťročné deti chodiť do základných škôl, materské školy budú mať iba výchovno-pestúnsku funkciu.

„Voľakedy sa v Poľsku zvyklo hovoriť: Čo sa Janko nenaučí, to Ján, ako dospelý, nebude vedieť. Teraz hovoríme: Čo sa Janko nenaučí, to sa naučí Ján, dokonca rýchlejšie a lepšie, najmä, keď bude mať správnu motiváciu.“

Pred časom sa v Poľsku začali zavádzať školské uniformy. S akým ohlasom sa stretol tento krok? Priniesol pozitívne výsledky?

Bolo to v čase radikálnej konzervatívnej vlády na ministerstve školstva v rokoch 2006 – 2007. Nová vláda túto povinnosť roku 2008 odvolala. Tento krok totiž nemal žiadne pozitívne výsledky, lebo elitné školy mali vlastné školské uniformy zavedené už predtým. Spravidla každá súkromná škola má vlastnú rovnošatu, symboly a podobne. Týka sa to len elitných všeobecnovzdelávacích stredných škôl – lýceí. Mládež vo všeobecnosti nechce štandardizáciu svojho oblečenia v školách, lebo pre mnohých škola už nie je taká dôležitá. Školu musí každý žiak „prežiť“, aby získal nevyhnutný certifikát alebo diplom. Vedomosti dnes už získava viac vo virtuálnom svete a vďaka mobilným médiám a novej komunikácii.

Silnou témou v obsahu vzdelávania sa stalo aj vlastenectvo a patriotizmus. Ako vnímate úlohu školy pri formovaní mravnosti detí a žiakov? Darí sa tento proces v školách v Poľsku?

Najlepšie to vyzerá v materských a základných školách. Tu tento proces tradične podporujú aj rodičia. V Poľsku dochádza k renesancii rôznych mimoškolských aktivít, ktoré sú u mládeže obľúbené – ide o rekonštrukcie historických bitiek, tradície poľského rytierstva, antifašistického hnutia odporu...

Pomerne intenzívne sa diskutuje aj o vyučovaní dejepisu. O čo ide?

Od tohto roku máme v lýceách nové kurikulum, v rámci ktorého je vyučovanie dejín povinné len v prvom ročníku a potom má každý žiak právo rozhodnúť sa, či chce pokračovať v tomto predmete, alebo či si chce vybrať problémové vyučovanie a riešenie otázok (problémových situácií) v rámci pripravených tematických blokov z prírodných, alebo historických vied. Dejepisári žiadali, aby v rámci predmetu dejiny a veda v druhom a treťom ročníku učiteľ realizoval nielen štyri z vybraných tém *Európa a svet*, *Vojna a vojenstvo*, *Muž, žena, rodina*, *Európa a svet*, *Vojna a vojenstvo*, *Vlastenecký panteón*, ale aby ten posledný, týkajúci sa vlasteneckého panteónu, bol pre všetkých žiakov povinný, a nie fakultatívny.

Na Slovensku máme značné problémy so správaním žiakov (a aj rodičov žiakov). Je tento problém citeľný aj v Poľsku?

Máme rovnaký problém, ale týka sa predovšetkým žiakov gymnázií a vyšších stupňov škôl. Úplne novým problémom v gymnáziách je žiacka prostitúcia, drogy, alkoholizmus a stále narastajúca agresivita. Úplne novým problémom je *kyberbullying* – šikanovanie s použitím mobilných telefónov a internetu.

V publikácii *Pedagogika* ste boli autorom state o waldorfskej škole. Rovnako ste napísali knihu *Edukacja alternatywna*. Aký je váš názor na alternatívne školy, alternatívne prúdy v pedagogike?

Alternatívne vzdelávanie je také, ktoré má miesto v súkromných alebo štátnych školách a jeho prioritou je iné vzdelávanie ako dominujúce v celom spoločenstve, v štáte, na väčšine škôl. Musí mať dostatočne iný pedagogický kontext takej alternatívy (socializačnej, didaktickej), ktorá garantuje realizáciu nových, neštandardných, experimentálnych foriem, obsahu a metód vzdelávania, organizácie vzdelávacieho procesu, výchovy a iných prístupov učiteľov k žiakom a ich rodičom.

Alternatívne vzdelávanie preniká už na všetky typy škôl a nie je len výsadou súkromných škôl. V otvorenej spoločnosti už nemá taký negatívny kontext ako protištátne vzdelávanie alebo ilegálne vzdelávanie.

Ktoré sú ďalšie kľúčové problémy, najzložitejšie témy v súčasnom poľskom školstve?

Najviac sa diskutuje o náboženstve ako školskom a maturitnom predmete, o krížoch, ako kresťanských symboloch v školách, o chýbajúcej sexuálnej výchove v školách, o antisemitizme, nacionalizme a netolerancii v každodennom živote. Možno registrovať, ako v Poľsku postupuje laicizmus a dochádza k útokom na katolicizmus.

Na začiatku tohto školského roka na 7. zjazde národnej asociácie riaditeľov škôl poľská ministerka školstva Krystyna Szumilas vyhlásila tri priority pre základné a stredné školy: riešenie problémov povinnej školskej dochádzky, reforma učebných osnov stredných škôl a bezpečnosť na školách. Prečo sú dôležité práve tieto priority?

Už som to spomínal vyššie. V prípade osnov stredných škôl ide o to, že od reformy v roku 1999 sa museli postupne meniť osnovy základných škôl z ôsmich ročníkov na šesť, potom gymnázií, teda druhého stupňa základných škôl, a teraz už máme prvých absolventov reformných škôl. Je, samozrejme, prirodzené, že tieto reformné ročníky musia mať inú štruktúru vyučovania. Pred reformou mala stredná školy s maturitou štyri ročníky, teraz trvá tri roky. Preto sa musia meniť osnovy. A pritom je spor aj o mnohé ďalšie veci, najmä, aký má byť v nich povinný obsah.

V Poľsku sa podľa mediálnych správ diskutuje aj o charte učiteľa a riaditeľa školy. V akom štádiu sú tieto dokumenty a čo sa očakáva od ich prijatia?

Očakáva sa potvrdenie učiteľských odborov s garanciami privilégií učiteľov ešte z čias socializmu. Učitelia by mali povinne pracovať 18 hodín priamo v triede a ďalšie dve hodiny mimo vlastného predmetu. Spolu by mali odpracovať 40 hodín týždenne. Dnes štát nemá peniaze na udržanie viac ako 600-tisíc učiteľov, pretože majú nižší úväzok svojich didaktických povinností. Ide totiž aj o to, aby bola možnosť prepustiť či odvolať zo škôl negatívne evalvovaných učiteľov. Teraz sú chránení chartou.

Aké parametre má mať dobrá škola súčasnosti? Dá sa nejako merať, kvantifikovať kvalita školy? Diskutuje sa aj v Poľsku o kvalite školy? Podľa čoho sa hodnotí kvalita výchovy a vzdelávania v Poľsku v súčasnosti?

Je to dosť široká otázka. O kvalite školy sa u nás diskutuje od začiatku 20. storočia a je to nekonečná diskusia. Každý má na kvalitu iný pohľad. Vláda chce len čo najvyššie merateľné, objektívne výsledky v rámci národných meraní a medzinárodných porovnávacích testov.

Ako vidíte význam vzdelania a škôl v blízkej budúcnosti?

Školy už nemajú možnosť meniť spoločenstvo svojich žiakov podľa nejakých ideolo-

gických prognóz, to znamená, že sa končí ich adaptívna úloha, teda prispôsobovanie žiakov „tekutému“ svetu, životu, ako hovorí sociológ Zygmunt Bauman. Dnes nikto nevie, ako bude vyzerať svet ani o dvanásť rokov, kým dnešný predškolák urobí svoju maturitu.

Jedna funkcia školy sa však nestratí nikdy – je to funkcia interkultúrna a socializačná pre mladých ľudí. Škola ako budova, ako inštitúcia možno vôbec nemusí jestvovať, ale musí byť vytvorená možnosť stretávania sa mladých ľudí so vzdelanými dospelými, ktorí ich budú viesť životom, učiť spolužitiu s inými ľuďmi a pomáhať sebe a iným. Identita človeka potrebuje na svoj vývoj druhých ľudí – na dialóg, na stretnutia, aby lepšie porozumeli sebe a aby sa zdokonaľovali.

V prípade rozpadu rodiny sa škola stala vo väčšej miere socializujúcou inštitúciou. Mala by aktivizovať študentov a v časoch mediálnej explózie využívať médiá viac na vzdelávanie. V protiváhe k súčasným emocionálne vyprahnutým procesom v spoločnosti, v záujme socializácie detí, emocionálneho obohatenia a lepšej komunikácie by sa škola mala viac starať o také činnosti, ako je čítanie, rozprávanie, počúvanie, hranie, rozvoj umeleckého a hudobného cítenia. V pluralitnej spoločnosti sa končí homogénne a jednotné školské vzdelávanie, mení ho rozmanitosť a pluralita. Škola by sa preto mala prezentovať akousi rodinnou atmosférou vo vzdelávaní, mala by byť laboratóriom a dielňou učenia a učiteľ by sa mal stať skôr poradcom žiaka.

Ak by raz škola mala ustúpiť napríklad dištančnému vzdelávaniu, mala by sa stále nazývať školou. Možno bude dochádzať k zatváraniu študijných odborov, ktoré budú potláčať kreativitu žiakov. Možno sa budú deliť triedy do študentských tímov podľa veku žiakov, ktorí sa viac budú učiť od seba navzájom. Škola budúcnosti bude prirodzenejšia a organizovaná na prepojení so životom. Práca s počítačom bude dávať žiakom skvelú príležitosť na rozvíjanie ich tvorivého potenciálu. Budú môcť skladať hudbu, písať, čítať, kresliť, počítať, komunikovať a pritom by ich to všetko malo viac baviť a zaujímať.

Na akých témach pracujete v súčasnosti vy osobne? Ktoré sú kľúčové?

Vydal som knihu o všeobecnej pedagogike s názvom *Pedagogiczne prawidłowości* (*Pedagogické zákonitosti*) a teraz píšem knihu o tom, prečo musí byť školské vzdelávanie demokratické. Urobil som celopoľský empirický výskum o samospráve žiakov, učiteľov a rodičov a ukazuje sa, že výsledky sú veľmi nepriaznivé, negatívne a zrejme dosť zasiahnu aj verejnú mienku, ktorá je presvedčená, že poľská škola je off-line, ale žiaci sú už dávno on-line. Mládež nám uniká. Musíme ako pedagógovia dokázať, že sme ešte nevyhnutní a potrební, že sa dokážeme s našimi žiakmi učiť viac, rýchlejšie a lepšie a tiež spolu prežívať plnohodnotný život.

Čo treba robiť, aby mala ktorákoľvek krajina dobré školstvo?

Nesnažiť sa kopírovať cudzie školské systémy – ani fínsky, ani americký, nemecký alebo švajčiarsky. Každý národ má svoju kultúru, svoje tradície, symboly, axiologickú mentalitu. Pedagóg musí mať výborný „spoločenský sluch a vnímanie“, aby dokázal ostatným – mladším i starším – svoju spoločenskú užitočnosť. Oplatí sa budovať autonómny školský systém, myslieť globálne a konať lokálne a využívať najlepšie skúsenosti z iných systémov, modelov, didaktických a výchovných prístupov. Tak ako to robí včela, ktorá lieta z kvetu na kvet a zbiera najlepšiu šťavu na med. Je to prirodzené a zdravé, a tak aj my budeme spokojní nielen teraz a tu, ale aj v budúcnosti.

Za rozhovor ďakuje Ľubomír PAJTINKA
Foto archív

(Za pomoc pri sprostredkovaní rozhovoru ďakujeme prof. Erichovi Petlákovi, rektorovi Dubnického technologického inštitútu, s ktorým prof. Śliwerski odborne spolupracuje.)

Byť zvedavý sa oplatí, tvrdí o výskume gymnazistka z Bánoviec nad Bebravou

BÁNOVČANKY O CENU SCIENTIA PRO FUTURO

Tieto slová odkazuje mladý úspešný vedec-chemik Ján Tkáč mladým ľuďom, ktorí chcú vkročiť do zaujímavého, no neprebádaného sveta vedy. Záujem o štúdium technických a prírodných vied v posledných rokoch na gymnáziách klesá. Aj preto je dôležité prebudiť, podporovať ho a rozvíjať. A takýto cieľ si stanovila celoštátna súťažná prehliadka bádateľských projektov žiakov stredných škôl o cenu Scientia Pro Futuro.

Finále súťaže sa za účasti Dušana Čaplovača, ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR, a Jaromíra Pastoreka, predsedu Slovenskej akadémie vied, už po deviaty raz konalo v rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku v novembri 2012 v bratislavskej Inchebe. Svoje zastúpenie tu malo aj Gymnázium Janka Jesenského z Bánoviec nad Bebravou. Bánovskí gymnazisti sa na tejto súťaži zúčastňujú pravidelne. Je to aj vďaka skúsenej a obetavej učiteľke Margite Ferancovej, ktorá sa už niekoľko rokov úspešne venuje mladým talentovaným vedcom. Ale nechajme hovoriť ju samu...

Úspešné mladé výskumníčky z Gymnázia J. Jesenského v Bánovciach nad Bebravou Lenka Jakušová (vľavo) a Dominika Fojtíková.

M. Ferancová: Odkrývanie nepoznaného žiakov motivuje

„Roku 2012 to bola naša piata účasť na súťažiach. Začínala som so žiakmi osemročného gymnázia, ktorých som učila. Potešila ma ich aktivita, záujem a zvedavosť na hodinách biológie. A tak sme sa potom stretávali aj mimo vyučovania,“ spomína na začiatky aktivít na poli vzbudzovania záujmu o vedu a výskum medzi talentovanými žiakmi gymnázia Margita Ferancová a pokračuje: *„Pracovali sme v biologicko-ekologickom krúžku. Svoju činnosť sme zamerali na zisťovanie čistoty vody v rieke Bebrave. Monitoring sme robili na základe výskytu bioindikátorov – makrobezstavovcov. Na výskume pracovali študentky sexty Adriana Samáková a Alena Vranková. Zistené výsledky zaznamenali v práci* Výskyt makrobezstavovcov v rieke Bebrave.*“*

Ako plody svojho zaujímavého výskumu obe žiačky prezentovali ďalej, aby sa dostali za horizont školy a samotných Bánoviec nad Bebravou, dokonca až Slovenska?

„S touto prácou sa zúčastnili na celoštátnej súťaži študentských bádateľských projektov, kde získali špeciálnu cenu a postúpili na medzinárodnú prehliadku do Španielska. V druhej práci sme sa zamerali na výskum prameňov pitnej vody v okolí Bánoviec nad Bebravou. Lenka Sokolíková s ňou takisto získala špeciálnu cenu – účasť na vedeckej konferencii v Smoleniciach. Obidve ocenenia považujem za veľký úspech,“ približuje Margita Ferancová a rozvíja svoje poznatky z vedeckých aktivít žiakov ďalej: *„Na tohtoročnej súťaži som bola s mladými výskumníkmi, ktorí s výskumom ešte len začínajú. Z 84 zaregistrovaných prác postúpilo do celoštátneho kola 53. My sme prihlásili štyri práce, z nich tri porota vybrala do finále. Tentoraz sme skúmali DNA v rastlinných bunkách. Študentky druhého ročníka Lenka Jakušová a Dominika Fojtíková po prezentácii svojej práce v Bratislave dostali pozvanie na prázdninový výskum v laboratóriách Prírodovedeckej fakulty UK. Už teraz sa dievčatá nevedia dočkať.“*

Vzápätí sa Margita Ferancová zamyslí a sama si kladie otázku v súvislosti s aspektom motivácie a prebúdzania záujmu v žiakoch o inšpiratívnu výskumnú činnosť... *„V čom vidím význam a zmysel svojej práce? Predovšetkým v tom, že uspokojujem záujmy študentov o vedu a výskum, že krôčik po krôčiku odkrývame nepoznané. A v neposlednom rade tiež v tom, že nachádzame aj spôsoby, ako pomáhať ťažko skúšanému životnému prostrediu. Keď tento záujem pretrvá a ovplyvní aj budúce povolanie mojich žiakov, potom má moja práca o to väčší zmysel.“*

Pani Ferancová sa odmlčí a o chvíľu povie: *„Ale o mne tam ani nepíš, veď nech ti o práci porozprávajú dievčatá...“*

D. Fojtíková: Hrdosť z úspešného výskumu „na kolene“

S otázkami teda prichádzam za úspešnou druháčkou Dominikou Fojtíkovou. Prečo sa rozhodla práve pre výskum?

Už na základnej škole som sa venovala biológii trošku bližšie. Od šiesteho ročníka som navštevovala botanický krúžok. Keď som nastúpila do gymnázia, pani učiteľka Ferancová prišla za mnou a Lenkou, tá do krúžku tiež chodila so mnou, a ponúkla nám prácu v biologickom krúžku. Obidve nás poznala zo súťaží z botaniky, vedela teda o našich záujmoch. My sme s radosťou jej ponuku prijali. Hneď na prvom stretnutí sme sa rozprávali o tom, čo by nás zaujímalo a čo by sme chceli robiť. Medziiným nám navrhla aj možnosť pracovať na zaujímavom výskumnom projekte. Povedala, že ak sa nám projekt podarí, môžeme s ním postúpiť na kongres do Bratislavy. Samozrejme, že nás to oslovilo a súhlasili sme.

Prečo práve výskum DNA v rastlinných bunkách?

Keď sme sa rozhodli, že projekt robiť budeme, vymenovala nám niekoľko tém, ktoré by sme mohli v projekte spracovať. Keďže, ako som spomínala, už na základnej škole sme sa venovali botanike a v prvom ročníku na gymnáziu sme sa na hodinách biológie dozvedeli, že bunky všetkých organizmov, teda aj bunky rastlín, obsahujú DNA, vybrali sme si túto tému.

Ako sa odvíjal samotný výskum?

Najskôr sme si naštudovali teóriu o DNA. Keď sme nazbierali dostatočné množstvo informácií, mohli sme začať výskumnú prácu. Spočiatku sme si mysleli, že dokázať prítomnosť tejto kyseliny v rastlinných bunkách bude veľmi zložité. Zistili sme však, že to nie je pravda. V literatúre sme našli pomerne jednoduchý postup na extrakciu DNA z banána. Teóriu postupu sme prebrali s vyučujúcou a napokon sme celý postup spoločne urobili v chemickom laboratóriu. Aby sme si výsledky overili, pokus sme opakovali viackrát. Skúšali sme nájsť DNA aj v jablku, mrkve a kivi.

K čomu ste v zaujímavej práci a v bádaní napokon dospeli?

Opakovaním pokusov sme potvrdili, že aj bunky rastlín obsahujú DNA. Na izoláciu DNA sa používajú drahé chemikálie a špeciálna technika. My sme pri práci na projekte mali k dispozícii iba elektrické mikroskopy a používali sme chemikálie, ktoré sa nachádzajú v našom školskom chemickom laboratóriu. Preto sme nemohli vidieť samotnú dvojzávitnicu DNA, ale videli sme ju naviazanú na histónové bielkoviny.

Bola to, predpokladám, zaujímavá práca. Nakoľko vás pohltila?

Áno, bola. Veľa sme sa pri nej naučili. A aj keď sme výskumu venovali veľmi veľa času, neľutujem, že sme do toho išli.

Čo ťa najviac fascinovalo?

Hm... Asi to, že DNA obsahujú aj rastliny a že z chemickej stránky je u všetkých druhov rovnaká. Nie že by som to predtým nevedela, ale nikdy som sa nad tým veľmi nezamýšľala. Myslím, že veľa ľudí pokladá DNA za výhradne „ľudskú záležitosť“. A my sme dokázali, že to nie je pravda.

A teraz poďme do Bratislavy. Priblíž nám podujatie, ako si ho videla ty, cez svoje zážitky, postrehy...

Keď sme prišli do Bratislavy, náš prvý dojem nebol najlepší. Hotel, kde sme boli ubytovaní, zvonku vyzeral ako nepoužívané internáty. Ale ako sme vošli dnu, zmenili sme názor. Hotelová izba bola super. Ubytovali sme sa a šli pripraviť prácu na prezentáciu. Mnohé prezentované projekty boli na veľmi vysokej úrovni, urobené v profesionálnych laboratóriách. My sme ten svoj vypracovali v školských podmienkach, takpovediac na kolene, o to viac sme na seba hrdé. Celá akcia bola vynikajúco pripravená. Cítili sme sa dobre, mali sme všetko, čo sme potrebovali. A súťažiaci boli fajn, dokonca sme si medzi nimi našli dobrých kamarátov, s ktorými sme v Bratislave prežili veľa času.

Čo všetko obsahovala súťažná prehliadka?

V pondelok bolo otvorenie. Najskôr sa nám prihovorili významní predstavitelia vedy a spoločenského života, medzi nimi aj minister školstva pán Čaplovič. Ten po slávnostnom úvode následne prestrihol pásku a prehliadka projektov sa mohla začať. Autori sa postavili k svojim prácam a čakali na porotcov. Keďže výstava bola voľne prístupná aj verejnosti, prišli sa pozrieť aj niektoré triedy z bratislavských škôl. Bolo to celkom zaujímavé a živé stretnutie. Ale keď sme konečne o piatej mohli ísť na večeru a potom do izieb, uľavilo sa nám, pretože sme tam boli asi päť hodín. Ďalšie dva dni sa to opakovalo.

Si spokojná s hodnotením? Čo porota, ako na teba zapôsobil jej prístup, atmosféra celej súťaže?

Porotcovia boli veľmi milí. Keď sme predstavili svoj projekt, dali nám ešte zopár otázok týkajúcich sa nášho výskumu. Napokon nám na danú tému povedali ešte niekoľko zaujímavých informácií. S celkovým hodnotením poroty som spokojná, aj napriek tomu, že sme nevyhrali. Všetky projekty boli naozaj veľmi zaujímavé. A vyhrali najlepšie. Ale som rada, že sme tam boli. Dokázali sme, že aj v jednoduchých podmienkach sa dajú vytvoriť zaujímavé práce. A napokon, všetko, čo sme robili, videli a počuli, nás v našej záujmovej oblasti posunulo o dobrý kúsok vyššie.

Budeš pokračovať vo výskume aj ďalej?

Určite by sme chceli. Jeden porotca z Univerzity Komenského nám dokonca ponúkol možnosť pracovať na výskumoch v ich laboratóriách. Dostali sme pozvanie na letné prázdniny, bola by škoda nevyužiť to.

Máš už predstavu o svojom budúcom štúdiu?

Úplne jasno v tom ešte nemám, ale myslím, ba som presvedčená, že biológii by som sa venovať chcela.

Vieš si predstaviť, že by si prácu výskumníčky robila ako svoju profesiu?

Mohla by to byť zaujímavá robota. Ešte nie som celkom rozhodnutá, ale nevylučujem túto možnosť. Keby som sa nakoniec rozhodla pre prácu vo výskume, čakala by ma ešte určite dlhá cesta a veľa štúdia.

Takže vďaka za rozhovor a želám veľa úspechov v ďalšej práci!

Z predchádzajúcich slov vyplýva, že vedecké výskumy stredoškolákov sa dajú úspešne robiť aj v štandardných laboratórnych podmienkach školy. V ostatnom čase stále viac silnejú hlasy, ktoré hovoria o nezáujme gymnazistov o štúdium vedeckých smerov. Pýtajme sa, aký by bol záujem, keby podmienky na výskum boli primerané požiadavkám škôl. Lebo talenty na svoj rast potrebujú aj materiálne podmienky. A potrebujú, a to predovšetkým, kvalitného učiteľa.

Dokola opakujeme, že investícia do škôl a do detí sa oplatí, mala by byť prvoradá. Veď čo zasejeme, to budeme žať. Aj naši múdri dedovia dali zemi, čo si pýtala. My vzdelávame budúcich právnikov, projektantov, novinárov, lekárov aj vedcov. Povedané slovami ministra, vychovávame elitu národa. A žijeme v 21. storočí. Dajme škole, čo jej patrí. Viem, klišé, samé klišé. Ale dokedy ho budeme ešte opakovať?

Mária ŠKULTÉTYOVÁ,
Gymnázium J. Jesenského
Bánovce nad Bebravou

Kultivovanie jazyka si vyžaduje lingvistický i etický rozmer

JAZYKOVÁ KULTÚRA V ŠKOLE

Jazyková kultúra v školskom výchovnom a vzdelávacom systéme plní kľúčovú spoločenskú funkciu tým, že sa výrazne podieľa na celkovej úrovni spoločnosti, ktorá prostredníctvom spisovného jazyka rozvíja rečové dorozumievanie, predovšetkým vo verejnom prostredí. Súčasný stav verejných jazykových prejavov z hľadiska jazykovej kultúry však viacerí jazykovedci, ale aj spisovatelia, publicisti, predstavitelia slovenskej inteligencie a širšia verejnosť charakterizujú ako neuspokojivý.

Požiadavka učebnej osnovy „naučiť žiakov používať prostriedky spisovného jazyka“ sa dostáva do rozporu s mnohými verejnými prejavmi, ktoré nezodpovedajú kritériám kladeným na jazykovú kultúru, na verejnú komunikáciu v spisovnom jazyku. Jazykové chyby sa vyskytujú aj v prejavoch verejných činiteľov, možno ich nájsť aj v periodickej či neperiodickej tlači, v odbornej, popularizačnej a umeleckej literatúre, ako aj v rozličných tlačivách, formulároch, oznamoch a pod. Tieto skutočnosti negatívne pôsobia najmä na školopovinnú mládež. Takto sa marí úsilie svedomitých učiteľov slovenského jazyka smerujúce k poznávaniu a osvojovaniu si normy spisovného jazyka. Tento súčasný problém jazykovej kultúry je predmetom rôznych, neraz aj protichodných názorov, v ktorých je podľa učiteľov slovenského jazyka ťažké orientovať sa.

Jazykové prehrešky školopovinnej mládeže

Súčasná jazyková komunikácia ovplyvňuje aj ústne a písomné jazykové prejavy žiakov základných a študentov stredných škôl. Tí sa, samozrejme, prispôsobujú uvedenému prostrediu a do svojich jazykových prejavov preberajú množstvo prehreškov proti norme spisovného jazyka. Aj napriek tomu však situáciu nepokladáme za kritickú, lebo v nových spoločensko-politických a kultúrnych podmienkach sa celkom prirodzene vyvíja aj jazyk, pričom dochádza k rôznym zmenám na jednotlivých úrovniach jazykového systému. **Nevyhnutné je však uvedomiť si vznikajúce diferencie medzi spisovnou a štandardnou podobou národného jazyka v jazykových prejavoch. Potrebné je viesť žiakov a študentov k uvedomeniu si komunikačnej situácie a následnému výberu primeraných jazykových prostriedkov.** Školské jazykové vzdelávanie by malo premietať základné jazykové normy do vedomia dospievajúcich prijímateľov s cieľom ich funkčného využitia pri výstavbe jazykových prejavov. Pritom nemožno prehliadať vyskytujúce sa prehrešky voči norme a ospravedlňovať ich liberalizáciou vyjadrovania sa v ústnych alebo písomných prejavoch.

Na základe viacerých výskumov, ako aj z bežnej skúsenosti možno aj konkrétne uviesť často sa vyskytujúce prehrešky v jazykových prejavoch školopovinnej mládeže voči základným normám spisovnej slovenčiny. Najčastejšie chyby sú v celkovej modulácii rečového prejavu, ako je intenzita, tempo, rytmus, melódia reči, dôraz a pauza. Príliš rýchle tempo reči spôsobuje takmer u všetkých používateľov jazyka nedôslednú artikuláciu (nedopovedané hlásky, zhluk slov a viet do veľmi dlhých celkov).

Nedbalá artikulácia sťažuje zrozumiteľnosť obsahu jazykového prejavu. Bežným nedostatkom v prejavoch žiakov je aj nesprávna melódia reči. K ďalším nedostatkom patrí nesprávne využívanie intonácie, chybný slovosled, nevýrazný prejav, zlá modulácia hlasu a pod. Pri nesprávnej výslovnosti je to predovšetkým nerešpektovanie mäkkého „ľ“, ako aj chyby v spodobovaní, vo výslovnosti zdvojených spoluhlások, cudzích slov a samohlásky „ä“.

K prehreškom voči spisovnej slovenčine v školskom vzdelávaní patrí aj nesprávne používanie koncoviek, nesprávne ohýbanie slov (dve medaile, dva kapre, dva kotle, v Juri a pod.), nesprávne tvary slovies pri vykaní (bola by ste taká láskavá, bol by ste taký dobrý) a pod. V konverzácii sa zvyšuje frekvencia expresívnych výrazov, ako aj používania zámen.

O upevňovaní a kultivovaní jazykového povedomia

Aj pri pretrvávaní nedostatkov v ústnom a písomnom prejave žiakov a študentov niektoré výskumy preukazujú, že mladí používatelia jazyka si uvedomujú národnoreprezentatívnu funkciu jazyka a jeho cieľavedomého pestovania v oblasti vedeckého výskumu, opisu, normovania a kodifikácie. Spisovné vyjadrovanie žiaci chápu ako charakterizačný znak jednotlivca, prejav jeho inteligencie a vzdelanosti. **Vo vyjadrovaní detí a mládeže podliehajúcej povinnej školskej dochádzke sa aj s prehreškami voči spisovnej slovenčine stále viac presadzuje akýsi školský variant bežnej spontánnej komunikácie. To znamená, že školopovinní používatelia jazyka vo výchovno-vzdelávacom procese, pochopiteľne, využívajú aj prvky z iných útvarov národného jazyka.**

V jazykovom vyjadrovaní mladého človeka sa popri rodinnom prostredí odrážajú aj jeho adaptačné schopnosti, osobnostné vlastnosti a charakter. Aj tieto faktory sa podieľajú na ústnom i písomnom vyjadrovaní žiakov a študentov a ovplyvňujú celkovú úroveň jazykovej kultúry v školskom prostredí. **Typickým príznakom jazykového prejavu žiakov je záľuba v častých zmenách, v hre so slovami a túžbe po niečom novom, originálnom. Žiaci radi vymýšľajú nové slová, menia zaužívané, skracujú a pretvárajú si ich podľa svojich nápadov.** Neraz preberajú zo všeobecnej roviny slovnej zásoby tie prvky, ktoré pokladajú za špecificky svoje, a využívajú aj synonymiu slovnej zásoby súčasnej slovenčiny. Používajú univerbizáciu a svoje prejavy štylizujú do takej podoby, aby boli čo najrýchlejšie a výslovnostne najúspornejšie. Uvedené prvky však majú jednoznačne hovorový charakter.

Jazykové prejavy súčasnej školopovinnej mládeže sú v značnej miere ovplyvnené expanziou anglických slov, ktoré sa stávajú bežnou súčasťou hovorových prejavov mladých ľudí. Používanie takýchto cudzích slov, nielen anglických, ale i nemeckých a českých, prevláda najmä v bežných hovorených prejavoch, pričom preniká aj do oficiálnej školskej komunikácie. V niektorých prípadoch ich študenti využívajú častejšie ako jestvujúce domáce pomenovania. Zároveň sa prikláňajú k cudzím slovám aj v písanej podobe a využívajú možnosť vytvárania vlastných mien podľa anglických gramatických vzorov. Prax ukazuje, že mladí ľudia si neraz ešte neuvedomujú spoločenskú nevhodnosť takéhoto vyjadrovania. Nejde pritom o presilu slangového vyjadrovania, ale skôr o využitie jazykových prostriedkov negatívnej expresivity (vulgarizmy). **V školskej jazykovej výchove je preto potrebné zamerať sa na upevňovanie jazykového povedomia a na jeho kultivovanie funkčným využitím noriem všetkých útvarov národného jazyka pri tvorbe konkrétneho prejavu.** Podľa jazykovedca Jána Findru by sa škola mala viac zamerať na metodiku výstavby textu a v súvislosti s kultúrou prejavu (ústneho i písomného) sa žiada viac pozornosti venovať aj syntaktickej výstavbe.

Ako zvládajú žiaci komunikačné situácie?

Pre jazykovú kultúru v školskej praxi má primárny význam lexika. V tejto súvislosti sa žiada v škole dozerať na kultúru vyjadrovania v rozmedzí pólov nocionálnosť – expresívnosť, funkčná primeranosť – vulgárnosť, etickosť – spoločenská hrubosť (Ján Findra). Ukazuje sa, že nemožno sledovať len dodržiavanie normy pri tvorbe jazykového prejavu, ale aj hodnotovú úroveň na etickom princípe. **Pre medziľudskú komunikáciu je potrebné**

starostlivo vyberať slová aj z hľadiska ich významu. V tomto často dochádza k liberalizácii bez náležitého rešpektovania osobnosti partnera v komunikácii. Prejavuje sa to najmä v interpersonálnej internetovej komunikácii. Internet neraz ponúka priestor až na „príliš" slobodnú diskusiu mladých ľudí o rôznych osobných, ale aj školských a spoločenských problémoch. Vo väčšine internetových textov, ako aj v komunikácii typu SMS sa prejavuje akoby ústny, nepripravený prejav. Odráža sa to najmä vo výbere slov a v celkovej výstavbe jazykového prejavu (nesprávny slovosled, rozbitá štylizácia). Familiárnosť, ktorá sa dostáva aj do jazyka školy, sa prejavuje napr. aj tým, že sa používajú kontaktové častice, hovorové a familiárne slová, ale aj subštandardné slová.

V žiackych prejavoch najmä pod vplyvom médií badať snahu šokovať, presvedčiť, upútať, a tak uniknúť zo stereotypu „školského života". Prejavuje sa to výraznou expresívnosťou jazykových prejavov. Použitie nespisovných výrazov vo vyučovacom procese je často nevedomé, s cieľom použiť ich na ozvláštnenie prejavu.

Na základných i stredných školách sa venovala a stále venuje pozornosť najmä pravopisu a gramatike, menej už slohovo-komunikačnej výchove. Ešte stále prevláda zvyk vyššie hodnotiť žiaka, ak vie vymenovať znelé spoluhlásky, prípadne vybrané slová po „b", ako povedať zmysluplnú vetu. Okrem toho v školskej výučbe prevláda stále najmä písomný prejav. Pritom základom výučby slovenského jazyka najmä v stredoškolskom vzdelávaní by nemal byť jazyk, ale rečová komunikácia, ktorá má oporu v jazykovom systéme. **Preto súčasná školská reforma v základných školských dokumentoch i v odbornej didaktickej literatúre má za cieľ naučiť žiakov primerane ich veku kultúrne sa vyjadrovať ústne i písomne.** Podľa stanovených požiadaviek sa má žiak naučiť vyjadrovať ústnou i písomnou formou tak, aby zvládol rôzne komunikačné situácie a rešpektoval všetky normy spisovného jazyka. Školský systém jazykového vzdelávania si takto určil úlohu vypestovať u žiakov komunikačné kompetencie odvodené z procesov rečovej činnosti a z výsledku týchto procesov, z hotových textov.

Zodpovednosť školy za úroveň jazykovej kultúry

Jednou z príčin, prečo absolventi stredných škôl majú problémy s výstavbou jazykového prejavu v spisovnej slovenčine ako v základnej, štylisticky diferencovanej a kodifikovanej norme nášho národného jazyka, v jej slovnej zásobe a gramatickej stavbe v súkromnom i vo verejnom styku, je nedostatočná pozornosť venovaná jazykovo-slohovej výchove v predmete slovenský jazyk a literatúra už od 60. rokov 20. storočia. **Z viacerých prieskumov vyplýva, že v stredoškolskom vzdelávaní sa vôbec nepreberalo učivo zo slovenského jazyka podľa platných učebných osnov. Uskutočnenie rozsiahlejšieho výskumu o úrovni stredoškolského jazykového vzdelávania by pravdepodobne odhalilo viacero závažných nedostatkov a potvrdila by sa len priemerná a možno niekde až nedostačujúca úroveň stredoškolského vyučovania slovenského jazyka, čo následne sťažuje rozvoj jazykovej kultúry.** Hlavnou príčinou je, že tu bol a naďalej pretrváva rozpor medzi cieľmi a výsledkami inštitucionalizovaného systému vzdelávania. To má za následok, že aj v prvých ročníkoch vysokoškolského štúdia slovenského jazyka sa objavujú závažné nedostatky vo vedomostiach zo slovenského jazyka. Spôsobené to bolo, resp. aj napriek už realizovanej školskej reforme stále je, preferovaním vyučovania literatúry a minimálnou pozornosťou venovanou hlbšiemu poznávaniu jazyka a jeho jednotlivých rovín. **Pritom škola ako inštitúcia práve cez vyučovanie slovenského jazyka nesie výraznú zodpovednosť za úroveň jazykovej kultúry.** Nové pedagogické dokumenty v intenciách školskej reformy od roku 2008 sa usilujú zabrániť takémuto stavu zanedbávania jazykového vyučovania posilnením zmysluplnej jazykovo-komunikačnej výchovy, ktorá má napomôcť zvýšiť úroveň jazykových prejavov vštepovaním základných noriem a pravidiel spisovného jazyka vo výslovnosti, v gramatike, pravopise a štylisticky primeranom výbere jazykových prostriedkov.

Učiteľ má síce viesť žiakov k používaniu spisovných výrazov, ale zároveň je potrebné uvedomiť si aj existenciu ostatných foriem národného jazyka, ktoré sa realizujú najmä mimo vyučovania v neoficiálnej komunikácii. Žiaci by mali uplatňovať plynulý a bezproblémový prechod z oficiálnej, resp. polooficiálnej do neoficiálnej komunikácie s ohľadom na zmenu komunikačnej situácie. Práve toto sa stáva súčasťou komunikačnej a jazykovej kompetencie žiaka aj v zmysle nových pedagogických dokumentov prijatých po schválení školského zákona roku 2008. To znamená, že žiak síce vo verejnom prejave rešpektuje spisovnú normu, ale v iných sociálnych prostrediach môže uplatňovať aj nespisovné, hovorové prvky národného jazyka. V školskej praxi je dôležité zásadne používať kodifikovanú normu. To však nevylučuje ani funkčné využívanie prvkov z iných útvarov slovenského jazyka.

Učiteľ ako kľúčový faktor kultivovania slovenčiny

Uvedený spôsob pripúšťajú nielen lingvisti, ktorí zdôrazňujú pri skúmaní jazyka predovšetkým jeho funkčnosť, normatívnosť a pragmatickosť, ale odporúčajú aj psychológovia a pedagógovia, lebo súčasná komunikačná prax oslabuje tradičný pohľad na posudzovanie kvality jazykovej kultúry len v rovine spisovnosť – nespisovnosť. **V súvislosti s preferovaním komunikačného vyučovania, ktoré má rozvíjať u žiakov schopnosť pohotovo používať jazykové, ako aj ďalšie vyjadrovacie prostriedky v rôznych komunikačných situáciách, nové pedagogické dokumenty zdôrazňujú popri poznaní spisovného jazyka a jeho štýlového rozvrstvenia aj uvedomenie si iných foriem národného jazyka, napr. nárečí.** Cieľom je naučiť žiakov, aby boli schopní štýl vyjadrovania prispôsobiť charakteru komunikačnej situácie, aby získali schopnosť voľného prechodu z oficiálnej do neoficiálnej komunikácie. Z uvedeného vyplýva, že pri vyučovaní slovenského jazyka treba neustále hodnotiť nielen vedomosti (poznanie) a schopnosti, ale celkovú úroveň jazykového prejavu žiaka.

Preto už v príprave budúcich učiteľov slovenského jazyka a literatúry sa žiada od študentov popri osvojovaní si zvukovej a pravopisnej normy jazyka až k jeho lexikálnym, morfologickým a syntaktickým normám aj osobnostný vzťah. Vo vzťahu k jazykovej kultúre má pôsobenie učiteľa slovenského jazyka nezastupiteľné miesto, lebo svojím jazykovým prejavom výrazným spôsobom rozvíja jazykovú kultúru žiakov. Jeho základnou pracovnou náplňou na vyučovacích hodinách slovenského jazyka je naučiť žiakov vyjadrovať sa výstižne a jazykovo správne v spisovnom jazyku, a vypestovať si tak návyk na jeho používanie aj vo verejnom živote. Aj z pohľadu žiakov základných škôl a študentov stredných škôl je prejav učiteľa slovenského jazyka a literatúry považovaný za kultivovaný a vnímaný je ako vzorový.

Systematické a cieľavedomé pôsobenie na jazykové správanie sa žiakov je však potrebné i zo strany učiteľov ostatných učebných predmetov na základných a stredných školách. Malo by ísť o spoločné úsilie jazykovým vzdelávaním rozvíjať jazykové správanie sa školopovinnej mládeže. Vo všetkých vyučovacích predmetoch jestvuje priestor na zmysluplnú činnosť v záujme jazykovej výchovy. To platí aj o kultivovaní slovenčiny v školskom vzdelávaní, pričom je potrebná symbióza pôsobenia všetkých učiteľov v jazykovom vzdelávaní žiakov základných škôl a študentov stredných škôl. Každý pedagóg totiž svojím jazykovým prejavom priamo alebo nepriamo vplýva na jazykové prejavy žiakov.

Učitelia ostatných vyučovacích predmetov sú vo svojom odbore schopní rovnako prijímať nové poznatky. Tiež sa vzdelávajú odborne aj metodicky. V oblasti jazykovej kultúry a kultúry prejavu však neraz zotrvávajú pri vlastných zaužívaných jazykových stereotypoch a nie sú ochotní meniť svoje návyky v oblasti jazykovej kultúry. Pritom za účinnej spolupráce s učiteľmi slovenského jazyka by sa ich jazykové správanie mohlo v jednotlivostiach kultivovať. V bežnej pedagogickej praxi sa najviac jazykových nedostatkov v prejave učiteľov vyskytuje v lexike. Veľakrát dochádza k tomu, že učitelia prispôsobujú svoj jazykový prejav vyjadrovaniu študentov, napr. používaním výrazov ako kúúl, super, v pohode, oukej a pod.

Z analýz hovorených prejavov u učiteľov iných vyučovacích predmetov sa zistili chyby tohto druhu: vysoká frekvencia nadbytočných slov, napr. proste, samozrejme, viac-menej, chcem povedať a pod. Spisovnosť sa často narušuje aj nesprávnym slovosledom vo vetnej výstavbe. V učiteľovej reči sa občas nerešpektuje ani gramatická zhoda (napr. keď sa v ďalšej vete zabudne, ktorý výraz je podmetom). Z morfologického hľadiska sa niekedy vyskytujú nesprávne tvary podstatných mien a číslovieк.

Výučba slovenčiny na vysokých školách kríva...

Venovať väčšiu pozornosť základnej jazykovej príprave všetkých poslucháčov učiteľských fakúlt ako budúcich učiteľov základných a stredných škôl sa ukazuje ako jeden z nevyhnutných predpokladov úspešného rozvíjania jazykovej kultúry v základnom a stredoškolskom vzdelávaní. Absolvovaním základov jazykovej kultúry vrátane základov štylistiky a rétoriky počas vysokoškolského štúdia by určite nadobudli teoretické poznatky a aj praktické komunikačné schopnosti, ktoré by potom využívali v pedagogickej komunikácii, a tak prispievali k formovaniu mladých ľudí, čo by sa potom zákonite prejavilo aj na kultúre ich verejných prejavov. Keďže každý pedagóg je z pozície svojej roly v škole bezprostredne zapojený do kultivovania jazykového správania žiakov, je nevyhnutné, aby sa na túto úlohu aj kvalifikovane pripravoval. Pritom mimoriadnu pozornosť treba venovať príprave budúcich učiteľov slovenského jazyka a literatúry, v ktorej komplexná odborná pedagogická príprava spočíva v ucelenom obraze o systéme slovenského jazyka, ako aj v jeho následnej aplikácii v školskej praxi.

Absolventi vysokých škôl neraz kriticky poukazujú, že vysoká škola ich nedostatočne pripravila na život, že na nej získali veľa encyklopedických vedomostí, ktoré v praxi nevyužijú. Pri osvojovaní si poznatkov z jazykovedných disciplín pritom nejde iba o encyklopedické vedomosti (ako to mnohí tvrdia), ale aj o poznanie ich funkčnej hodnoty. A práve pri tvorbe prejavu sa najviac prejavuje systémová štruktúra jazyka a jeho prvkov, ako aj možnosť ich uplatnenia pri tvorbe aktuálnych textov v komunikačnej praxi. **Zanedbávanie či podceňovanie jazykovej normy sa uplatňuje aj pri výučbe slovenského jazyka na vysokých školách. Absolventi fakúlt, ktorí majú ambíciu tvorivo pracovať v oblasti slovenského jazyka, neraz poukazujú práve na nedostatky v štúdiu systému a normy slovenského jazyka.** Pritom v súčasnej teórii spisovného jazyka a jazykovej kultúry sa nemožno zaobísť bez plného rešpektovania systémovosti jazyka a jazykovej normy ako nevyhnutného základu jazykového vzdelávania.

Aj úroveň ústneho prejavu na vysokej škole je rozdielna. Zavedený kreditný systém na vysokej škole obmedzil rozvíjanie ústneho prejavu, čo sa prejavuje aj v štúdiu slovenského jazyka a literatúry. Hodnotenie vedomostí sa realizuje – okrem výstupov na seminároch – predovšetkým v podobe predbežných a záverečných testov a kontrolných diktátov. Podľa výskumov poslucháči na vysokej škole približne 45 % z pracovného dňa počúvajú, 20 % rozprávajú, 18 % čítajú a 17 % píšu. Uvedenú skutočnosť je potrebné u poslucháčov učiteľských fakúlt zmeniť rozšírením ústnych jazykových prejavov s uplatnením normy spisovného jazyka, aby boli jazykovo vzdelanými nositeľmi spisovného jazyka.

Niekoľko naznačených poznatkov ukazuje, že jazyková kultúra v slovenských školách sa vôbec nedá hodnotiť jednostranne, ale je a bude potrebný komplexnejší, systémový prístup. Jeho hlavným a základným cieľom by mala byť snaha kultivovať nielen jazykové prejavy školopovinnej mládeže, ale aj pôsobenie učiteľov vo verejnom živote. Veď práve tým sa vytvárajú aj predpoklady na fungovanie skutočne človečenskej medziľudskej komunikácie, ktorá bude mať nielen rozmer lingvistický, ale zároveň aj etický pri funkčnom využití jazykových prostriedkov v rôznych komunikačných situáciách.

Július LOMENČÍK

Ilustračné foto Ján SÚKUP

Rétorika v škole ako nevyhnutný fundament komunikácie mladých ľudí

MLÁDEŽ A ODKAZ ALEXANDRA DUBČEKA

V Bratislave sa v závere minulého roka uskutočnil už 10. ročník podujatia, ktoré je venované dvom témam – rétorike a posolstvu odkazu Alexandra Dubčeka. Súťaž v rečníckych prejavoch žiakov základných a stredných škôl s názvom Mládež a odkaz Alexandra Dubčeka prináša zaujímavý pohľad na stav myslenia, cítenia celoslovenskej vzorky našich žiakov, ale aj na stav ich schopnosti vystúpiť pred verejnosťou s vlastným prejavom a pokúsiť sa ju zaujať.

Čo je rétorika

Podľa Wikipédie je rétorika umením, je to schopnosť predniesť zaujímavý či presvedčivý prejav na verejnosti. Rétorika je aj náuka o tejto schopnosti. Je známa už dvetisíc rokov. V staroveku bola v kolíske našej civilizácie dôležitou súčasťou vzdelávania vo vtedajších školách.

Predmetom rétoriky je reč. Tá je základom ľudskej komunikácie, ktorá je zasa fundamentom pre porozumenie medzi ľuďmi: pilierom komunikácie v rodinnom živote, ale aj v spoločenskom kontexte, biznise a, samozrejme, vo vzdelávaní. **Hovoriť jasne, zrozumiteľne, keď treba s dôrazom, príťažlivo, kultivovane a kultúrne, inokedy aj vtipne, je veľkým umením.** Slová, ich poradie a skladba nie je niečo náhodné, čo nám prichádza nesúrodo na jazyk. Práve naopak, jestvujú múdre pravidlá a zásady, ktoré robia z prejavu účinný nástroj.

Prví boli Gréci

Rétorika má svoje korene v antickom Grécku, kde sa rečnícke umenie pestovalo a obdivovalo. Toto umenie ovládať slová prinášalo úspech politikom i obchodníkom. Úlohou prvých rétorov či rečníkov bolo presvedčiť poslucháčov. A to zostalo rétorike dodnes.

Keďže v staroveku neboli médiá, bola rétorika a živé slovo hlavným nástrojom šírenia informácií. Politik bol tým úspešnejší, čím lepšie ovládal rečnícke umenie. Zachovali sa informácie o celom rade slávnych súdnych či politických prejavov, ale aj oslavných a útočných, ba aj hanlivých. Pestovali sa epideixie, čiže chválospevy, svadobné reči, chvála verejných osôb, inštitúcií, reči pri príležitosti narodenín, reči nad hrobom mŕtvych, protrepsie (propagačné reči). Ich cieľom bolo vo všeobecnosti vyvolať sympatie pre rôzne osoby, vedu, umenie, názory a podobne. Grécki rétori zdôrazňovali logiku prejavov, lebo považovali rétoriku za nástroj logického myslenia. Dodnes sú za klasikov gréckej rétoriky považovaní Lysias, Gorgias, Korax zo Syrakúz, Teisias a, samozrejme, Aristoteles.

Postupom času sa však úloha rétoriky menila na manipulatívnejšiu. Čoraz viac mala charakter mágie slov, vytvárania ilúzií až virtuozity pri práci so slovom. V konečnom dôsledku rétorike zostala významná rola v spoločenskej i osobnej komunikácii. Dnes je jej význam mimoriadne významný.

Dôležitá je osobnosť rečníka, jeho hlas, neverbálna komunikácia, znaky, vierohodnosť, schopnosť hovoriť zaujímavo, získať si poslucháča na svoju stranu.

Rétorika ako veda sa odčlenila od filozofie. **V starom Ríme, ktorý pokračoval v zdokonaľovaní umenia rétoriky, sa požadovalo, aby si rečník kládol tri základné ciele: dokázať pravdu, získať sympatie a podnietiť do činov.** Rímskymi klasikmi v tomto umení boli Cicero, Marcus Antonius, Cato či Caesar a ďalší. Dvanásťzväzkové dielo *Základy rétoriky* v tomto čase napísal Fabius Quintilianus. Jazyková kultúra je podľa neho pilierom výchovy mladého človeka. Svet mal vždy veľkých rečníkov, boli však už zvyčajne politici či generáli, vodcovia povstaní.

V našej súčasnej spoločenskej realite možno vidieť veľmi veľa neúcty k jazykovému prejavu a jeho kultúre. Denne sa stretávame s veľkými nedostatkami u niektorých redaktorov, moderátorov, ale aj politikov a verejne vystupujúcich osôb. Prinajmenšom je to dôkaz, že je nanajvýš dôležité posunúť túto tému do centra pozornosti zodpovedných a zvážiť možnosť posilnenia jej základov v školskom vzdelávaní.

Rétorika a škola

Rétorika bola v klasickom školstve jednou z kľúčových kompetencií, ktorú si žiaci osvojovali. Dnes je v obsahu povinného vzdelávania zastúpená fakticky iba v gymnaziálnom vzdelávaní. Na jednej webovej stránke si robili prieskum, či by mala byť povinným predmetom v gym-

OČAMI PEDAGÓGA

Patrí rétorika do obsahu dnešného vzdelávania?

PhDr. Natália Ihnátková, CSc.,
autorka učebníc, bývalá pracovníčka Výskumného ústavu pedagogického, členka poroty súťaže

„Nepochybne si to myslím. Ja som ju roku 1984 zaviedla do učebných osnov gymnázia a ona tam je dodnes. Súčasná doba nás presviedča o tom, že je potrebná viac ako niektoré iné slovenčinárske disciplíny. V každej oblasti – služby, obchod, riadenie – je dnes komunikácia mimoriadne dôležitá. Je dobré, ak to naučí mladých ľudí škola a nemusia to robiť dodatočne zamestnávatelia."

Potrebujú dnes žiaci rétoriku? Prečo?

PhDr. Rudolfa Novotná,
Gymnázium Bánovce nad Bebravou

„Rétorika bola, je a bude v ľudskom živote veľmi dôležitá. Veď už v antickom Grécku bola dôležitým povinným predmetom v školách. Každý úspešný človek musel byť výborným rétorom. Preto si myslím, že naše školstvo je z minulosti svojim študentom dlžné, keďže rétorika bola vtedy odsúvaná na druhú koľaj. V súčasnosti v osnovách slovenského jazyka a literatúry vo štvrtom ročníku gymnázia je jednou z úloh študenta vytvoriť rétorický prejav

a odprezentovať ho. Rétorike je venovaných viacero hodín. A v tejto oblasti sú dôležité aj medzipredmetové vzťahy. Človek by mal byť schopný prezentovať svoj názor vo všetkých oblastiach života, pričom nestačí iba obsah, podstatná a dôležitá je aj forma, ako veci podá, a z tohto pohľadu je rétorika životne dôležitá."

Je rétorika dôležitá? Vedia dnešné deti hovoriť, vedia skladať myšlienky alebo im treba v tejto sfére pomáhať?

Mgr. Magdaléna Benková,
riaditeľka ZŠ, Černyševského ul., Bratislava

„Rétorika je mimoriadne dôležitá výbava a dispozícia ovplyvňujúca komunikáciu človeka v jeho živote. Dnešné deti veľa nekomunikujú. Sedia pri počítačoch, rodičia im nečítajú rozprávky, a nemajú tak veľa podnetov na to, aby sa naučili správne rozprávať. Úlohou školy je pes-

tovať aj kultúru reči, aby ich viedla ku komunikácii, aby sa vedeli medzi sebou dohodnúť. Pomocou rétoriky sa deti vedia pripraviť na svoj budúci úspech, do dospelosti a aj na pozície, v ktorých je to mimoriadne dôležité."

Ako vnímate význam a potrebu rétoriky?

PhDr. Mária Jana Jablonská,
experimentálna učiteľka pri zavádzaní rétoriky v 70. a 80. rokoch minulého storočia, poetka a členka poroty

„Rétorika je mimoriadne potrebná. Nesúvisí iba s prednesom, ale aj s taktom komunikácie medzi generáciami. To je mimoriadne dôležité. Dnes často zlyhávame v komunikácii staršej, strednej a mladej generácie. Nevieme komunikovať, a rétorika je v tomto základom. Je potrebná pri skúškach, pri prijímacích pohovoroch, štátniciach, na ulici, v obchode, v práci vedúceho pracovníka, jednoducho je dôležitá všade!

Bola som experimentálnou učiteľkou, ktorá v druhej polovici minulého storočia zavádzala rétoriku. Už vtedy sme prišli na to, čo mnohým ľuďom chýba. Bola som šťastná, keď som sa mohla zúčastniť experimentálneho overovania tohto predmetu. A študenti sa na tento predmet aj veľmi tešili. Bola som naplnená radosťou, že som mohla rétoriku overovať, lebo rétorika je najvyšší znak ústneho prejavu."

Potrebujú dnes mladí ľudia ovládať rétoriku? Mala by patriť nevyhnutne k ich osobnostným dispozíciám?

Doc. Mgr. art. Juraj Sarvaš,
herec, scenárista, režisér, pedagóg, predstaviteľ umeleckého prednesu, predseda poroty

„Samozrejme, že rétoriku potrebujú, určite áno! To však povie azda každý, ale my si to musíme vedieť aj zdôvodniť. Keď sa pozerám na našu školu v minulosti, malo

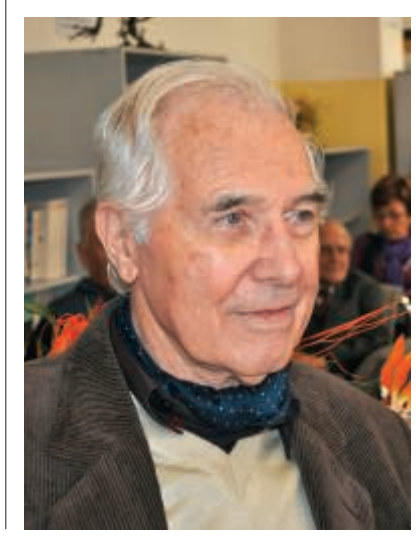

to svoj zmysel. My sme nemali na gymnáziu špeciálne hodiny rétoriky. Mali sme však hodiny literatúry, ktoré boli štyri týždenne. Napríklad sme na nich prednášali texty, najmä básnické, ale čítala sa, pochopiteľne, aj próza. A tam sa nadobúdali zručnosti komunikácie a vystupovania pred verejnosťou. Čo však v tom čase jestvovalo a dnes chýba – my sme mali svoje samovzdelávacie krúžky. Na gymnáziu sme mali samovzdelávací krúžok Detvan, kde sme pravidelne organizovali večery poézie, kde sme sa stretávali. Tí najlepší sa sústredili na jeden slávnostný večer v Národnom dome v Banskej Bystrici, kde sme sa aj verejne prezentovali.

Dnes nám, samozrejme, ide o prejav žiaka, ale musí nám ísť aj o obsah komunikácie. Dnešní mladí ľudia nemyslia jednostranne, vedia porovnávať, majú veľa informácií a poznatkov, a preto potrebujú vedieť kultúrne diskutovať, argumentovať, komunikovať. Je to pre nich mimoriadne dôležité."

Patrí rétorika do dnešných škôl?

Mgr. Tatiana Mravcová,
pedagogička, Gymnázium Liptovský Hrádok

„Patrí, a je veľmi dôležitá. Nemusí to byť vždy samostatný predmet, lebo tomuto sa venujeme systematicky v rámci učebných osnov až vo štvrtom ročníku. Na gymnáziu jestvuje i predmet ume-

Porota, ktorá sa snažila pri posudzovaní súťažných prejavov zachovať objektivitu, zohľadňujúc všetky atribúty jazykovej a štylistickej zručnosti, to veru nemala jednoduché. Potvrdzuje to aj atmosféra okamihu, ktorého stredobodom je predseda poroty Juraj Sarvaš.

naziálnom štúdiu. Takmer 55 % respondentov sa jednoznačne vyjadrilo, že áno. Žiaci sa s rétorikou denne stretávajú na živom príklade svojich pedagógov, ktorí im predstavujú rôzne modely prezentácie informácií. Sú vzorom i modelom tohto umenia v pozitívnom, a niekedy možno aj v menej vydarenom „vydaní“. Faktom je, že každý absolvent školy bude v nejakej miere potrebovať ovládať majstrovstvo svojej slovnej prezentácie. Je dobré, ak je na takéto situácie v našej škole pripravovaný. Pomáhajú tomu aj niektoré aktivity nad rámec vzdelávacieho procesu.

V niektorých školských systémoch je rétorika dôležitým vyučovacím predmetom – najmä v USA, diskusné kluby, ktoré sú súčasťou výučbových programov, sú veľmi obľúbené vo Veľkej Británii a v Nemecku je o túto disciplínu tiež veľký záujem a jej zvládnutie patrí k dobrej výchove.

Porota:

Predseda
doc. Mgr. art. Juraj Sarvaš
Členovia
PhDr. Natália Ihnátková, CSc.
PhDr. Mária Jana Jablonská
PhDr. Ľubomír Pajtinka
PhDr. František Švába
Mgr. Lýdia Verbichová

Výsledky súťaže:

I. kategória (základné školy)
1. miesto: Mária Rafajdusová, Gymnázium, Varšavská cesta 1, Žilina (pedagóg: Daniela Kubincová)
2. miesto: Peter Tazberík, ZŠ A. Dubčeka, Majerníkova 62, Bratislava (Milan Chovan)
3. miesto: Katarína Vozárová, ZŠ A. Dubčeka, Majerníkova 62, Bratislava (Milan Chovan)
II. kategória (stredné školy)
1. miesto: Nikola Stankovianska, Gymnázium, Hradná 23, Liptovský Hrádok (Tatiana Mravcová)
2. miesto: Miriama Prievalská, Gym. J. Jesenského, Radlinského 2, Bánovce n./Bebravou (Rudolfa Novotná)
3. miesto: Pavol Bebjak, Spojená škola - Športové gymnázium, Slančíkovej 2, Nitra (Alena Moravcová)

Súťaž v rétorike

Súťaž v rečníckych prejavoch žiakov základných a stredných škôl Mládež a odkaz Alexandra Dubčeka si získala svojich priaznivcov medzi žiakmi i pedagógmi. Ako povedala hlavná organizátorka súťaže doc. RNDr. Viera Uherčíková, CSc.: „Alexander Dubček je jednou z najznámejších a najvýznamnejších osobností slovenského národa. Má mnohých obdivovateľov na celom svete. Bol to humanista, demokrat, Európan, výnimočný politik, ktorému naozaj ležalo na srdci dobro národa. Myšlienky vzájomného porozumenia a tolerancie nielen hlásal, ale nimi aj žil a podľa nich konal. My, ktorí sme ho zažili, naňho určite nezabudneme. Ide o to, aby ho poznali a spomínali naňho aj mladí. Veď Dubček na nich myslel. Vyjadril to vo viacerých myšlienkach, uvediem aspoň jednu: *Myslieť na vzdelanie značí myslieť na budúcnosť.* Viacerí sme privítali podnet prof. PhDr. Ivana Laluhu, CSc., a PhDr. Viliama Hotára, CSc., usporiadať súťaž, ktorej zámerom by bolo nielen pripomínanie si mena osobnosti Alexandra Dubčeka, ale súčasne rozvoj vlasteneckej výchovy, rétorickej komunikácie a politickej kultúry dospievajúcej mládeže. Preto sme sa rozhodli súťaž zorganizovať.“

Súťaž sa po úpravách skladá z dvoch častí – z doma pripraveného prejavu na niektorú z vybraných tém určených v propozíciách a z besedy. Na to, ako vnímajú rétoriku v súčasných spoločenských podmienkach a potrebách, sme sa spýtali viacerých účastníkov, ktorých sme na súťaži v Bratislave stretli.

Dvojstranu pripravil Ľubomír PAJTINKA, foto autor

nie a kultúra, kde môžeme túto kompetenciu rozvíjať aj skôr. Zapájame deti do rôznych súťaží a musím povedať, že žiaci majú o rétoriku záujem. Samozrejme, na špičkovej úrovni sa nedá venovať všetkým, ale my to robíme tak, že už v prvom ročníku sa upriamime na potenciálne talenty, s ktorými intenzívnejšie pracujeme počas celého štúdia.“

Ako vnímate význam rétoriky na strednej škole, čo vám dáva? Mala by sa rétorika vyučovať v širšej miere?

Nikola Stankovianska
študentka, Gymnázium Liptovský Hrádok, víťazka kategórie stredných škôl

„Určite! Podľa mňa je veľkým pozitívom, ak sa vie človek postaviť pred ľudí, vie sa prezentovať. Komunikácia, slovná zásoba je oveľa bohatšia. Mne sa tieto skúsenosti zišli už dnes, lebo popri škole pracujem aj v regionálnom rádiu, takže všetky získané vedomosti aj využívam. Rétoriku máme v škole v rámci slovenského jazyka a literatúry, mňa k nej priviedla pani učiteľka Tatiana Mravcová a myslím, že urobila dobre. Mňa to baví.“

PREJAV VÍŤAZKY SÚŤAŽE STREDOŠKOLÁKOV NIKOLY STANKOVIANSKEJ

Ja a môj Alexander

Malé dievčatko na svoje deviate narodeniny dostalo vysnenú bábiku. Bábiku so žmurkajúcimi očami v nádherných šatách. O niekoľko dní neskôr, hrajúc sa v záhrade, ju vystrašil strašidelný hukot lietadiel prelietavajúcich nízko nad strechami domov. So strachom v očiach sa pozrela nahor a vtom jej bábika vykĺzla z náručia a tupo dopadla na asfaltový chodník. Namiesto očí na ňu zo zeme hľadeli tmavé zjazvené otvory, ktoré v okamihu zaliali slzy nešťastného dievčatka. Odtrhla dva červené kvietky a vložila ich do prázdnych očí. Bábiku má schovanú dodnes. Písal sa 21. august 1968.

Vážení prítomní,
15. november 2011. Vtedy som tu stála prvýkrát a priblížila vám život a dielo môjho rodáka, básnika veľkej sily mlčanlivého slova Milana Rúfusa. Priznám sa, nemala som vtedy ešte odvahu rozprávať vám o človeku, ktorý sa stal symbolom našej jari. Rozprávať vám o človeku, ktorý prerástol v istom čase a priestore hranice svojej krajiny, ale o ktorom moja generácia, paradoxne, vie tak málo, o Alexandrovi Dubčekovi.
Bola som však uchvátená poznaním, aká podobnosť medzi týmito velikánmi existuje. Ľudskosť, pokora, pravda, odkaz, ktorý po sebe zanechali...
Poznanie a atmosféra súťaže vo mne zanechali hlboký dojem. V priebehu niekoľkých hodín som sa dozvedela viac ako na hodinách dejepisu. Nesie v sebe posolstvo, veľkú výpovednú hodnotu a myšlienku na veľkého človeka a politika. Spoznala som tu úžasných ľudí, osobných priateľov Alexandra Dubčeka, veď kto z mojich spolužiakov môže povedať, že sa rozprával s historikom Ivanom Laluhom, so synom Alexandra Dubčeka Pavlom, že ho hodnotila autorka učebníc literatúry a slovenského jazyka Natália Ihnátková, že mal možnosť osobne sa zoznámiť so sochárom Teodorom Baníkom a s inými vzácnymi osobnosťami.
Niekoľkohodinovú cestu vlakom domov na Liptov som strávila rozhovorom so svojou profesorkou a spoločne sme sa vnorili do spomienok, keď ešte bola tým 9-ročným dievčatkom, ktoré dostalo svoju prvú bábiku. Hovorila o generácii svojich rodičov, ktorá Alexandra Dubčeka milovala a vkladala do neho veľké nádeje...
Nádej zomiera posledná – to boli jeho časté slová. Neraz si ich opakoval najmä v ťažkých a zložitých chvíľach. A takých chvíľ nebolo, ako som sa dozvedela, v jeho živote málo. Prekonával ich vôľou, vierou v ľudí, čestnosťou a nezdolným optimizmom. Ľudia nosili na svojich odevoch odznak s jeho podobizňou a odvážne biele nápisy na drevených plotoch, bránach a múroch mu vyjadrovali podporu. Ale čas a ideologická propaganda urobili svoje, nápisy vybledli, povestné „Dubčekove rožky“ zmizli z obchodov, generácie sa vymenili a Alexander Dubček akoby zomrel...
Lenže, 20-ročný nedobrovoľný domáci exil, počas ktorého Dubčeka sústavne sledovali a obmedzovali aj s celou rodinou, bol preňho skutočným vykúpením. Je už iba ironiou osudu, že po tzv. nežnej revolúcii sa po počiatočnej eufórii nevyhol ťažkým chvíľam, ktoré mu pripravili oponenti, spochybňujúci jeho návrat na politickú scénu.
„Neplakal preto, že sa nestal československým prezidentom. Jemu sa tisli slzy do očí vtedy, keď boli ľudia šťastní,“ s láskou spomína aj v týchto dňoch na svojho otca syn Pavol.
Dva červené kvietky v očiach bábiky však nesú veľkú paralelu s tým, čo sa stalo... Dávajú nádej na zmenu k lepšiemu...
Je úžasnou myšlienkou, aby sa takýmto spôsobom, ako je súťaž Mládež a odkaz Alexandra Dubčeka, šíril tento odkaz medzi mladými ďalej. Nesmieme už viac zabudnúť na človeka, ktorý konal vždy tak, ako mu kázalo srdce, ktorý sa stal symbolom toho najlepšieho, čo zo slovenského národa vzišlo.
Aj ja som z materiálov, ktoré som dostala minulý rok, vytvorila výstavku v priestoroch nášho gymnázia a v L-Rádiu – regionálnom liptovskom rádiu, v ktorom externe pracujem ako moderátorka – som mu v týchto dňoch venovala pietnu spomienku.
... a moje kroky hneď po príchode do Bratislavy viedli na cintorín v Slávičom údolí, kde som na hrobe obsypanom kvetmi spolu so svojou profesorkou zapálila sviečku a zahľadela sa do priameho pohľadu jeho očí...

Víťazka kategórie stredných škôl Nikola Stankovianska.

Tajomstvá starých obchodíkov, alebo Dobrodružná cesta históriou Nových Zámkov

AKO ROZVÍJAŤ LOKÁLNY PATRIOTIZMUS

Záujem o históriu a jej previazanosť so súčasnosťou, ako aj o kultúrno-spoločenský kontext v mestách a obciach, kde žiaci škôl žijú a učia sa, je v komplexnosti vzdelávania dôležitým elementom na zvyšovanie lokálneho patriotizmu a vo všeobecnosti aj na prejavenie občianskeho vlastenectva a národného uvedomenia. Dobrodružná cesta históriou Nových Zámkov medzi dvoma svetovými vojnami – tak znie názov projektu, ktorý v súčasnom období realizuje Múzeum Jána Thaina v Nových Zámkoch. S cieľmi projektu a so spôsobmi jeho prezentácie nás oboznámila pracovníčka novozámockého múzea Mgr. Eszter Kovácsová.

Cieľom projektu je doplniť a rozšíriť vedomostnú úroveň žiakov a študentov základných a stredných škôl v Nových Zámkoch v oblasti regionálnych dejín, najmä hospodárskych dejín mesta v prvej polovici minulého storočia, ktorým školy v rámci výučby regionálnych dejín venujú pozornosť iba okrajovo. Na toto zaujímavé obdobie sa zatiaľ nikto nezameral ani v múzeu. Keďže ide o nezmapovanú stránku histórie mesta, zamestnanci Múzea Jána Thaina sa rozhodli túto medzeru vyplniť a odkryť pre verejnosť nové kapitoly zo života Nových Zámkov.

Pri napĺňaní čiastkových cieľov projektu prirodzenou formou privedú školskú mládež k tomu, aby vlastnými silami, pod dozorom kompetentných inštitúcií, preskúmala a odkryla čiastkové dejiny mesta, a doplnila tak chýbajúcu mozaiku vlastnej histórie.

Chcú naučiť žiakov a študentov rôznym výskumným metódam, ktoré sú používané pri skúmaní regionálnej histórie, oboznámiť ich s poslaním a činnosťou kultúrnych inštitúcií a vypestovať u nich vzťah k týmto zariadeniam. V neposlednom rade ich chcú naučiť tímovo pracovať pri riešení zadaných úloh a vštepiť im pocit vlastnej i kolektívnej hrdosti na dejiny rodného mesta, mesta, kde teraz žijú alebo študujú, i celého novozámockého regiónu. Ambíciou projektu je vzbudiť v radoch dospievajúcej mládeže záujem o vlastnú históriu a s ňou súvisiace historické pamiatky v Nových Zámkoch, súčasne presvedčiť aj o potrebe chrániť ich a aj týmto spôsobom zveľaďovať historické dedičstvo našich predkov.

Študenti Obchodnej akadémie v Nových Zámkoch na motivačnej prednáške Mgr. Pavla Rusnáka.

Prečo je projekt zameraný práve na obdobie medzi dvoma svetovými vojnami, teda rozpätie rokov 1919 až 1938?

Naša voľba padla na obdobie medzi dvoma svetovými vojnami aj preto, že práve z týchto rokov sa zachovalo veľa pohľadníc, na ktorých sú vyobrazené jednotlivé ulice mesta s obchodmi, dielňami, krčmičkami a malými rodinnými firmičkami. V dobových novozámockých periodikách možno nájsť množstvo miestnych firemných reklám a inzercií. Dodnes žijú aj miestni pamätníci, ktorí si v pamäti uchovávajú, kde aký obchod alebo firma sídlila, čo a kde sa v nich dalo kúpiť a kto boli ich majitelia. Aj preto sme si ako tému nášho projektu zvolili zmapovanie malopodnikateľského prostredia v Nových Zámkoch v období medzi rokmi 1919 až 1938.

Geograficky sme projekt vymedzili centrom mesta, ohraničeným bývalou novozámockou pevnosťou. Projekt plánujeme realizovať v priebehu dvanástich mesiacov. Našimi cieľovými skupinami sú žiaci ôsmeho a deviateho ročníka základných škôl, žiaci a študenti kvarty a kvinty osemročných gymnázií, prípadne prvého a druhého ročníka gymnázií z Nových Zámkov.

Realizácia projektu vyžaduje úzku spoluprácu medzi Múzeom Jána Thaina v Nových Zámkoch, pobočkou Štátneho archívu v Nových Zámkoch, Knižnicou Antona Bernoláka v Nových Zámkoch, Mestským úradom v Nových Zámkoch, do projektu zapojenou miestnou základnou školou, prípadne gymnáziom, ako aj Novozámčanmi-pamätníkmi tých čias. Projekt sa začal odvíjať v septembri 2012, jeho vyvrcholenie je naplánované na koniec septembra 2013.

Ktoré podujatia ste už realizovali?

Koncom septembra 2012 sme zorganizovali motivačné historické prednášky. Mgr. Pavol Rusnák priblížil témy z oblasti histórie mesta študentom Obchodnej akadémie v Nových Zámkoch a študentom Strednej odbornej školy hotelových služieb a obchodu v Nových Zámkoch.

V októbri sme uskutočnili stretnutie prihlásených žiakov, študentov a ich učiteľov s cieľom vytvorenia bádateľských skupín. V tomto mesiaci sme zorganizovali aj rýchlokurz mladého bádateľa. V mesiacoch november 2012 až január 2013 sme mali v programe projektu realizáciu terénneho výskumu v archíve, múzeu, knižnici, u súkromných osôb, ako aj výskum dobových fotografií a pohľadníc. Každá skupina vyhľadávala pomocou už získaných informácií presnú polohu toho-ktorého podniku, na základe čoho vyhotoví digitálnu dokumentáciu súčasného stavu budovy alebo miesta, kde vtedajšia budova stála.

K akému konečnému efektu by mal projekt dospieť a ako plánujete prezentovať jeho výsledky?

Zo získaných záberov skupiny následne zhotovia tzv. portfólio každého podniku osobitne. V ďalšej fáze všetky spracované materiály spoločne zosumarizujú a vytvoria z nich ucelený materiál vo forme brožúry. V záverečnej etape projektu múzeum vytlačí a zviaže elektronickú verziu brožúry, ktorú dostane každý účastník projektu, projektoví partneri, mestské kultúrne inštitúcie a každá základná a stredná škola v meste. Múzeum v spolupráci s kooperujúcimi školami zorganizuje vo vlastných priestoroch alebo v priestoroch spolupracujúcej školy študentskú minikonferenciu, na ktorej jednotlivé bádateľské skupiny predstavia výsledky svojho výskumu. Na konci bude každý účastník výskumu vecne ocenený.

Finálna verzia projektu – brožúra – bude voľne prístupná na webovej stránke múzea. Na stránke, ako aj v regionálnej tlači, televízii a na webstránkach regionálneho charakteru bude múzeum priebežne informovať verejnosť aj o dosiahnutých výsledkoch projektu.

Na rýchlokurze historičky v Knižnici Antona Bernoláka v Nových Zámkoch.

PaedDr. Helena RUSNÁKOVÁ
Foto Eszter KOVÁCSOVÁ

Elektronické partnerstvo škôl šetrí čas i financie

SEMINÁR PROGRAMU eTWINNING

Koncom novembra 2012 sa v priebehu troch dní uskutočnil v belgickom meste Hasselt kontaktný seminár programu eTwinning. Na tento seminár som bola vybraná a vyslaná Národnou službou pre elektronickú spoluprácu škôl pri Žilinskej univerzite v Žiline. A tak dovoľte niekoľko skúseností, postrehov, poznatkov i zážitkov z prostredia seminára.

Program trojdňového seminára, ktorý bol vopred zverejnený na internete, bol splnený do najmenšieho detailu. Na seminári sa stretlo približne 70 účastníkov – prevažne učiteľov základných škôl – zo 17 európskych krajín, ktorí mali možnosť získať základné informácie o programe eTwinning a zároveň vytvoriť konkrétne projekty cez tento portál.

„Virtuálna“ spolupráca má svoje výhody

Program eTwinning podporuje spoločné projekty medzi minimálne dvoma školami z minimálne dvoch európskych štátov. Školy formujú partnerstvo a používajú informačné a komunikačné technológie (IKT) na zvládnutie konkrétneho projektu. Komunikujú a spolupracujú len cez internet, čo znamená elimináciu akejkoľvek administrácie, a teda veľkú výhodu pre zapojených učiteľov. Počas tohto „virtuálneho“ partnerstva môžu tak učitelia, ale najmä žiaci zo zapojených partnerských škôl medzi sebou komunikovať, vymieňať si názory, posielať pozdravy, fotografie, ako aj videofilmy. Týmto spôsobom majú žiaci možnosť navzájom sa spoznávať, a čo je najdôležitejšie – „reálne“ využiť vedomosti a zručnosti získané počas hodín anglického jazyka.

Kto už bol kedysi zapojený do medzinárodného projektu s výslednými pozitívnymi skúsenosťami a viditeľnými výsledkami, určite mi dá za pravdu, že skončenie jedného projektu automaticky prináša vstup a zapojenie sa do ďalšieho projektu, pretože výsledky medzinárodnej partnerskej spolupráce sú najlepším motivačným prvkom vo výučbe anglického jazyka. Vďaka tomu mnohí žiaci pochopia zmysel výučby anglického jazyka a predovšetkým sú motivovaní do ďalšieho štúdia aj iných cudzích jazykov, čo je mnohokrát alfou a omegou úspechu akejkoľvek činnosti.

Program eTwinning nabáda na partnerstvo škôl

Z môjho pohľadu a z mojich skúseností môžem konštatovať, že participácia školy v etwinningových projektoch prináša pre školu len výhody, pretože učitelia sú motivovaní používať IKT vo výučbe, žiaci sú motivovaní do svojho ďalšieho štúdia, škola je zapojená do medzinárodného projektu, čo, pravdupovediac, zvyšuje jej kredit – a to všetko bez akýchkoľvek finančných vstupov.

Silvia Pappová na seminári v Hasselte.

Jedným z konkrétnych výsledkov seminára v Hasselte je vytvorené partnerstvo medzi štyrmi základnými školami zo Švédska, z Česka, Turecka a zo Slovenska s názvom *Same but Different*, ako aj stretnutie s kolegami z okolitých základných škôl v našom regióne s cieľom informovať a „vtiahnuť“ učiteľov do projektov podobného typu. Všetkým – tak učiteľom, ako aj žiakom – účasť v programe eTwinning úprimne odporúčam.

PaedDr. Silvia PAPPOVÁ,
ZŠ P. O. Hviezdoslava Veľké Kapušany
Foto etwinnning.be

ŠKOLSTVO ODBORNE

12/2013, 14. február 2013 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Akademické barbies či učňovské dielne?

Nie som členom redakčnej rady UN. Niektorí čitatelia azda zaznamenali, že redigujem túto osemstranovú časť novín a prispievam do nej autorsky. Mojou dlhoročnou profesiou je novinárstvo, od opätovného vydávania tohto periodika sa sústreďujem na problematiku vzdelávania na stredných odborných školách. Ako opakovane oznamujeme, táto téma je obsiahnutá v širšom projekte garantovanom Štátnym inštitútom odborného vzdelávania.

Teraz to pripomínam na margo oslovenia obľúbeného stredoškolského pedagóga, ktorý poslal šéfredaktorovi novín na publikovanie článok dvoch žiačok tretieho ročníka obchodnej akadémie na strednom Slovensku. Dali mu názov V devätnástich s miliónovou dlžobou *a popisujú v ňom dojmy zo školskej besedy konanej v „obľúbenom cykle ekonomických prednášok". Vedúci redaktor UN text odmietol – v „očakávaní pedagogicky hodnotného príspevku, hodného učiteľa odbornej školy". Priznám sa, nevenoval by som tejto korešpondencii pozornosť, keby som nebol aj ja priamo vyzvaný, aby som sa vyjadril k takémuto postupu. Ďakujem za dôveru, od učiteľov sa nám jej v novinách nedostáva každý deň. A ako „homo píšuci" by som mohol zdvorilo pochváliť žánrovú ľahkosť autoriek príspevku. Radšej sa však „potrápim" s textom žiakov (nie tak dávno nazývaných učňami či priemyslovkármi) z dielne, opisujúcim bárs, čo sa naučili na zahraničnej stáži od svojich spolužiakov a ich majstrov odbornej prípravy. Podobne vnímam hoc sčasti oficiálnu správu od riaditeľa odbornej školy o tom, že v nej otvorili centrum odborného vzdelávania alebo za materiálnej pomoci uznávanej firmy vybudovali učebňu vybavenú modernými technológiami.*

Ak sa mám pri týchto povinnostiach vyjadriť k slohovej práci, akosi neviem odpovedať inakšie, iba sa spýtať spätnou otázkou, aká je predstava stredoškolských pedagógov o obsahu Učiteľských novín. Aj pri 12. čísle ich obnoveného vychádzania si uvedomujem, že mnohé nosné témy odborného vzdelávania sme iba „načali" a k mnohým sme sa ešte ani nedostali. Popritom, nazdávam sa, aspoň sčasti rozumiem vedúcim pracovníkom tých škôl, kde sa mnohorako usilujú o zatraktívnenie povinnej výučby a ich aktívni učitelia sa usilujú nekonvenčnými metódami a mimoškolskými aktivitami pritiahnuť svojich žiakov k učeniu sa počas štúdia, ktoré si dobrovoľne vybrali. Pravdepodobne medzi ne patria napr. uvažovania, ako preniesť priamo do vyučovacieho procesu všakovaké lákadlá vytrvalo prezentované v médiách. Je to, myslím si, dosť sizyfovská práca, pretože mnohé programy v súkromných a nie raz vo verejnoprávnych televíziách bývajú formou síce neodškriepiteľne dynamické, no obsahom priam zákonite dosť úbohé. „Nemali" by sme sa preto čudovať, že v takejto duchovnej klíme prednáška mladej atraktívnej dámy poľahky privedie dve dospievajúce žiačky k úsudku, že kto má odvahu riskovať už v mladom veku, môže byť v „biznise neuveriteľne úspešný".

Dušan MIKOLAJ

Medzi strednými školami, ktoré sa aktívne zapojili do motivačných odborných súťaží na vlaňajšom podujatí JUVYR v Bratislave, bola i Spojená škola v Ivanke pri Dunaji. **Foto Ján SÚKUP**

Podnety zo stredných škôl k základným

Do programu koncoročného podujatia JUVYR zaradil Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV) aj 1. ročník motivačných súťaží pre žiakov základných škôl (ZŠ) a špeciálnych základných škôl (ŠZŠ). Gestorovali ich stredné odborné školy (SOŠ), ktoré pripravili súťažné podmienky, materiálne a technické zabezpečenie a odborných hodnotiteľov. Počas troch dní sa v odborných súťažiach zameraných na manuálne zručnosti predstavilo 108 žiakov. Celé podujatie manažovali pracovníci odboru tvorivosti mládeže ŠIOV.

Podujatie bolo o to zaujímavejšie, že na príprave súťažného prostredia sa podieľali aj žiaci SOŠ, spolu s pedagógmi škôl vykonávali ukážky postupu súťažných úloh, predstavili pracovné nástroje a materiál. Keďže šlo o otváracíročník súťaže, zo strany odboru tvorivosti mládeže ŠIOV bolo potrebné výrazne a najmä čo najadresnejšie osloviť základné školy z celej Slovenskej republiky a vyzvať ich, aby sa jej zúčastnili. O tomto dôležitom aspekte sme informovali v Učiteľských novinách, publikovali články a informácie viac ako mesiac pred akciou, pričom sme zdôrazňovali, že je to prvá súťaž tohto druhu pre žiakov ZŠ. Veď dovtedy sa v rámci aktivít ZŠ uskutočňovali prevažne súťaže so zameraním na šport, hudbu, tanec, literatúru...

Aj preto vysvetlenie zámerov jednotlivých aktivít bolo značne náročnou úlohou. Odpovedali sme na množstvo otázok, vybavili sme konzultácie telefonicky, osobne a mailom s pedagógmi ZŠ i metodikmi. Z ich strany bolo nutné vybrať žiakov na súťaž s ohľadom na ich osobnostné danosti a talent v odboroch prezentovaných v rámci súťaží. Dôležité bolo pripraviť v spolupráci s gestormi (SOŠ) súťažné kritériá a témy tak, aby boli čo najpríťažlivejšie a výsledky sa dosahovali zábavnou a hravou formou. Nebola to ľahká úloha, ale spoločnými silami s riaditeľmi škôl, pedagógmi a majstrami odbornej prípravy sa nám to podarilo.

Oslovili sme aj samosprávne kraje a krajské školské úrady, vedenia základných a špeciálnych základných škôl. V Učiteľských novinách sme podrobne uviedli témy a kritériá súťaží a podmienky účasti. Aktuálne sme informovali o aktivite aj prostredníctvom našej webovej stránky.

Aj napriek tomu, že podujatie bolo v čase konania ohrozené štrajkom školských odborov, môžem konštatovať, že naše očakávania sa splnili a 33 súťaží pre žiakov ZŠ a ŠZŠ sa celkovo zúčastnilo 108 prihlásených. A k nim sa denne spontánne pripojilo približne 50 neprihlásených

(pokračovanie na strane 18)

Špičkový IT-Lab v košickej škole

V Strednej priemyselnej škole (SPŠ) elektrotechnickej na Komenského ulici v Košiciach otvorili 16. januára 2013 nové laboratórium informačných technológií. IT laboratórium (IT-Lab) vzniklo vďaka dlhodobej spolupráci školy so spoločnosťou T-Systems Slovakia, s. r. o. Stalo sa súčasťou Centra odborného vzdelávania pre automatizáciu, elektrotechniku a informačné technológie, ktoré poskytuje svoje služby i ďalším stredným školám v pôsobnosti Košického samosprávneho kraja či zamestnávateľom.

Učebňa pre 30 žiakov je vybavená notebookmi s príslušenstvom, ktoré umožnia robiť napr. aj videokonferencie. Súčasťou je interaktívna tabuľa, dataprojektor, blu-ray prehrávač, hlasovacie zariadenia, vizualizér, nový nábytok, kompletná kabeláž a pripojenie na internet. T-Systems investovala do vybavenia a zariadenia takmer 50-tisíc eur, škola ho bude mať dlhodobo zapožičané. Stavebné úpravy priestorov v hodnote 26-tisíc eur spolufinancoval zriaďovateľ školy Košický samosprávny kraj.

V IT-Labe sa bude na nových špičkových zariadeniach uskutočňovať praktická príprava žiakov v predmetoch počítačové systémy, výpočtová technika, sieťové technológie. Odhaduje sa, že 60 až 70 percent kapacity učebne budú využívať žiaci školy, zostávajúci čas ponúkne centrum odborného vzdelávania ďalším stredným školám a spoločnosti T-Systems. V spolupráci s ňou škola pripravuje odborné prednášky pre žiakov či spoločné marketingové aktivity pre stredoškolákov. Uvažuje aj o otvorení IT kurzov pre seniorov.

„SPŠ elektrotechnická dlhodobo patrí ku školám s náročným štúdiom, ale s veľmi dobrým uplatnením absolventov. Významnou mierou k tomu prispieva

(pokračovanie na strane 23)

Laboratóriá inteligentných elektroinštalácií

Strana 19

Rovnaké podmienky a pravidlá na odborný rast

Strany 20 a 21

Práca s informáciami je prípravou na budúcnosť

Strany 22 a 23

Moderný komeniológ

Ján Kvačala

Strana 24

SOŠT ČADCA

Polstoročie so strojárstvom

Stredná odborná škola (SOŠ) technická v Čadci (rozhovor s jej riaditeľom Františkom Kajánkom sme uverejnili v 8. čísle UN) vydala pri 50. výročí svojho založenia publikáciu zachytávajúcu vznik a rozvoj školy počas jej existencie. Za toto obdobie sa vypracovala na významnú vzdelávaciu inštitúciu v odbornom vzdelávaní v strojárstve a kovospracúvacej výrobe. Ako sme písali, je jednou zo štyroch stredných škôl v Žilinskom kraji, ktoré ako centrá odborného vzdelávania a prípravy popri základnej výučbe ponúkajú aj rekvalifikačné kurzy pre externých záujemcov a firmy. Takmer 600 žiakov SOŠ technickej v Čadci študuje v atraktívnych 7 študijných a 5 učebných odboroch. „Škola má stabilné miesto medzi vzdelávacími inštitúciami kysuckého regiónu aj vďaka efektívnej spolupráci s firmami, vďaka čomu vychováva stovky odborníkov pre prax. Je nepochybne pozitívnou ukážkou dôležitosti odborného vzdelávania a významu odborného školstva pre trh práce. K okrúhlemu jubileu želám pedagógom a pracovníkom školy veľa trpezlivosti, odhodlania pracovať so svojimi zverencami a rozvíjať ich poznatky, skúsenosti a najmä talent," povedal predseda ŽSK Juraj Blanár. **(žsk)**

Stredná odborná škola chemická Bratislava: Chémia hrou.

Podnety zo stredných...

(dokončenie zo strany 17)

záujemcov. Pozitívne hodnotíme záujem žiakov nielen z Bratislavy a okolia, ale aj z Prešova, Trenčína, zo Serede, z Trnavy. Žiaci škôl boli účasťou na súťažiach nadšení. Bolo na nich vidieť, že sa chceli zúčastniť a mali jasný a zreteľný záujem o danú činnosť. Do súťaže sa zapojili preto, lebo už teraz majú konkrétnu predstavu o súťažnom odbore (zameraní), a hoci sú iba žiakmi druhého stupňa ZŠ, zaujímajú sa už o stredoškolské štúdium. Gestorov súťaží prekvapili u niektorých žiakov pomerne široké vedomosti a zručnosti z danej oblasti. Žiaci kládli otázky, pýtali sa.

Všetky gestorujúce SOŠ sa na súťaže zodpovedne pripravovali. Dosvedčili to aj ich kreatívne postupy pri súťažení, tak, aby čo najnázornejšie predstavili svoje učebné a študijné odbory. Žiaci ZŠ boli podľa potreby prvotne poučení o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, dostali písomné zadanie, rozložené zostavy PC, potrebné náradie a iné nástroje a materiál na súťaže. Ich činnosť pozorne sledovali prevažne trojčlenné odborné komisie, ktoré vytvorili príjemné, srdečné a hravé prostredie súťaží. Súťaže trvali v rozmedzí 30 až 60 minút, takže žiaci mali pri práci dostatočnú pohodu a pokoj.

Odborné komisie denne vyhodnotili úroveň súťažiacich a celý priebeh súťaže. Pre všetkých súťažiacich boli pripravené drobné darčeky a vecné ceny súvisiace s daným súťažným odborom. Odmenení sa im úprimne potešili. ŠIOV pripravil pre všetkých účastníkov súťaží certifikáty. Víťazi získali aj diplom a medaily. Aby sa všetci počas súťaží cítili príjemne, žiaci a pedagogický sprievod dostali malé občerstvenie získané od sponzorov. Pedagógovia mali možnosť zúčastniť sa prebiehajúcich workshopov a diskusií s gestorom celého podujatia. Novú myšlienku organizovania súťaží pre žiakov ZŠ hodnotili pozitívne a prijali pozvanie na účasť aj na rok 2013. Žiaci ZŠ dostali zároveň od SOŠ pozvanie na Dni otvorených dverí tej-ktorej strednej školy. Mnohí z nich aj prejavili záujem a tešili sa, že by sa mohli stať novými žiakmi týchto škôl. Dodatočne sme sa dozvedeli, že Dní otvorených dverí sa aktívne aj zúčastnili.

Na základe nášho pozorovania a postrehov partnerov jednotlivých súťaží hodnotíme 1. ročník motivačných súťaží ako organizačne, technicky a materiálne dobre pripravený. Aby sa motivačné súťaže pre ZŠ a ŠZŠ dostali do povedomia ďalších ZŠ, bude v budúcnosti potrebné počítať so širšou diskusiou a s oslovením škôl aj inými ako písomnými formami. V dostatočnom časovom predstihu treba pripraviť zrozumiteľnou formou prezentovanie aktivít súťaže a silných stránok podujatia, aby sme poskytli čo najviac informácií o možnostiach stredoškolského odborného vzdelávania s dôrazom na profesijnú orientáciu žiakov ZŠ.

Odbor tvorivosti mládeže už teraz zbiera nové podnety a námety na organizáciu 2. ročníka súťaží. Veríme, že s mladými žiakmi ZŠ sa na pôde Národného tenisového centra v novembri 2013 opäť stretneme.

Ing. Vlasta PÚCHOVSKÁ,
vedúca odboru tvorivosti mládeže ŠIOV

Zoznam súťažiacich, 1. ročník motivačných odborných súťaží pre žiakov ZŠ a ŠZŠ, 28. – 30. november 2012, NTC Bratislava

Číslo súťaže	Názov súťaže	Gestor	Súťažiaci	Škola	Počet
2.	Najkrajšia vizitka	SOŠ polygrafická Bratislava	Marcel Jurák, Dáša Krištofiaková, Dária Ševčíková	ZŠ s MŠ, I. Kraska 29, Trnava	3
	Najkrajšia vizitka	SOŠ polygrafická Bratislava	Marek Kochanský, Samuel Farkas	ZŠ Most pri Bratislave	2
	Najkrajšia vizitka	SOŠ polygrafická Bratislava	Peter Neterda, Jozef Hujík	ZŠ Kolárovice	2
	Najkrajšia vizitka	SOŠ polygrafická Bratislava	Karin Petrášová, Martina Kabelová	SPŠ Trnava	2
4.	Dopravná geografia, práca so slepou mapou	SPŠ dopravná Bratislava	Jakub Filo, Lukáš Solár	ZŠ, Tupolevova 20, Bratislava	2
	Dopravná geografia, práca so slepou mapou	SPŠ dopravná Bratislava	Apolónia Drábová, Barbora Stenová, Adam Bočev, Roman Vojtek	ZŠ P. Marcelyho Bratislava	3
7.	Modelovanie ozdôb z cukrárskej hmoty	SOŠ, Farského 9, Bratislava	Petronela Letkovičová, Simona Bachratá, Katarína Ostatníková, Petra Štefáková	ZŠ s MŠ, I. Kraska 29, Trnava	4
8.	Závesný adventný veniec	SOŠ záhradnícka G. Čejku Malinovo	Monika Tollaová, Beáta Moravíková, Martina Šuplatová	ZŠ, Tupolevova 20, Bratislava	3
	Závesný adventný veniec	SOŠ záhradnícka G. Čejku Malinovo	Veronika Benkovská, Zuzana Selecká, Klaudia Bočková, Zuzana Šarvaicová	ZŠ s MŠ, I. Kraska 29, Trnava	4
16.	Kompletizácia PC	CSOŠ elektrotechnická P. G. Frassatiho Bratislava	Martin Némethy, Patrik Štern, Tomáš Skladaný, Milan Bacúl	ZŠ, Tupolevova 20, Bratislava	4
	Kompletizácia PC	CSOŠ elektrotechnická P. G. Frassatiho Bratislava	Lukáš Vyskoč	ZŠ s MŠ, I. Kraska 29, Trnava	1
	Kompletizácia PC	CSOŠ elektrotechnická P. G. Frassatiho Bratislava	Viktor Herman, Viktor Hilmer, Filip Škultéty, Tomáš Špaček, Marek Kovačovič	ZŠ SNP Bratislava	5
17.	Navrhni si motív potlače na svoje tričko – výtvarná súťaž	SŠ - SOŠ umeleckopriemyselná Bratislava	Hana Máčáková, Barbora Horňáková	ZŠ s MŠ, I. Kraska 29, Trnava	2
	Navrhni si motív potlače na svoje tričko – výtvarná súťaž	SŠ - SOŠ umeleckopriemyselná Bratislava	Monika Chláňová, Ivana Krížová, Dominika Beličková, Natália Kosíková	ZŠ J. A. Komenského Sereď	4
	Navrhni si motív potlače na svoje tričko – výtvarná súťaž	SŠ - SOŠ umeleckopriemyselná Bratislava	Kristína Elogová	ZŠ Most pri Bratislave	1
18.	Balenie darčeka	SOŠ obchodu a služieb S. Jurkoviča Bratislava	Dominika Dergnovichová	ZŠ Most pri Bratislave	1
20.	Česanie "Rozprávková víla WITCH"	SOŠ, Svätoplukova 2, Bratislava	Veronika Beregszásziová, Margaréta Letovancová	ZŠ, Tupolevova 20, Bratislava	2
	Česanie "Rozprávková víla WITCH"	SOŠ, Svätoplukova 2, Bratislava	Klaudia Holčeková, Aleksandra Markovskaja	ZŠ s MŠ, I. Kraska 29, Trnava	2
	Česanie „Rozprávková víla WITCH"	SOŠ, Svätoplukova 2, Bratislava	Milan Švidrák, Nikoleta Bobáková	ZŠ Most pri Bratislave	2
	Česanie „Rozprávková víla WITCH"	SOŠ, Svätoplukova 2, Bratislava	Rebeka Andreidesová, Sandra Beckerová, Michaela Fábryová	ZŠ, Budatínska 61, Bratislava	3
21.	Vytvor si miešaný nápoj	SSOŠ GASMO Bratislava	Sofia Dacejová, Šárka Kuczorová, Lukáš Solár, Tomáš Skladaný	ZŠ, Tupolevova 20, Bratislava	4
	Vytvor si miešaný nápoj	SSOŠ GASMO Bratislava	Adam Rakús, Filip Čapka, Michal Šulko, Peter Bártovič, Patrik Vaňák, Adrian Pozdech, Ivana Karolová, Andrej Lukáč, Andrej Klimo, Adrian Valent	ZŠ s MŠ, I. Kraska 29, Trnava	10
	Vytvor si miešaný nápoj	SSOŠ GASMO Bratislava	Patrik Švihel	ZŠ Most pri Bratislave	1
22.	Výroba prívesku	SOŠ technická Bratislava	Klára Fančovičová, Klaudia Čapková, Kristína Matovičová, Chantal Maronová, Adrián Fančo, Maroš Malženický	ZŠ s MŠ, I. Kraska 29, Trnava	6
24.	Sieťovanie	SŠ Ivanka pri Dunaji	Peter Hornáček, Patrik Kohút-Palik	ZŠ Most pri Bratislave	2
25.	Hravá technika	SPŠ strojnícka Bratislava	Tomáš Havrila, Ján Kohút	ZŠ Most pri Bratislave	2
26.	Aranžovanie svietnika	OU, Dúbravská cesta 1, Bratislava	Veronika Mikulová, Nikola Sztojková, Nikola Žigová	SŠ internátna Levice	3
	Aranžovanie svietnika	OU, Dúbravská cesta 1, Bratislava	Katarína Pagáčová, Viktória Hudáková, Dávid Michna	ŠZŠ internátna V. Predmerského Trenčín	3
27.	Ručné šitie – stehy, prišívanie gombíkov	OU, Dúbravská cesta 1, Bratislava	Jana Bandiová	SŠ internátna, Masarykova 11 175, Prešov	1
	Ručné šitie – stehy, prišívanie gombíkov	OU, Dúbravská cesta 1, Bratislava	Katarína Pagáčová, Viktória Hudáková	ŠZŠ internátna V. Predmerského Trenčín	2
28.	Vytvorenie kornútikov na zdobenie	OU, Dúbravská cesta 1, Bratislava	Katarína Pagáčová, Viktória Hudáková, Dávid Michna	ŠZŠ internátna V. Predmerského Trenčín	3
29.	Prebalenie a obliekanie dieťaťa-bábiky	OU, Dúbravská cesta 1, Bratislava	Manuela Giňová, Brenda Dzurková, Mária Šarišská	SŠ internátna Prešov	3
	Prebalenie a obliekanie dieťaťa-bábiky	OU, Dúbravská cesta 1, Bratislava	Katarína Pagáčová, Viktória Hudáková	ŠZŠ internátna V. Predmerského Trenčín	2
30.	Balenie darčeka	OU, Dúbravská cesta 1, Bratislava	Veronika Mikulová, Nikola Sztojková, Nikola Žigová	SŠ internátna Levice	3
	Balenie darčeka	OU, Dúbravská cesta 1, Bratislava	Katarína Pagáčová, Viktória Hudáková, Dávid Michna	ŠZŠ internátna V. Predmerského Trenčín	3
31.	Chémia hrou	SOŠ chemická Bratislava	Bianca Kukučková, Hana Kazimírová	ZŠ Jedľové Kostoľany	2
	Chémia hrou	SOŠ chemická Bratislava	Martina Mrkvicová, Adam Bočev	ZŠ, Drieňová 16, Bratislava	2
	Chémia hrou	SOŠ chemická Bratislava	2 žiaci (meno neuviedli)	ZŠ s VJM Holice	2
33.	Kreatívny futuristický návrh karosérie automobilu s využitím prvkov techniky graffiti	SOŠ dopravná Bratislava	Matej Maté, Jakub Galba	ZŠ Most pri Bratislave	2
Spolu					**108**

Laboratóriá inteligentných elektroinštalácií

SOŠ STARÁ TURÁ

Stredná odborná škola
Športová 675
916 01 Stará Turá
web: www.sosst.sk
e-mail: office@sosst.sk

Dňa 24. januára 2013 bolo v Strednej odbornej škole (SOŠ) v Starej Turej neobvykle rušno. Viacero hostí a záujemcov prichádzajúcich do priestorov školy naznačovalo, že sa deje niečo nekaždodenné. Skutočne – veď slávnostné otvorenie laboratória inteligentných elektroinštalácií (prvého svojho druhu na Slovensku), vybudovaného za pomoci medzinárodnej elektrotechnickej firmy ABB, sa nekoná každý deň.

Príprava a budovanie laboratória trvali asi rok. Počas neho firma ABB dodala škole zariadenia v hodnote cca 4 560 eur potrebné na vybavenie laboratória technikou. Zároveň vyškolila piatich odborných učiteľov SOŠ na stretnutiach v Starej Turej, Bratislave a rakúskom Kittsee (Ing. Milan Duroška, Ing. Ján Koštial, Ing. Pavol Kuchárek, Ing. Jaroslav Dzuro a Ján Durec). Ďalej sa uskutočnili viaceré konzultácie, či už k príprave laboratória, alebo úprave školského vzdelávacieho programu – zaradenie problematiky elektroinštalácií, inteligentných inštalácií, odbornej spôsobilosti v elektrotechnike a s tým súvisiacich záležitostí do výučby v jednotlivých odboroch štúdia.

Formy užitočnej spolupráce

Spolupráca firmy a školy sa začala na výstave Elosys 2011 v Trenčíne. S postupným rozvojom inteligentných elektroinštalácií a ich praktických realizácií na slovenskom trhu rastie aj potreba špecialistov na aplikáciu takýchto projektov v praxi. Spoločnosť ABB sa sústavne zaujíma o prípravu elektrotechnických odborníkov na stredných aj vysokých školách a podporuje ju finančne i materiálne. Preto (po zrelej úvahe) rada

prijala žiadosť SOŠ Stará Turá o pomoc pri realizácii tohto pionierskeho činu.

Stredná odborná škola v Starej Turej, ktorá stavia na šesťdesiatročných tradíciách, je nabitá modernými technológiami. V štvorročnom štúdiu s maturitou pripravuje väčšinu žiakov pre prax v odboroch elektrotechnika a informačné technológie a menší počet pre strojárstvo a ekonomické a grafické odbory. Škola má vo svojom segmente na Slovensku dobré meno; konala sa v nej napríklad celoštátna konferencia Infovek či prvá celoslovenská konferencia Microsoft IT Academy so zahraničnou účasťou i ďalšie podujatia.

V elektrotechnických odboroch sa žiaci okrem iného vzdelávajú v oblasti komplexných moderných elektroinštalácií, k čomu patria domové elektroinštalácie, počítačové a dátové siete, zabezpečovacie a kamerové systémy, osvetľovacia technika, telefóny a dorozumievacie zariadenia, vzdialené ovládanie a iné. Prirodzenou integráciou väčšiny týchto systémov sú inteligentné elektroinštalácie, a obrovskou výhodou školy teda je, že problematiku sa študenti budú učiť nielen teoreticky, ale aj prakticky v modernom laboratóriu. Je to špecializovaná miestnosť na praktické vyučovanie inteligentných elektroinštalačných systémov a jej slávnostné otvorenie bolo mimoriadnou udalosťou. Jednak ide o technológiu budúcnosti, jednak je to zhmotnenie myšlienky, po ktorej volá aj ministerstvo školstva: prepojenie školy a praxe.

Čo je inteligentná elektroinštalácia?

Každý istotne pozná „klasickú“ elektroinštaláciu – z rozvádzača, kde sa nachádzajú poistky, ističe, chrániče a pod., vedie kábel k vypínaču a odtiaľ napríklad k svetlu. Človek teda vypínačom ovláda dané svetlo. Ak časom zistí, že týmto vypínačom by chcel ovládať napríklad iné svetlo, jedinou možnosťou je „vysekať“ a natiahnuť od vypínača kábel k inému svetlu. Časom si užívatelia dajú namontovať napríklad poplašné zariadenia, počítačovú sieť, niekedy kamerový systém alebo automatizované funkcie (napríklad rozsvecovanie svetla pri pohybe osoby), čo inštaláciu naďalej komplikuje a predražuje. Inteligentná elektroinštalácia v sebe tieto funkcie prirodzene integruje.

Na rozdiel od „klasickej“ obsahuje v rozvádzači aj „riadiaci počítač“, komunikačný modul a výkonové spínače. Všetky zariadenia domu (svetlá, zásuvky, vyhrievacie telesá, žalúzie) sú pripojené k týmto výkonovým spínačom v rozvádzači. Jednotlivé spínače aj iné senzory (pohybu, teploty osvetlenia a podobne) sú navzájom prepojené tenkým káblikom (podobne ako počítačová sieť) a privedené do „riadiaceho počítača“ v rozvádzači. Funkcia jednotlivých senzorov a spínačov je daná programom, inštalácia sa tak po vyhotovení musí ešte naprogramovať. Výhodou inteligentnej elektroinštalácie je teda možnosť ovládania „domu“ pomocou spínačov na stene prepojených káblikom, ale aj bezdrôtových (rádiových) spínačov diaľkovým ovládaním (podobne ako napríklad televízor), cez mobilný telefón alebo pomocou počítača (cez internet) odkiaľkoľvek na svete (samozrejme, cez meno a heslo užívateľa). Použitie inteligentnej elektroinštalácie prináša tiež komfort obsluhy a istú automatizáciu. Ak napríklad odchádzame z domu, jediným spínačom vypneme elektrické spotrebiče a zapneme poplašné zariadenie. Alebo je možné naprogramovať systém tak, že svetlo sa napríklad rozsvieti „samo“, ak senzory zistia pohyb a súčasne nedostatok osvetlenia v danom priestore. A, samozrejme, zmena funkcie ovládačov a dopĺňanie inštalácie o ďalšie funkcie je z väčšej miery dané preprogramovaním systému cez počítač (dokonca aj na diaľku), bez nutnosti „kladiva a majzlíka“.

SOŠ Stará Turá
Foto archív školy

ELEKTROTECHNICKÉ ŠTUDIJNÉ ODBORY

2694 6 informačné a sieťové technológie NOVINKA!

- elektrotechnika, elektronika
- informačné technológie, počítačové siete
- počítačové systémy, hardvér a softvér
- inštalácie a inteligentné elektroinštalácie (inteligentné budovy)
- obnoviteľné zdroje energie (fotovoltaika)

Žiaci pracujú na modernom vybavení v laboratóriách a dielňach v oblasti elektroinštalácií, elektroniky, počítačov a sietí, ako aj programovom vybavení. Absolventi získajú maturitné vysvedčenie.

2682 K mechanik počítačových sietí

- elektrotechnika, elektronika
- informačné technológie, počítačové siete
- počítačové systémy, hardvér a softvér
- inštalácie a inteligentné elektroinštalácie (inteligentné budovy)
- obnoviteľné zdroje energie (fotovoltaika)

Žiaci pracujú na modernom vybavení v laboratóriách a dielňach v oblasti elektroinštalácií, elektroniky, počítačov a sietí, ako aj programovom vybavení.

ELEKTROTECHNICKÝ UČEBNÝ ODBOR

2683 H elektromechanik

- elektrotechnika, spotrebná elektronika
- inštalácie a inteligentné elektroinštalácie (inteligentné budovy)
- obnoviteľné zdroje energie (fotovoltaika)
- počítačové systémy, hardvér a softvér, siete

Žiaci pracujú na modernom vybavení v laboratóriách a dielňach v oblasti elektroinštalácií a inteligentných inštalácií, elektroniky, počítačov a sietí, ako aj programovom vybavení.

Ďalšie možnosti v priebehu štúdia:

- v elektrotechnických odboroch možnosť získania osvedčenia o elektrotechnickej spôsobilosti podľa vyhlášky č. 508/2009 Z. z.,
- program CISCO Networking Academy,
- Microsoft IT Academy,
- krúžková činnosť,
- účasť v súťažiach (ZENIT v elektronike, strojárstve a programovaní, Stredoškolská odborná činnosť, olympiády, Enersol a pod.),
- športové súťaže,
- Lego RoboLab.

Dni otvorených dverí:

- každú stredu
- alebo iný termín
  (po telefonickej dohode na tel. č. 0905 647 874).

Centrum pre automobilový priemysel

DOPRAVNÁ AKADÉMIA V ŽILINE

V Dopravnej akadémii v Žiline 21. januára 2013 slávnostne otvorili Centrum odborného vzdelávania a prípravy pre automobilový priemysel. Hlavným cieľom centra je poskytovanie odborného vzdelávania a prípravy na výkon daného povolania a odborných činností. Zároveň bude zabezpečovať výchovno-vzdelávací proces žiakov stredných odborných škôl s dôrazom na kvalitu výučby, praktické odborné vzdelávanie, rekvalifikačné kurzy, celoživotné vzdelávanie, koncepčnú a odbornú činnosť v oblasti kvalifikácie učiteľov a spoluprácu so základnými školami a poskytovanie odborného poradenstva.

Krajská rada pre odborné vzdelávanie a prípravu odsúhlasila po preskúmaní dodržania náročných podmienok školou vznik centra k 1. januáru 2013. „Ide v poradí o štvrté centrum pre odborné vzdelávanie a prípravu v našom kraji. Myslím si, že udelenie tohto štatútu svedčí o dlhodobom smerovaní a kvalite školy. Centrum zabezpečí prípravu na výkon povolania v automobilovom priemysle a doprave žiakom Dopravnej akadémie v Žiline, ale i žiakom iných stredných odborných škôl v kraji. Zároveň bude poskytovať rekvalifikačné kurzy a celoživotné vzdelávanie pre potreby trhu práce pre záujemcov a firmy,“ uviedol počas otvorenia predseda Žilinského samosprávneho kraja (ŽSK) Juraj Blanár.

Predseda Žilinského samosprávneho kraja Juraj Blanár odovzdáva certifikát Centra odborného vzdelávania a prípravy pre automobilový priemysel riaditeľovi Dopravnej akadémie v Žiline Rudolfovi Michalcovi.

Centrum naplno využije vo vzdelávacom procese samotná Dopravná akadémia v Žiline, ktorá má v školskom roku 2012/2013 spolu 738 žiakov. Vzdelávajú sa v štyroch študijných odboroch (prevádzka a ekonomika dopravy, technika a prevádzka dopravy, mechanik-elektrotechnik a dopravná akadémia), štyroch učebných odboroch (autoopravár-mechanik, autoopravár-elektrikár, autoopravár-karosár, autoopravár-lakovník) a v nadstavbovom štúdiu v odboroch strojárstvo – výroba, montáž a oprava prístrojov, strojov a zariadení, dopravná prevádzka a dopravná prevádzka – cestná a mestská doprava.

„Udelenie štatútu Centra odborného vzdelávania a prípravy pre automobilový priemysel má pre nás veľký význam, pretože nás osobitne zviditeľňuje nielen pred rodičmi našich študentov a adeptmi o štúdium, ale i pred firmami, ktoré potrebujú garanciu odbornosti, napríklad na rekvalifikačné kurzy,“ povedal riaditeľ Dopravnej akadémie v Žiline Rudolf Michalec. Vznik školy sa datuje do začiatku 60. rokov 20. storočia a v súčasnosti škola spolupracuje s takmer 150 firmami v automobilovom priemysle a v odvetví dopravy. „Dopravná akadémia v Žiline má výborné podmienky na rozvoj a verím, že naplno využije svoj potenciál pri propagácii odborného vzdelávania,“ doplnil žilinský župan Juraj Blanár. Od roku 2005 bolo na rozvoj školy vynaložených z rôznych zdrojov takmer 2,4 milióna eur.

Okrem Dopravnej akadémie v Žiline sú v ŽSK ďalšie tri centrá odborného vzdelávania a prípravy: pre strojárstvo a ostatnú kovospracúvaciu výrobu v Spojenej škole v Martine, pre elektrotechniku v Strednej odbornej škole elektrotechnickej v Žiline a pre strojárstvo a elektrotechniku v Strednej odbornej škole technickej v Čadci.

Hana DANOVÁ, hovorkyňa ŽSK
Foto archív školy

Rovnaké podmienky a pravidlá na odborný rast

ROZHOVOR

Hovoríme s Mgr. Jánom Volfom, zástupcom riaditeľa pre odborný výcvik v Strednej odbornej škole - Szakközépiskola Nové Zámky

Tento rozhovor sme začali na jednej zo súťaží stavebných odborov stredných škôl, konkrétne na 21. ročníku JUVYR-u. Boli ste v nej členom odbornej poroty posudzujúcej zručnosti a vedomosti inštalatérov. Na čo ste sa zamerali?
Na vyhotovenie funkčného vykurovacieho kolektora, ktorý sa skladá z určitého množstva komponentov. Hodnotili sme zoradenie komponentov, sfunkčnenie zariadenia a charakteristické popisy jednotlivých častí. Ku každej časti žiaci zároveň odpovedali na niekoľko skúšobných otázok súvisiacich s funkčnosťou jednotlivých komponentov a so zabezpečením celkového chodu zariadenia.

Aký význam pripisujete takýmto testovaniam zručností a vedomostí žiakov?
Súťaže, ktoré striedavo organizujú školy nášho typu na celoslovenskej alebo medzinárodnej úrovni, svedčia o tom, že každý z vybraných žiakov je schopný splniť všetky základné kritériá vyučovania. Kvalitatívne rozdiely medzi nimi nie sú veľké. Ak sú menej úspešní, nesúvisí to s ich nízkymi vedomosťami. Skôr to svedčí o manuálnych zručnostiach. Preto sme ani túto súťaž v Bratislave nelimitovali časom, lebo pri jeho meraní by boli minimálne rozdiely. Dbali sme, aby sa žiaci prejavili v kvalite vyhotovenia práce, ukázali svoju zručnosť i šetrnosť pri zaobchádzaní s materiálom a náradím. Dôležitá bola efektívnosť postupov a v konečnom dôsledku i estetický dojem z výslednej práce. Plus vedomosť o princípe zmiešavania teplej a studenej vody v zostave kolektora.

JUVYR je vrcholnou súťažnou prehliadkou roka, no nie jedinou. Aká je účasť vašej školy na ďalších?
Naša škola sa zúčastňuje každej tematickej súťaže, či je pre murárov, inštalatérov, strechárov, stolárov, maliarov... Pre našich žiakov i pedagógov majú zmysel. V stavebníctve máme nepísané pravidlo, že najmenej jedenkrát v roku sa stretnú na celoslovenskej úrovni školy, ktoré ešte ostali verné svojmu pôvodnému odbornému zameraniu. Väčšinou to býva na celoslovenskej výstave Coneco, kde sa koná aj súťaž strechárov. Prichádzajú sem vedúci pracovníci škôl, vymieňame si skúsenosti a zakaždým rozoberáme okruhy aktuálnych tém i každodenných problémov. Môžeme navzájom užitočne konzultovať, a pritom si nekonkurovať. Dohodli sme sa, že stavbári končiaci v našich školách by mali byť uplatniteľní na trhu práce naprieč Slovenskom, či na juhu, severe, alebo východe.

Nebýva výnimkou, že na takýchto podujatiach sú prítomní aj predstavitelia cechov, zástupcovia firiem. Aký je ich záujem o prípravu žiakov pre konkrétne odbory?
Spolupracujeme s viacerými cechovými organizáciami. Už tradične s cechom strechárov, novšie s cechom inštalatérov, asi tretí rok existuje a je aktívny cech maliarov. Kontakty s nimi sa snažíme využívať na to, aby sme nové materiály, technológie a informácie o odborných smerovaniach dostali na našu školu. A aby sme v spolupráci s nimi odborne orientovali našich pedagógov a zakomponovali do školského vzdelávacieho programu obsah informácií užitočných pre výkonnú prax žiakov. Väzby medzi praxou a vzdelávaním by mali byť však podstatne užšie. Školy by mali vytvárať

so živnostníkmi a s podnikateľmi tímy odborníkov, zamestnávatelia viac vstupovať do procesu odborného vzdelávania. Nestačí iba presadzovať myšlienky, názory, ale dať im aj priestor, aby sa pretvárali do konkrétnych hodnôt.

S kým máte najužitočnejšiu spoluprácu?
Jednoznačne je to firma Giacomini, ktorá sponzoruje našu školu. Spolupracujeme už zo päť rokov. Kmeňová firma z Talianska nám vybavila učebňu funkčným technickým zariadením, kde naši žiaci prakticky testujú jej materiály, technológie, špeciálne náradie. Firma tieto technológie dopĺňa o nové modely. A každý rok odborníci z firmy robia preškolenia pre našich žiakov, odborných učiteľov a majstrov odborného výcviku, ako aj pre súkromníkov, ktorí s ich produktmi pracujú. Sú to certifikované odborné vzdelávania. Stavili sme na odbornosť a schopnosť žiakov zdokonaliť sa v poznávaní funkčnosti týchto systémov, v odhaľovaní počiatočných porúch alebo v konkrétnej oprave. Žiaci posledného, tretieho ročníka majú možnosť urobiť si k záverečným skúškam i tento certifikát, aby mali kvalifikačné oprávnenie pracovať s týmito materiálmi. Keď žiaci absolvujú našu školu, stávajú sa plnohodnotnými odborníkmi a môžu sa plynule zaradiť do výrobného procesu.

Čo im môžu „závidieť“ absolventi iných škôl?
Myslieť si, že deti majú v živote perspektívu iba vtedy, ak sa dostanú študovať na gymnázium alebo na školu kvázi kvalitnejšieho vzdelávania, sa neraz ukazuje ako neopodstatnené. Žiaci študujúci v našich odboroch sa učia i osobnej zodpovednosti, vzťahu k verejným hodnotám. Pri nekvalifikovanom vykonaní práce alebo neodbornom zásahu do zariadení môžu spôsobiť značné materiálne škody. Spomeňme napríklad kondenzované kotly na ústredné vykurovanie. Ich ceny sa môžu pohybovať v tisíckach eur. Samozrejme, primeraná tejto zodpovednosti je potom aj odmena za vykonanú prácu.

Aký má výučba odboru inštalatér podiel na celkovom profile školy?
Učebný odbor inštalatér na slovenských stredných školách nie je ničím novým, iba záujem oň bol v posledných rokoch nízky. Keď sme sa pred piatimi rokmi usilovali znovu ho oživiť vo vzdelávacom programe našej školy, museli sme začínať takpovediac od nuly. Robili sme „tvrdé“ nábory. Navštevovali sme podnikateľov, uzatvárali s nimi dohody, aby časť odborného výcviku naši žiaci vykonávali priamo na ich pracoviskách. Aby to, čo sa naučia v škole teoreticky, si mohli odskúšať v podnikoch priamo na zariadeniach. Postupne sa nám podarilo dať v prvom ročníku dohromady štrnásť žiakov. Teraz máme už kompletnú triedu. Znamená to, že zvolený spôsob vyučovania zaujal nielen žiakov, ale aj ich rodičov. Ba narastajúci záujem dokonca naznačuje, že v blízkej budúcnosti nastane opačná situácia a pri prijímaní žiakov na tento odbor budeme môcť dokonca kvalitatívne selektovať. Už sa teším, keď si namiesto náročných náborov budeme môcť žiakov vyberať...

Inde by to hádam riešili skôr otvorením ďalšej triedy, nie?
Máme v škole šikovný manažment, takže by sme sa skôr snažili vytvoriť záujemcom priestor v iných odboroch, ktorých absolventi sa takisto vedia uchytiť na trhu práce. Sú to napríklad všetky učebné odbory spojené so stavebníctvom, mechanik hasičskej techniky. Máme grafický a priestorový dizajn, vlani sme otvorili stavebnú priemyselnku. Ďalej je to operátor stavebnej a drevárskej výroby, ktorý pripravuje majstrov pre výrobu. Títo prejdú všetkými základnými činnosťami v stavebníctve a sú odborne pripravení organizovať práce na stavbe, od vybavenia stavebného povolenia cez vymeranie stavby, vyhotovenie základov až po vybudovanie celej stavby vrátane jej kolaudácie. V drevárskej výrobe sa absolvent zase naučí základy riadiacej činnosti, kalkuláciu materiálov, postup prác, skladové hospodárstvo a podobne. A nakoniec sme otvorení aj absolventom, ktorí si po ukončení učebných odborov chcú rozšíriť kvalifikáciu dvojročným denným nadstavbovým štúdiom ukončeným maturitou.

3. ročník celoslovenskej súťaže Inštalatér, 1. Ján Grepiniak a Dominik Sojka, SOŠ, Ul. Slovenských partizánov 1129/49, Považská Bystrica.

Nuž taká obligátna sumárna otázka: ako sú absolventi vašej školy úspešní na trhu práce?
Každý rok úrad práce v Nových Zámkoch robí burzu práce, kde školy sídliace v okrese prezentujú svoju činnosť. Naša škola, zameraná na stavebníctvo, je tam uvádzaná s najnižším počtom nezamestnaných absolventov. Je to obraz toho, že stavebníctvo ešte celkom neupadá do krízy. A sčasti i toho, že mnoho žiakov je zo sociálne slabých rodín, takže hneď po skončení školy sú odkázaní zaradiť sa do pracovného pomeru. Prijmú teda aj slabšie platenú prácu, čo medzi mladými ľuďmi už nebýva pravidlom. A mnohí sú takí rozhľadení, že sa vedia o seba sami postarať. Nie je už zvláštnosťou, že žiaci končiaci pred piatimi-šiestimi rokmi sú úspešní podnikatelia. Či už ako inštalatéri, strechári, murári, alebo maliari, klampiari, stolári.

Aký je „recept“ vašej školy na to, že vyučujete väčšinu odborov, ktoré sa obsahom výučby spájajú so stavebnou výrobou?
Pred nejakými siedmimi rokmi sme si povedali, že nepôjdeme cestou, akú si zvolili mnohé odborné školy, usilujúc sa získať žiaka za každú cenu. A to vytváraním odborov, na ktoré nemajú dostatok kvalifikovaných učiteľov a majstrov odbornej prípravy ani materiálno-technické vybavenie. Dnes vieme, že sme sa rozhodli správne, vracia sa nám to z kvalitatívnej a v podstate i existenčnej stránky. Ak sme mali vtedy okolo 160 žiakov, teraz ich u nás študuje takmer štyristo. Dobudovali sme triedy, dielenské priestory pre každý učebný odbor, prevádzkujeme sedem a polhektárový areál, máme vybavené športoviská a zriadené športové triedy, krytú strelnicu. Takže, myslím si, i v tomto sme pre žiakov atraktívni.

Teda ani nemáte odbory, ktoré by ste s ohľadom na to, čo spomínate, aj oželeli?
Žiaci základných škôl sa mohli hlásiť povedzme na strojnícke odbory, ako bol napríklad strojný mechanik, no ten už niekoľko rokov vôbec nie je atraktívny. Pre prípadných záujemcov máme ešte vybavené dielne, lenže technika a technológie strojového obrábania kovov tak pokročili, že s našimi nástrojmi a zariadeniami by sme kvalitný odborný výcvik už nevedeli garantovať. Skôr sa preto snažíme sledovať aktuálne trendy, ktoré by pritiahli záujem žiakov základných škôl a zároveň by boli zárukou ich praktického uplatnenia sa vo výrobe či v službách.

Aké konkrétne argumenty by ste ponúkli rodičom cez oblasť stavebníctva? Určite nevystačíte iba s argumentáciou, že ich deti sa môžu stať murármi, tesármi.
Keď chodíme na nábory do základných škôl alebo na rodičovské združenia a hovoríme rodičom, do akých študijných alebo učebných odborov by mohli svoje deti dať študovať, opakujeme: je najvyšší čas, aby sa začali

UČEBNÝ ODBOR

3678 2 inštalatér

Forma trojročného denného štúdia odboru inštalatér je určená pre chlapcov, ktorí úspešne absolvovali 9. ročník základnej školy. Absolventi ukončia stredné odborné vzdelávanie záverečnou skúškou a získajú výučný list. Môžu sa uplatniť v stavebných firmách vykonávajúcich inštalácie kúrenia, plynovodov, kanalizácií a rozvodov vody vrátane opráv. Po úspešnom vykonaní záverečnej skúšky sa absolvent môže uchádzať o štúdium v nadstavbovom študijnom odbore nadväzujúcom na predchádzajúcu prípravu v učebných odboroch a získať úplné stredné odborné vzdelanie.

Absolvent učebného odboru inštalatér má príslušné vedomosti a zručnosti v danom odbore. Je kvalifikovaný odborný zamestnanec schopný samostatne vykonávať montáž, údržbu a opravy jednotlivých rozvodných systémov inžinierskych sietí miestneho, ústredného a diaľkového charakteru a všetkých zariadení, ktoré priamo súvisia s týmito systémami. Vie spájať rôzne materiály zváraním, lepením a inými technikami, ovláda tvarovanie rozvodov, osadzovanie a pripájanie príslušných zariadení podľa predpísanej technickej dokumentácie a vie vykonať predpísané skúšky. Zároveň je oboznámený so základmi murárskych, maliarskych a betonárskych prác, s ručným opracovaním dreva, plastov a sadrokartónu.

Odborné vzdelávanie umožňuje absolventovi poznať najmä:

- základné úlohy odvetvia a odboru,
- základnú odbornú terminológiu používanú v stavebníctve,
- základné pojmy ekonomických zákonitostí a ich prejavov,
- základy podnikateľskej činnosti, rôzne formy podnikania v zmysle platných zákonov,
- stavebné a strojárske výkresy, jednoduché technické náčrty a skice,
- výkresovú časť bežnej projektovej dokumentácie stavieb, materiálové a výkonové normy, schémy a pracovné návody,
- stavebné materiály, ich vlastnosti, prípravu a použitie,
- pracovné pomôcky, náradie, nástroje, meradlá, pomocné zariadenia a mechanizačné prostriedky aj stroje používané v odbore a ich bežnú údržbu,
- prípravu, organizáciu a zabezpečenie pracoviska,
- matematické, fyzikálne, ekologické a ďalšie zákony dôležité na riešenie technických problémov v praxi,
- základy technologických postupov murárskych, maliarskych, betonárskych, izolatérskych prác, ručného opracovania dreva, kovov, plastov a sadrokartónu,
- technologické postupy a pracovné metódy pri inštalačných prácach a spracovaní materiálov,
- funkciu rôznych vodoinštalačných, vykurovacích, klimatizačných systémov a zariaďovacích predmetov,
- palivá, ich vlastnosti a použitie, ako i netradičné zdroje energie,
- fyzikálno-chemické vlastnosti vody, technológiu jej úpravy.

Absolvent vie:

- čítať stavebné výkresy,
- zhotovovať jednoduché technické náčrty a skice,
- vykonávať jednoduché výpočty na danej stavbe vyplývajúce z jeho náplne práce,
- vybrať a opracovať vhodné materiály vzhľadom na zvolené pracovné postupy,
- voliť vhodné technologické postupy a organizáciu odborných a pomocných prác,
- hospodárne využívať zverené materiálové hodnoty, šetriť energiu, orientovať sa v materiálových a výkonových normách a používať ich,
- rozlíšiť materiály, prevziať a pripraviť ich pred spracovaním,
- pripravovať, používať a udržiavať vhodné pracovné prostriedky a drobnú mechanizáciu podľa špecifikácie,
- vykonávať jednoduché betonárske práce, izolatérske práce, murárske, maliarske práce,
- vykonávať priebežnú kontrolu zvislých a vodorovných rovín, výšok a spádov pri všetkých pracovných činnostiach,
- aplikovať zásady kreslenia zdravotných inštalácií,
- vykonať montáž a demontáž domovej kanalizácie, vymerať, klásť a spájať kanalizačné potrubie,
- montovať vodovodné rozvody, klásť a spájať potrubie na studenú a teplú vodu,
- vykonať tlakové skúšky tesnosti,
- osadzovať hydranty všetkých druhov, montovať malé vodárne, klásť požiarne vodovody,
- inštalovať všetky druhy ohrievačov vody,
- montovať a osadzovať armatúry zdravotno-technických zariadení,
- montovať ústredné vykurovanie, osadzovať vykurovacie telesá, expanzné nádoby a iné súčasti,
- montovať podľa slovenskej technickej normy domové plynovody, vykonať skúšky tesnosti a reguláciu plynových spotrebičov,
- aplikovať zákonitosti ekonomiky v pracovnom procese,
- vykonať samostatne montáž v kotolniach, v čerpacích a vo výmenníkových staniciach.

pozerať na stavebníctvo z celkom iného uhla. Už neobstoja so strašením, že ak sa nebudeš učiť, pôjdeš za murára. Klasického murára, elektrikára alebo inštalatéra so závitnicou na chrbte v špinavých montérkach u nás v škole už nestretnete. Žiakovi nestačí získať iba základné manuálne zručnosti. Stavebné materiály a technológie sa v posledných dvadsiatich rokoch zmenili na nepoznanie. Murári dnes pracujú s presne brúsenými tvárnicami, tehlami spájanými lepidlami, nie klasickou maltou. Maliari používajú také drahé materiály, že ich nemožno zveriť nekvalifikovaným. Potrebuje poznať ich zloženie, a to sa nedá bez základných vedomostí z technológie a chémie.

S touto praktickou činnosťou zdanlivo nesúvisí to, čo sa spomína povedzme pri umeleckých študijných odboroch. Teda talent, tvorivosť. Z remeselných tradícií však poznáme, že by sme ich nemali strácať zo zreteľa ani v súčasnosti. Kde by sa mala začať diskusia o remeselných a technických zručnostiach žiakov prichádzajúcich na stredné odborné školy? Patrí výlučne vám alebo by sme sa mali na to pýtať predovšetkým na základných školách?

Toto je dobrá otázka. Pred tromi rokmi sme začali organizovať v našej škole tvorivé dielne a Technickú olympiádu pre základné školy. Pri prvom ročníku sme s hrôzou zistili, že aspoň minimálnu zručnosť nemajú už ani deti z dedín, hoci ešte nedávno to bolo celkom bežné. Značne málo žiakov príde s talentom „od boha daným“, ale sú aj takí. Nie je zorientovaný, postaví sa k stolu, vezme nástroj, pustí sa do materiálu, a ani nevie ako, ide mu to „od ruky“. Ostatných treba presviedčať a prehovárať, aby v tom našli nejakú záľubu. Fyzická práca sa všeobecne pestuje málo. Je to veľká škoda, lebo ak žiak zistí, že v odbore, na ktorý sa prihlásil, treba manuálne pracovať, musíte ho pol roka prehovárať, že práve získaná zručnosť ho bude živiť.

Aké je v okrese, prípadne širšom regióne postavenie takej školy, ktorá sa rozhodne držať svojich tradičných odborov? Má to viac výhod alebo takáto cesta je skôr riskantná?

Našej škole sa to, myslím, už celkom úspešne podarilo. V rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja, ktorý je naším zriaďovateľom, škola s takouto kompletnou špecializáciou na stavebníctvo v podstate neexistuje. V Nitre je samostatná stavebná priemyslovka a stredná odborná škola, na stavebníctvo je ešte zameraná škola v Hurbanove.

Môže vaše smerovanie nabádať zriaďovateľov odborných škôl na uvažovanie o tom, aby sa školy s takýmto koncepčným vzdelávacím programom profilovali v regiónoch ako pilotné?

Nechceme byť hrobárom odborných škôl. To by mal robiť trh. A kompetentní by mali urýchliť možnosť likvidácie nefunkčných odborov a zavádzania do vyučovacieho procesu perspektívnych študijných a učebných odborov. Načo je potrebný v sieti odbor, do ktorého sa dvadsať rokov nikto nehlási alebo má oň záujem iba niekoľko žiakov, a tí sú po vyučení pre trh práce úplne zbytoční? To vedie iba k špekulovaniu. Mali by sme presne určiť potreby nášho trhu práce, a to aj na pozadí európskeho.

Prácu a rozhodovanie vedenia stredných odborných škôl neraz sťažuje i paušálna dotačná politika. Čo by pomohlo zmeniť tento stav?

Každý má právo na vzdelanie, ale musí mať na to aj vhodné podmienky. Nevystačíme si so všeobecnou štatistikou počtu žiakov v školách. A vôbec sa neosvedčilo paušálne rozdeľovanie dotácií normatívom rovnakým na žiaka bez ohľadu na to, v akom odbore sa vzdeláva. Táto doba je podľa mňa už prežitá. Ak má škola kvalifikovane pripraviť žiaka na výkon povolania, učitelia a majstri odbornej prípravy musia pracovať s najnovšími technickými vymoženosťami.

Je dosť učiteľov pripravených na tvorbu vlastných učebníc alebo metodických materiálov využiteľných vo výučbe v konkrétnej školy?

Debatujeme pomerne o širokom okruhu otázok, a tak načriem ešte z trošku iného súdka. Vzdelávanie učiteľov, kreditný systém. Učitelia všeobecnovzdelávacích predmetov to majú relatívne ľahšie. Chodia na vzdelávanie, urobia záverečnú prácu, za ňu dostanú niekoľko bodových kreditov a zvýši sa im plat. Odborný učiteľ technológie, majster odborného vyučovania trebárs inštalatérov však ťažko nájde na Slovensku odborníka, ktorý by vytvoril vzdelávací projekt, aby si on zvýšil svoje vedomosti a absolvoval kreditné vzdelávanie. Vo svojej odbornosti sú odkázaní sami na seba – bez akéhokoľvek motivačného prvku.

Takže kreditný systém sa neosvedčil tak, ako sa pôvodne očakávalo?

Nie som proti systému. V školstve sa nastolila istá cesta, treba po nej pokračovať a neustále ju meniť, zdokonaľovať. No ak chceme rozprávať o kvalite, o kvalifikovanej odbornosti, v prvom rade by mala byť preferovaná spomenutá odbornosť.

Dušan MIKOLAJ
Foto Ján SÚKUP

Mladí aktuálne a tvorivo o doprave

JASR

Aktuálna dopravná situácia trápi aj stredoškolákov, a tak navrhujú, ako ju zlepšiť. Konkrétne podklady poslali do celoslovenskej súťaže Globálna podnikateľská výzva, ktorá sa uskutočnila 5. februára 2013 v Bratislave. Počas jedného dňa sto študentov stredných škôl z celého Slovenska prezentovalo svoje nápady pri možných riešeniach zadaného spoločenského problému. Inovačný workshop prehĺbil ich vedomosti, precvičili si kreatívne myslenie, prezentačné schopnosti či prácu v tíme.

Súťaž je súčasťou Projektu globálneho podnikania. Na vyučovacích hodinách študenti riešia kvíz, s konzultantmi z praxe diskutujú o globalizácii a kvalite života v mestách. Zároveň si skúšajú prvé medzinárodné podnikanie v študentských spoločnostiach. „Tento program ukazuje príležitosti a možnosti uplatnenia sa mladých v globálnom prostredí, v ktorom všetci žijeme,“ hovorí programová manažérka Junior Achievement Slovensko (JASR) Gréta Balátová.

Študenti v náhodne zostavených tímoch počas 10 hodín navrhovali inteligentné riešenia na zefektívnenie dopravy s využitím mobilných aplikácií. Vo svojich prezentáciách prihliadali na zníženie znečistenia životného prostredia a dopravných zápch v mestách. Navrhli využitie solárnej energie, verejné zdieľanie áut, cyklostanice či aplikáciu, ktorá ráno včas „zobudí“ podľa aktuálnej dopravnej situácie.

V súťaži vyhral tím v zložení Martina Bariaková (Banská Bystrica), Patrik Jaška (Trnava), Štefan Munka (Bratislava), Alica Sigmundová (Košice) a Milan Zmeko (Stará Turá) s prepracovaným nápadom *taxi-sharing* prostredníctvom aplikácie v mobilnom telefóne. Ich prezentáciu si môžete pozrieť na www.slideshare.net/LenkaKrianov/2013-gep-challengetim14.

Táto šikovná partia postupuje do európskeho finále v Turíne. „Prekvapilo ma, ako rýchlo vedia mladí ľudia vytvoriť tím s niekým, koho predtým vôbec nepoznali. A napriek tomu spolu vymysleli nápad a dotiahli ho až do konca. Študenti mali veľa energie, celý deň boli nadšení a vedeli pred porotou svoj nápad obhájiť,“ zhodnotila súťaž porotkyňa Lucia Petrášová zo spoločnosti Telefónica.

„Ten deň bol určite prínosom aj pre každého člena poroty. Kontakt s mladými ľuďmi je vždy inšpiratívny a ukazuje, kam sa môže naša spoločnosť v najbližších dňoch uberať,“ zhrnul svoje dojmy porotca Richard Procik zo spoločnosti Siemens.

Podujatie podporilo tiež Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR. **(jasr)**

Víťazi Globálnej podnikateľskej výzvy 2013

1. miesto | Tím č. 14
Martina Bariaková (Obchodná akadémia Banská Bystrica)
Patrik Jaška (Stredná priemyselná škola Trnava)
Štefan Munka (OA, Račianska ul., Bratislava)
Alica Sigmundová (Gymnázium, Trebišovská ul., Košice)
Milan Zmeko (Stredná odborná škola Stará Turá)

2. miesto | Tím č. 6
Michaela Kratochvílová (OA Banská Bystrica)
Martin Jablonický (Hotelová akadémia Bratislava)
Andrej Kubíček (SPŠ Dubnica nad Váhom)
Marko Soták (Gymnázium sv. Tomáša Akvinského Košice)
Kristína Weincillerová (Evanjelické gymnázium Tisovec)

3. miesto | Tím č. 18
Michal Kolla (OA Banská Bystrica)
Marek Kaplán (OA, Nevädzová ul., Bratislava)
Dorota Jelínková (Gymnázium Dubnica nad Váhom)
Lenka Kováčová (SPŠ elektrotechnická Košice)
Matúš Tkáčik (Spojená škola Kysucké Nové Mesto)

JASR práve oslavuje 20 úspešných školských rokov svojho fungovania na Slovensku. Pre nové generácie aj v tomto roku organizácia pripravila množstvo lákavých príležitostí. Ako konštatovala generálna riaditeľka Monika Korkošová: „Nesmierne nás teší, že v absloventoch našich programov ostáva to povestné Junior Achievement nadšenie a ochota deliť sa o časť seba s ďalšou generáciou. Za dvadsať rokov vzdelávacie programy JASR ovplyvnili viac ako 225-tisíc študentov. Do programov a projektov sa ich štatisticky (a teda zároveň aktívne) zapojilo 19 306, s nimi 729 učiteľov zo 693 škôl. Zo sektora biznisu sa aktivizovalo 342 dobrovoľníkov.

Michal Chripák a Tomáš Licko na súťaži Mladý remeselník v Prešove.

Práca s informáciami je prípravou na budúcnosť

SOŠ MEDZILABORCE

Na prvom ročníku Stretnutia mládeže Eurokarpatského regiónu začala Stredná odborná škola (SOŠ) v Medzilaborciach vydávať časopis Občasník, ktorý bol neskôr premenovaný na laBOREC. Dosiahla s ním ocenenie na celoslovenskej prehliadke školských časopisov Štúrovo pero – laBOREC získal Cenu časopisu Obrana za propagáciu a zviditeľňovanie ozbrojených síl a ich výsledkov a za propagáciu armádneho športu. Do súťaže o Štúrovo pero sa škola zapája každoročne, redaktori si odtiaľ prinášajú ocenenia za inováciu školského časopisu. V rámci skvalitňovania aktivít súvisiacich s jeho prípravou sa zúčastnili v Košiciach workshopu *Mladí reportéri pre životné prostredie*. Súčasná šéfredaktorka Mirka Lesniková sa zapojila do elearningového kurzu o písaní na environmentálne témy a svojimi článkami si vyslúžila novinársky preukaz. laBOREC prechádza inováciami, chce nimi prekvapiť aj na blížiacom sa ročníku Štúrovho pera vo februári 2013.

Ocenenia na prestížnych súťažiach

Systematická práca pedagógov školy prináša aj ocenenia žiakov na prehliadke Stredoškolskej odbornej činnosti (SOČ). Samuel Zavacký zvíťazil v krajskom kole SOČ a na celoštátnom medzi 14 súťažiacimi obsadil štvrté miesto za prácu *Zvyšovanie kvality služieb v maloobchodnej predajni s ovocím a zeleninou*. SOŠ v Medzilaborciach sa už dvadsať rokov aktívne zúčastňuje prezentačnej výstavy Mladý tvorca, ktorú organizuje Ministerstvo hospodárstva SR. Za uplynulé roky získala cenu ministra školstva SR, Slovenskej živnostenskej komory za propagáciu regiónov Slovenskej republiky, mimoriadnu cenu Kraja Vysočina v Českej republike, žiaci školy sú držiteľmi 15 prvých cien *TOP výrobok* v kategóriách sklárstvo, keramika, textil a tkaniny, papier a polygrafia a iných. A získali aj ocenenie predsedu Prešovského samosprávneho kraja (PSK) za najkrajší stánok PSK na výstavisku Agrokomplex Nitra a cenu poslanca NR SR a riaditeľa Úradu PSK za najkrajší stánok na výstave Mladý remeselník v Prešove. Mimoriadne úspechy dosahujú žiaci v súťažiach iBobor, Expert geniality show, Matematický klokan či v environmentálnej výchove.

Stretnutie mládeže Eurokarpatského regiónu

Od roku 2007 škola s finančnou podporou Úradu vlády SR organizuje Stretnutia mládeže Eurokarpatského regiónu. Cieľovou skupinou sú stredoškoláci a ich pedagógovia z Poľska, Ukrajiny, zo Slovenska a Srbska, ideou posilnenie národnostnej identity mladých ľudí. Súčasťou stretnutia je seminárna výmena odborných skúseností pedagogických pracovníkov, žiaci prezentujú ukážky tradičných a umeleckých remesiel, navzájom porovnávajú svoje vedomosti, praktické zručnosti a estetické cítenie. V kultúrno-spoločenskej časti poznávajú Medzilaborce a okolie regiónu (Múzeum moderného umenia Andyho Warhola, miniskanzen rusínskej kultúry, pamätné miesta bojov prvej a druhej svetovej vojny, židovský cintorín vo Vydrani či monastier v Krásnom Brode). Je to súčasťou prezentovania kultúrnych hodnôt Rusínov žijúcich na Slovensku, v Poľsku, na Ukrajine a v Srbsku. Športová časť je zameraná na súťaž vo volejbale zmiešaných družstiev.

Z histórie

Stredná poľnohospodárska škola v Medzilaborciach začínala výučbu 1. septembra 1953. Otvorili v nej odbor chovateľstvo, k nemu v školskom roku 1960/1961 pribudol odbor pestovateľstvo. Škola bola jedinou svojho druhu v širšom regióne. Od roku 1972 písalo svoju históriu Stredné odborné učilište v Medzilaborciach. Začalo svoju činnosť pri tamojšom závode Mostáreň. Podľa potreby závodov Vihorlat a Jablonecké sklárne pribúdali v ňom nové odbory – brusič skla, obrábač strojov, mechanik-nastavovač, mechanik strojov a zariadení. Obe školy sa stali dobrým základom na fungovanie neskoršej Združenej strednej školy (ZSŠ) v Medzilaborciach.

Spojením stredného odborného učilišťa a strednej poľnohospodárskej školy 1. septembra 2004 sa riešil problém odborného školstva v regióne Medzilaboriec. O štyri roky neskôr, 2. decembra 2008, prevzala riaditeľka ZSŠ Ing. Eva Solejová dekrét o prepožičaní čestného názvu Stredná odborná škola Andyho Warhola v Medzilaborciach. Mimochodom, je to jediná škola na svete, ktorá nesie meno kráľa pop-artu. Jej vedenie sa o to usilovalo na základe dlhoročnej spolupráce školy s Múzeom moderného umenia Andy Warhola v Medzilaborciach v oblasti organizovania výstav, vernisáží, plenérov, záujmovej činnosti a kultúrno-spoločenských akcií. „O prepožičanie čestného názvu našej škole sme sa rozhodli požiadať na základe koncepcie jej rozvoja," hovorí E. Solejová na úvod nášho rozhovoru a dodáva: „Andy Warhol je jedným z najvýznamnejších rodákov regiónu a práve v našom meste sa nachádza európsky jedinečné múzeum jeho tvorby."

Druháci pri príprave víťaznej kravičky na 9. ročníku súťaže Recykluj a vyhraj organizovanou firmou Milk-Agro.

Riadenie s otvoreným smerovaním

Pani riaditeľka, pôvodné školy v Medzilaborciach mali svojimi odbormi napomôcť rozvoj poľnohospodárstva a miestneho priemyslu. Čo si vyžiadalo vytvorenie ďalších študijných odborov?

Aktuálny rozvoj spoločnosti. V súčasnosti školu navštevuje 320 žiakov v učebných a študijných odboroch so zameraním na strojárstvo, drevárstvo, elektrotechniku, služby, ekonomiku a cestovný ruch. Z hľadiska dlhodobej koncepcie rozvoja školy a vyhodnotenia potrieb trhu práce v našom regióne sme sa rozhodli orientovať vzdelávanie v škole na odbory zabezpečujúce vznikajúcu potrebu pracovných pozícií v oblasti vychovávateľsko-opatrovateľskej činnosti, sociálnych služieb a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Riaditeľka Strednej odbornej školy Andyho Warhola v Medzilaborciach Ing. Eva Solejová.

Priestory na teoretické vyučovanie i odborný výcvik, internát, knižnica, posilňovňa, multifunkčné ihrisko, telocvičňa a ďalšie objekty nesú pečať modernosti. Ako hodnotíte doterajšiu spoluprácu so zriaďovateľom a aké sú ďalšie zámery školy?

Od 1. júla 2002 je zriaďovateľom školy Prešovský samosprávny kraj. Za desaťročie vzájomnej spolupráce môžeme konštatovať, že zmena zriaďovateľa bola pre školu prínosom: zrekonštruovali sme strechu školského internátu, vykonali opravy sociálnych zariadení v škole a v školskom internáte, vymenili podlahu v telocvični, okná na budove školy, kde sa upravoval aj interiér, vybudovali sme multifunkčné ihrisko, rekonštruovali priestory prevádzky odborného výcviku na Mierovej ulici. Väčšinu prostriedkov na modernizáciu školy sme získali v spolupráci so zriaďovateľom a v rámci úspešných projektov: cez Regionálny operačný program Infraštruktúra vzdelávania sa zateplil obvodový plášť, cez Ústav informácií a prognóz školstva sme boli úspešní v rámci národného projektu Modernizácia vzdelávacieho procesu na stredných školách. Z ďalších spomeňme projekt Škola budúcnosti, zameraný na moderné spôsoby vyučovania, program Partneri vo vzdelávaní, projekt revitalizácie školskej knižnice či EDULAB – program podpory digitalizácie škôl. Širšiu spoluprácu so zriaďovateľom by sme v budúcnosti chceli rozvinúť aj v oblasti tvorby a stratégie ďalšieho rozvoja SOŠ Andyho Warhola – ako sú-

časť stratégie rozvoja regiónu. Desať rokov po rozhodnutí „uzavrieť manželstvo" predchádzajúcich odborných škôl môžeme konštatovať, že po istých peripetiách sa vyprofilovala v regióne Medzilaboriec jediná odborná škola so širokospektrálnym záberom odborov.

Prejdime od materiálno-technického zabezpečenia moderných učební odborného výcviku a učební teoretického vyučovania k otázke, ako ich využívajú žiaci.
Odborný výcvik a odborná prax žiakov učebných a študijných odborov sa uskutočňuje v priestoroch zrekonštruovaných dielní na Mierovej ulici. Žiaci majú k dispozícii obrábačskú, drevársku, zámočnícku, krajčírsku a maliarsku dielňu, pneuservis, elektrotechnické laboratórium i kadernícky salón. V priestoroch odborného výcviku sa nachádzajú aj odborné učebne, ktoré slúžia na praktické vyučovanie v odboroch obchodný pracovník a pracovník marketingu so zameraním na cestovný ruch. Dobré materiálno-technické vybavenie priestorov odborných učební umožňuje zvyšovať úroveň praktického vyučovania a približovať sa reálnym podmienkam práce vo firmách a v prevádzkach. Počas štúdia žiaci vykonávajú odborný výcvik a odbornú prax krátkodobo aj vo firmách a v prevádzkach v regióne Medzilaboriec, ktoré im zabezpečuje buď škola, alebo sami žiaci, prípadne ich rodičia. K zvyšovaniu profesijnej orientácie žiakov prispievajú odborné exkurzie do zariadení, ktoré disponujú najmodernejším strojovým vybavením a výrobnou technológiou. Práca žiaka počas odborného výcviku je orientovaná na produktívne výrobky, tie škola prezentuje na výstavách žiackych prác Mladý remeselník Prešov a Mladý tvorca Nitra s celoslovenskou účasťou škôl. Naše výstavné stánky vzbudzujú záujem odbornej aj laickej verejnosti.
Do Stredoškolskej odbornej činnosti sa žiaci našej školy zapájajú pod vedením majstrov a učiteľov. Počas Informačných dní školy pre žiakov základných škôl a ich rodičov naši študenti predvádzajú svoje zručnosti pri práci na strojoch a zariadeniach pod odborným dohľadom majstrov. Výsledkom ich praktických schopností je napríklad svojpomocne zhotovená učebňa informatiky, jazykové laboratórium, učebne elektrotechniky a strojárstva, trieda Planéty vedomostí a taktiež učebňa administratívy a korešpondencie.

Zaujali ma aktivity školy, ktoré smerujú k zníženiu nákladov. Konkrétne rekvalifikačné kurzy brusič skla či obrábač kovov na základe získanej akreditácie, nábytkárska výroba so zameraním na stolárstvo, ponuka služieb kaderníctva, holičstva, vyhotovenie dekorácie zo skla, z keramiky či porcelánu. Aký je záujem verejnosti o tieto ponuky?
Žiaci SOŠ Andyho Warhola v Medzilaborciach a ich rodičia majú možnosť využiť bezplatné služby nášho pneuservisu a kaderníckeho salónu. V rámci odborného výcviku realizujeme rekvalifikačné kurzy v spolupráci s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny v strojárskych a sklárskych profesiách. Vo vlastných priestoroch kaderníckeho salónu zabezpečujeme odborný výcvik v odbore kaderník. Zariadenie salónu sme tiež vyrobili svojpomocne so žiakmi odboru operátor drevárskej a nábytkárskej výroby, aby spĺňal požiadavky na poskytovanie kvalitných služieb pre zamestnancov, žiakov a najmä verejnosť regiónu.

Františka Kizáková so svojou modelkou-ľadovou kráľovnou Veronikou.

Ako hodnotíte spoluprácu so samosprávou či súkromnými firmami?
Žiaci absolvujú prax vo výrobných a obchodných firmách, na mestskom úrade a obecných úradoch, kde získavajú vedomosti najmä o fungovaní firiem, manažmente, o účtovníctve, mzdovej agende vrátane ročnej uzávierky a daní, o vzťahoch so sociálnou a zdravotnou poisťovňou. Strojári časť svojej praxe vykonávajú vo firme Kovostroj, s ktorou máme dlhoročnú spoluprácu aj pri tvorbe školského vzdelávacieho programu či podpore materiálno-technického zabezpečenia školy. Žiaci odboru kaderník získavajú praktické skúsenosti tiež v domovoch sociálnych služieb regiónu.

Budúcimi zamestnávateľmi vašich absolventov sú vysoké školy a široký podnikateľský či verejný sektor. Ako chcete prehĺbiť túto spoluprácu?
Skvalitnenie spolupráce je potrebné predovšetkým so zamestnávateľským sektorom, pretože dynamické zmeny na trhu práce a zmenené požiadavky kladené na profil absolventa strednej školy nášho typu sú schopní špecifikovať práve zamestnávatelia. Zamestnávateľský zväz môže byť významným faktorom pri určení optimálneho profilu absolventa a učebného plánu, aby budúci absolventi dosahovali požadovanú kvalitu a našli dobré uplatnenie na trhu práce. V najbližšom období budeme hľadať možnosti takejto spolupráce s podnikmi a firmami. Od nej si sľubujeme vzájomne prospešnú pomoc pri realizácii konkrétnych projektov v rámci ďalšieho vzdelávania zamestnancov, ako aj projektov financovaných z rôznych mimorozpočtových zdrojov.

Medzi významné faktory, ktoré ovplyvňujú výsledky školy, patrí spolupráca s rodičmi...
Preto sa jej venujeme intenzívne v súčasnosti a zameriame sa na ňu i smerom k budúcnosti. Rodičia nie vždy spolupracujú v takej miere, ako by bolo potrebné. Dôvody sú v mnohých prípadoch objektívne, vyplývajú z neľahkej situácie rodín, ktorých deti navštevujú školu. Napriek tomu sa snažíme o spoluprácu aj inými formami, nielen prostredníctvom triednych aktívov. V rámci enviroprojektov realizovaných školou organizujeme v spolupráci so zástupcami rodičov úpravu areálu školy a jeho okolia, taktiež športové popoludnia pre zamestnancov, žiakov a ich rodičov. Tešia sa veľkému záujmu a vždy sú prínosom pre rozvíjanie medziľudských vzťahov i riešenie problémov. Dôležitým činiteľom pri tejto spolupráci je kvalitný triedny učiteľ. Preto už niekoľko rokov kladieme zvýšený dôraz na výber triedneho učiteľa, ktorý má garantovať dobrú spoluprácu školy a rodiča, a na tieto posty sa snažíme dosadzovať skúsených pedagógov.

Ako v týchto súvislostiach vidíte postavenie SOŠ Andyho Warhola v regióne?
Obe školy, z ktorých vznikla dnešná, zohrali svoju úlohu pri príprave mládeže na priemyselné a poľnohospodárske profesie. Svojím odborným zameraním vychovali mnoho absolventov, ktorí nachádzali uplatnenie v materských závodoch i poľnohospodárskych podnikoch. Prognózy záujmu o štúdium na našej škole predurčuje jej geografická poloha a možnosť zamestnania. Škola je vybavená materiálne a personálne na dobrej až nadštandardnej úrovni a má predpoklady na ďalší rozvoj. Tieto podmienky nám zabezpečujú pomerne stabilný počet žiakov. Spoliehať sa len na zvýrazňovanie pozitív školy by však dnes zrejme nestačilo. Populačne slabšie ročníky, záujem iných stredných škôl o žiakov či prebiehajúca ekonomická transformácia školstva nás nútia byť neustále v úzkom kontakte so všetkými, ktorí nám môžu poskytnúť cenné a predovšetkým včasné informácie. Povedané ináč: Dnes dobre riadiť organizáciu znamená smerovať ju do budúcnosti, a byť pripravený na budúcnosť zas znamená pracovať s informáciami.

Marián ŠIMKULIČ
Foto autor a archív školy

Špičkový IT-Lab...

(dokončenie zo strany 17)
intenzívna spolupráca so zamestnávateľmi, ktorí sa priamo podieľajú na tvorbe školského vzdelávacieho programu či na vytváraní podmienok na praktické vyučovanie a odbornú prax žiakov. Odborné učebne a laboratóriá, zriadené s podporou významných zamestnávateľov, umožňujú našim žiakom už počas štúdia priblížiť sa čo najviac k reálnym potrebám praxe," vysvetľuje riaditeľ SPŠ elektrotechnickej Štefan Krištín.
S ponukou na spoluprácu oslovila elektrotechnická priemyslovka roku 2007 vtedy ešte len začínajúcu spoločnosť T-Systems. Prvé kontakty sa sústreďovali na preškolenie učiteľov v operačnom systéme Linux. Práve zaradenie výučby Linuxu bolo požiadavkou T-Systems a škola v nej úspešne pokračuje už tretí rok. Koncom roka 2009 obaja partneri podpísali rámcovú zmluvu o spolupráci. Hlavnou myšlienkou bola a je spolupráca pri výučbe žiakov v oblasti informačných a komunikačných technológií, pri odbornej príprave žiakov a celoživotnom vzdelávaní učiteľov, pri tvorbe školského vzdelávacieho programu v oblasti IKT či spoločných marketingových aktivitách. Cieľom oboch partnerov je získavanie záujemcov o prácu v tejto spoločnosti, dlhodobá propagácia T-Systems na webstránke školy, podpora technického vybavenia školy technológiami využívanými v tejto firme. O dva roky neskôr došlo k vzájomnej dohode o vybudovaní spoločnej učebne – IT laboratória v priestoroch školy.
„Ako jeden z najväčších zamestnávateľov na východnom Slovensku cíti spoločnosť T-Systems Slovakia potrebu angažovať sa aj vo zvyšovaní kvality vzdelávania v oblasti IKT. Preto som rád, že sme mohli v Košiciach otvoriť jedno z najmodernejších stredoškolských IT laboratórií na Slovensku. Chceme tak potvrdiť náš záväzok podporovať profesionalitu absolventov, a zvýšiť tak kvalitu kandidátov na prácu v oblasti IKT," hovorí generálny riaditeľ T-Systems Slovakia Thomas Bogdain.
Košický samosprávny kraj (KSK) ako zriaďovateľ väčšiny stredných škôl v kraji od roku 2008 uplatňuje *Koncepciu rozvoja odborného vzdelávania na školách KSK*, ktorá sa opiera o spoluprácu troch pilierov: zriaďovateľa, škôl a zamestnávateľov. Jej výsledkom je okrem iného desať centier odborného vzdelávania, ktoré ponúkajú špičkové možnosti získavania najmodernejších poznatkov. „Táto stratégia sa ukázala ako správna. Nečakali sme na legislatívu, urobili sme oveľa rýchlejšie kroky na prepojenie škôl s praxou. Elektrotechnická priemyslovka je jedným z viacerých príkladov, ako sa to darí. Mladí ľudia jasne vidia, kde sa môžu uplatniť, a pri nástupe do praxe ani pri ďalšom štúdiu na univerzitách nemajú väčšie problémy. Výborná spolupráca s T-Systems Slovakia ukazuje, že dlhodobý cieľ – mať v IKT sektore v našom kraji zamestnaných desaťtisíc ľudí – nie je vôbec utópiou, ale reálnou perspektívou," dodáva predseda Košického samosprávneho kraja Zdenko Trebuľa.
SPŠ elektrotechnická v Košiciach je jednou z najväčších stredných odborných škôl v Košickom kraji. Každoročne ju navštevuje priemerne 600 žiakov denného štúdia. Svoju samostatnú históriu začala písať 1. septembra 1967. Dnes patrí k školám, ktoré majú dobré meno, ale i náročný študijný program. Absolventi školy sú úspešní v ďalšom vysokoškolskom štúdiu aj v zamestnaní. Vedeniu školy sa dlhodobo darí držať krok s dobou a udržiavať čo najužší kontakt so zamestnávateľmi v regióne. Škola úzko spolupracuje s významnými firmami, ktoré patria k najväčším v oblasti informačných technológií, elektrotechnického priemyslu a elektroenergetiky na východnom Slovensku. Od roku 2007 je SPŠ elektrotechnická členom združenia Košice IT Valley. V apríli 2011 začalo v škole svoju činnosť Centrum odborného vzdelávania pre automatizáciu, elektrotechniku a informačné technológie.
Spoločnosť T-Systems Slovakia zastáva strategické miesto servisnej dodávateľskej siete materskej spoločnosti T-Systems International GmbH, ktorá patrí medzi špičkových svetových dodávateľov služieb informačných a komunikačných technológií. V portfóliu spoločnosti je správa sietí, serverov, operačných systémov, databázových systémov, systémov SAP, middlevérových softvérových produktov a mnohých ďalších špeciálnych zákazníckych aplikácií. Služby poskytuje viac ako 230 zákazníkom – významným korporáciám z celého sveta.

Riaditeľ košickej školy (vpravo), zástupca spolupracujúcej firmy a predseda Košického samosprávneho kraja Zdenko Trebuľa pri slávnostnom sprístupnení nového laboratória informačných technológií.

Ing. Štefan KRIŠTÍN,
riaditeľ SOŠT Košice
Foto archív školy

Moderný komeniológ

JÁN KVAČALA

Vlani uplynulo 150 rokov od narodenia Jána Rodomila Kvačalu – pedagóga, osvetového pracovníka, významného zakladateľa komeniológie a svetovo uznávaného znalca Komenského a Campanellu. Bol uznávaným odborníkom v oblasti histórie pedagogiky a znalcom dejín európskej reformácie. Narodil sa 3. februára 1862 v Báčskom Petrovci (Vojvodina v Srbsku) v učiteľskej rodine pochádzajúcej zo Slovenska. Roku 1880 začal študovať v Bratislave na teologickej evanjelickej akadémii, pokračoval na Univerzite v Lipsku, kde v nemčine napísal dizertáciu o Komenského fyzike.

Po vysvätení bol v rokoch 1884 – 1886 najprv kaplánom v Novom Sade, v rokoch 1886 – 1893 výpomocným, potom riadnym profesorom na katedre klasických jazykov lýcea v Bratislave. Tam popri svojich odborných predmetoch, latinčine, gréčtine, maďarčine, nemčine, vyučoval aj slovenčinu. Zostavil bibliografiu novšej literatúry o Komenskom a publikoval ju po česky, nemecky a maďarsky. Skúmal vzťahy Komenského k významným osobnostiam, ako napr. filozofovi F. Baconovi, Rákociovcom či vizionárovi Mikulášovi Drábikovi. Roku 1892, keď sa oslavovalo 300. výročie narodenia „učiteľa národov“, publikoval o ňom zásadný spis *Johann Amos Comenius: Seine Leben und seine Schriften*. Práca predznamenala celoživotnú dráhu 30-ročného vedca. Už roku 1893 bol jedným z podpredsedov Svetového pedagogického kongresu v Chicagu. Rektor univerzity v Jurjeve (dnešné Tartu v Estónsku) ho pozval za profesora na katedru cirkevných dejín tamojšej teologickej evanjelickej fakulty. Zotrval tu dvadsaťpäť rokov, neskôr sa stal aj dekanom fakulty. V rokoch 1919 – 1920 bol knihovníkom gubernského múzea a zastupujúcim farárom v ruskej Voreneži.

Vo vydávaní prameňov ku Komenskému pokračoval aj počas svojho pôsobenia v Rusku. Popri inom znovu zostavil bibliografiu novšej literatúry o Komenskom a publikoval ju po česky, nemecky a maďarsky. Edícia *Komenského korešpondencie* vychádzala vo viacerých zväzkoch v rokoch 1897 – 1901. Roku 1897 mal v Petrohrade prednášku *Komenský a Rousseau – dvaja horlivci v histórii výchovy*, ktorá vyšla po nemecky, česky a slovensky. V Monumenta Germaniae Paedagogica publikoval svoju prácu, ktorá mala pôvodne názov *Die paedagogische Reform des Comenius in Deutschland bis zum Ausgange des XVII. Jahrhunderts*. V Spisoch jurjevskej univerzity mu roku 1909 vyšli *Analecta Comeniana*. Roku 1910 sa začal projekt vydávania zobraných spisov Komenského a všetkých prameňov týkajúcich sa jeho obdobia. Kvačala sa stal hlavným redaktorom tejto edície a jej prispievateľom. Zo súborných spisov vyšlo v rokoch 1910 – 1920 v slovenčine trinásť zošitov. Dielo *Komenský. Jeho osobnosť a jeho sústava vedy pedagogickej* vyšlo v slovenčine v Turčianskom Sv. Martine roku 1914. Sústredil sa na objasnenie a prehľad pedagogických teórií Komenského. Historická práca je svedectvom toho, ako možno konfesionálny pohľad povýšiť na vedecký princíp skúmania národných a všeobecných dejín.

Ján Kvačala ovládal osem jazykov, bol trojnásobným držiteľom titulu doktor vied. Navštívil všetky významné európske mestá, na ktoré sa viazal život a odkaz Komenského (popri menších Londýn, Viedeň, Drážďany, Weimar, Gothu, Amsterdam, Leiden, Haag, Frankfurt, Heidelberg, Norimberg, Kodaň, Prahu, Lešno, Štokholm, Upsalu, Rigu, Göteborg, Hamburg, Utrecht, Brusel, Paríž, Luxemburg, Štrasburg, Zürich, Mníchov, Berlín, Gdansk, Elbląg). V archívoch, múzeách, knižniciach, univerzitách študoval a zhromažďoval materiál o Komenskom a o osobnostiach, ktoré naňho nadväzovali a rozvíjali jeho učenie. Sústredil sa predovšetkým na renesančného filozofa a pedagóga Tomassa Campanellu.

Zúčastnil sa viacerých svetových vedeckých kongresov (Chicago, Paríž, Varšava, Poznaň, Praha), stal sa členom Kráľovskej českej spoločnosti vied v Prahe, Komenského spoločnosti v Berlíne, viedenskej Spoločnosti pre dejiny protestantizmu v Rakúsku, Ruskej akadémie vied v Petrohrade, čestným členom Ústredného spolku jednôt učiteľských na Morave v Přerove. Roku 1904 bol vyznamenaný prémiou Ruskej akadémie vied v Petrohrade. Doktoráty mu udelili vo Viedni a v Rige.

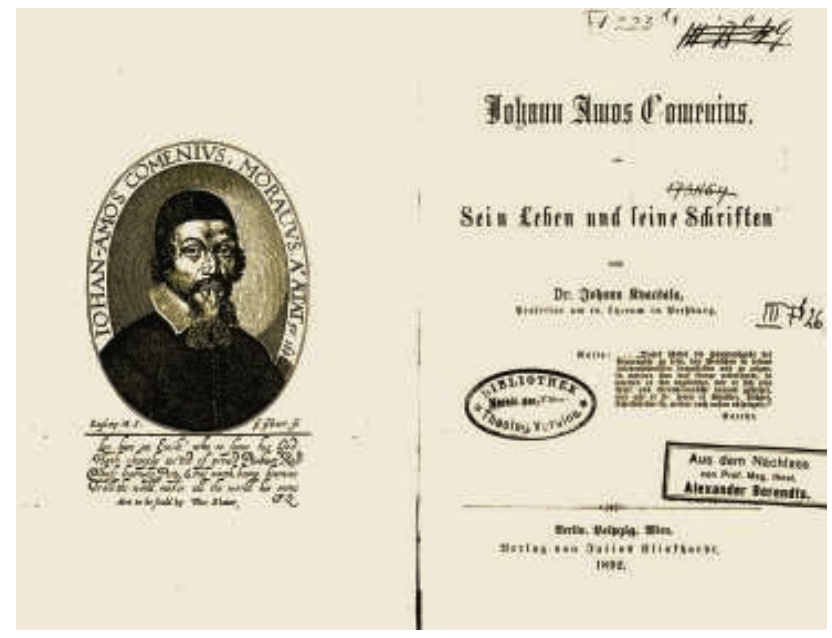

Roku 1920 sa Kvačala vrátil do Československa. Krátko sa zdržal v Slovenskom národnom múzeu v Martine, pracoval na usporadúvaní rukopisnej knižnice Muzeálnej slovenskej spoločnosti. Výsledky tejto práce publikoval v štúdii *O vzniku a dejoch Učenej spoločnosti banského okolia*. Hoci bol uznávaný komeniológ, nedostal všeobecne očakávanú ponuku prednášať na Univerzite Komenského v Bratislave. Prijal však pozvanie za riadneho profesora cirkevných dejín na tamojšej Teologickej vysokej škole evanjelickej cirkvi a. v. Aj po svojej sedemdesiatke cestoval, prednášal a zhromažďoval materiál na svoje záverečné dielo *Dejiny reformácie na Slovensku*.

Smrť si ho našla na ceste do Viedne, počas ktorej ho postihla mozgová príhoda. Zomrel v Nemocnici milosrdných bratov na Taborstrasse 9. júna 1934. Pochovaný je na cintoríne na Kozej ulici v Bratislave.

Foto snk.sk a archív

Pri príležitosti 150. výročia narodenia Jána Kvačalu bola v Báčskom Petrovci Ústavom pre kultúru vojvodinských Slovákov a Slovenským vydavateľským centrom inštalovaná jeho pamätná tabuľa.

Medzi drotárstvom a numerickou matematikou

ANDREJ FERKO

Doc. RNDr. Andrej Ferko, PhD. (19. január 1955), patrí už ku generácii bratislavských rodákov. Jeho rodina z otcovej strany je zakorenená v severozápadom kúte Slovenska, v podjavorníckom drotárskom kraji. Centrom zručných, vo svete rozhľadených a podnikavých remeselníkov v terajšom bytčianskom okrese bola obec Veľké Rovné. V nej sa narodil Andrejov otec Vladimír Ferko spisovateľ, dramatik, scenárista, publicista, autor nosného diela o osudoch slovenských drotárov *Svetom, moje, svetom*. Syn, podobne ako jeho strýko Milan Ferko (1929 – 2010), dotvára rodinný spisovateľský „trojlístok“. Píše prózy, hry, knihy pre deti a mládež. Spoločne s otcom napísali o národnej remeselnej tradícii literárne dielo *Ako divé husi*, ktoré bolo aj sfilmované. A do tretice, ako vysokoškolský pedagóg bol odborným konzultantom a ideovým vedúcim diplomovej práce študenta Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského

(UK) Jána Laurenčíka *Virtuálne múzeum on-line* vo významnom projekte drotárskeho Považského múzea v Žiline.

Andrej Ferko vyštudoval numerickú matematiku na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Po skončení štúdia začal pracovať ako odborný asistent na Katedre počítačovej grafiky a spracovania obrazu Matematicko-fyzikálnej fakulty UK. V súčasnosti pôsobí na Katedre algebry, geometrie a didaktiky matematiky Fakulty matematiky, fyziky a informatiky UK, kde vyučuje počítačovú grafiku. Pôsobí v koordinačnom výbore odbornej sekcie pre počítačovú grafiku a spracovanie obrazu Slovenskej informatickej spoločnosti a už viac ako dvadsať rokov sa podieľa na organizovaní medzinárodnej konferencie z počítačovej grafiky *Spring Conference on Computer Graphics*. Je členom Spoločnosti pre otvorené informačné technológie i Slovenského PEN centra a Spolku slovenských spisovateľov.

KALENDÁRIUM

Zuzana Šimkovicová
(✻ 10. december 1922 Očová – † 25. január 1983 Bratislava) – pedagogička a fyzička. Ako učiteľka pôsobila vo Valaskej Belej, v Sucháni, Čavoji, Očovej, Bídovciach, Stupave, od roku 1951 ako stredoškolská profesorka v Bratislave. Viedla predmetovú komisiu fyziky, kde sa zaslúžila o zavádzanie nových učebných metód a programov vo vyučovaní fyziky na stredných školách. Venovala sa výchove talentov a individuálnej práci so študentmi. Mnohí z jej žiakov sa stali úspešnými vedeckými pracovníkmi alebo pedagógmi. Bola aktívna pri zakladaní Fyzikálnej olympiády, pracovala v jej krajskom a neskôr ústrednom výbore, pôsobila v Jednote slovenských matematikov a fyzikov.

František Krňan
(✻ 17. november 1909 České Brezovo – † 15. jún 1987 Bratislava) – matematik. Stredoškolské štúdium ukončil na gymnáziu v Lučenci, na Univerzite Karlovej v Prahe študoval odbor matematika a fyzika. Učil na gymnáziu v Lučenci, v rokoch 1938 – 1953 na viacerých stredných školách v Bratislave. Neskôr pôsobil ako odborný asistent na Katedre matematiky SVŠT, od roku 1969 ako mimoriadny profesor na Katedre matematiky VŠP v Nitre. Počas pedagogickej činnosti na stredných školách i na vysokej škole sa intenzívne zaoberal metodickými problémami vyučovania matematiky. Roku 1951 bol vymenovaný za člena komisie na vypracovanie učebných osnov a učebníc pre všeobecnovzdelávacie školy, ako člen autorských kolektívov sa podieľal na tvorbe celoštátnych učebníc matematiky pre stredné všeobecné a vyššie priemyselné školy i na tvorbe metodických sprievodcov k učebniciam. Ťažiskom jeho vedeckej práce bola teória pologrúp.

Karol Antolík
(✻ 28. január 1843 Studenec – † 20. jún 1905 Bratislava) – lekár a fyzik. Matematiku a fyziku študoval na budapeštianskej univerzite, kde jeho učiteľmi boli Š. A. Jedlík a O. Petzval. Najmä prvý z nich mal mimoriadny vplyv na jeho neskoršiu vedeckú dráhu. Pôsobil ako profesor na stredných školách v Kapošvári, Košiciach, Arade a napokon v Bratislave, kde bol od roku 1893 až do svojej smrti riaditeľom reálky. Venoval sa experimentálnemu skúmaniu elektrického iskrového výboja vlastnou originálnou metodikou. Pozoruhodné sú jeho výsledky, ktoré dosahoval pri skúmaní chvenia napnutých membrán rôznymi modifikáciami metódy zvukových obrazcov. Okrem celého radu štúdií bol autorom učebnice experimentálnej fyziky a zbierky demonštračných pokusov.

Ján Fischer
(✻ 5. máj 1905 Martin – † 4. február 1980 Bratislava) – fyzik. Vyštudoval matematiku a fyziku na Univerzite Karlovej v Prahe, za podpory štátu a Matice slovenskej absolvoval v rokoch 1928 – 1931 študijný pobyt u prof. Gregora Wentzela na Univerzite v Zürichu. Tam napísal dve práce, ktoré boli uverejnené v najvýznamnejšom svetovom fyzikálnom časopise *Annalen der Physik* a dodnes patria do zlatého fondu svetovej fyziky. Priekopnícky v nich metódami kvantovej mechaniky riešil problém interakcie žiarenia s atómami a získal za ne titul doktora filozofie i cenu univerzity. Po návrate do vlasti sa však pre nádejného vedca nenašlo miesto na nijakej vysokej škole. Pôsobil teda v učiteľskom ústave v Leviciach a v Novej Bani, potom ako výpomocný učiteľ na židovskej ľudovej škole v Michalovciach, neskôr na obchodnej akadémii v Banskej Bystrici. Roku 1946 prišiel na cvičné gymnázium do Bratislavy, od roku 1950 pôsobil na Katedre fyziky Prírodovedeckej fakulty UK. Väčšinu svojho času venoval pedagogickej a organizačnej činnosti a vydávaniu učebných pomôcok pre študentov. Okrem toho bol aj riaditeľom Ústavu fyziky Prírodovedeckej fakulty UK (1957 – 1967). Patrí medzi zakladateľské osobnosti slovenskej teoretickej fyziky.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ

Maturita 2012 z anglického jazyka

Skôr ako študenti budú na maturitnú skúšku z anglického jazyka z roku 2012 len spomínať, pristavíme sa pri niektorých otázkach, ktoré nám boli začiatkom minulého roka položené z radov našich stredoškolákov.

Z listu maturanta (bez jazykovej úpravy, skrátené):
Ďalšia vec je tá, prečo maturujeme z cudzieho jazyka? Každý študent, ktorý skončí školu, nikdy nebude robiť to čo vyštudoval, pretože sa možno ani neuplatni na slovenskom trhu, alebo zmení úplne iné povolanie ktoré študoval. Nikdy potom nemusí používať cudziu reč.
Je na každom jednom z nás, či sa chce učiť cudzí jazyk, alebo sa ho nebude učiť. A maturovať na Slovensku s cudzieho jazyka, keď je malé % ľudí ktorý jazyk ovládajú, je to celé mizivé.

Z odpovede NÚCEM (skrátené):
Je nám ľúto, že si význam maturitnej skúšky z cudzích jazykov neviete uvedomiť sám – najmä ako budúci animátor voľného času, ktorý bežne komunikuje v cudzom jazyku pri výkone svojej práce. Váš list obsahuje protirečenie, keď na jednej strane sám spomínate, že absolvent školy sa nemusí uplatniť na slovenskom trhu práce, a na druhej strane sa pýtate, prečo sa maturuje z cudzieho jazyka. Práve aj z toho dôvodu, ktorý ste sám uviedli.

Z listu maturanta (bez jazykovej úpravy, skrátené):
1. *Prečo maturanti majú v rodnom jazyku až 4 témy z ktorých si môžu vybrať naproti v cudzom jazyku, ktorý sa učia menej majú len jednú danú?*
2. *Prečo v rodnom jazyku máme až 150 minút na písanie a v cudzom jazyku len 60 minút. Opäť mi to akosi nejde logicky do hlavy?*
3. *Prečo v rodnom jazyku môžeme používať knihy napr. KSSJ, synonymický slovník a pod. a v anglickom jazyku nemožeme takúto výhodu využiť?*

Z odpovede NÚCEM (skrátené):
Tu sú odpovede na Vaše otázky.
Otázka 1: Presne, ako píšete, cudzie jazyky (ďalej CUJ) majú v školách (s výnimkou bilingválnych škôl) menšiu časovú dotáciu než vyučovací jazyk (ďalej VUJ).

NÚCEM
NÁRODNÝ ÚSTAV CERTIFIKOVANÝCH MERANÍ VZDELÁVANIA

Práve z tohto dôvodu sa neočakáva taký rozsiahly záber vedomostí a zručností u žiakov, aby bolo potrebné diferencovať medzi žánrami. O zvýšení počtu možných tém v písomnej forme (PF) internej časti (IČ) maturitnej skúšky (MS) z CUJ sa uvažuje, avšak táto zmena musí byť najprv zakotvená v legislatíve.
Otázky 2 a 3: Povinné žánre z VUJ sú oveľa náročnejšie v porovnaní so žánrami vyskytujúcimi sa na PF IČ MS z CUJ. Preto je aj rozsah PF IČ MS z VUJ stanovený na 1,5 – 3 strany, na ktorých má maturant na úrovni hodnej absolventa strednej školy daný žáner zvládnuť z obsahovej, štylistickej, lexikálnej, pravopisnej a kompozičnej stránky, pričom musí prejaviť aj istú mieru originality. Na to, aby čo najlepšie všetky tieto prvky zvládol, mu slúžia aj zákonom predpísané pomôcky, s ktorými má vedieť pracovať – čo je tiež požiadavkou na zručnosti maturanta, keďže práca s jazykovednými príručkami je jedným z bodov štátneho vzdelávacieho programu z predmetu VUJ (ŠVP, SJL, s. 22, 23).
V CUJ je rozsah PF IČ MS daný počtom slov (160 – 180 na úrovni B1, 200 – 220 slov na úrovni B2), pričom jeho dodržanie nepredstavuje také množstvo textu ako vo VUJ, kde sa hodnotí aj kreativita žiaka. Pri PF IČ MS z CUJ sú pod zadaním textu vždy uvedené presné pokyny, k čomu sa má žiak vyjadriť, o čom má písať. Ak sa ku každému pokynu (bodu) vyjadrí v dvoch vetách, nemusí strácať čas zbytočným rozpisovaním obsahu, môže sa venovať úprave gramatiky, lexiky a štylistiky. Aby maturant preukázal schopnosť písomne sa vyjadrovať v cudzom jazyku na očakávanej úrovni, nemôže mať k dispozícii jazykovedné pomôcky. Čas na zvládnutie PF IČ MS je primeraný, neuvažuje sa o jeho predĺžení.

Aj z uvedených ukážok je zrejmé, že naši žiaci sa intenzívne zaujímajú o problematiku maturitných skúšok, preto je nevyhnutné, aby im bol priebeh, hodnotenie a celkový význam maturitnej skúšky z cudzích jazykov dostatočne vysvetlený. Táto úloha je na nás – pedagógoch, odborných pracovníkoch, no v neposlednom rade aj rodičoch.

V nasledujúcich riadkoch priblížime výsledky maturitnej skúšky 2012 z anglického jazyka. Zameriame sa na obe úrovne – B1 i B2, na analýzu vybraných položiek testov externej časti (EČ), potom prejdeme k informáciám o PF IČ MS. Podrobné správy o každej z testovaných úrovní B1 a B2 je možné nájsť na webovej stránke Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM), preto sa v našom článku budeme venovať skôr syntetizujúcemu pohľadu na hodnotenie EČ a PF IČ MS z anglického jazyka.

Výsledky testu EČ MS z anglického jazyka

Do testovania v predmete anglický jazyk (ANJ) sa v úrovni B1 zapojilo 26 332 žiakov (z toho 59 žiakov gymnázií konalo z tohto predmetu dobrovoľnú maturitnú skúšku), v úrovni B2 to bolo 15 651 maturantov (z toho 1 087 žiaci boli zo stredných odborných škôl a z konzervatórií).
Priemerná úspešnosť žiakov v teste EČ MS v úrovni B1 bola 48,4 %, v úrovni B2 to bolo 55,4 %. Považujeme to za dobrý výsledok, keďže primeraná, resp. očakávaná celková priemerná úspešnosť v takomto type testu sa vzhľadom na to, že ide o tzv. NR test – porovnávací/rozlišujúci test, pohybuje okolo 50 %.

Úspešnosť v teste z anglického jazyka

Úspešnosť žiaka definujeme ako percentuálny podiel bodov za položky (úlohy), ktoré žiak správne zodpovedal, z maximálneho počtu bodov 60 (úroveň B1), resp. 80 (úroveň B2), pričom za každé úspešné riešenie, bez ohľadu na skutočnú obťažnosť úlohy, získal riešiteľ jeden bod.
V teste EČ MS z ANJ v úrovni B1 dosiahli dvaja žiaci úspešnosť 5,0 % (najnižšiu), traja žiaci dosiahli úspešnosť 100 % (maximálnu). V úrovni B2 dosiahol úspešnosť 100 % jeden žiak, najmenšia úspešnosť v teste bola na úrovni 6,7 % (tiež jeden žiak).
Hranicu viac ako 33 %, ktorá je podmienkou úspešného zvládnutia testu EČ MS, nedosiahlo 20,1 % z celkového počtu žiakov v úrovni B1 a 10,9 % z celkového počtu žiakov v úrovni B2.
Úspešnosť žiaka v teste EČ MS zaokrúhlená na dve desatinné miesta sa uvádza na maturitnom vysvedčení. Neoddeliteľnou súčasťou hodnotenia výsledku žiaka v testoch EČ MS je aj percentil, ktorý sa taktiež uvádza na maturitnom vysvedčení.
Percentil stanovuje percentuálne poradie žiaka v testovanej populácii. Tento údaj vypočítame tak, že účastníkov testovania usporiadame podľa dosiahnutej celkovej úspešnosti v teste a ich poradie vyjadríme hodnotou percentilu na stupnici 0 – 100. Hodnotu percentilu zaokrúhľujeme na jedno desatinné miesto. Možno teda povedať, že percentil vyjadruje, aké percento žiakov dosiahlo horší výsledok. Napríklad, ak sa žiak umiestnil v 72. percentile, znamená to, že 72 % testovaných žiakov dosiahlo horší výsledok ako on a 28 % lepší alebo rovnaký výsledok. Hodnotu úspešnosti žiaka je vhodné sledovať vždy v súvislosti s percentilom.

Úspešnosť podľa jednotlivých zručností maturantov v úrovni B1

Najvyššiu úspešnosť v EČ MS 2012 dosiahli žiaci v časti *Počúvanie s porozumením* (59 %), v časti *Čítanie s porozumením* dosiahli priemernú úspešnosť 47 % a najnižšiu priemernú úspešnosť sme zaznamenali v časti *Gramatika a lexika* (39 %).
Žiaci sa od roku 2007 kontinuálne zlepšujú v časti *Počúvanie s porozumením*.

Objektívne vysvetlenie tohto zistenia nachádzame v otvorenejšom a dostupnejšom prístupe k médiám a možnosti sledovať ich v anglickom jazyku (televízia, filmy v angličtine, internet, atď.). Potvrdzujú to aj naše výsledné psychometrické charakteristiky testov z predchádzajúcich rokov.

V časti *Počúvanie s porozumením* sa ako najobťažnejšie prejavili úlohy s vyššou lexikálnou náročnosťou. Nedostatočná lexikálna vybavenosť žiakov mala za následok nepochopenie synonymických vyjadrení. Ďalším úskalím pre žiakov boli také položky testu, ktoré si na úspešné riešenie vyžadovali zapojenie vyšších myšlienkových operácií.

Oveľa väčšiu priemernú úspešnosť riešenia (75 – 83 %) vykazujú úlohy, pri ktorých stačilo využívať nižšie myšlienkové operácie alebo ich lexikálna náročnosť bola nižšia (napr. pochopenie synonymických výrazov: *film – movie*, *meal – food*).

Slabšia úspešnosť v časti *Čítanie s porozumením* môže súvisieť jednak s tým, že žiakom stále robí problém zvládnuť úlohy zamerané na čítanie s porozumením v kontexte ukážok. Ďalším faktorom môže byť i skutočnosť, že časť *Čítanie s porozumením* je zaradená na konci testu, čo sa môže prejaviť v neriešenosti, prípadne vo vyššom počte chýb spôsobených časovým stresom u tých žiakov, ktorí si nerovnomerne rozdelili čas na riešenie jednotlivých úloh testu.

Takmer v polovici úloh v časti *Čítanie s porozumením* nedosiahli žiaci priemernú úspešnosť nad 50 %. Najproblematickejšie boli úlohy s krátkou odpoveďou a veľmi kritická bola úspešnosť žiakov v práci s logickou štruktúrou textu.

Na druhej strane žiaci lepšie riešili úlohy zamerané na určovanie správnosti a nesprávnosti výrokov, úspešní boli pri vyhľadávaní špecifických informácií v texte alebo v úlohách, ktoré obsahovali ľahké a veľmi frekventované jazykové výrazy.

Najnižšia úspešnosť bola v časti *Gramatika a lexika*. Na mnohých školách sa pri vyučovaní anglického jazyka kladie menší dôraz na zvládnutie gramatiky, pričom práve táto oblasť je pre mnohých žiakov najobávanejšou časťou testovania.

V časti *Gramatika a lexika* sa ako najobťažnejšie ukázali položky vyžadujúce si produkciu krátkej odpovede – dopĺňanie slov do kontextu, prípadne položky s výberom odpovede, kde si ich úspešné riešenie vyžadovalo porozumieť nielen gramatickému pravidlu, ale aj kontextu.

Na druhej strane najúspešnejšie riešenými boli úlohy s výberom odpovede – také, ktoré obsahovali jednoduchšiu gramatiku a lexiku, prípadne veľmi frekventované frázy (úspešnosť riešenia bola 60 % a viac). Globálne však časť *Gramatika a lexika* skončila spomedzi jednotlivých častí testu s najnižšou priemernou úspešnosťou (39 %).

Úspešnosť podľa jednotlivých zručností maturantov v úrovni B2

Najvyššiu úspešnosť v úrovni B2 sme zaznamenali v časti *Čítanie s porozumením* (57,6 %), najnižšiu žiaci dosiahli v časti *Gramatika a lexika* (52,7 %). V časti *Počúvanie s porozumením* bola priemerná úspešnosť žiakov 55,8 %.

Túto skutočnosť možno interpretovať tak, že úroveň B2 si volia zvyčajne žiaci, ktorí anglický jazyk používajú pomerne často a s porozumením vypočutého, resp. prečítaného textu nemajú výrazné problémy, i keď v správnom používaní gramaticko-lexikálnych javov môžu mať určité slabiny. Platí to okrem iného i pre žiakov, ktorí si úroveň B2 zvolia aj z toho dôvodu, že počas štúdia absolvovali pobyt v niektorej z anglicky hovoriacich krajín, prípadne pravidelne sledujú rôzne médiá v anglickom jazyku (televízia, filmy v angličtine, internet, čítanie anglicky písaných textov a kníh, atď.), čo sa nepochybne podieľa na zvyšovaní úrovne ich jazykových kompetencií, v dôsledku čoho nemajú problém s porozumením anglickým nahrávkam a textom. Žiaľ, dôslednosť v gramatických javoch nebýva ani v prípade týchto žiakov vždy samozrejmosťou.

Ďalším dôvodom môže byť skutočnosť, že mnohí inak úspešní žiaci nedodržiavali v teste pokyny súvisiace s nevyhnutnosťou rozlišovania veľkých a malých písmen, čo sa mohlo odraziť na strate bodov v časti *Gramatika a lexika*, ktorej súčasťou je v prípade úrovne B2 aj 10 položiek zameraných na tvaroslovie (*word formation*), kde sa s negatívnym fenoménom nerozlišovania veľkých a malých písmen stretávame najčastejšie.

V časti *Počúvanie s porozumením* sa ako najobťažnejšie prejavili úlohy vyžadujúce istú mieru divergentného myslenia a zapojenia vyšších myšlienkových operácií. Problematické boli aj úlohy založené na veľmi podobnej výslovnosti niektorých slov (napr. *authoritarian – authoritative*). Pri týchto úlohách dosahovali žiaci priemernú mieru úspešnosti v rozsahu od 18 do 50 %.

Naopak, žiaci úspešnejšie riešili úlohy s jednoduchšou lexikou, vyžadujúce si využitie len nižších myšlienkových operácií.

V časti *Gramatika a lexika* môžeme globálne konštatovať, že žiaci majú menšiu úspešnosť riešenia v úlohách vyžadujúcich si produkciu krátkej odpovede, a to najmä v dopĺňaní slov do kontextu, kde musia využiť aj gramatické, aj lexikálne vedomosti. V schopnosti pracovať so slovnou zásobou – pri tvorbe slov – sú výsledky mierne lepšie.

Úlohy s výberom odpovede zamerané na testovanie gramatickej a lexikálnej kompetencie vykazujú stredné hodnoty a zväčša sa neukázali ako úlohy s vysokou alebo nízkou obťažnosťou. Celková úspešnosť riešenia časti *Gramatika a lexika* je v porovnaní s úspešnosťou dosiahnutou v ostatných častiach testu mierne nižšia.

Oblasť *Čítanie s porozumením* na úrovni B2 vykazuje lepšie výsledky ako na úrovni B1. Lepšia úroveň v zručnosti čítania s porozumením u študentov maturujúcich na úrovni B2 má pokračujúcu tendenciu, táto skutočnosť sa zreteľne prejavila aj minulý rok. Dôvodom môže byť fakt, že títo žiaci častejšie, aj samostatne, pracujú s cudzojazyčnou literatúrou.

Dobré výsledky v čítaní s porozumením sa ukazujú v úlohách, kde žiaci hľadajú špecifickú informáciu, určujú, či je správna, alebo nesprávna, a uvádzajú odsek textu zdôvodňujúci ich tvrdenie. Lepší výkon v tejto oblasti je jednoznačne výsledkom kvantity podobných cvičení v rôznych učebniciach, ktoré považujeme za najfrekventovanejšie sa vyskytujúce vo výučbe jazyka na školách.

Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že študenti mali najväčšie problémy s technikou čítania s porozumením, kde museli priraďovať vety do kontextu, čo si vyžadovalo aktivizáciu nielen lexikálnych a gramatických vedomostí, ale aj zapojenie vyšších myšlienkových operácií – v hľadaní logických súvislostí v rámci textu. Z uvedeného vyplýva, že je potrebné, aby sa tieto techniky vo výučbe postupne viacej presadzovali a precvičovali.

Interpretácia výsledkov testu EČ MS z anglického jazyka

Pri interpretácii a hodnotení výsledkov sme vychádzali zo štatistického spracovania testov z ANJ. Pri položkách s uzavretou odpoveďou môžeme vychádzať z analýzy distraktorov zo štatistickej správy. Otázky s otvorenou odpoveďou môžeme len komentovať, pretože pri danom počte maturantov nie je fyzicky možné zistiť odpovede žiakov z odpoveďových hárkov, čo je nevyhnutné na podrobnú interpretáciu a hodnotenie.

Interpretácii a hodnoteniu výsledkov sme podrobili najmä tie položky, ktoré sa mohli javiť z určitého hľadiska ako problematické. Analýza by tak mohla pomôcť pri pedagogickej príprave vyučujúceho i na samotnom vyučovaní ANJ.

Štatistické charakteristiky

Štatistické charakteristiky, ktoré použijeme pri interpretácii jednotlivých úloh, položiek testu, treba ponímať týmto spôsobom:

Medzipoložková korelácia *P. Bis.* (*Point Biserial*) určuje vzťah medzi úspešnosťou riešenia konkrétnej položky a úspešnosťou žiaka v riešení zvyšných položiek testu.

Položky podľa *P. Bis* rozdeľujeme do týchto skupín:

- záporná hodnota – položka nerozlišuje dobrých a slabých žiakov,
- hodnota okolo 0 – veľmi slabá rozlišovacia schopnosť,
- hodnota väčšia ako 25 – dobrá rozlišovacia schopnosť.

Úlohy s výberom odpovede sa vyhodnocujú v tabuľkách, kde v prvom riadku je hodnota *P. Bis.* v každej možnosti, v druhom riadku podiel žiakov (P) a v treťom riadku počet žiakov (N), ktorí si vybrali danú možnosť. Žltou farbou je označený stĺpec so správnou odpoveďou. Posledný stĺpec (X) označuje žiakov, ktorí na úlohu neodpovedali. Položky s výberom odpovede hodnotíme podľa týchto kritérií:

1. podiel žiakov, ktorí si vybrali správnu odpoveď, by mal byť najväčší,
2. hodnota *P. Bis.* pri správnej odpovedi by mala byť kladná, väčšia ako 20 (optimálne väčšia ako 25),
3. hodnota *P. Bis.* pri nesprávnej odpovedi (distraktore) by mala byť záporná.

Nedodržanie týchto kritérií je v tabuľkách farebne zvýraznené.

Úspešnosť položky je percentuálny podiel žiakov, ktorí úlohu riešili správne.

Obťažnosť položky je doplnkom úspešnosti položky do hodnoty 100 %. Položky podľa percentuálnej hodnoty obťažnosti rozdeľujeme do týchto skupín:

- extrémne obťažná položka: 100 % – 90 %,
- veľmi obťažná položka: 89,9 % – 80 %,
- stredne obťažná položka: 79,9 % – 20 % (optimálna je okolo 50 %),
- veľmi ľahká položka: 19,9 % – 10 %,
- extrémne ľahká položka: 9,9 % – 0 %.

Obťažnosť testovej úlohy je dvojrozmerná. Jej cieľom nie je iba zisťovať osvojenie si požadovaných vedomostí a zručností zahrnutých do obsahu vyučovania ANJ, je ním aj to, akú náročnú kognitívnu operáciu dokáže žiak zvládnuť.

Distribúcia úspešnosti vyjadruje vzťah medzi úspešnosťou položky a celkovou výkonnosťou žiaka. Interpretuje sa grafmi, ktoré majú na osi x rozdelenie žiakov do 10 výkonnostných skupín a na osi y priemernú úspešnosť danej položky v danej výkonnostnej skupine.

Citlivosť (rozlišovacia sila položky) je schopnosť položky rozlíšiť úspešných a menej úspešných žiakov. Ak všetkých žiakov rozdelíme podľa vzostupnej úspešnosti do desiatich skupín (od 10 do 1), rozdiel úspešnosti najúspešnejšej a najmenej úspešnej skupiny je hodnotou citlivosti položky. Podľa citlivosti rozdeľujeme položky do týchto skupín:

- kritická citlivosť: záporná hodnota,
- nedostatočná citlivosť: 0 % – 10 %,
- nízka citlivosť: 10,1 % – 20 %,
- vyhovujúca citlivosť: nad 20 %.

Neriešenosť položky je percentuálny podiel žiakov, ktorí na položku neuviedli žiadnu odpoveď, pričom predstavuje percentuálny súčet nedosiahnutých a vynechaných riešení. **Vynechanosť** položky nastáva vtedy, ak žiak položku neriešil, ale niektorú z nasledujúcich ešte riešil. **Nedosiahnutosť** položky vyjadruje skutočnosť, že žiak túto položku neriešil a zároveň neriešil ani žiadnu z nasledujúcich položiek.

Ak sa v štatistických výsledkoch vyskytuje extrémne ľahká či extrémne ťažká položka, resp. ak má položka niektoré nevyhovujúce ukazovatele, sú tieto hodnoty v štatistických tabuľkách farebne vyznačené.

Analýza položiek testov EČ MS

V nasledujúcich riadkoch sa budeme venovať interpretácii úloh na základe štatistických ukazovateľov, pričom naším cieľom je poukázať na ich úspešnosť, obťažnosť a citlivosť.

Pre potreby interpretácie kvality položiek je však potrebné rozumieť tabuľke poskytujúcej štatistické hodnoty analýzy položiek testu (pozri tab. 1). Tabuľka v prvom riadku obsahuje možnosti voľby pre konkrétnu položku testu (napr. A01, B01, C01, D01 sú možnosti voľby v testovej položke č. 01 a X01 predstavuje neriešenie testovej položky č. 01).

Údaje v druhom riadku zoradené pod jednotlivými možnosťami voľby A – D a X uvádzajú hodnotu *P. Bis.*, predstavujúcu koreláciu medzi položkou a zvyškom testu. Hodnota *P. Bis.* by pri správnej odpovedi nemala byť záporná, mala by to byť hodnota minimálne nad 0,10, optimálne nad 0,20 a najlepšie nad 0,25. Dôležité pre kvalitu položky je aj to, aby mali všetky distraktory hodnotu *P. Bis.* zápornú. Údaje označené zelenou farbou vykazujú neželané hodnoty.

Ďalším údajom je P – podiel žiakov z celkového súboru testovaných žiakov, ktorí si volili danú možnosť, a údaj N – počet žiakov. Správna odpoveď je v tabuľke zreteľne označená. Zelenou farbou sú v tabuľke zvýraznené kritické hodnoty.

Niekedy dochádza k týmto situáciám:

a) Správnu odpoveď volilo **menej** žiakov ako distraktor (nesprávnu možnosť), ale hodnota *P. Bis.* uvedená pri správnej odpovedi aj pri distraktore je v poriadku. Túto skutočnosť interpretujeme tak, že hoci si maturanti volili viac distraktor ako správnu odpoveď, išlo práve o tých žiakov, ktorí boli zaradení do skupín s nižšou priemernou úspešnosťou v teste. Preto sú hodnoty v poriadku.

Tab. 1: Tabuľka položkovej analýzy (položka č. 01 testu ANJ B1)

	A01	B01	C01	D01	X01
P. Bis.	-,17	-,21	,31	-,08	-,02
P	,07	,11	,39	,42	,00
N	942,00	1 508,00	5 184,00	5 555,00	39,00

b) Správnu odpoveď volilo **viac** žiakov ako distraktor, ale hodnota *P. Bis.* uvedená pri správnej odpovedi má zlú hodnotu – zápornú alebo nízku. Túto skutočnosť interpretujeme tak, že aj napriek tomu, že viac žiakov volilo správnu odpoveď, išlo o skupinu žiakov, ktorí boli v teste celkovo menej úspešní.

Veľmi dôležitým krokom k interpretácii výsledkov testovania a stanoveniu z nich vyplývajúcich záverov je oboznámenie sa s grafom citlivosti položiek testu. Citlivosť položky sa vypočíta tak, že žiakov na základe ich výsledkov v teste zoradíme do desiatich skupín a sledujeme ich priemernú úspešnosť v danej položke. Spodná časť grafu je rozčlenená na 10 hodnôt, ktoré reprezentujú 10 skupín žiakov zoradených podľa priemernej úspešnosti dosiahnutej v teste. Na grafe sa každej skupine žiakov priradí priemerná úspešnosť v danej položke. Preto podľa výslednej krivky v grafe môžeme odhadnúť charakter položky. Keďže zámerom každej položky v NR teste by malo byť rozlíšenie výkonov žiakov, výsledná krivka by mala mať stúpajúcu tendenciu. Naopak, klesajúca tendencia krivky predstavuje stav, keď aj žiaci v teste najúspešnejší dosiahli v danej položke horšie výsledky ako tí, ktorí boli v teste najslabší. Na obr. 1 vidíme graf citlivosti položky č. 01 testu z ANJ v úrovni B1. Krivka má stúpajúcu tendenciu a citlivosť až 50,06 %. O takejto položke môžeme vyvodiť záver, že mala veľmi dobrú rozlišovaciu schopnosť.

Najprv sa v našej analýze zameriame na úlohy testu EČ MS v úrovni B1, po nich bude nasledovať analýza položiek testu EČ MS v úrovni B2. Analyzované testy EČ MS nájdete na webstránke NÚCEM www.nucem.sk/sk/maturita.

Analýza položiek testu EČ MS z ANJ 2012, úroveň B1

1. časť: *Listening* – obsahová analýza položiek

Položka č. 02 predstavovala úlohu s výberom odpovede typu *multiple choice* (výber zo 4 možností). Spadala do témy *Kultúra a umenie* a testovala zručnosť počúvanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do prvej časti počúvania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *An Interview with Andy Grammer*. Na správne riešenie položky musel žiak rozumieť dialogickému ústnemu prejavu v nahrávke a odlíšiť podstatné a špecifické informácie. Žiak musel poznať výraz *to make it in the music world* a na základe vypočutého identifikovať, čo tento výraz znamená pre osobu zainteresovanú do rozhovoru v nahrávke. Z ponúkaných možností: A. *recording a minimum of three popular albums*, B. *entertaining the audience for more than an hour*, C. *becoming successful all over the world*, D. *having excellent musicians in a band*, bola správna možnosť B (*P. Bis.* = 0,31) a všetky distraktory boli vhodne zvolené, keďže hodnotu *P. Bis.* mali zápornú. Žiak mal vychádzať najmä z počutej informácie *when you can please a crowd for an hour and a half, that's when you've really made it*, zakomponovanej do kontextu.

Obťažnosť položky bola 47,1 %, a preto hovoríme o stredne obťažnej položke. Položka má veľmi dobrú rozlišovaciu schopnosť, čo dokazuje aj hodnota medzipoložkovej korelácie 50,86 %. Z obr. 2 vidno, že táto položka má charakter veľmi dobrej položky, ktorá citlivo rozlišuje úspešných a menej úspešných žiakov, a preto hovoríme o veľmi vhodne zvolenej položke do NR testu. Pravdepodobnosť zvládnutia tejto položky bola priamo úmerná úspešnosti žiaka v celom teste, išlo teda o jav, ktorý „dobrí" žiaci spoľahlivo zvládli, zatiaľ čo slabším žiakom mohol spôsobovať vážne problémy.

Obr. 1: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

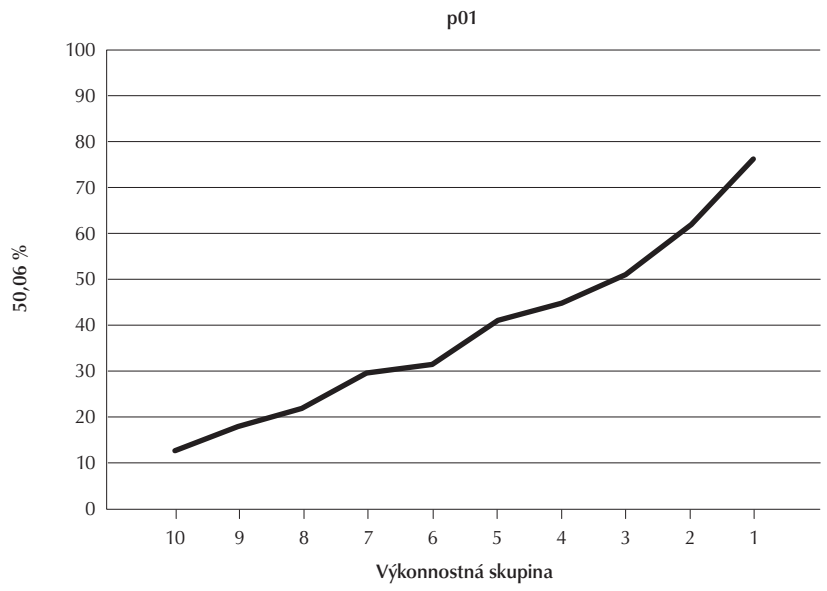

Obr. 2: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

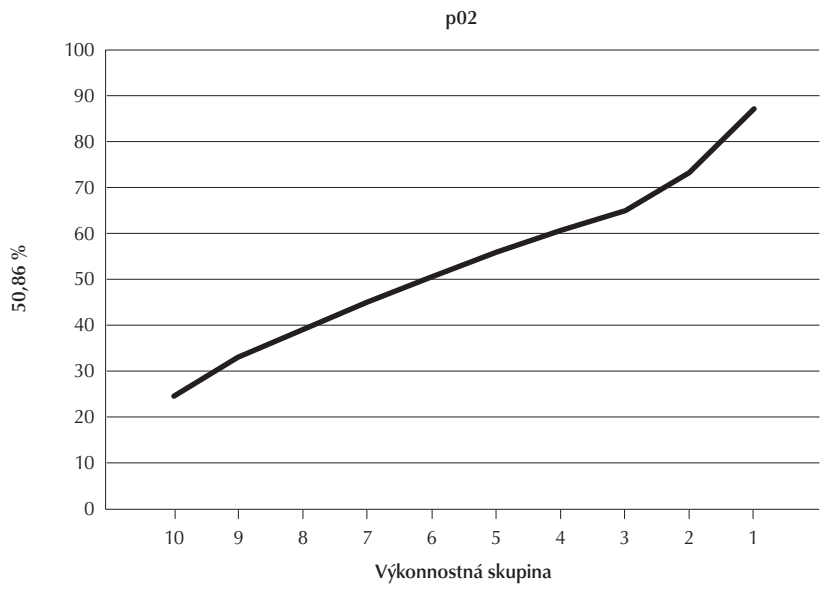

Obr. 3: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

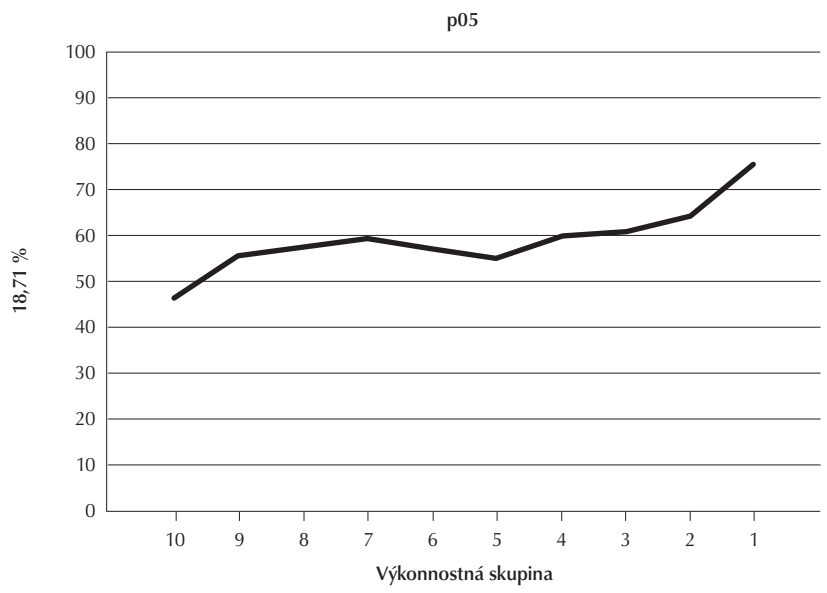

Obr. 4: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

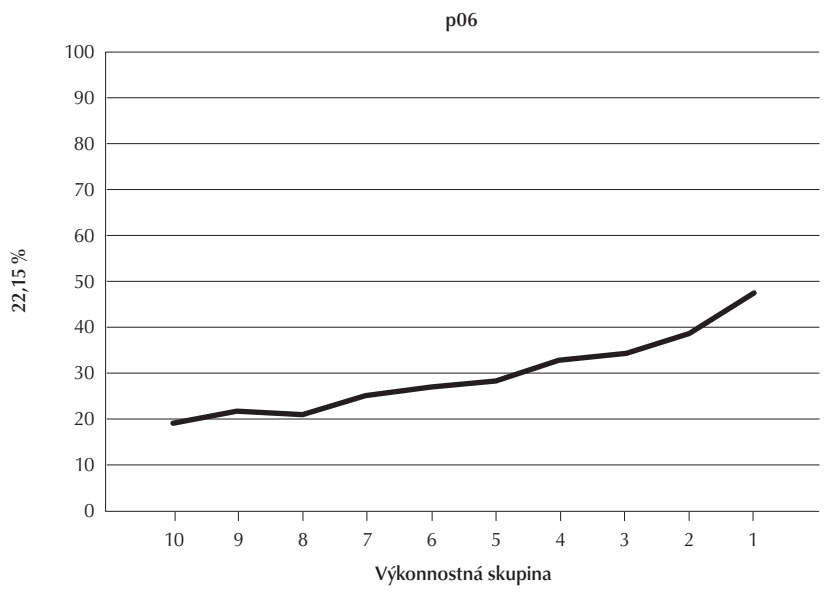

Obr. 5: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

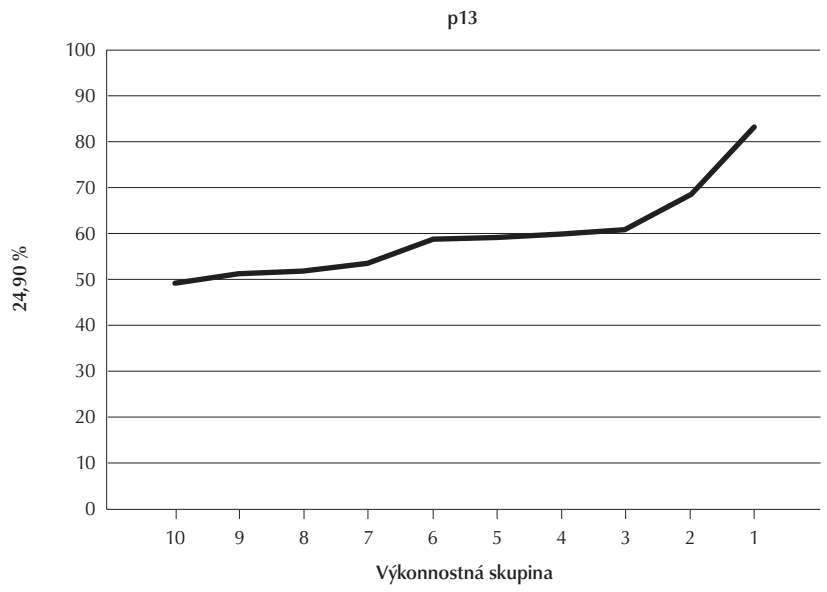

Obr. 6: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

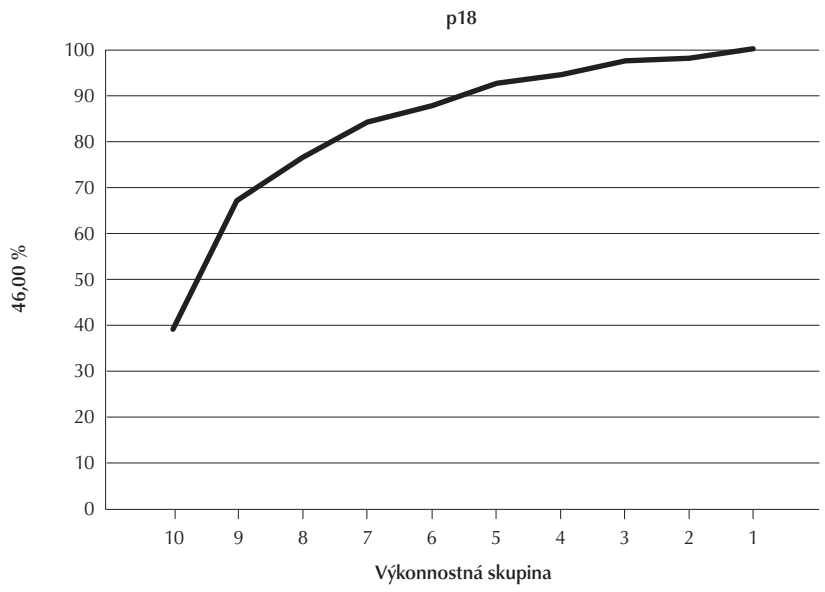

Položka č. 05 predstavovala úlohu s výberom odpovede typu *multiple choice* (výber zo 4 možností). Zaraďujeme ju do témy *Kultúra a umenie* a testovala zručnosť počúvanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do prvej časti počúvania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *An Interview with Andy Grammer*. Na správne riešenie položky musel žiak porozumieť dialogickému ústnemu prejavu v nahrávke a odlíšiť podstatné a špecifické informácie.
Žiak musel poznať význam slova *aim* a na základe vypočutého identifikovať cieľ či zámer vyjadrený hovoriacim v nahrávke. Kľúčovým slovom k pochopeniu bolo aj slovo *goal*, ktoré v nahrávke odznelo. Z ponúkaných možností: A. *entertain people*, B. *improve people's lives*, C. *present many rock songs*, D. *promote hip-hop*, bola správna možnosť B (*P. Bis.* = 0,11), avšak jeden z ponúknutých distraktorov (A) dosiahol takmer rovnakú hodnotu (*P. Bis.* = 0,10), čo znamená, že aj priemerne úspešnejší žiaci v teste sa na tomto distraktore mýlili. Žiak mal vychádzať z počutej informácie *the goal is to make your life better with my music*, zakomponovanej do kontextu. Náročnosť preukázanú v tejto položke mohla spôsobiť nedostatočná lexikálna vybavenosť žiakov (*aim*, *goal*), prípadne neschopnosť vybrať špecifickú informáciu spomedzi podobných informácií, ktoré v nahrávke odzneli a vyjadrovali radosť, pozitívny náboj, ktorých význam si žiak mohol pomýliť a označiť distraktor s výrazom zabávať – *entertain*. Ďalším problémom mohla byť skutočnosť, ak žiak vychádzal pri riešení položky z osobného názoru, že úlohou spevákov je zabávať, a neaplikoval správnu stratégiu počúvania s porozumením.

Štatistické parametre položky v ukážke indikujú strednú obťažnosť 41,2 %. Citlivosť položky 18,7 % je nízka, optimálne by mala mať hodnotu nad 20 %. Na obr. 3 vidíme charakter položky a distribúciu citlivosti a úspešnosti žiakov. Skupina žiakov priemerne najmenej úspešných ju riešila pod 50 %, kým žiaci v teste celkovo najúspešnejší ju zvládli priemerne aj na 75 %. Vo všeobecnosti však môžeme konštatovať, že položka veľmi slabo oddelila najmenej a najviac úspešné skupiny žiakov, zostávajúcich osem skupín žiakov ju riešilo s približne rovnakou úspešnosťou.

Položka č. 06 predstavovala úlohu s výberom odpovede typu *multiple choice* (výber zo 4 možností). Zaraďujeme ju do témy *Kultúra a umenie* a testovala zručnosť počúvanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do prvej časti počúvania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *An Interview with Andy Grammer*. Na správne riešenie položky musel žiak porozumieť dialogickému ústnemu prejavu v nahrávke a odlíšiť podstatné a špecifické informácie.
Žiak musel poznať význam slova *mention* a na základe vypočutého identifikovať dôvod, prečo bolo v texte nahrávky spomenuté meno osoby účastníkom dialógu. Z ponúkaných možností: A. *her interesting voice*, B. *her lively character*, C. *their common style*, D. *their concerts together*, bola správna možnosť D (*P. Bis.* = 0,13), avšak jeden z ponúknutých distraktorov (B) dosiahol kladnú hodnotu (*P. Bis.* = 0,10), čo znamená, že aj žiaci v teste priemerne úspešnejší sa na tomto distraktore mýlili.
Žiak musel poznať význam počutej informácie *we still have a few performances to go*, zakomponovanej do kontextu. Náročnosť preukázanú v tejto položke mohla spôsobiť nedostatočná lexikálna vybavenosť žiakov (*performances*), prípadne neschopnosť vybrať špecifickú a správnu informáciu spomedzi podobných informácií, ktoré v nahrávke odzneli (*sweet*, *talented*) a ktoré si žiaci mohli na základe slabej znalosti tejto lexiky zamieňať za význam slov použitých v distraktoroch *lively*, *interesting voice*.

Štatistické parametre položky v ukážke indikujú strednú obťažnosť 70,4 %. Dosiahnutá citlivosť 22,1 % je optimálna. Na obr. 4 vidíme distribúciu citlivosti a úspešnosti žiakov v položke č. 06. Skupina žiakov priemerne najmenej úspešných ju riešila pod 20 % a žiaci v teste najúspešnejší ju zvládli priemerne na takmer 50 %. Vo všeobecnosti však môžeme konštatovať, že položka odlíšila jednotlivé skupiny žiakov.

Tab. 2: Tabuľka položkovej analýzy (položka č. 13 testu ANJ B1)

	A13	B13	C13	X13
P. Bis.	,11	-,07	-,07	-,01
P	,59	,23	,17	,01
N	7 851,00	3 081,00	2 210,00	89,00

Položka č. 13 predstavovala úlohu s výberom odpovede typu *multiple choice* (výber z 3 možností). Spadala do viacerých tém (*Rodina*, *Vzťahy medzi ľudmi*, *Krajina, ktorej jazyk sa učím*) a testovala zručnosť počúvanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do druhej časti počúvania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *Michelle Obama's Work and Family Choices*. Na správne riešenie položky musel žiak porozumieť dialogickému ústnemu prejavu v nahrávke, odlíšiť podstatné informácie od menej podstatných a porozumieť špecifickým informáciám. Žiak musel určiť, či bola východisková veta *Barack Obama considers his wife the basic foundation of their family* pravdivá, nepravdivá, alebo z nahrávky nevyplývala. Zistilo sa, že lexika obsiahnutá vo východiskovej vete aj v nahrávke nespôsobovala výrazné problémy. Z ponúkaných možností: A. *true*, B. *false*, C. *not stated* bola správna možnosť A (*P. Bis.* = 0,11) a volilo ju najviac žiakov (pozri tab. 2). Nízka hodnota hovorí o tom, že pri riešení tejto položky zlyhali aj žiaci v teste priemerne úspešnejší. Dovolíme si však tvrdiť, že všetky distraktory boli zvolené vhodne, keďže mali zápornú hodnotu *P. Bis.* Žiak mal vychádzať najmä z počutej informácie *I would not be standing here tonight without the support of my best friend for the last 16 years,* ***the rock of our family****, the love of my life, the nation's next first lady, Michelle Obama,* zakomponovanej do kontextu.

Obťažnosť položky bola 40,7 %, a preto hovoríme o stredne obťažnej položke. Položka má veľmi dobrú rozlišovaciu schopnosť, čo dokazuje aj hodnota citlivosti 24,9 %. Z obr. 5 je zrejmé, že táto položka má charakter dobrej položky, ktorá rozlišuje úspešných a menej úspešných žiakov. Túto položku riešili aj žiaci v teste najslabší s priemernou úspešnosťou 50 %.

Položka č. 18 predstavovala úlohu s krátkou odpoveďou – usporiadanie výrokov podľa toho, v akom poradí odznejú v nahrávke. Spadala do dvoch tém (*Rodina* a *Záľuby, voľný čas a životný štýl*) a testovala zručnosť počúvanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do tretej časti počúvania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *Fun Family Activities for Parents and Teenagers*. Na správne riešenie položky musel žiak porozumieť dialogickému ústnemu prejavu v nahrávke, odlíšiť podstatné informácie od menej podstatných a porozumieť hlavnej myšlienke určitej ohraničenej výpovede. K správnemu riešeniu sa žiak dopracoval, ak vhodne priradil vetu *Prepare a meal together* k jednému z návrhov, ktoré odzneli v nahrávke.
Vzhľadom na frekventovaný výraz *meal* vo východiskovej vete a tiež často používané výrazy *food* či *dish*, ktoré odzneli v nahrávke, táto položka nespôsobovala žiakom takmer žiadne problémy a v rámci počúvania s porozumením išlo o najúspešnejšie riešenú položku.

Úspešnosť položky bola 83,3 %, hovoríme preto o veľmi ľahkej položke. Položka má veľmi dobrú rozlišovaciu schopnosť, čo dokazuje vysoká hodnota citlivosti 46 %. Z obr. 6 môžeme vidieť, že táto úloha má charakter vynikajúcej položky, ktorá rozlišuje priemerne úspešných a menej úspešných žiakov, a preto hovoríme o veľmi vhodne zvolenej položke do NR testu. Pravdepodobnosť jej zvládnutia bola priamo úmerná úspešnosti žiaka v celom teste, išlo teda o jav, ktorý „dobrí" žiaci spoľahlivo zvládli, zatiaľ čo slabším žiakom mohol spôsobovať vážne problémy.

2. časť: *Language in Use* – obsahová analýza položiek

Položka č. 26 predstavovala úlohu s výberom odpovede typu *multiple choice* (výber zo 4 možností) a testovala lexikálno-gramatickú zručnosť. Položka bola v teste zaradená do prvej časti gramatiky a lexiky v rámci úlohy pod názvom

Canadian English. K správnemu riešeniu položky mohol žiak dospieť na základe uplatnenia receptívneho ovládania gramatických javov a slovnej zásoby.
Na správne riešenie musel žiak pochopiť význam vety *From the very first, Canada was a country with two languages, _____ of which influenced the other very much, because the French and British spoke to each other so little*, zakomponovanej do kontextu, a následne vybrať správnu odpoveď z ponúkaných možností. Z ponúkaných možností: A. *either*, B. *some*, C. *neither*, D. *nor*, bola správna možnosť C (*P. Bis.* = 0,18), avšak distraktor A dosiahol tiež kladnú hodnotu (*P. Bis.* = 0,04), čo znamená, že aj žiaci v teste priemerne úspešnejší volili túto nesprávnu možnosť (pozri tab. 3). Veľké množstvo žiakov volilo aj distraktor B (*some*). Jazykoví odborníci a učitelia si ľahko môžu všimnúť, že na správne vyriešenie položky je kľúčovým prvkom kontext. Položka je vynikajúcim príkladom ilustrovania zásady komunikatívneho testovania, ktoré je presadzované nielen v maturitných testoch na Slovensku, ale aj v zahraničí. Komunikatívne testovanie stojí v protiklade s testovaním bezkontextovým, ktoré je pre žiakov niekedy prijateľnejšie či ľahšie, avšak nevie preveriť tzv. reálne použitie jazyka, ktoré by malo byť dominantné.

Náročnosť preukázanú v tejto položke odôvodňujeme skutočnosťou, že žiaci mali buď nedostatočnú lexikálnu vybavenosť, alebo neboli schopní uplatniť gramatické vedomosti v kontexte.
Štatistické parametre položky indikujú strednú obťažnosť 76,4 %. Keďže opakom obťažnosti je úspešnosť, faktom je, že ani 24 % žiakov nezvládlo vybrať správne riešenie. Dosiahnutá citlivosť 19,5 % je zo štatistického hľadiska nízka, vidíme ju graficky znázornenú na obr. 7. Skupina žiakov priemerne najmenej úspešných riešila úlohu pod 25 % a žiaci celkovo v teste najúspešnejší ju zvládli priemerne na 50 %. Položka najvýraznejšie odlíšila žiakov prvej výkonnostnej skupiny.

Položka č. 36 predstavovala doplňovaciu úlohu s krátkou odpoveďou a testovala lexikálno-gramatickú zručnosť. Položka bola v teste zaradená do druhej časti gramatiky a lexiky v rámci úlohy pod názvom *Britain´s Best Beaches*. Na správne riešenie položky musel žiak uplatniť produktívne ovládanie gramatických javov a slovnej zásoby.
Položka vychádzala z východiskovej vety *With one of the very best sandy beaches on its doorstep, Trevornick Holiday Park, the five-star camping facility, has _____ the ingredients for a great family experience*, zakomponovanej do kontextu. V porovnaní s predchádzajúcim príkladom neponúkala výber možností, žiak sám produkoval odpoveď. Správnou odpoveďou boli výrazy *all* alebo *got*.

Štatistické parametre položky v ukážke indikujú obťažnosť 85,3 %, ide teda o veľmi obťažnú položku. Aj napriek vysokej obťažnosti má položka svoje opodstatnenie v zaradení do testu, pretože má dobrú rozlišovaciu schopnosť. Dosiahnutá citlivosť 36,7 % je zo štatistického hľadiska vynikajúca. Citlivosť vidíme graficky znázornenú na obr. 8. Žiaci najslabšej výkonnostnej skupiny ju riešili priemerne na veľmi nízke percentá, žiaci celkovo v teste najúspešnejší ju zvládli priemerne na 50 %.

Tab. 3: Tabuľka položkovej analýzy (položka č. 26 testu ANJ B1)

	A26	B26	C26	D26	X26
P. Bis.	,04	-,18	,18	-,02	-,01
P	,26	,45	,24	,05	,01
N	3 464,00	5 926,00	3 123,00	639,00	77,00

Položka č. 38 tiež predstavovala doplňovaciu úlohu s krátkou odpoveďou a testovala lexikálno-gramatickú zručnosť – použitie jednoduchého predprítomného času v kontexte. Položka bola v teste zaradená do druhej časti gramatiky a lexiky v rámci úlohy pod názvom *Britain´s Best Beaches*. Na správne riešenie položky musel žiak uplatniť produktívne ovládanie gramatických javov a slovnej zásoby.
Položka vychádzala z východiskovej vety *But while it _____ become a celebrity paradise, even the most popular areas have hidden secrets – amazing seafood restaurants and quiet coastal walks*, zakomponovanej do kontextu. Neponúkala výber možností, žiak sám produkoval odpoveď. Správnou odpoveďou bolo *got*.

Štatistické parametre položky v ukážke indikujú obťažnosť 72 %, ide teda o stredne obťažnú položku. Aj napriek vysokej obťažnosti má položka svoje opodstatnenie v zaradení do testu, pretože má dobrú rozlišovaciu schopnosť. Dosiahnutá citlivosť 55,8 % je zo štatistického hľadiska vynikajúca. Citlivosť vidíme graficky znázornenú na obr. 9. Skupina žiakov priemerne najmenej úspešných ju riešila na veľmi nízke percentá, žiaci v teste priemerne najúspešnejší ju zvládli takmer na 70 %. Úspešnosť v tejto položke teda pomerne výrazne odlišuje lepších žiakov od menej úspešných, z čoho možno vyvodzovať, že žiakom s aktívnym používaním jazyka sa doplnenie *has* na vytvorenie správneho gramatického tvaru predprítomného času bude vyslovene žiadať, zatiaľ čo menej suverénni používatelia jazyka túto úlohu správne nevyriešia. V tejto položke, ako aj vo viacerých otázkach s krátkou odpoveďou, sa preukázala vyššia neriešenosť (9,58 %). Žiaci majú vo všeobecnosti väčší problém uplatniť produktívne použitie jazyka.

3. časť: *Reading* – obsahová analýza položiek

Položka č. 41 predstavovala úlohu s krátkou odpoveďou zameranú na priraďovanie. Spadala do témy *Kniha – priateľ človeka* a testovala zručnosť čítanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do prvej časti čítania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *J. K. Rowling – a Biography*. Na správne riešenie položky musel žiak porozumieť podstatným a špecifickým informáciám pri vnímaní a chápaní logickej štruktúry textu s využitím lexikálnych i gramatických poznatkov. Žiak pracoval s textom, v ktorom boli na určitých miestach vynechané vety s informáciou viažucou sa na prechádzajúcu alebo nasledujúcu časť textu. Aj napriek relatívne prijateľným výsledkom v časti *Čítanie s porozumením* majú žiaci najväčšie problémy práve v práci s logickou štruktúrou textu. Nepoznajú kohézne a koherentné prvky textu a často nemajú dostatočnú gramatickú a lexikálnu výbavu na to, aby text vnímali aj s jeho logickými prepojeniami.
Uvedieme príklad položky, ktorú žiaci riešili pomerne dobre. Vychádzame z presvedčenia, že lexika, ako aj logický sled udalostí v texte boli jednoduchšieho charakteru, preto sa táto skutočnosť prejavila aj vo vyššej úspešnosti. Uvádzame východiskové vety vyskytujúce sa v okolí tejto položky: *At school she did well in English, arts and poetry. At the strong encouragement of her parents she took a degree in English at the University of Essex.*
V prvej časti sa v texte spomínajú predmety, v ktorých autorka vynikala, je použitý jednoduchý minulý čas, lexika je študentom na úrovni B1 jednoznačne známa. Veta nasledujúca za položkou obsahuje lexiku náročnejšiu, avšak i pri nepochopení významu každého slova aj slabší žiak porozumie slovnej zásobe: *parents*, *degree*, *university*, a môže dedukovať, že ide o pokračovanie vo výpovedi autora textu o štúdiu. V tejto vete je tiež použitý jednoduchý minulý čas.
Z ponúkaných možností A – J bola správna možnosť I (*P. Bis.* = 0,53) a volilo ju najviac žiakov (pozri tab. 4). O vhodnosti autormi zvolených formulácií možností A – J svedčí pomerne vysoká hodnota medzipoložkovej korelácie pri správnej možnosti I a tiež objektívny dôkaz o zápornej hodnote preukázanej pri všetkých ostatných distraktoroch. Pravdepodobnosť zvládnutia tejto položky bola priamo úmerná úspešnosti žiaka v celom teste, išlo teda o jav, ktorý „dobrí“ žiaci spoľahlivo zvládli, zatiaľ čo slabším žiakom mohol spôsobovať oveľa väčšie problémy.

Pokiaľ chceme preskúmať postupy študentov pri voľbe jednotlivých možností pri práci s textom, musíme uviesť preferenciu najčastejšie volených distraktorov s ich plným znením. Vyberieme príklady, v ktorých sa žiaci najviac mýlili, a uvedieme aj správnu možnosť. Správne mal žiak uviesť možnosť I: *On the other hand, she did not excel in sports*. Žiaci sa však najviac mýlili na možnosti D: *He misses his mother and father a lot*. Vo vyššej frekvencii sa objavila aj možnosť B: *After she came back from Portugal, she bought a house near London*. Stratégia, ktorú využívali úspešní žiaci, je založená na nadväznosti ďalšej vety v jednoduchom minulom čase s uvedením predmetu (v ktorom J. K . Rowling nevynikala). Možnosť D volili pravdepodobne žiaci v nadväznosti na nasledujúcu vetu, kde sú spomínaní rodičia, táto stratégia však absolútne nezohľadnila logickú štruktúru a komunikatívnu výpoveď textu. Možnosť B volili žiaci, ktorí vo väčšej miere neporozumeli textu obklopujúcemu položku, všimli si však použitie viacerých názvov miest či krajín (*Chipping Sodbury*, *Gloucestershire*, *Essex*, *South Wales*), a preto volili možnosť, v ktorej sa vyskytoval názov mesta a krajiny: *London*, *Portugal*.

Položka č. 51 predstavovala úlohu s výberom odpovede (výber z 3 možností) zameranú na hľadanie špecifickej informácie v štruktúre textu. Spadala do tém *Mestá a miesta* a *Cestovanie* a testovala zručnosť čítanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do druhej časti čítania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *An Amazing Adventure*. Na správne riešenie položky musel žiak vyhľadať podstatné alebo špecifické informácie v štruktúre textu zadané

Obr. 7: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

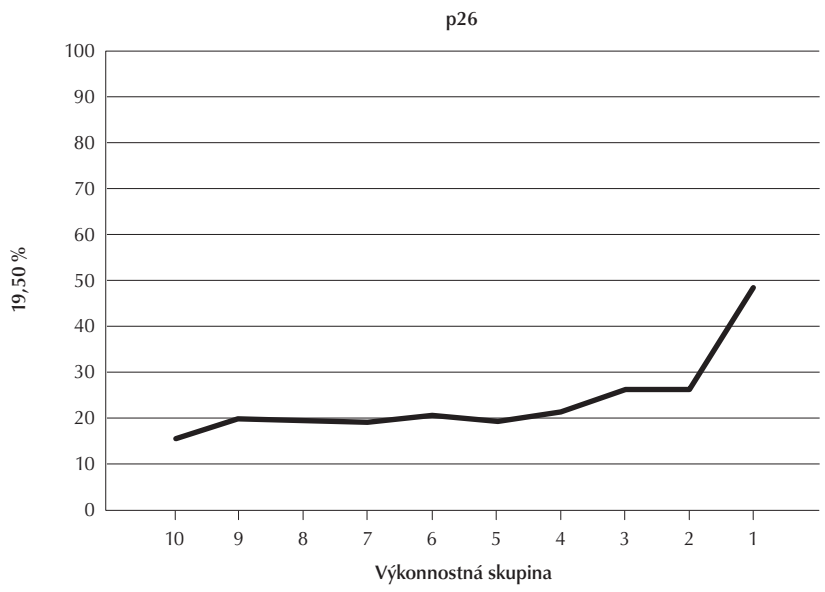

Obr. 8: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

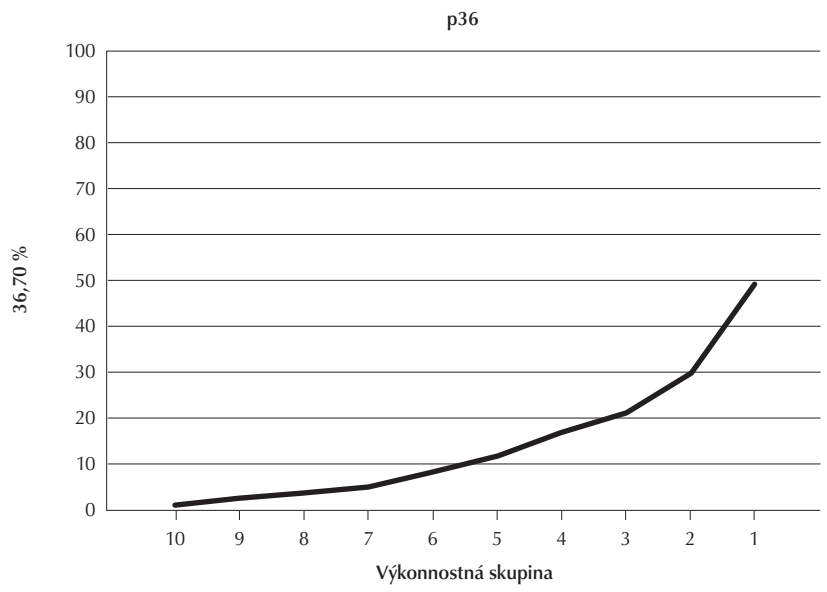

Obr. 9: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

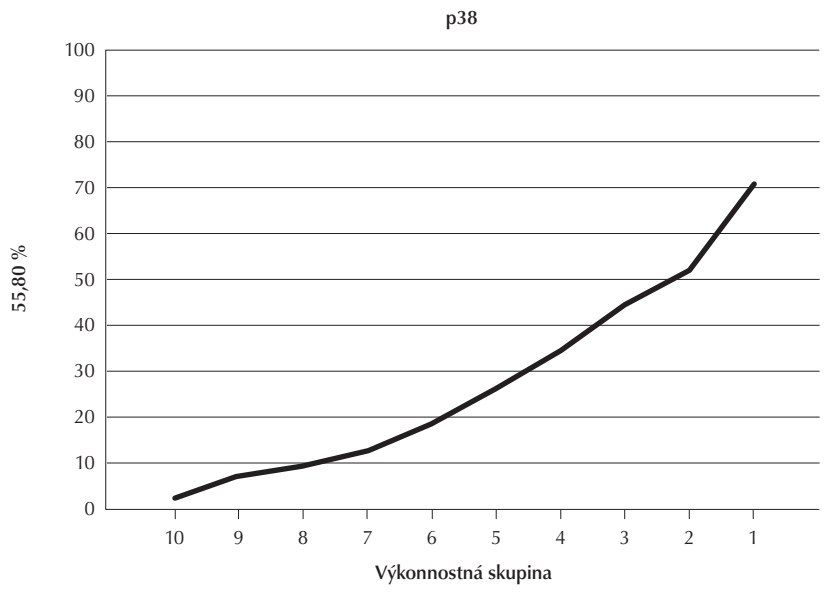

Obr. 10: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

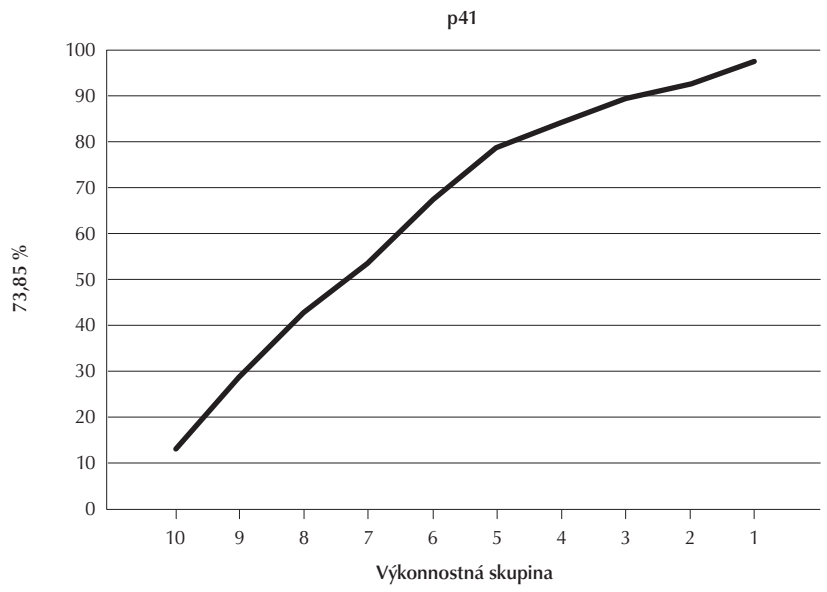

Tab. 4: Tabuľka položkovej analýzy (položka č. 41 testu ANJ B1)

	A41	B41	C41	D41	E41	F41	G41	H41	I41	J41	X41
P. Bis.	-,12	-,21	-,14	-,22	-,16	-,12	-,08	-,07	,53	-,11	-,06
P	,03	,05	,05	,10	,04	,02	,02	,02	,65	,02	,01
N	351,00	700,00	667,00	1 285,00	482,00	267,00	242,00	234,00	8 573,00	303,00	109,00

Tab. 5: Tabuľka variácií odpovedí (položka č. 52 testu ANJ B1)

AA	AB	AC	AD	AE	BA	BB	BC	BD	BE	XY	Spolu
6,4 %	16,1 %	2,4 %	1,4 %	5,3 %	7,3 %	45,6 %	2,6 %	1,7 %	6,1 %	5,2 %	100,0 %

prostredníctvom výrokov pod textom, porozumieť im a určiť, či sú pravdivé, alebo nepravdivé, a tiež zdôvodniť svoju odpoveď určením odseku obsahujúceho danú informáciu.

V tomto type cvičení na čítanie s porozumením žiaci obyčajne dosahujú najlepšie výsledky. Vyhľadávanie špecifických informácií v texte je zručnosť, ktorú pravdepodobne pravidelne trénujú v rámci hodín anglického jazyka v školách, a tiež existuje veľa učebníc a podporných materiálov, ktoré prezentujú práve tento alebo veľmi podobný typ cvičenia. Uvedieme východiskovú vetu – výrok, informáciu, ktorú mali žiaci nájsť, posúdiť a odôvodniť jej pravdivosť či nepravdivosť: *Tourists in the Wieliczka Salt Mine can reach its lowest point*. Kľúčom k správnemu riešeniu je poznať výrazy *reach*, *lowest point* a vedieť ich priradiť k informácii v štruktúre textu. Úlohou bolo označiť jednu z možností A alebo B a zadať číslo odseku A – E, ktorý dokladoval tvrdenie žiaka. Z ponúkaných možností bola správna možnosť BB a volilo ju aj najviac žiakov (pozri tab. 5).

V poradí druhý najvyšší počet žiakov volil možnosť AB, to znamená, že viacerí študenti správne lokalizovali informáciu, nevedeli však stanoviť správnu hypotézu o jej pravdivosti či nepravdivosti na základe inak predostretých faktov. V prípade tejto položky žiak vychádzal z nasledujúceho tvrdenia: *It has nine levels and the lowest one goes down to a depth of 327 metres although the tourist's tour starts at 65 metres and goes only to 135 metres*.

Obťažnosť položky bola 54,4 %, preto hovoríme o stredne obťažnej položke. Položka má veľmi dobrú rozlišovaciu schopnosť, čo dokazuje aj hodnota citlivosti 69,05 %. Na obr. 11 je vidieť, že ide o položku, ktorá dobre rozlišuje úspešných a menej úspešných žiakov. Neriešenosť tejto položky bola nižšia ako 2,5 %.

Položka č. 59 predstavovala doplňovaciu úlohu s krátkou odpoveďou zameranú na pochopenie špecifických informácií textu a hlavnej myšlienky. Spadala do témy *Kultúra a umenie* a testovala zručnosť čítanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do tretej časti čítania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *Early Life of Walt Disney*. Na správne riešenie položky musel žiak doplniť chýbajúce slovo alebo slová do zadaných viet, opierajúc sa o výpovednú hodnotu textu. Musel vyhľadať podstatné alebo špecifické informácie v texte a v správnom tvare ich doplniť do viet pod textom.

V tomto type cvičení na čítanie s porozumením žiaci obyčajne dosahujú horšie výsledky, pretože je potrebná produkcia odpovede, nielen receptívne uplatnenie jazykových vedomostí. Vo väčšine prípadov sú žiaci schopní informáciu lokalizovať, avšak na úrovni B1 nevedia zručne pracovať s lexikou a na základe štruktúry vety nevedia odhadnúť, aký slovný druh nasleduje. Uvedieme východiskovú vetu, ktorú mali žiaci doplniť: *After World War I, Disney occasionally worked in _____ _____ (2 words)*. Na správne riešenie položky je dôležité poznať výraz *after*. Žiaci sa mali opierať o nasledujúcu časť textu: *His progress was interrupted by World War I, in which he took part as an ambulance driver for the American Red Cross. Returning to Kansas City in 1919, he found occasional employment in art studios, where...* Správnou odpoveďou bolo *Kansas City* alebo *art studios*, veľa žiakov pre nepochopenie nosnej informácie uviedlo možnosti *an ambulance*, *Red Cross*.

Obťažnosť položky bola 45,1 %, preto hovoríme o stredne obťažnej položke. Položka má veľmi dobrú rozlišovaciu schopnosť, čo dokazuje aj hodnota citlivosti 61 %. Na obr. 12 je vidieť, že ide o položku, ktorá dobre rozlišuje úspešných a menej úspešných žiakov. Neriešenosť položky dosiahla 16,8 %. Dôvodom vysokej neriešenosti môže byť aj skutočnosť, že táto položka sa nachádzala v poslednej sekcii poslednej časti celého testu, čiže žiaci, ktorí si nerovnomerne rozdelili čas na prácu na jednotlivých častiach testu, sa k jej riešeniu nemuseli ani dostať. Z tohto dôvodu odporúčame pri príprave na maturitné skúšky zdôrazniť žiakom aj význam správnej techniky, berúcej do úvahy časový limit, aby sa im nestávalo, že zbytočné zdržiavanie sa pri niektorých problematických položkách testu im zaberie príliš veľa času.

Obr. 11: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

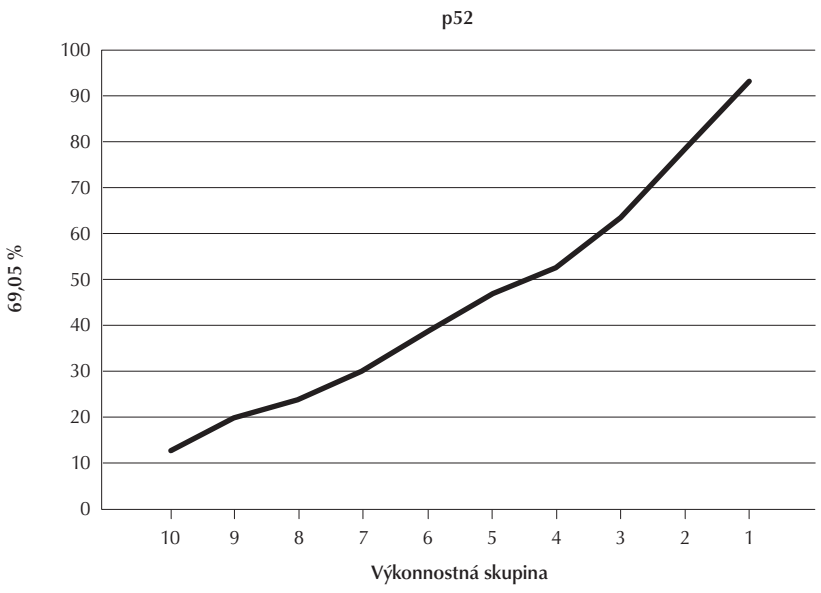

Obr. 12: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

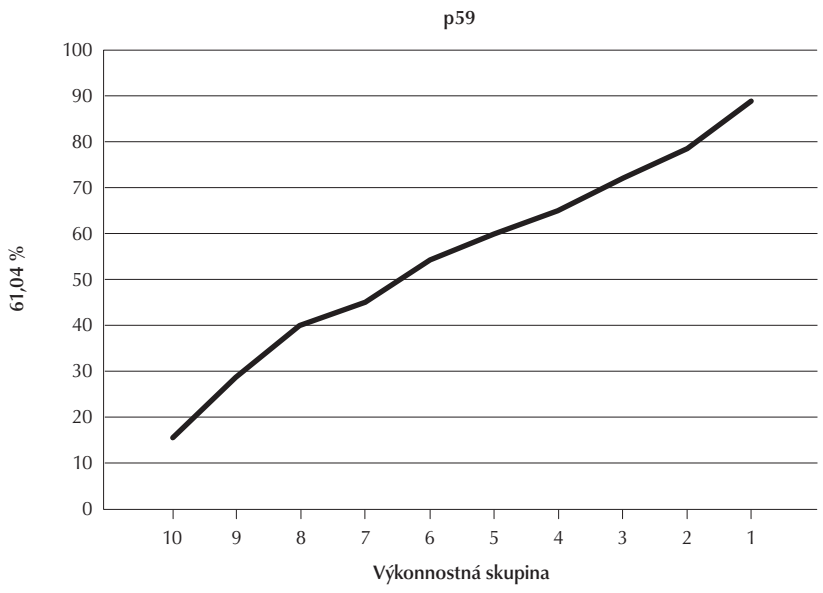

Obr. 13: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

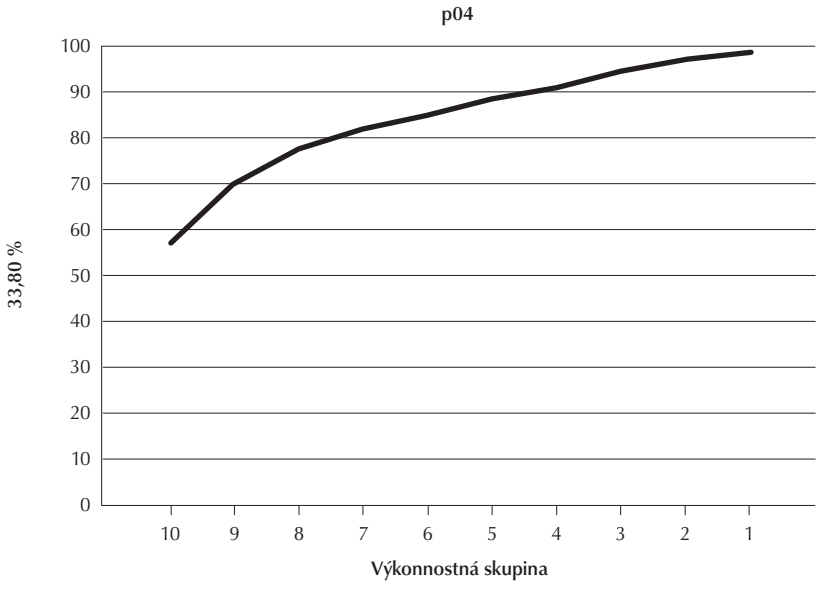

Obr. 14: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

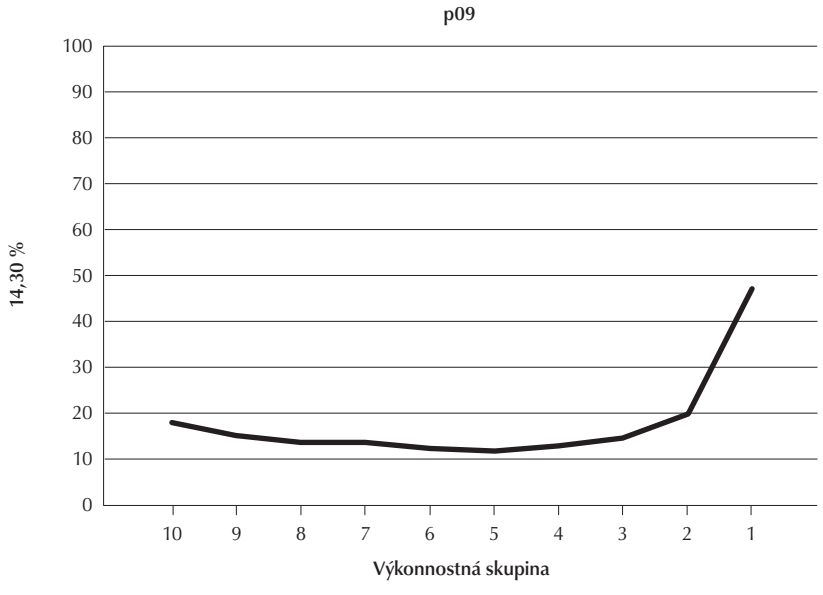

Analýza položiek testu EČ MS z ANJ 2012, úroveň B2

1. časť: *Listening* – obsahová analýza položiek

Položka č. 04 predstavovala úlohu s výberom odpovede typu *multiple choice* (výber zo 4 možností). Spadala do témy *Kultúra a umenie* a testovala zručnosť počúvanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do prvej časti počúvania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *An Interview with Ken Davenport*. Na správne riešenie položky musel žiak rozumieť dialogickému ústnemu prejavu v nahrávke a odlíšiť podstatné a špecifické informácie. Žiak mal odpovedať na zadanie položky v znení: *His shows are presented abroad*. Boli ponúknuté tieto možnosti voľby: A. *by the same actors*, B. *by the same production team*, C. *in the English language*, D. *in different language*. Východiskom na určenie správnej odpovede D bola informácia, ktorá odznela v kontexte nahrávky: *I've been very fortunate to go to a lot of these places, from Korea, to Finland, to Chile, and when you go that far away and see a show in another language done by a whole group of people.*

Z analýzy distraktorov (pozri tab. 6) vyplýva, že väčšina žiakov si zvolila správnu možnosť D, pričom hodnota *P. Bis.* je vyhovujúca (*P. Bis.* = 0,28). Okrem toho všetky distraktory boli vhodne zvolené, keďže mali hodnotu *P. Bis.* zápornú – vyberali si ich žiaci v teste priemerne menej úspešní.
Krivka citlivosti preukazuje dobrú rozlišovaciu silu položky, ktorá napriek nižšej obťažnosti (15,7 %) vyhovujúco rozlíšila žiakov s citlivosťou 33,8 %. Aj žiaci celkovo v teste menej úspešní riešili túto úlohu s úspešnosťou nad 50 % (pozri obr. 13).

Položka č. 09 patrila k najobťažnejším položkám v teste. Predstavovala úlohu s výberom odpovede typu *multiple choice* (výber z 3 možností). Spadala do témy *Rodina* a testovala zručnosť počúvanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do druhej časti počúvania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *Parenting Styles*. Na správne riešenie položky musel žiak porozumieť dialogickému ústnemu prejavu v nahrávke, odlíšiť podstatné informácie od menej podstatných a porozumieť špecifickým informáciám. Žiak musel určiť, či bola východisková veta *Authoritarian parents justify the rules for their children* pravdivá, nepravdivá, alebo z nahrávky nevyplývala.
Na správne riešenie žiak vychádzal najmä z počutej informácie *Authoritarian parents* ***fail to explain the reasoning behind these rules***, zakomponovanej do kontextu. Značné problémy mohla spôsobiť podobná výslovnosť slov *authoritarian* a *authoritative*, pričom oba tieto štýly odzneli v nahrávke za sebou. Zistilo sa, že aj lexika obsiahnutá vo východiskovej vete mohla spôsobiť značné problémy.

Z ponúkaných možností: A. *true*, B. *false*, C. *not stated*, bola správna možnosť B (*P. Bis.* = 0,09). Jej nízka hodnota hovorí o tom, že pri riešení tejto položky zlyhali aj priemerne úspešnejší žiaci v teste. Dovolíme si však tvrdiť, že všetky distraktory boli zvolené vhodne, keďže hodnotu *P. Bis.* mali zápornú. Pre zaujímavosť možno spomenúť, že distraktor A si vybrala veľká väčšina žiakov, išlo však o žiakov celkovo v teste menej úspešných, keďže hodnota *P. Bis.* je záporná.

Tab. 6: Tabuľka položkovej analýzy (položka č. 04 testu ANJ B2)

	A04	B04	C04	D04	X04
P. Bis.	-,12	-,19	-,13	,28	-,03
P	,02	,08	,05	,84	,00
N	196,00	635,00	383,00	6 612,00	14,00

Tab. 7: Tabuľka položkovej analýzy (položka č. 33 testu ANJ B2)

	A33	B33	C33	D33	X33
P. Bis.	-,32	-,04	-,15	,42	-,02
P	,24	,10	,17	,49	,00
N	1 901,00	756,00	1 326,00	3 833,00	24,00

Položka dosiahla obťažnosť 81,5 %, hovoríme teda o veľmi obťažnej položke. Hodnota jej citlivosti je nízka, dosiahla len 14,3 %. Z grafu vyplýva, že náročná úloha výraznejšie rozlíšila iba najlepších žiakov, ktorí ju však riešili s nízkou úspešnosťou – pod 50 %. Výkonnostné skupiny 2 – 10 ju riešili na rovnakej úrovni, čo znamená, že položka nerozlíšila ostatných žiakov (pozri obr. 14).

Položka č. 14 predstavovala úlohu s krátkou odpoveďou – usporiadanie výrokov podľa toho, v akom poradí odznejú v nahrávke. Spadala do dvoch tém: *Rodina* a *Vedecko-technický rozvoj*, a testovala zručnosť počúvanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do tretej časti počúvania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *Guide to Internet Safety*. Na správne riešenie položky musel žiak porozumieť dialogickému ústnemu prejavu v nahrávke, odlíšiť podstatné informácie od menej podstatných a porozumieť hlavnej myšlienke určitej ohraničenej výpovede.
K správnemu riešeniu sa žiak dopracoval vtedy, ak vhodne priradil vetu *Join in with the fun* k jednému z návrhov, ktorý odznel v nahrávke. Vzhľadom na frekventovaný výraz *fun* alebo *join* vo východiskovej nahrávke: *There is no difference from attending a sporting match or a field trip, which is an enjoyable experience you may* ***share together****. If your children have taken an interest in an online community such as Webkinz, MySpace or Facebook, find out* ***what they like about it****.* ***Sign up*** *for your own account and add your children as a friend...*, táto položka nespôsobovala žiakom neprimerane veľké problémy a v rámci počúvania s porozumením išlo o priemerne riešenú položku.

Na základe grafu na obr. 15 môžeme súdiť, že položka mala veľmi dobrú rozlišovaciu silu (citlivosť 70,5 %) a ukážkovo rozlíšila dobrých žiakov od slabých. Úloha patrila medzi stredne obťažné položky s obťažnosťou 48,4 %. Pravdepodobnosť zvládnutia tejto položky bola priamo úmerná úspešnosti žiaka v celom teste, išlo teda o jav, ktorý „dobrí" žiaci spoľahlivo zvládli, zatiaľ čo slabším žiakom mohol spôsobovať vážne problémy.

2. časť: *Language in Use* – obsahová analýza položiek

Položka č. 33 predstavovala úlohu s výberom odpovede typu *multiple choice* (výber zo 4 možností) a testovala lexikálno-gramatickú zručnosť. Položka bola zaradená do prvej časti gramatiky a lexiky v rámci úlohy pod názvom *A Perfect Heroine for Hard Times*. K správnemu riešeniu položky mohol žiak dospieť na základe uplatnenia receptívneho ovládania gramatických javov a slovnej zásoby.
Na správne riešenie musel žiak pochopiť význam vety *Coraline's home life just happens to reflect the economic crisis that many families are struggling* _____, zakomponovanej do kontextu. Z ponúkaných možností: A. *of*, B. *by*, C. *for*, D. *with*, bola správna možnosť D (*P. Bis.* = 0,42). Túto možnosť volilo aj najviac žiakov. Charakter vynikajúcej položky dotvára aj fakt, že všetky distraktory mali záporné hodnoty *P. Bis.* (pozri tab. 7).

Položka dosiahla strednú obťažnosť 51,1 %. Hodnota citlivosti 61,5 % je vysoká, čo je veľmi dobré. Krivka citlivosti na obr. 16 svedčí o výbornej rozlišovacej schopnosti položky, ktorá ukážkovo rozlíšila žiakov v teste úspešných od žiakov celkovo v teste menej úspešných. Takáto položka predstavuje v rámci NR testu vynikajúcu úlohu.

Položka č. 48 predstavovala doplňovaciu úlohu s krátkou odpoveďou a testovala lexikálno-gramatickú kompetenciu. Položka bola v teste zaradená do druhej časti gramatiky a lexiky v rámci úlohy pod názvom *Calling Dr Google*. Na správne riešenie položky musel žiak uplatniť produktívne ovládanie slovnej zásoby – tvorbu slov predponami a príponami. Musel vytvoriť správny tvar slova na základe ovládania pravidiel tvorby slovnej zásoby.
Položka vychádzala z východiskovej vety *There's no grading of websites to give* ***preference*** *to those offering* _____ *(sense), unbiased advice, with the shocking pages most* ***likely*** *to grab our attention*, zakomponovanej do kontextu. V porovnaní s predchádzajúcimi príkladmi neponúkala výber možností, žiak sám produkoval odpoveď. Tou bola príslovka *sensible*.

Štatistické parametre položky indikujú obťažnosť 81,3 %, išlo teda o veľmi obťažnú položku. Aj napriek vysokej obťažnosti má položka svoje opodstatnenie v zaradení do testu, pretože má dobrú rozlišovaciu schopnosť. Dosiahnutá citlivosť 27,2 % je zo štatistického hľadiska vyhovujúca. Citlivosť vidíme graficky znázornenú na obr. 17. Položka výraznejšie rozlíšila len najlepších žiakov, ktorí v nej dosiahli úspešnosť iba okolo 45 %.

3. časť: *Reading* – obsahová analýza položiek

Položka č. 67 predstavovala úlohu s krátkou odpoveďou zameranú na priraďovanie. Spadala do témy *Krajina, ktorej jazyk sa učím*, okrajovo aj do témy *Človek a príroda*, a testovala zručnosť čítanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do prvej časti čítania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *The Event Clean-Up*. Na správne riešenie položky musel žiak porozumieť podstatným a špecifickým informáciám pri vnímaní a chápaní logickej štruktúry textu s využitím lexikálnych aj gramatických poznatkov. Žiak pracoval s textom, v ktorom boli na určitých miestach vynechané vety nesúce informácie viažuce sa na prechádzajúcu alebo nasledujúcu časť textu. Aj napriek relatívne prijateľným výsledkom v časti čítanie s porozu-

Obr. 15: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

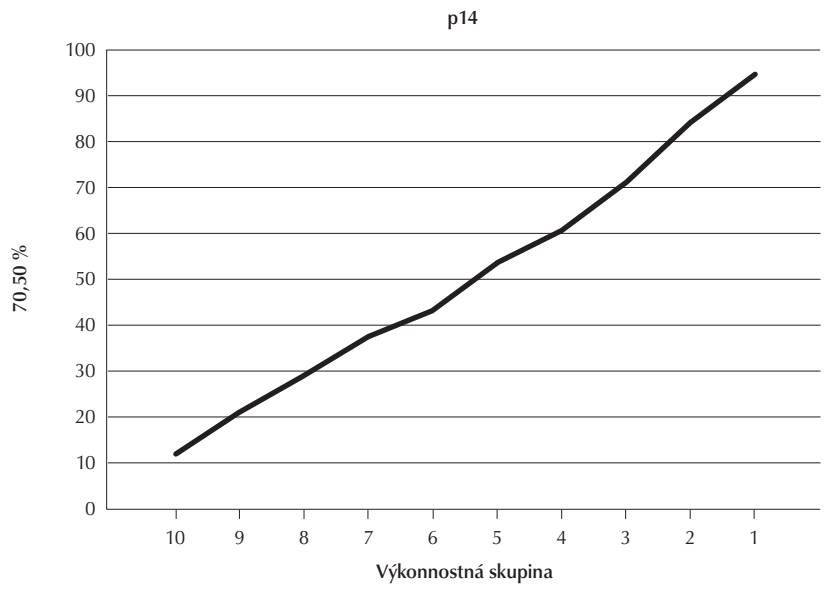

Obr. 16: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

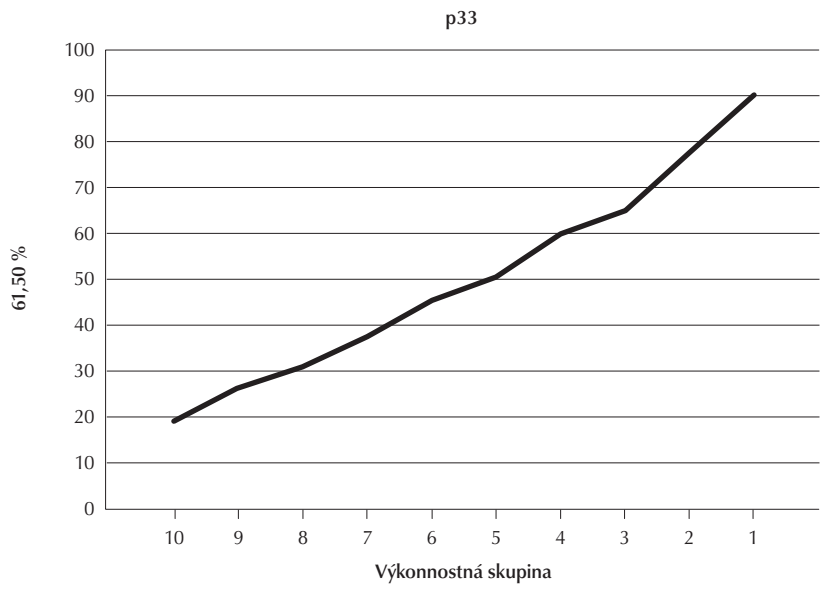

Obr. 17: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

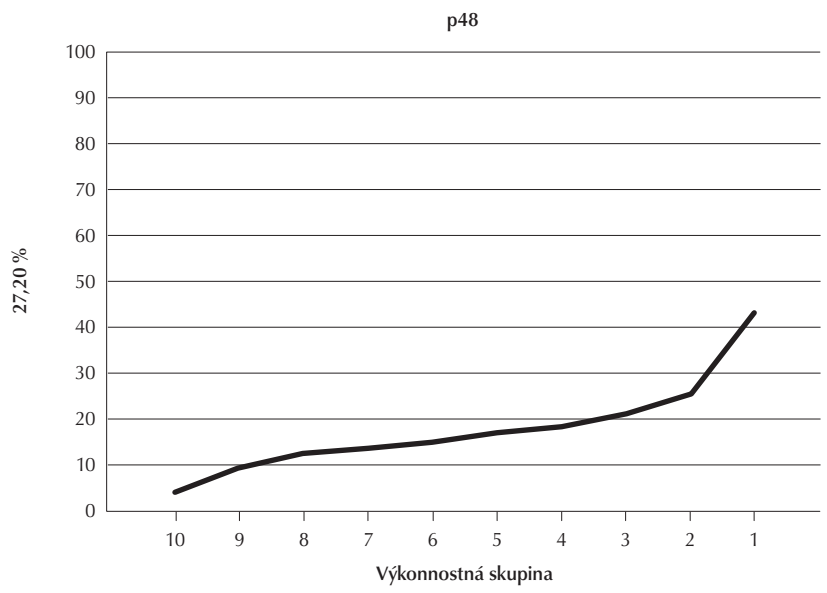

Obr. 18: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

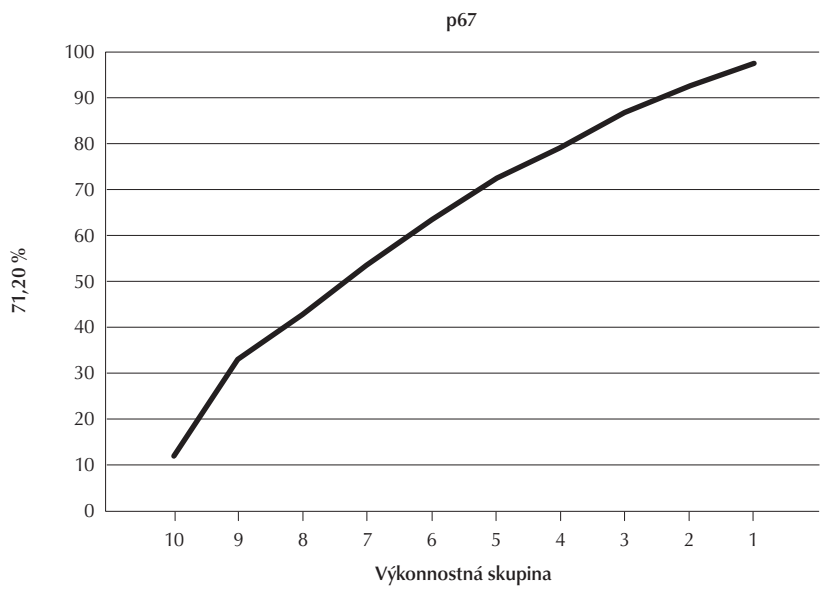

mením majú žiaci najväčšie problémy práve v práci s logickou štruktúrou textu. Nepoznajú kohézne a koherentné prvky textu a často nemajú dostatočnú gramatickú a lexikálnu výbavu na to, aby text vnímali aj s jeho logickými prepojeniami.

Uvedieme príklad položky, ktorú žiaci riešili pomerne dobre. Vychádzame z presvedčenia, že lexika, ako aj logický sled udalostí v texte boli primeranej náročnosti, preto sa táto skutočnosť prejavila aj v relatívne vyššej úspešnosti. Uvádzame východiskové vety vyskytujúce sa v okolí tejto položky: *Regardless of the views on the cost of the Royal Wedding to the public, the cleaning contractor did an excellent job of preparing for the event and making the city look like it had never happened afterwards. They had planned everything exactly, they had employed extra staff, and they used countless machines and unlimited equipment.*

Šikovný študent v texte ľahko nájde zmienky o záverečnom zhrnutí udalosti, v ktorých je použitý jednoduchý minulý čas a jednoduchý predminulý čas, preto by mal dedukovať, že posledná veta má mať tiež charakter zhrnutia, prípadne dokončenia myšlienky.

Z ponúkaných možností A – J bola správna možnosť C, ktorú volilo aj najviac žiakov. O vhodnosti autormi zvolených formulácií možností A – J svedčí pomerne vysoká hodnota medzipoložkovej korelácie pri správnej možnosti C a tiež objektívny dôkaz o zápornej hodnote preukázanej pri všetkých ostatných distraktoroch. Pravdepodobnosť zvládnutia tejto položky bola priamo úmerná úspešnosti žiaka v celom teste, išlo teda o jav, ktorý „dobrí" žiaci spoľahlivo zvládli, zatiaľ čo slabším žiakom mohol spôsobovať oveľa väčšie problémy.

Obťažnosť položky bola 35,3 %, preto hovoríme o stredne obťažnej položke. Položka má veľmi dobrú rozlišovaciu schopnosť, čo dokazuje aj hodnota citlivosti 71,2 %. Z obr. 18 je zrejmé, že táto úloha má charakter dobrej položky, ktorá ukážkovo rozlíšila žiakov všetkých desiatich výkonnostných skupín.

Položka č. 72 predstavovala úlohu s výberom odpovede (z 3 možností) zameranú na hľadanie špecifickej informácie v štruktúre textu. Spadala do témy *Krajina, ktorej jazyk sa učím* a testovala zručnosť čítanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do druhej časti čítania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *The Abdication Crisis – Edward VIII*. Na správne riešenie položky musel žiak vyhľadať podstatné alebo špecifické informácie v štruktúre textu zadané prostredníctvom výrokov pod textom, porozumieť im a určiť, či sú pravdivé, alebo nepravdivé, tiež zdôvodniť svoju odpoveď určením odseku obsahujúceho danú informáciu. V tomto type cvičení na čítanie s porozumením žiaci obyčajne dosahujú najlepšie výsledky. Vyhľadávanie špecifických informácií v texte je zručnosť, ktorú pravdepodobne pravidelne trénujú v rámci hodín anglického jazyka v školách. Existuje tiež veľa učebníc a podporných materiálov, ktoré prezentujú práve tento alebo veľmi podobný typ cvičenia.

Uvedieme východiskovú vetu – výrok, informáciu, ktorú mali žiaci nájsť, posúdiť a odôvodniť jej pravdivosť či nepravdivosť: *After Edward came to the throne, previous servants stayed in service*. Kľúčom k správnemu riešeniu je poznať výrazy *after*, *previous* a vedieť sa orientovať v logickej štruktúre textu, vedieť určiť, čo bolo pred a po. Úlohou bolo označiť jednu z možností A alebo B a zadať číslo odseku A – E, ktorý dokladoval tvrdenie žiaka. Z ponúkaných možností bola správna možnosť BA, túto možnosť volilo najviac žiakov (pozri tab. 8).

V poradí druhý najvyšší počet žiakov volil možnosť AA, to znamená, že viacerí študenti síce lokalizovali informáciu, nevedeli však stanoviť správnu hypotézu o jej pravdivosti či nepravdivosti. V prípade tejto položky žiak vychádzal z nasledujúceho tvrdenia: *Edward, son of King George V., became king in January 1936 after his father's death. He caused frustration for his ministers and his staff because he failed to understand the importance of the monarchy's continuity, and he did not undertake his new responsibilities dutifully. His father's servants were also sacked with a minimum of thanks and compensation for lifetimes of service.*

Obr. 19: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

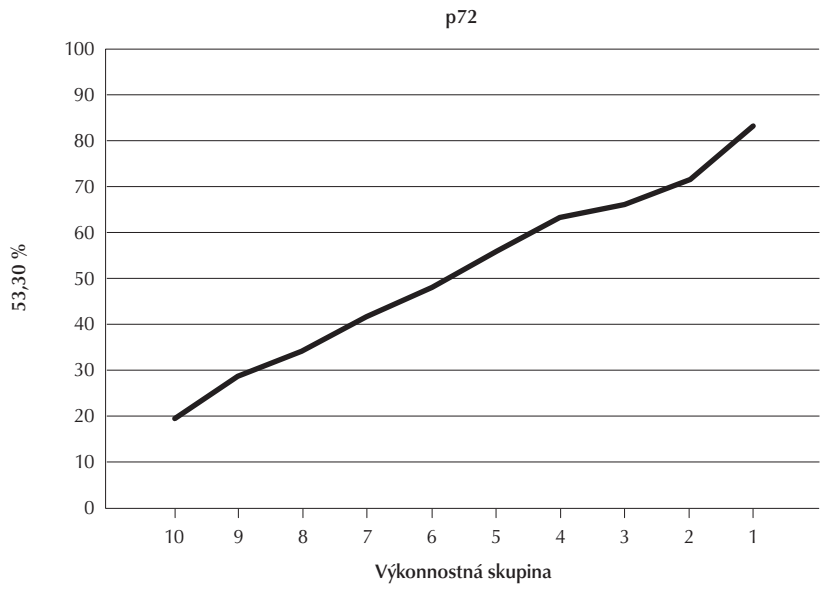

Obr. 20: Distribúcia úspešnosti a citlivosť

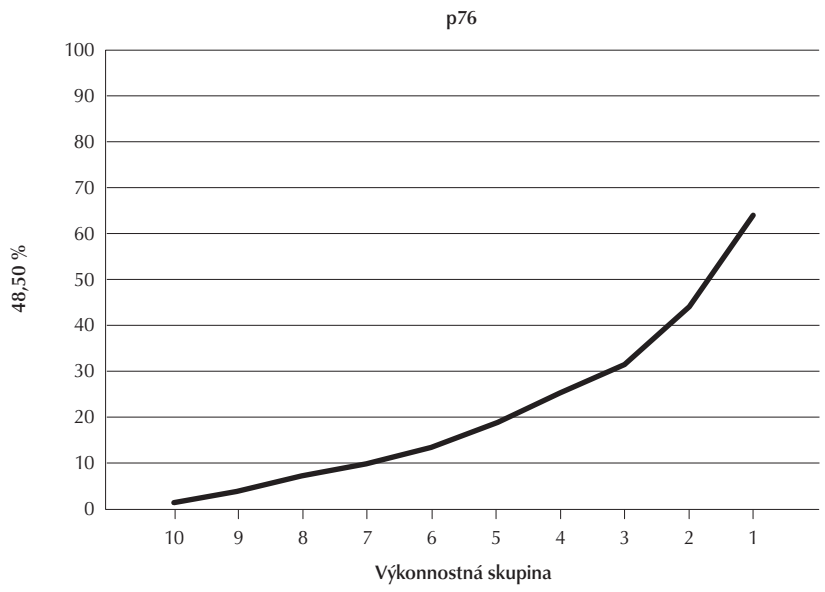

Obťažnosť položky bola 49,5 %, preto hovoríme o stredne obťažnej položke. Položka má veľmi dobrú rozlišovaciu schopnosť, čo dokazuje aj hodnota citlivosti 53,3 %. Na obr. 19 vidieť, že ide o položku, ktorá dobre rozlišuje úspešných a menej úspešných žiakov.

Položka č. 76 predstavovala doplňovaciu úlohu s krátkou odpoveďou zameranú na porozumenie špecifickým informáciám textu a hlavnej myšlienky. Spadala do témy *Vedecko-technický rozvoj* a testovala zručnosť čítanie s porozumením. Položka bola v teste zaradená do tretej časti čítania s porozumením v rámci úlohy pod názvom *The Disposable Razor of King Gillette*. Žiak musel doplniť chýbajúce slovo alebo slová do zadaných viet, opierajúc sa o výpovednú hodnotu textu. Musel vyhľadať podstatné alebo špecifické informácie v texte a v správnom tvare ich doplniť do viet pod textom. V tomto type cvičení dosahujú žiaci obyčajne horšie výsledky, pretože je potrebná produkcia odpovede, nielen receptívne uplatnenie jazykových vedomostí. V niektorých prípadoch sa stáva, že žiaci sú síce schopní informáciu lokalizovať, avšak nevedia zručne pracovať s lexikou. Do značnej miery však dokážu na základe štruktúry vety odhadnúť, aký slovný druh má nasledovať.

Uvedieme východiskovú vetu, ktorú mali žiaci doplniť: *The new razor blades were made to be _____ (1 word)*. Na správne riešenie položky je dôležité poznať výraz *razor blades*. Správnou odpoveďou bolo *safe* alebo *disposable*. Žiaci sa mohli opierať o nasledujúcu časť textu: *Gillette suddenly had a flash of inspiration for a razor that would not need re-sharpening. He had the idea of disposable razor blades that were sharpened by the manufacturer and thrown away when dull. It would also be a razor that was safe to use, as opposed to the dangerous straight-edge razor.*

Obťažnosť položky bola 78,1 %, preto hovoríme o stredne obťažnej položke približujúcej sa k hranici položky veľmi obťažnej. Položka má veľmi dobrú rozlišovaciu schopnosť, čo dokazuje aj hodnota citlivosti 48,5 %. Na obr. 20 vidieť, že ide o položku, ktorá dobre rozlišuje úspešných a menej úspešných žiakov. Neriešenosť tejto položky dosiahla 8 %. Dôvodom mierne vyššej neriešenosti môže byť aj skutočnosť, že táto položka sa nachádza v poslednej sekcii poslednej časti celého testu, čiže žiaci, ktorí si nerovnomerne rozdelili čas na prácu na jednotlivých častiach testu, sa k riešeniu danej položky nemuseli vôbec dostať. Z tohto dôvodu odporúčame pri príprave na maturitné skúšky zdôrazniť žiakom aj význam správnej techniky, berúcej do úvahy časový limit, aby sa im nestávalo, že zbytočné zdržiavanie sa pri niektorých problematických položkách testu im zaberie príliš veľa času, v dôsledku čoho sa k riešeniu posledných položiek testu pre vypršanie časového limitu nedostanú.

Na záver tejto časti zhrňme najpodstatnejšie zistenia, ktoré priniesla naša položková analýza. Žiaci v úrovni B2 najlepšie zvládli časť *Čítanie s porozumením*, čo považujeme za veľmi pozitívny jav, ktorý svedčí o tom, že pri príprave na maturitnú skúšku sa venujú aj komunikatívnym stránkam jazyka. Na druhej strane však najväčšie problémy majú s položkami z časti *Gramatika a lexika*, z čoho možno vyvodiť odporúčanie, aby sa venovali komplexnejšiemu precvičovaniu preberaných gramatických javov v kontexte a nezanedbali pri príprave ani náročnejšie lexikálno-gramatické javy, ktorých zvládnutie je predpokladom úspešného riešenia testu na úrovni B2 Spoločného európskeho referenčného rámca.

Tab. 8: Tabuľka variácií odpovedí (položka č. 72 testu ANJ B2)

AA	AB	AC	AD	AE	BA	BB	BC	BD	BE	XY	Spolu
32,8 %	1,1 %	1,8 %	1,3 %	2,1 %	50,5 %	1,3 %	1,8 %	1,7 %	2,4 %	3,1 %	100,0 %

Vyhodnotenie PF IČ MS z anglického jazyka

Žiakom bola v písomnej forme (PF) internej časti (IČ) maturitnej skúšky (MS) zadaná jedna úloha so štruktúrovaným zadaním, ktorá tematicky vychádzala z *Cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov z anglického jazyka* pre danú úroveň. Časová dotácia na vypracovanie úlohy bola pre obe úrovne 60 minút. Za tento čas mali žiaci maturujúci na úrovni B1 napísať neformálny list v rozsahu 160 až 180 slov na tému *Moja škola*, pričom mali rozpracovať nižšie uvedené body. PF IČ MS z ANJ, úroveň B1, bola zadaná v tomto znení:

Téma: ***My School***

Write a letter (160 – 180 words) to your English penfriend about the school you attend. After introducing it, include:

- *two things you like about attending it,*
- *two things you would like to change and how.*

Žiaci maturujúci z ANJ na úrovni B2 mali napísať esej v rozsahu 200 až 220 slov na tému *Ideálna škola*, pričom mali rozpracovať nižšie uvedené body. PF IČ MS z ANJ, úroveň B2, bola zadaná v tomto znení:

Téma: ***An Ideal School***

Write an essay (200 – 220 words) about an ideal secondary school for you. Justify your opinions about:

- *the setting you would study in,*
- *relationships between teachers and students,*
- *the subjects you would study,*
- *testing,*
- *extra-curricular activities.*

Práce žiakov hodnotili v školách interní učitelia, ktorí mali v aprobácii anglický jazyk podľa *Pokynov a kritérií na hodnotenie PF IČ MS z cudzích jazykov*, vydaných NÚCEM. Každú prácu mali posúdiť dvaja hodnotitelia, aby bola zabezpečená väčšia objektivita hodnotenia. Hodnotitelia posudzovali kvalitu práce podľa štyroch stanovených kritérií: obsah textu, členenie a stavba textu, gramatika a slovná zásoba. Za každú z týchto oblastí mohol žiak získať maximálne 5 bodov.

Úspešnosť v PF IČ MS žiakov maturujúcich v úrovni B1

Priemerná úspešnosť žiakov dosiahla **54,6 %**. Takéto percento priemernej úspešnosti do značnej miery korešponduje s výsledkom žiakov v EČ MS 48,4 %.
Zároveň však platí, že na základe výsledku žiaka v EČ MS nie je možné dobre predikovať výsledok v PF IČ MS. Dôvodom môže byť aj skutočnosť, že ide o odlišný typ úloh, ktoré sledujú iné stránky jazykovej kompetencie žiaka. Pri hodnotení PF IČ MS nie je možné zaručiť úplnú objektívnosť hodnotenia, keďže hodnotenie je plne v kompetencii danej školy a jednotliví hodnotitelia môžu pri hodnotení udeľovať rôzne počty bodov, a to i napriek centrálne vypracovaným pokynom a kritériám na hodnotenie PF IČ.
Žiaci dosiahli najvyššiu priemernú úspešnosť v kritériách *obsah textu* (58,9 %) a *členenie a stavba textu* (58,5 %), to znamená, že zvládli štruktúrovaný prejav z obsahovo-kompozičnej stránky tak, aby bol formulovaný jasne a zrozumiteľne. Nižšiu priemernú úspešnosť dosiahli v kritériu *slovná zásoba* (52,3 %), najnižšiu v kritériu *gramatika* (49,0 %). V tab. 9 uvádzame priemernú úspešnosť žiakov vo všetkých oblastiach (obsah textu, členenie a stavba textu, gramatika a slovná zásoba).

V predchádzajúcich obdobiach dosahovali žiaci gymnázií vo všetkých oblastiach vyššiu priemernú úspešnosť ako žiaci stredných odborných škôl a konzervatórií. Vzhľadom na legislatívnu zmenu, na základe ktorej žiaci gymnázií maturovali z povinného cudzieho jazyka na úrovni B2 a žiaci SOŠ a konzervatórií si úroveň mohli vybrať, výsledky žiakov gymnázií a žiakov SOŠ a konzervatórií nie je možné porovnať.

Úspešnosť v PF IČ MS žiakov maturujúcich v úrovni B2

Priemerná úspešnosť PF IČ v tejto úrovni dosiahla **71,8 %**. Takéto percento priemernej úspešnosti v PF IČ MS do značnej miery korešponduje s výsledkom žiakov v EČ MS (55,4 %).
Zároveň však platí, že na základe výsledku žiaka v EČ nie je možné dobre predikovať výsledok v PF IČ. Dôvodom môže byť aj skutočnosť, že ide o odlišný typ úloh, ktoré sledujú iné stránky jazykovej kompetencie žiaka. Pri hodnotení PF IČ nie je možné zaručiť úplnú objektívnosť hodnotenia, keďže hodnotenie je plne v kompetencii danej školy a jednotliví hodnotitelia môžu pri hodnotení udeľovať rôzne počty bodov, a to i napriek centrálne vypracovaným pokynom a kritériám na hodnotenie PF IČ.
Žiaci dosiahli najvyššiu priemernú úspešnosť v kritériách *členenie a stavba textu* (77,2 %), to znamená, že zvládli štruktúrovaný prejav z obsahovej stránky tak, aby bol formulovaný obsahovo adekvátne zadaniu. Najnižšiu priemernú úspešnosť dosiahli žiaci v kritériu *gramatika* (64,8 %). V tab. 10 uvádzame priemernú úspešnosť žiakov vo všetkých oblastiach (obsah textu, členenie a stavba textu, gramatika a slovná zásoba).

V predchádzajúcich obdobiach dosahovali žiaci gymnázií vo všetkých oblastiach vyššiu priemernú úspešnosť ako žiaci stredných odborných škôl a konzervatórií. Vzhľadom na legislatívnu zmenu, na základe ktorej žiaci gymnázií maturovali z povinného cudzieho jazyka na úrovni B2 a žiaci SOŠ a konzervatórií si úroveň mohli vybrať, výsledky žiakov gymnázií a žiakov SOŠ a konzervatórií nie je možné porovnať.

Na základe vyššie uvedených výsledkov v jednotlivých častiach PF IČ oboch úrovní B1 i B2 odporúčame pedagógom a študentom, aby sa viac zamerali na aktívne precvičovanie a upevňovanie gramatiky formou písania rôznych slohových prác, prípadne kratších písomných útvarov, keďže v oblasti *gramatika* stratili najvyšší počet bodov. Pozitívne hodnotíme skutočnosť, že žiaci dosahujú pomerne dobré bodové hodnotenie v oblastiach *členenie a stavba textu* a *obsah textu*, čo svedčí o tom, že primerane zvládli porozumenie jednotlivým častiam štruktúrovaného zadania PF IČ, na základe čoho v práci rozpracovali požadované informácie.

Na záver nášho príspevku si dovolíme upozorniť na fakt, že od 1. 9. 2012 je účinná legislatívna zmena, podľa ktorej žiak, ktorý nebude úspešný ani v EČ, ani v PF IČ MS, môže vykonať ústnu formu (ÚF) IČ MS v riadnom termíne, ale v nasledujúcom školskom roku bude musieť opakovať jednu alebo obe písomné časti MS (podľa výsledku ÚF IČ). Vzhľadom na tieto skutočnosti považujeme za potrebné uviesť aj počet žiakov, ktorí boli neúspešní v oboch častiach (EČ a PF IČ) maturitnej skúšky.
Z anglického jazyka na úrovni B1 v marci 2012 neuspelo 1 298 žiakov, čo predstavuje 4,97 % z celkového počtu 26 131 žiakov, ktorí písali obidve časti MS a ktorých výsledky boli zaslané. Podrobné údaje o výsledkoch v oboch častiach (EČ aj PF IČ MS) sú uvedené v tab. 11.

Z anglického jazyka na úrovni B2 neuspelo 197 žiakov, čo predstavuje 1,27 % z celkového počtu 15 482 žiakov, ktorí písali obidve časti MS a ktorých výsledky boli zaslané. Podrobné údaje sú uvedené v tab. 12.

Záver

V závere nášho príspevku si vzhľadom na ukončenie štvorročného cyklu od platnosti nového školského zákona a zavedenia školských vzdelávacích programov medzi záväzné kurikulárne dokumenty dovolíme poskytnúť aj prehľad vývoja priemerných úspešností žiakov maturujúcich v období rokov 2008 až 2012. V tab. 13 a 14 je prehľad podľa úrovní B1 a B2.

Priemerná úspešnosť žiakov maturujúcich v týchto rokoch na úrovni B1 predstavuje 54,2 %. Priemerná úspešnosť bola najvyššia roku 2008, v poslednom roku bola najnižšia, čo spôsobila povinnosť žiakov gymnázií maturovať na úrovni B2. Z jednotlivých zručností sú žiaci priemerne najúspešnejší v počúvaní s porozumením a najväčšie problémy im spôsobuje gramatika a lexika testovaná v kontexte. Priemerná úspešnosť v PF IČ MS sa pohybuje približne okolo 60 %. Má však mierne klesajúcu tendenciu, čo môže naznačovať aj väčšiu prísnosť a objektívnosť hodnotenia zo strany učiteľov v školách. Najlepšie výsledky žiaci pravidelne preukazujú v oblastiach obsah alebo členenie a stavba textu, horšie sú výsledky v gramatike alebo slovnej zásobe.

Priemerná úspešnosť žiakov maturujúcich v týchto rokoch na úrovni B2 predstavuje 66,1 %. Priemerná úspešnosť roku 2008 bola najvyššia, v poslednom roku najnižšia, čo bolo spôsobené povinnosťou žiakov gymnázií maturovať na úrovni B2. Z jednotlivých zručností sú žiaci priemerne najúspešnejší v počúvaní s porozumením, tesne za touto zručnosťou je zručnosť čítania s porozumením a najväčšie problémy im spôsobuje gramatika a lexika testovaná v kontexte.

Môžeme konštatovať, že úroveň zvládania testovacích techník používaných v externej maturitnej skúške z anglického jazyka je prijateľná i vďaka pripravenosti učiteľov na tento druh hodnotenia výkonov žiakov stredných škôl.
Na základe hore uvedeného nás v širšej odbornej pedagogickej komunite čaká úloha poskytnúť vhodné odporúčania do praxe, ktoré pomôžu zlepšiť informovanosť o vývoji MS z anglického jazyka a perspektívach jej smerovania.
Výučba anglického jazyka a spôsob preverovania vedomostí žiakov stredných škôl prostredníctvom maturitných testov by mali byť činnosti, ktoré idú ruka v ruke. V priebehu niekoľkých rokov sa podarilo zaviesť nový model maturitnej skúšky, ktorý otvára možnosti naďalej zjednocovať úroveň a spôsob preverovania a objektívneho hodnotenia vedomostí na výstupe zo strednej školy s inými krajinami EÚ. Je preto kľúčové, aby učitelia, ale aj žiaci, vnímali tieto zmeny pozitívne. Dôležitým krokom k pochopeniu koncepcie a zámeru externe zadávanej maturitnej skúšky zo strany verejnosti je neustála interakcia s výsledkami z MS a sledovanie nových trendov, ktoré sa do testovania zavádzajú.
Preto pokladáme za dôležité stanoviť učiteľom anglického jazyka viaceré odporúčania:

- Priebežne kontrolovať aktualizácie zverejnené na stránkach NÚCEM (www.nucem.sk), a mať tak prehľad nielen o možných zmenách v špecifikáciách testov, ale využívať aj možnosť analyzovania zverejnených správ o výsledkoch EČ a PF IČ MS z anglického jazyka.
- Sledovať stránku Štátneho pedagogického ústavu v súvislosti s metodickými a koncepčnými zmenami maturitnej skúšky, byť oboznámený s cieľovými požiadavkami, ktoré sú východiskom na tvorbu testov z cudzích jazykov.
- Mať preštudovaný Spoločný európsky referenčný rámec a pri hodnotení v rámci triedy používať deskriptory na hodnotenie jazykových zručností uvedené v tomto dokumente.
- Pri výučbe anglického jazyka a príprave budúcich maturantov sa snažiť o posilnenie problematických oblastí špecifikovaných v správach o výsledkoch EČ a PF IČ MS z anglického jazyka a intenzívne viesť žiakov k čítaniu s porozumením.
- Snažiť sa používať také metódy testovania, ktoré žiakov trénujú a pripravujú na spôsob komunikatívneho testovania, presadzovaný pri tvorbe maturitných testov z cudzích jazykov.

Tab. 9: Úspešnosť v častiach a celku PF IČ, úroveň B1 (v %)

Obsah textu	Členenie a stavba textu	Gramatika	Slovná zásoba	Celková úspešnosť
58,9	58,5	49,0	52,3	54,6

Tab. 10: Úspešnosť v častiach a celku PF IČ, úroveň B2 (v %)

Obsah textu	Členenie a stavba textu	Gramatika	Slovná zásoba	Celková úspešnosť
75,9	77,2	64,8	69,3	71,8

Tab. 11: Úspešnosť žiakov – prepojenie úspešnosti v EČ MS a PF IČ MS, úroveň B1

Počet žiakov EČ MS	Počet žiakov (úspešnosť ≤ 33 %)	%	Počet žiakov PF IČ	Počet žiakov (úspešnosť ≤ 25 %)	%	Počet žiakov EČ a PF IČ	Počet žiakov (úspešnosť ≤ 33 % a ≤ 25 %)	%
26 332	5 288	20,1	26 190	2 096	8	26 131	1 298	4,97

Tab. 12: Úspešnosť žiakov – prepojenie úspešnosti v EČ MS a PF IČ MS, úroveň B2

Počet žiakov EČ MS	Počet žiakov (úspešnosť ≤ 33 %)	%	Počet žiakov PF IČ	Počet žiakov (úspešnosť ≤ 25 %)	%	Počet žiakov EČ a PF IČ	Počet žiakov (úspešnosť ≤ 33 % a ≤ 25 %)	%
15 651	1 700	10,9	15 515	330	2,13	15 482	197	1,27

Tab. 13: Prehľad priemernej úspešnosti v EČ MS z ANJ B1 podľa zručností v rokoch 2008 – 2012

Úspešnosť	2008 26 255 žiakov	2009 34 312 žiakov	2010 37 939 žiakov	2011 38 198 žiakov	2012 26 323 žiakov	2008 – 2012 163 027 žiakov
Celková	61,9 %	50,1 %	54,2 %	56,2 %	48,4 %	54,2 %
Počúvanie s porozumením	62,2 %	65,6 %	54,9 %	66,2 %	58,7 %	61,5 %
Gramatika a lexika	63,2 %	40,1 %	55,5 %	48,6 %	39,4 %	49,4 %
Čítanie s porozumením	60,3 %	44,7 %	52,1 %	53,9 %	47,0 %	51,6 %

Tab. 14: Prehľad priemernej úspešnosti v EČ MS z ANJ B2 podľa zručností v rokoch 2008 – 2012

Úspešnosť	2008 6 753 žiakov	2009 5 356 žiakov	2010 3 953 žiakov	2011 3 268 žiakov	2012 15 647 žiakov	2008 – 2012 34 977 žiakov
Celková	70,5 %	65,1 %	70,3 %	69,6 %	55,4 %	**66,1 %**
Počúvanie s porozumením	78,4 %	68,8 %	74,3 %	76,7 %	55,8 %	**70,8 %**
Gramatika a lexika	54,6 %	60,3 %	60,1 %	62,1 %	52,7 %	**58,0 %**
Čítanie s porozumením	78,7 %	66,2 %	76,4 %	70,1 %	57,6 %	**69,8 %**

Literatúra

Mišová, M. – Ringlerová, V.: *Správa o výsledkoch externej časti maturitnej skúšky z anglického jazyka, úroveň B1.* Bratislava: NÚCEM 2012.
Mišová, M. – Mrva, M.: *Správa o výsledkoch externej časti maturitnej skúšky z anglického jazyka, úroveň B2.* Bratislava: NÚCEM 2012.

PaedDr. Miroslava MIŠOVÁ,
oddelenie tvorby testov
pre stredné školy, NÚCEM
Ilustračné foto Ján SÚKUP